

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Muhammet Öner DENİZ

**XIX. YÜZYIL TEZKİRELERİNDE ŞAİRLERİN ŞAHSİYETİ VE
EDEBİ KİŞİLİKLERİNE DAİR TESPİTLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. Adnan UZUN

ARTVİN ÇORUH
ÜNİVERSİTESİ
2007

ARTVİN-2015

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Muhammet Öner DENİZ

**XIX. YÜZYIL TEZKİRELERİNDE ŞAİRLERİN ŞAHSİYETİ VE EDEBİ
KİŞİLİKLERİNE DAİR TESPİTLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Adnan UZUN**

ARTVİN-2015

Her hakkı saklıdır.

19/01/2015

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “XIX. Yüzyıl Tezkirelerinde Şairlerin Şahsiyeti ve Edebi Kişiliklerine Dair Tespitler“ adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Artvin Çoruh Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Artvin Çoruh Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 5 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Muhammet Öner DENİZ

TEZ KABUL TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Adnan UZUN danışmanlığında, Muhammet Öner DENİZ tarafından hazırlanan bu çalışma/...../..... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : İmza:

Jüri Üyesi : İmza:

Jüri Üyesi : İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

...../...../.....

Yrd. Doç. Dr Mehmet Terzi
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY	II
KISALTMALAR DİZİNİ	IV
ÖN SÖZ.....	V
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	4
TEZKİRE KAVRAMI, TARİHİ VE TÜRK EDEBİYATINDA.....	4
ŞAİR TEZKİRELERİ	4
1. TEZKİRE KAVRAMI, TARİHİ VE ÖNEMİ	4
2. TÜRK EDEBİYATINDA TEZKİRECİLİK VE ŞAİR TEZKİRELERİ	5
3. XIX. YÜZYILDA TÜRKÇE ŞAİR TEZKİRECİLİĞİ.....	9
BÖLÜM II	12
XIX. YÜZYIL TEZKİRELERİNDE ŞAİRLERİN ŞAHSİYETİ VE EDEBİ KİŞİLİKLERİNE DAİR TESPİTLER.....	12
BÖLÜM III.....	142
İNCELENEN TEZKİRELERDE YER ALIP EDEBİ KİŞİLİĞİNE DAİR BİLGİ OLMAYAN ŞAİRLER.....	142
SONUÇ.....	162
DİZİN	167
KAYNAKÇA	170
ÖZGEÇMİŞ.....	171

ÖZET

Klasik Türk edebiyatının vazgeçilmez kaynaklarından olan tezkireler yalnızca edebiyat tarihimize değil geçmişin bütününe de ışık tutan önemli biyografik eserlerimizdendir. Sanatı var eden sanatçıların hayatı, sanatı ve eserlerine dair bilgiler veren tezkirelerin günümüzde de geçmiş hakkında bilgi edinme ve geçmişe dair bakış açısı geliştirme özelliğinden söz edilebilir.

Hazırladığımız bu çalışmada Doğu ile Batı arasında önemli bir tarihsel dönemi ihtiva eden XIX. yüzyıldan seçtiğimiz *Ârif Hikmet Tezkiresi*, *Hâtimetü'l Eş'âr* ve *Şefkat Tezkiresi* ile aynı dönem sanatçılarının hayatlarına, kişiliklerine ve sanatçı yönlerine dair bakış açılarını belirlemeye çalıştık.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde tezkire kavramı, tarihi gelişimi ve Türk edebiyatındaki tezkirecilik hakkında önemli noktalar ön plana çıkarıldı.

Çalışmamızın ana bölümünü oluşturan ve beş yüz kırk yedi sanatçının incelendiği ikinci bölümde ise tezkire yazarları tarafından edebi kişiliklerine dair bilgi verilen sanatçıların kişilik özellikleri ve eserlerine ait değerlendirmeler tespit edildi. Bu bölümde farklı tezkirelerin aynı şairi hangi özellikleriyle ve nasıl ele aldığı amaçlandı.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise incelenen tezkirelerde sadece adından söz edilen veya çalışmamıza konu olan yönlerine dair bilgi bulunmayan dört yüz elli dokuz şair de tablolar halinde ele alındı.

Geneli itibarıyla, hazırladığımız bu çalışmada adı geçen üç tezkirede yer alan ve edebi kişiliği hakkında tezkire yazarları tarafından bilgi verilen şairler etrafında geliştirilen farklı bakış açıları tespit edilmeye çalışıldı. Bu çalışmanın edebiyat araştırmacılarına yeni bir bakış açısı kazandıracağı düşüncesindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Ârif Hikmet Tezkiresi, Hâtimetü'l Eş'âr ve Şefkat Tezkiresi, Sanatçı, Edebi Kişilik, Karşılaştırma

SUMMARY

One of the most indispensable resource of Turkish classical literature, the biographical memoirs, which do not only enlighten our history of literature but also give light to the whole past, are our biographical works. These biographical memoirs which give us valuable information about the artists, who create art, are certainly used to improve our point of view about the past.

In preparing this work, we tried to create a different perspective to the literal world, so we chose *Ârif Hikmet's Biographical Memoirs*, *Hâtimetü'l Eş'âr* and *Şefkat's Biographical Memoir* from the same period, the XIX. century, which involve a historical period between the East and the West and artist. We tried to specify the life, personality an artistic point of view of the same period artists with these memoirs.

Our work consists of three parts. The first part includes the concept of biographical memoirs, its historical development and the important points of biographical memoir in Turkish literature are put into the forefront. This part also involves brief, reminding information about the biographical memoirs which were examined.

The second part, in which five hundred forty seven artists were examined, is the main part of our study and involves the artists which were examined by biographical memoirs writers and given information about their literal and personal characteristics, are assessed about their other characteristics and their works. This part is prepared to show how and with which characteristics different memoirs have taken the same artist into consideration.

Whereas in the memoirs which were analysed in our third part, four hundred fifty poets whose names were just mentioned or about whom we could not find any suitable aspect concerning our topic were analysed in our thesis and shown and examined in charts.

Mainly, in this work, we tried to determine different points of view about poets, about whom biographical writers gave information and which were involved in the above mentioned three biographical memoirs. We are in the opinion that this study will bring a new point of view to the researchers in literature.

Key words: Ârif Hikmet's Biographical Memoirs, Hâtimetü'l Eş'âr ve Şefkat's Biographical Memoir, Artist, Literary Personality, Comparison.

KISALTMALAR DİZİNİ

AHT : Ârif Hikmet Tezkiresi

Ed. : Editör

HE : Hâtimet'ül Eş'âr

M. : Miladi

öl. : Ölüm

s. : Sayfa

ŞT : Şefkat Tezkiresi

yy. : Yüzyıl

Yay. :Yayın

bkz. :Bakınız

ÖN SÖZ

Kaynağını yüzyıllar öncesinden alan Türk edebiyatı, geçmişle günümüz arasında birçok edebi türe ve sanatçıya da ev sahipliği yapmıştır. Böylece çağdan çağa büyüyen ve gelişen bir kültür hazinesi meydana gelmiştir. Edebiyat tarihimizde tartışılmayacak bir yeri olan Klasik Türk edebiyatı da içerisindeki çok sayıda sanatçı ve eserle bu hazineye hatırı sayılır bir katkı sunmuştur. Bu derece önemli bir dönemin sanat anlayışı ve sanata yaklaşımı ise farklı açılardan ele alınarak gelecek nesillere aktarılmalıdır anlayışıyla “XIX. Yüzyıl Tezkirelerinde Şairlerin Şahsiyeti ve Edebi Kişiliklerine Dair Tespitler”i tez konusu olarak seçtik.

Klasik Türk edebiyatında sanatçıların kişilik ve edebi kişilik özelliklerine dair tespitlerin başlı başına yer aldığı tür şair tezkireleridir. Bu kaynaklar edebiyat araştırmacıları tarafından farklı açılardan ele alınıp değerlendirilerek bu çalışmalardan yararlanılabilir.

Tez konusunu belirlerken tezkirelerin dönemin sosyal, tarihi ve siyasi olaylarına aynı zamanda kültürel gelişmelere ışık tutması özelliğinden hareketle aynı yüzyılda yazılmış bu eserlerde şairlerin sanat yönü ve sanatçı kişiliklerine dair yaklaşımların nasıl olduğu şüphesiz bizim için önem taşımaktaydı. Buradan yola çıkarak Türk edebiyatında önemli bir yere sahip XIX. yüzyılda yazılmış *Ârif Hikmet Tezkiresi*, *Şefkat Tezkiresi* ve *Hatimetü'l Eş'ar* tezkirelerinin aynı dönemde yaşamış sanatçıların şahsiyeti ve edebi kişiliklerine nasıl yaklaştıklarını ortaya koymayı amaçladık.

Çalışmamızda karşımıza çıkan en büyük problem, karşılaştırma noktasında ele aldığımız aynı isim ve mahlasa sahip birden çok sanatçının olmasıydı. Bununla birlikte bazı tezkirelerdeki bilgilerin zaman zaman yetersiz kalması, tezkire yazarlarının kullandığı süslü ve ağır dil de çalışmamızın önündeki diğer engeldi. Son dönemlerde bu alana duyulan ilgi neticesinde tezkirelerin günümüz harflerine aktarma çalışmaları ise çalışmamızı kolaylaştıran unsur olmuştur.

Edebiyat araştırmalarına yeni bir soluk getireceğine inandığımız bu tezimizde hedeflerimize büyük ölçüde ulaştığımız kanaatindeyiz. Bu noktada çalışmanın her aşamasında sabır ve dikkatiyle bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım çok kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Adnan UZUN'a şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca eğitim hayatım boyunca üzerimden maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer aileme ve çalışmanın her anının heyecanını benimle birlikte yaşayan değerli eşim ve sevgili oğluma teşekkürlerimi sunuyorum.

Muhammet Öner DENİZ

ARTVİN-2015

GİRİŞ

Tanınma ve kendini tanıtmaya çabası insanoğlunun yaratılışında olan vasıflarından biridir. Bu olgu ilk insanla birlikte ortaya çıkmıştır. Tarihin tekerrürden ibaret olduğu gerçeği aslında yılların takvimsel olarak değişmesine rağmen kişi ve kişiliklerin farklı tarihler içerisinde, bireysel farklılıkların elbette olduğu gerçeğiyle, ciddi benzerlikler gösterdiğini de ortaya koyar. İnsanın farklı yüzyıllarda kendisi gibi olanı araması da bu yüzdendir. Bu benzerlik tabii ki sadece o dönem içerisinde sıkışıp kalmaz. Önce sözlü gelenekle dilden dile daha sonra ise ama ilkel ama modern eserlerle çağdan çağa aktarılır.

Tarihin tozlu sayfalarından bugüne ulaşan insanoğlunu yaşadığı zaman diliminde görüp kayda almak ve zamanının tanığı olarak bugüne aktarmak şüphesiz oldukça önemli bir emektir. Bu emek çeşitli yol ve yöntemlerle olabilmektedir. Sanat ve sanatçı noktasında bu taşıyıcılığı yapan en önemli kültür ögesi edebiyattır.

Klasik Türk edebiyatında ise bu aktarım görevini tezkireler üstlenmiştir. Şairlerin hayatı, sanatı ve eserleri hakkında değerli bilgiler veren bu hazineler geçmiş sanat ve sanatçı yaşamına ışık tutup geçmişle gelecek arasında güçlü bir köprü vazifesi görür. Yalnızca edebiyat araştırmacıları için değil; tarih, felsefe, sosyoloji gibi birçok bilim dalı araştırmacıları için de vazgeçilmez biyografik zenginliktir.

KONU

Sadece Klasik Türk edebiyatının değil edebiyat tarihinin vazgeçilmez bir hazinesi olan tezkire ve tezkireciliğin öneminin daha da nitelikli bir şekilde kavratılması hem geçmişle geleceğe bağlamak hem de aynı tür üzerinden kayda geçen bilgilerin yazarları tarafından nasıl algılandıkları önem taşımaktadır. Bu çalışmada XIX. yüzyıl tezkirelerinde şairlerin edebi kişiliklerine ve şahsiyetlerine dair bakış açılarının kıyası noktasında bilgilendirme yapıp bu eserlere çok yönlü bir bakış açısı kazandırmaya çalışıldı. Aynı sanatçıya üç farklı gözden bakma ve aynı dönemde yazılan üç tezkirenin aslında ne denli birbirinin tamamlayıcısı olduğu gerçeği hem bu bilime ilgi duyanların hem de edebiyat araştırmacılarının ilgisine sunulmuştur.

AMAÇ

Çalışmada hedeflenen temel amaç XIX. şair biyografisi kimliğini bu yüzyılda yazılan üç tezkire üzerinden karşılaştırmak ve aradaki algı ve çıkarımları edebiyat bilimi yararına sunmak olmuştur.

YÖNTEM

Çalışmada ilk olarak edebiyatın esersiz; eserin de sanatçısız düşünülemediği gerçeğinden hareketle “ Edebi kişilik “ kavramı temele alındı. Ele alınan tezkireler: Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey’in tezkiresinin Millet Kütüphanesi nüshasının M. Nuri Çınarcı tarafından hazırlanan transkripsiyonlu metni, Fatîn Davud’un Hâtimetü’l Eş’âr adlı tezkiresinin Ömer Çiftçi tarafından hazırlanan transkripsiyonlu metni ve Şefkat-i Bağdâdî’nin tezkiresinin Filiz Kılıç tarafından hazırlanan transkripsiyonlu metnidir. Tezkirelere ilk etaptaki bakış ele alınan sanatçının edebi kişiliği hakkında bir değerlendirmenin yapıp yapılmadığıdır. Hakkında edebi bilgi olan şairlerin tümü çalışmada yer almıştır. Ayrıca bir tezkirede ya da iki tezkirede hakkında edebi bilgi olmayıp üçüncü tezkirede hakkında edebi değer taşıyan bilgi varsa bu sanatçı karşılaştırma noktasında ele alınmış ve çalışmada kendisine yer verilmiştir. Ayrıca tezkirelerde şiirleri olan ancak tezkire yazarları tarafından hakkında herhangi bir edebi bilgi verilmeyen sanatçılar ise çalışmada tablo halinde verilmiştir. Edebi kimliği verilen sanatçıların aynı zamanda hayatı ve kişiliğine dair bilgileri sadeleştirilerek verilmiştir. Yine çalışmanın sonuna incelenen sanatçıların eser dizini eklenmiştir. Karşılaştırılan sanatçıların aynı kişilik olduğu tespiti ise doğum tarihleri, doğum yerleri, ölüm tarihleri, ölüm yerleri, eserleri, şiirleri, mahlasları, yaptığı görevler, etkilendikleri, etkiledikleri takip edilerek kanıtlanmaya çalışılmıştır. Aynı şahıs olduğu şüphe uyandıranlar ise bilimsel dayanağı olmadığı gerekçesiyle farklı bir sanatçı olarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Edebi özellik kıstasında aranan bilgi ise tezkire yazarının sanatçı hakkındaki edebi açıdan yapılan değerlendirmesidir. Şiirinin ya da nesrinin nasıl olduğu, eserlerinin olup olmadığı varsa nelerin olduğu, mahlas olarak neyi kullandığı gibi özelliklerdir. Bunlardan birini ya da birkaçını barındıran sanatçının hayatına dair diğer biyografik bilgiler de ele alınmıştır.

Çalışmada XIX. yüzyılın seçilme nedeni ise bu yüzyılın Doğu ile Batı arasında sıkışıp kalmış bir imparatorluğun Batılı sanat anlayışına geçiş noktasında, Doğu kökenli bir tür olan tezkire ve tezkireciliğin nasıl etkilendiği hususuna dikkat çekmektir.

Üzerinde çalışılan üç tezkireden Şefkat Tezkiresi şekil ve içerik bakımından geleneksel tezkirecilik anlayışına uygunluğundan, Hâtimetü'l Eş'âr dönemin var ettiği yeni kurumlarda yetişen seçkinleri tezkireye dahil etmesi nedeniyle, yenilikçi anlayışı yansıtması yönüyle; Ârif Hikmet Tezkiresi ise yazarının dönemde öne çıkan bir kişilik olması, gelenekçi şiir anlayışı ve özellikle konağında dönemin önemli şahsiyetleriyle oluşturduğu edebi muhitin önemi nedeniyle ele alındı.

Çalışmada ele alınan şairlerin bugünkü alfabetik sıraya göre düzenlenmesinin günümüz araştırmacıları için bir kolaylık sağlayacağı hesaplandı. Sadece şu an ki alfabede “ayın” harfi olmaması nedeniyle bu harf şairleri alfabetik sıralamada en başa alınarak tasnife dahil edildi. Ayrıca çeviri noktasında Osmanlı devlet yapısında yer alan yer, rütbe, makam ve görev isimlerinin orijinallerine bugünkü devlet anlayışında ya da coğrafya olarak tam olarak karşılığı olmayacağı gerekçesiyle dokunulmadı. Tezin birinci bölümünde Filiz Kılıç'ın Kültür Bakanlığı, e kitap kataloğundaki “Editörün Girişi” adlı elektronik sürümünden ağırlıkla yararlanılmıştır.

İzlenen bu yöntemle öznel değerlendirmelerden uzak kalınarak, tezkire yazarlarının değerlendirmelerine bağlı bir yol izlendi. Bu çalışma edebiyat araştırmacılarına yeni ve farklı bir bakış açısı kazandıracaktır.

BÖLÜM I

TEZKİRE KAVRAMI, TARİHİ VE TÜRK EDEBİYATINDA ŞAİR TEZKİRELERİ

1.TEZKİRE KAVRAMI, TARİHİ VE ÖNEMİ

Tezkire; Arapça zikr kökünden türetilmiş bir kelimedir. Zikr; anma, anılma anlamlarına gelir.¹ *Tezkire sözcüğünün kullanım alanı ise oldukça geniştir. Geniş sözlük anlamına dayanılarak kelime, çeşitli manalarda kullanılmıştır: Bir şeyi hatırlatmaya ya da bir haberi bildirmeye yarayan kısa pusula; herhangi bir iş için izin verildiğini bildirmek üzere hükümetten alınan kağıt; askerinin terhis olduğunu gösteren belge; aynı şehirdeki resmî daireler arasında gidip gelen yazışma, bunların başlıcalarıdır. Bu kelime ve terim anlamlarının dışında tezkire, edebiyat terminolojisi olarak çok daha geniş kullanım alanına sahiptir.*²

Kaynağını Arap edebiyatındaki “tabakat” kitaplarından alan tezkireler³ biyografi türü içerisinde değerlendirilir. Başlangıçta farklı türler içerisinde yer alan tezkireler zaman içerisinde müstakil bir hüviyete kavuşmuş kendi içerisinde çeşitli kollara ayrılmıştır. Önce peygamber, evliya ve alimlerin biyografileri etrafında oluşan bu tür, zamanla şair, hattat, hekim gibi diğer meslek gruplarını da içine alacak şekilde genişlemiştir. Bu meslek grupları içerisinde ise yaygın kullanım alanını şairler etrafında yazılan tezkirelerde bulmuştur. *Şairler etrafında yazılan tezkirelerin ilk örneği, Arap edebiyatında Muhammed b.Sallam el-Cumâhî (öl.865) tarafından Tabakâtü’s Şu’arâ adıyla verilmiş ve tür XII. yüzyıldan itibaren Fars edebiyatına geçmiştir.*⁴

İran’da tezkireciliğin tarih bilimiyle birlikte gelişme gösterdiği bilinmektedir. Daha önceleri tarih ve lügat kitaplarında yeri geldikçe şairlerden bahseden İran müellifleri içerisinde yarı tezkire niteliği gösteren ilk eserin yazarı Nizâmî-i Aruzî’dir. Onun Çihâr-Makale adlı eserinde devrin yazar, şair, astronom ve tabipleri hakkında bilgi verilip hikayeler aktarılır. Ancak buradaki ilk gerçek tezkirenin yazarı Muhammed Avfi’dir.(öl.1233). Lübâbü’l-Elbâb adlı eserinde Farsların İslamiyet’i kabul

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2012, s.1383.

² Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses*, Akçağ Yay. Ankara, 1997, s.28-29.

³ İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay. İstanbul, 2011, s.456.

⁴ Mustafa İsen(Ed.), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay. Ankara, 2012, s.28.

etmelerinden sonraki dönemlerden itibaren birçok şairin hayatını anlatıp şiirlerinden örnekler veren *Ayfî*, kendinden sonra gelen yazarlar için yeterli bir örnek teşkil etmiştir. Bu alandaki bütün zamanların en muhteşem örneğini ise *Devletşâh*(öl.1485?) verir. Onun *Tezkiretü's Şuarâ* adlı klasikleşmiş eseri, kendinden sonra yazılan birçok Farsça tezkireye örnek kabul edilmiştir.⁵

Zaman içerisinde tezkiretü's şu'ara, tezkiretü'l evliya, tezkiretü'l hattatin gibi biyografik özelliğini verdiği grubun adıyla birlikte anılan tezkireler genel itibariyle ait olduğu grubun meslek ve kişi portresini yansıtırma noktasında tarihi bir öneme sahiptir. Bu yönünün yanı sıra geçmişe dair yapılan veya yapılacak olan araştırmalarda ilk etapta bakılması ve irdelenmesi gereken bu özgün yapıtlar sayesinde saklı kalmış birçok fark yaratan anekdot gün yüzüne çıkacaktır.

2. TÜRK EDEBİYATINDA TEZKİRECİLİK VE ŞAİR TEZKİRELERİ

Arap ve Fars edebiyatlarında gelişme gösteren tezkire ve tezkirecilik için Türk edebiyatını etkileme noktasındaki en önemli dönemeç kuşkusuz Çağatay şairi Ali Şir Nevâ'î (öl.1501) dir. Sekiz bölümden oluşan ve içerisinde Azerbaycan, Herat ve Horosan bölgesinde yaşamış 455 şaire yer verilen *Mecâlisü'n Nefâis* adlı eser Türk edebiyatının ilk şairler tezkiresi olarak bilinir. Bu eser özellikle bu türün gerek Fars gerekse Anadolu coğrafyasında yayılmasında ve örnek alınmasında oldukça etkili olmuştur.

*Osmanlı coğrafyası dışında yazılan bir başka Türkçe tezkire ise Sâdıki'nin Mecmau'l Havâs adlı eseridir. Bu eser Mecâlisü'n Nefâis'e zeyl niteliğindedir.*⁶ Anadolu sahasındaki ilk tezkire ise Sehi Beg'in 1538 yılında yazdığı Heşt- Behişt adlı eseridir. *Bu tezkire İran edebiyatından Camî'nin Baharistan'ı ve Devletşâh Tezkiresi ile Türk edebiyatından Ali Şir Nevâ'î'nin Mecâlisü'n Nefâis'i örnek alınarak meydana getirilmiştir.*⁷ Bu eser sekiz bölümden oluşup içerisinde 222 şair hakkında bilgi bilgilendirme yapılmıştır. *Ayrıca bu eserle birlikte Garîbî tarafından XVI. asrın ilk yarısında yazıldığı sanılan Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rûm adlı eserin, edebiyatımızda Osmanlı sahası şairleri hakkında yazılan ilk Türkçe tezkire olduğu bilinen Sehî Bey'in Heşt-Bihişt adlı eserinden önce veya onunla aynı dönemde, ama*

⁵ Pala, s.457.

⁶ Pala, s.457.

⁷ Pala, s.457.

ondan habersiz olarak kaleme alındığı da düşünülmektedir.⁸ Doğuşundan Anadolu sahasına uzanışı genel olarak bu şekilde olan tezkireler yüzyıllara göre sayıları ve genel özellikleri değişen ama temelde aynı geleneği savunan biyografik türler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Günümüz edebiyat araştırmaları neticesinde Türk edebiyatında karşımıza çıkan 38 şair tezkiresinin bulunduğunu bilmekteyiz. Bu tezkireleri yüzyıllarına ve yazılışına göre Prof. Dr. Filiz Kılıç şu şekilde bir tablolamıştır:

	Tezkire Yazarı	Tezkirenin Adı
XV. yy.		
1	Ali Şir Nevaî	Mecâlisü'n-Nefâis
XVI. yy.		
1	Garîbî	Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rûm
2	Sehî Bey	Heşt-Behişt
3	Latîfî	Tezkire-i Şu'arâ
4	Âşık Çelebi	Meşâ'irü'ş-şu'arâ
5	Hasan Çelebi	Tezkiretü'ş-şu'arâ
6	Ahdî	Gülşen-i Şu'arâ
7	Beyanî	Tezkire-i Şu'arâ
8	Gelibolulu Âlî	Kühü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı
XVII.yy.		
1	Sâdikî	Mecmaü'l-havâs

⁸ İsrail Babacan, *16. Asırda Osmanlı Sahası Şâirleri Hakkında Yazılmış "Tezkire-i Mecâlis-i Şu'arâ-yı Rûm" Adlı Tanınmayan Bir Tezkire*, Bilig, Kış,2007, Sayı 40, s.2.

2	Riyazî	Riyâzî'ş-şu'arâ
3	Faizî	Zübdetü'l-eş'âr
4	Rıza	Tezkire-i Şu'arâ
5	Yümnî	Tezkire-i Şu'arâ
6	Âsım	Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr
7	Güftî	Teşrifâtü'ş-şu'arâ
XVIII. yy.		
1	Mûcib	Tezkire-i Şu'arâ
2	Safayî	Tezkire-i Şu'arâ
3	Sâlim	Tezkire-i Şu'arâ
4	Hasîb	Silkü'l-le'âlî-i Âl-i Osmân'ın Tezkire Kısmı
5	İsmail Belig	Nuhbetü'l-âsâr li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr
6	Safvet	Nuhbetü'l-Âsâr fî Fevâidi'l-eş'âr
7	Râmiz	Âdâb-ı Zurefâ
8	Silahdarzâde Mehmed	Tezkire-i Şu'arâ
9	Esrar Dede	Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye
10	Âkif	Mir'ât-i Şi'r
XIX. yy.		

1	Şefkat	Tezkire-i Şu'arâ
2	Esad Efendi	Bâğçe-i Safâ-endûz
3	Ârif Hikmet	Tezkire-i Şu'arâ
4	Fatîn	Hâtimetü'l-eş'âr
5	Tevfik	Mecmua-i Terâcim
6	Mehmed Tevfik	Kâfile-i Şu'arâ
XX. yy.		
1	Fâik Reşad	Eslâf
2	Mehmed Sirâceddin	Mecma'-ı Şu'arâ
3	Ali Emirî	Tezkire-i Şu'arâ-yı Amîd
4	Aga Muhammed	Riyâzü'l-âşikîn
5	M. Kemal İnal	Son Asır Türk Şairler
6	Nâil Tuman	Tuhfe-i Nâilî

Osmanlı şair biyografisini yansıtan ve Herat ekolüyle⁹ yazılan bu eserlerin özel manada kendilerine has tarzları olsa da ana iskelet noktasında birleştiğini görmekteyiz. Öncelikle eserlerde karşımıza çıkan ön söz bölümündeki hamdele ve salvele söylemleridir. Yaratıcıya hamd, peygambere dua sonrasında yazar eseri yazış amacını verir. Kur'an ve şiir arasındaki doğru yorumlanmanın nasıl olması gerektiğinden bahsettikten sonra eseri yazarken dikkat ettiği hususlardan bahseder. Dolayısıyla bu bölüm eserlerin poetik yönünü öne çıkarır. Daha sonra ise biyografik özellikleri ele alınan şairlerin tanıtımlarına geçilir. Bu bölümün tasnifi tezkireler arasında çeşitlilik

⁹ Haluk İpekten, M. İsen, F. Kılıç, İ. H. Soyak ve A. Eyduran, *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2002, s.12.

gösterebilir. Şairlerin doğum yılı, doğum yeri, eğitimleri, ailevi bilgileri, almış olduğu görevler, meslekleri, hocaları, ait olduğu tarikat, eseri ya da eserleri, ölümü, mezarı ve hayatına dair ilgi çekici anekdotlar bu bölümde yer alır. Bu bölümü önemli kılan bir başka yön ise şairleri şair yapan şiir sanatına örnek teşkil edebilecek manzumelerin bu bölümde parça parça yer almasıdır. Tezkirelerin son kısmı ise hatime bölümüdür. Bu bölümde tezkire yazarı eserini oluşturma noktasında çekmiş olduğu sıkıntıları aktarır. Eserinin ebedi olması için yaratıcıya yakarır ve okuyucudan beklentisini dillendirir.

3. XIX. YÜZYILDA TÜRKÇE ŞAİR TEZKİRECİLİĞİ

*XIX. Asır Osmanlı Türklerinin yaşayabilmek için Avrupa medeniyetine dehalet mecburiyetinde kaldıkları asırdır.*¹⁰ Batı'nın XVI. Yüzyılda Rönesans ve Reform hareketleri sonucunda kilise kaynaklı skolastik düşünceyi terk ederek akıllı, bilimi ve deneyi merkeze alan kendini değiştirme çabası, coğrafi keşiflerle başlayan sömürgecilik hareketleri ve bu hareketlerin bir sonucu olarak İngiltere'de başlayan makineleşme ya da sanayi inkılabı bütün Avrupa'yı derinden etkilemişti. Sanayi inkılabının getirmiş olduğu hammadde ve pazar ihtiyacı için teknik ve ekonomik yönden zayıf, siyasi ve idari olarak bitkin, askeri olarak güçsüz ve geride kalmış Osmanlı ülkesi, ihtiyaçların karşılanabileceği bir sömürü alanı olarak görülmeye başlanmıştır. Osmanlı ülkesindeki ticareti canlandırmak amacıyla bazı Avrupa ülkelerine tanınan ticari imtiyazların ve kapitülasyonların çerçevesi genişletilmiştir. Böylece Avrupa'daki makineyle başa çıkamayan Osmanlı ülkesinin el tezgahları birer birer kapanmıştır. Bütün bunlara ek olarak 1789'da Avrupa'da gerçekleşen Fransız İhtilali, dünyada milliyetçilik akımını güçlendirmiştir. Bu yüzden çok uluslu idari yapılar bütünlüğünü korumakta zorlanmıştır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu gibi “ hasta “ olarak nitelenen bir imparatorluğun bu sorunla uğraşacak ve refahını sağlayacak gücü yoktur.

Yukarıda kısaca değinilen Avrupa'nın değişimi ve bunun Osmanlı İmparatorluğu üzerine etkisi, bu etki ve değişimin Osmanlı ülkesinde fark edilmesi ya da buna önlem alınma sürecinde epey geç kalınmıştır. 1839 Tanzimat Fermanı ile halka verilen birtakım hakları 1856 yılındaki Islahat Fermanı ve 1876'daki I.Meşrutiyet (Kanun-i Esasi, İlk Anayasa) takip etmiştir. Özellikle Tanzimat'la başlayan ileri seviyedeki Batı'nın takibi artık günümüze kadar etkisini devam ettirtmiştir.

¹⁰ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1987, Cilt:2. s.804.

Sosyal, siyasi ve ekonomik alandaki bu durum elbette sanatta da vücut bulmuştur. Tanzimat edebiyatı ile başlayan edebi zihniyetteki batılılaşma da aynen devlet yapısında olduğu gibi “alışılmış bir durumu tam olarak bırakamama” ekseninde dolaşmış ve edebiyata da yansımıştır. Sadece sanat değil bütün bir ülke içerisinde var olan eski ve hemen onun karşısındaki yeni diye tabir edilen uyumsuzluğu ve bu uyumsuzluğun toplum katmanlarına yansması bu dönemin sanat anlayışını da derinden etkilemiştir.

İşte bu bunalım içerisindeki bir coğrafya ve bu coğrafyanın tezkirecilik anlayışı önem arz etmektedir. Çünkü bugüne kadar belli bir geleneğe yaslanmış anlayışın bu hararet içerisinde nasıl bir hal aldığı merak konusu olmuştur.

XIX. yüzyılda Türk edebiyatındaki tezkirecilik geçmişe nazaran önemini yitirmiştir. *XIX. Yüzyıl toplumun kendi medeniyetinden kuşkuya düştüğü, buna bağlı olarak da yenilik arayışlarının derinleştiği dönemdir. Pek çok başka alan gibi değişen ve yenileşen insan, edebi sahada da bir beklenti içindeydi. Toplumda derinden hissedilen ikilem biyografiye de yansdı. Esad Efendi, Ârif Hikmet ve Fatîm klasik geleneği sürdürürken Tevfik ve Mehmed Tevfik mevcut birikimi değerlendirip bütün Osmanlı şairlerini tek bir eserde toplamaya çalışmışlarsa da bunda başarılı olamadılar. Öte yandan Esâmî ve Osmanlı şairleriyle Nâcî, Eslâf ve birkaç eseriyle Faik Reşat; Osmanlı müellifleri ve başka örnekleriyle Mehmed Tahir, Sicill-i Osmanî ile Mehmet Süreyya bu yeni arayışın ürünleri olan çalışmalarını verdiler.*¹¹

Çalışmada karşılaştırma noktasında ele alınan üç tezkirenin genel özelliklerine bakıldığında Şefkat Tezkiresini, Bağdatlı Abdülfettah Şefkat, Enderunlu İbrahim Nâşid'in Müntehabât-ı Eş'âr adlı şiir mecmuasını Yahya Paşazâde Ali Bey'in isteği üzerine tezkire haline getirmiş ve Tezkire-i Şu'arâ olarak isimlendirmiş olduğu bilinmektedir.¹² Antoloji niteliği taşıyan bu eserde Şefkat şairleri alfabetik sıraya göre dizmiştir. Eserde 1730 (1142)'dan 1814(1229)'e kadar gelen yüz yirmi beş şair hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Geneli itibarıyla bakıldığında şairler hakkında

¹¹ Mustafa İsen, *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011, s. 13.

¹² Filiz Kılıç, *Tezkire-i Şuara-i Şefkat-i Bağdadî*, ekitap.kulturturizm.gov.tr, s. 3.

bilgilerin şiir örnekleri karşısında azlığı dikkat çekmektedir. Tezkirenin dil noktasında ise ağır olduğu ve özentili olduğu görülür.¹³

Çalışmada incelenen bir diğer eser ise Ârif Hikmet'in tezkiresidir. Arif Hikmet ilk etapta döneminde oluşturmuş olduğu edebi muhitle dikkati çekmektedir. Konağındaki bu muhitle edebi geleneğin gelişimine katkı sunmuştur. Ârif Hikmet Bey'in önemli eserlerinden biri kendi adıyla anılan tezkiresidir. Bu eserde 1000-1252 (M.1592-1837) yılları arasında yetişen iki yüz üç şairin hayatı anlatılmış ve bu şairlerin şiirlerinden örnekler verilmiştir. Tezkirenin önemli özelliği ise o güne kadar Âhdi'den başka Anadolu ve Rumeli dışına pek çıkmayan Osmanlı tezkirecilerinden farklı olarak Ârif Hikmet Bey'in bu bölgeler dışındaki şairleri de eserine almasıdır. Buhara, Besni, Dağıstan, Dehlev, Harizm, Kabil, Kerkük, Senendec gibi geniş bir coğrafyada yetişen yüz otuz iki Âzeri, İranlı ve Buharalı şair tezkireye dahil edilmiştir.¹⁴

Çalışmada yer alan diğer XIX. yy. tezkiresi ise Fatîn Davûd'un *Hatimetü'l-eşâr* adlı eseridir. Tezkirede ilk olarak göze çarpan nokta eserin şair hacmidir. Hacim olarak kalabalık bir şair mevcudu hakim olan tezkirede 1134-1269 (M.1721-1853) yıllarını kapsayan altı yüz yetmiş iki şairin biyografisi verilmiştir. Biyografilerde şairlerin doğum ve ölüm yılları ile meslek geçişlerine dair yılların verilmesi önemlidir. Ayrıca şairlerin meslek takibi de yapılmıştır. Bazı noktalarda bu tarihsel bilgilerin gün, ay, yıl şeklinde de verildiği görülür. Fatîn'in bu eserinde şair sayısı oldukça fazladır ve bu da iki değişik duruma sebebiyet vermiştir. Bunlardan olumlu olan durum eserin geniş hacimli bir biyografik kaynak olmasıdır. Olumsuz gibi gözükebilecek yanı ise esere alınan şairlerin bazılarının şairlik vasfını yeterince taşınamamasıdır. Tezkirede diğer tezkirelere göre farklı sayılabilecek bir tarz da tezkirenin ilk önce şiiri vermesi daha sonra kişiliği tanıtmasıdır.

Fatîn tezkiresinin bir diğer önemli yönü ise *Dârü'l-maarif, Mekteb-i Maârif-i Adliyye, Beyazıt Rüşdiyesi* gibi devrin getirdiği yeni eğitim kurumlarından yetişmiş seçkinleri gösteren kayıtları ile yenileşme dönemi maarif tarihimize dair malzeme vermiş olmasıdır.¹⁵

¹³ İsen, *Şair Tezkireleri* s. 133.

¹⁴ İsen, *Şair Tezkireleri* s. 142.

¹⁵ İsen, *Şair Tezkireleri*, s. 146.

BÖLÜM II

XIX. YÜZYIL TEZKİRELERİNDE ŞAİRLERİN ŞAHSİYETİ VE EDEBİ KİŞİLİKLERİNE DAİR TESPİTLER

‘ARİF

AHT: Kurşuncubaşı-zâdelikle şöhreti olan bir şairdir. Babası Selim Han’ın binbaşılardan Ahmed Ağa’dır. Sanatçı, 1240 (M.1824) yılında ölmüştür.¹⁶

‘ARİF

AHT: Babası Âgah Mehmed Nâki’dir. Kendi ismi ise Molla Mehmed Ağa Naki’dir. Babası, İsfahanlıdır. Sanatçı Buhara’da ilimle vakit geçirmiştir ve kadılık yapmıştır. Bazen de camilerde imamlık yapmıştır. Buhara hakimi Şâh Murad Bey’in kendisine hürmet etmemesi ve saygı göstermemesi nedeniyle Murad Bey’i hicvetmiştir, onu maymuna benzetmiştir. Bu yüzden beş ay hapsedilmiştir. Daha sonra da serbest bırakılmıştır.¹⁷

‘ARİF BEG

AHT: Nesib Efendi’nin kardeşi, Salim Efendi’nin oğludur. 1237 (M.1821) yılında ölmüştür. Arapça tercümanlık yapmıştır. Manidar şiirlerinden oluşan bir divançesi vardır.¹⁸

‘ARİF MÜDERRİS-ZÂDE

AHT: Ankaralı Şeyh Mustafa Efendi’nin oğludur. Fen bilimlerinde becerisi vardır. Bu yüzden Asitâne’ye gelmiştir. Babası öldükten sonra enderun-i humayuna alınmıştır. 1247 (M.1832)’de altmış yaşındayken vefat etmiştir. Üsküdar’da babasının mezarı yakınında gömülmüştür. Hoş sözlü, ulemadan olan ve hattan anlayan bir şahsiyettir. Kendine özgü bir tarzla yazdığı bir divanı vardır. Vassaf Tarihi’ nin bir kısmını da şerh etmiştir.¹⁹

¹⁶ M. Nuri Çınarcı, *Şeyhülislam Ârif Hikmet Tezkiretü’ş-şuara, Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep 2007, s. 81.

¹⁷ Çınarcı, s. 82-83.

¹⁸ Çınarcı, s. 81.

¹⁹ Çınarcı, s. 82.

‘ÂSİM

AHT: Vak’anüvistir. İlim ve edep soyundan gelen mahkeme baş kâtibi Antepli şair Cenani Husuli’nin oğlu Ahmed Efendi’dir. 1206 (M.1791) da Asitâne’ye gelmiştir. 1235 (M.1819)’te ölmüştür. Miskinler civarında gömülüdür. Kamus-i Muhit tercümesi vardır. İbrahim Haleb’in Ercüze Kasidesi’ni tercüme etmiştir. Ayrıca hattı çok güzeldir²⁰

‘AYNİ

AHT: Tam adı Es-seyyid Hasan İbni Hüseyün’ül Ayıntâbi’dir. 1180 (M.1766) yılında doğmuştur. 1198 (M.1783)’de Ayıntâb’dan Maraş’a gelmiştir. Dört sene kadar burada kaldı. Oradan Elbistan’a geçip Hayâtî Efendi’ye intisap etmiştir. Bir sene kadar onunla burada kalıp Darende’ye gelmiştir. 1205 (M.1791) yılında Asitâne’ye gelmiştir. Burada Sultân Ahmed Medresesi’ne girip altı yıl ilim görmüştür. Harpûti Hasan Efendi’den tasavvuf okumuştur. Onun vefatından sonra Kütahyalı Mehmed Efendi ile tanışmıştır. Sonra kendisine bacanak olmuştur. Tayyâr Pâşâ’dan Farsça öğrenmiştir. Daha sonra Rumeli kadıları zümresine girmiştir. Bir süre Râtib Ahmed Efendi’ye bağlanmış, onun oğlunu ve damadını okutmuştur. Daha sonra kaymakamlık kitapçılığı ve kapudan paşa kitapçılığı yapmıştır. Bin beyit kadar Nusretnâmesi, Nazm’ül Cevâhir adında bir sözlüğü, iki bin otuz beyit kadar olan Sâkinâmesi, Farsça ve Türkçe divanı vardır.²¹

‘İFFET / MEHMED İFFET EFENDİ

AHT: Bursa’da doğmuştur. Müderrisler zümresindedir.²²

HE: Mehmed İffet Efendi Bursa’da doğmuştur. Selimiye Dergahı Şeyhi Ali Behçed Efendi’den eğitim görmüştür. Arapça ve Farsça ilim görürken ömrü buna yetişmemiştir ve 1258 (M.1842) tarihinde vefat etmiştir. Zahiri ve Batıni ilimlere hakim bir şairdir. Şiirleri aşıkane ve üstadanedir. Hatta bir kıt’a matbu divanı vardır. Sihri helal ve sehl-i mümteni sanatlarına şiirlerinde rastlanır.²³

²⁰ Çınarcı, s. 84.

²¹ Çınarcı, s. 89.

²² Çınarcı, s. 87.

²³ Ömer Çiftçi, *Fatîn Davud – Hâtîmetü’l-eş’âr*, ekitap.kulturturizm.gov.tr., s. 316-317.

‘İNÂYET

AHT: Buhara’dandır. “Kel ‘Înâyet” adıyla şöhret bulmuş münşiler sınıfından bir şairdir. Sultân Hân’ın meclisindedir. Hân, Fergana’ya yerleşince kendisi de Buhâra şahı Mîr Haydar’a bağlanmıştır.²⁴

‘İZZET

AHT: İsmail Ref’et Bey’in oğludur. Ahmed İzzed Bey asıl adıdır. 1194 (M.1780) senesinde Asitâne’de Temurkapı’da doğmuştur. 1210 (M.1795) senesinde Selim Han zamanında Enderun-i Hümayunda hat sanatı dersleri almıştır. Güzel yazısıyla birkaç Mushaf-ı şerif ve tefsir yazmıştır. Faruki’ye ait mektupların tercümesini yapmıştır. 1238 (M.1823)’de kardeşi Ferid Bey’in Üsküdar’daki evinde vefat etmiştir. Karacaahmet’te defnedilmiştir.²⁵

‘İZZİ / NU’MAN İZZİ EFENDİ

AHT: Kastamonulu Abdül’aziz-zade Efendi’nin oğludur. 1225 (M.1810) yılında vefat etmiştir. Arap klasiklerinden bazılarını okumuştur.²⁶

HE: Şiirleri hüner dolu Nu’man İzzi Efendi Kastamonuludur. Dersaâdet’te Sururi Efendi’den bir miktar ilim tahsil etmiştir. 1225 (M.1810) yılında Dersaâdet’ten İzmir’e giderken vefat etmiştir. Birkaç tarihinden başka şiirine rastlanmamıştır.²⁷

‘İZZÎ / VAK’A-NÜVÎS SÜLEYMÂN İZZÎ EFENDİ

ŞT: Asıl adı Süleyman Efendi’dir. Divan-ı Hümayunda hocalık yapmıştır. Daha sonra vak’anüvist olmuştur. 1168 (M.1754) tarihinde vefat etmiştir.²⁸

HE: Vak’anüvist Süleyman İzzi Efendi Efendi baltacılar kahyası Halil Ağa adında bir zâtın oğlu olup Divan-ı Hümayun kalemlüğinden inşadaki başarısı sayesinde vak’anüvistlik hizmetine getirildi. Bir süre sonra da Divan-ı Hümayun memuriyetine gönderildi. 1168 (M.1754) yılında da hayatını kaybetti. Nükte gücü yüksek arif bir şairdir. Tarihleri ve divanı vardır. Bazı şiirleri Salim Tezkiresi’nde de kayıtlıdır.²⁹

²⁴ Çınarcı, s. 89.

²⁵ Çınarcı, s. 85.

²⁶ Çınarcı, s. 85.

²⁷ Çiftçi, s. 308.

²⁸ Kılıç, s. 113.

²⁹ Çiftçi, s. 308.

ABDÎ EFENDİ

HE: Şehriyyü'l-asl olup Sultân Mahmûd Hân-ı Evvel hazretleri zamanında menâsıb-ı dîvâniyeye girip ecille-i devlet-i âliye sınıfına geçerek 1168 (M.1754) tarihinde dahil olduğu riyaset makamından ayrılarak Girid'te bulunan Resmo adlı yere sonra da Gelibolu'ya geldi. 1169 (M.1755) senesinde Dersaâdet'e geldi. 1171 (M.1757) tarihinde câh-ı vâlâyı riyasete geldikten sonra Bursa'ya sürülmüş bir müddet sonra affedilerek tekrar Der-î âliyeye geldi. 1172 (M.1759) senesinde ruznamçecilik makamına 1174 (M.1761) senesinde şikk-ı defterdârlığına bir sene sonra da buradan ayrılarak 1177 (M.1763) yılında makam-ı riyâset-i küttaba getirilmiş iken 1178 (M.1764) senesinde Enderun-i Hümâyunda bulunduğu sırada ölmüştür. Mühürdâr Abdî Efendi adıyla meşhurdur. Marifetli, şiir ve inşası hoş ve gönül alan tarzdadır.³⁰

ABDÎ EFENDİ

HE: Karahisâr-ı Şarkî adlı yerde doğdu. Dersaâdet'e gelip bir müddet eğitim aldıktan sonra Belgrat muhafızı Selim Paşa'nın sonra da Harput valisi Hüsrev Pâşâ'nın katiplik hizmetini gördü. Sonra Halebü'ş-şehbâ eski valisi esbak Mustafa Mazhar Pâşâ'nın dîvân katipliğini yaptı. 1260 (M.1844) senesinde Meclis-i Vâlâ mazbata odası halifesi sınıfına dahil oldu. 1269 (M.1852) senesinde Dersaâdet'e geldi. Nâ-peydâ adında fen alanında bir kitabı vardır. Bir miktar şiiri vardır.³¹

ABDULAZİZ EFENDİ

HE: Suphî Efendi'nin oğludur. Tıp alanında eğitim alarak bu sınıfa dahil olmuştur. 1171 (M.1757) tarihinde müderrislik rûûs-ı hümâyûnuna dahil oldu. Daha sonra 1189 (M.1775) tarihinde riyâset-i tibbiyeye geçti. Bir sene sonunda buradan ayrılarak 1197 (M.1782) yılında Üsküdar Mevleviyetine getirildi. Sonra İstanköy adasına gönderildi. Buraya gönderildiği sırada vefat etti. İlim ve marifet dolu bir zat olup Alişâh Harezmi'nin Eşcârü'l-Esmâr adlı kitabıyla, Mehmed Şerîf Bikrî'nin Bürhanü'l-Kifâye isimindeki Farsça kitabını Türkçeye tercüme etti. Ahlaka dair bir risalesi ve mürettep bir divanı vardır.³²

³⁰ Çiftçi, s. 296-297.

³¹ Çiftçi, s. 297-298.

³² Çiftçi, s. 309.

ABDULAZİZ EFENDİ

HE: Dersaâdet'te 1216 (M.1801) yılında doğmuştur. 1235 (M.1819) senesinde eğitimini tamamlayarak kadı vekilliği görevine geldi. Bu görevle on ay kadar Nazilli'de, yirmi ay kadar Cısr-i Erkene'de, otuz ay kadar Manisa'da, altı ay kadar Isparta'da, otuz dört ay kadar Tırnovi'de, yirmi iki ay kadar Tekfurdağı'nda, on ay kadar Uzuncaabad'ın Hasköyü adlı mevkiinde, otuz ay kadar Kütahya'da, otuz iki ay kadar Kayseri'de, on altı ay kadar da Manisa'da kaldıktan sonra 1262 (M.1845) senesinde Beytü'l-mâl Kassâmlığı memûriyetine getirildi.1263 (M.1847) senesinde İzmir Mevleviyetine 1268 (M.1852) senesinde Şam Mevleviyetine geldi. Tezkire yazılırken Manisa'da vekil oldu. Faziletli bir şair olup Devhatü'l-Meşâyih adlı bir eseri ile hayli miktarda şiiri vardır.³³

ABDULAZİZ RÂKİM BEG

HE: Giridlizâde Mehmed Pâşâ birâderi Hasan Beg'in soyundan Dersaâdet'de 1235 (M.1819) senesinde doğmuştur. Gençliğinde bir süre Silistre ve Ruscuk'ta kaldı. Daha sonra Dersaâdet'e geldikten sonra 1250 (M.1834) senesinde Dîvân-ı Mümâyûn kaleminde görev aldı. Birkaç sene sonra burada bulunan mühimme odasına geçerek Bâb-ı Âli hocası Aynî Efendi'den ve Halep kadısı Şâkir Efendi'den Arapça ve Farsça ilim tahsili gördü. Tanzimattan önce emlak memurluğu göreviyle Gelibolu ve Tekfurdağı'na gitti. Daha sonra Dersaâdet'e döndükten bir müddet sonra hocalık rütbesine erişti. 1264 (M.1847) senesinde Tophâne-i Âmirede bulunan meclis-i askerî başkatipliğine geldi. Nazma ve nesre kadir, maharetli bir şairdir. 1202 (M.1887) senesinde vefat etti. Şiiri ve inşası münşiyan ve şairanedir.³⁴

ABDULHÂDİ EFENDİ

HE: Bursa'daki Hisar camisinin şeyhi Abdulbâki Efendi'nin oğlu olup eğitim almıştır.1116 (M.1704) tarihinde Tire kazası hükümetinde görev aldı. 1119 (M.1707) tarihinde Trablusşam kazasına ve 1123(M.1711) tarihinde Kayseriye'ye kadı ve hakim olduktan sonra Manisa ve Diyarbakır'a gitti. Daha sonra Üsküdar'da şeyh olup yaşamaktayken 1243 (M.1827) senesinde Hicâz'a gidip burada ölmüştür. Şiirleri şairane ve üstadanedir.³⁵

³³ Çiftçi, s. 310.

³⁴ Çiftçi, s. 163.

³⁵ Çiftçi, s. 441.

ABDULHAK EFENDİ

HE: Hayrullah Efendi'nin torunu olup 1216 (M.1801) senesinde eğitime başlamış 1244 (M.1828) senesinde Yenişehir-i Fenâr Mevleviyetine geldikten sonra 1246 (M.1830) senesinde Mekke Mevleviyetine ve 1249 (M.1833) senesinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye görevini aldı. 1252 (M.1836) senesinde Anadolu Sadaretine ve 1257 (M.1841) senesinde Rûmeli Sadaretine ve 1264 (M.1847) senesinde Meclis-i Maârif-i Umûmiyye Riyâsetine getirildi. 1265 (M.1848) senesinde üçüncü defa riyaset-i tebabete ve 1265 (M.1848) senesinde Rûmeli sadâreti görevine gelmiştir. 1269 (M.1852) senesinde Reîsü'l-Ulemâ ünvanıyla şöhret buldu. Bu tezkirenin hazırlanmasından önce vefat etti. Sultân Mahmûd Hân türbesinin dışında defnedildi. Dirayet sahibi, anlayışlı olup şiiri bilen üstün marifetli akıl ve zeka sahibidir.³⁶

ABDULHALÎM GÂLİB PÂŞÂ

HE: Dersaâdet'te doğdu. Kapûdân-ı Deryâ Tâhir Pâşâ'nın mühürdârlık ve dîvân katipliği hizmetini gördü. Bir süre Marmara Voyvodalığında görev aldıktan sonra eski sadrazam İzzet Pâşâ'nın dîvân katipliği hizmetiyle Şâm'a gidip bir müddet burada kaldı. Daha sonra Dersaâdet'e gelişinde bir süre postahane katipliği yaptı sonra buranın nazırı Hüseyin Beg'in mühürdârlık hizmetini gördü. Sonra Mâbeyn-i Hümâyûn Başmemûru Hamîd Pâşâ'nın katipliğini yaptı. Birkaç ay sonra kendisine sâlise rütbesi verilip Viranşehir kaymakamlığına gönderildi. Bir süre sonra Ankara defterdarlığına, 1265 (M.1848)'te Batum kaymakamlığına, 1267 (M.1850) senesinde de Tırnova kaymakamlığına gönderildi. Daha sonra Mîr-Ümerâlık ve 1269 (M.1852) senesinde de Mîr-i Mîrânlık rütbesini aldı. Şairin haylice hoş şiiri vardır.³⁷

ABDULKERÎM NÛRÎ EFENDİ

HE: Isparta'da 1224 (M.1809) senesinde doğup ilim tahsili görmek arzusuyla 1243 (M.1827) senesinde Dersaâdet'e sonra da Aksaray'da bulunan Horhor adlı bölgede bulunan medresede ikamet ederken bir süre Arapça ilim tahsili görmüştür. Daha sonra Kâdızâde Tâhir Efendi'nin kethüdâlık hizmetinde bulunmuştur. Sonra üç

³⁶ Çiftçi, s. 296.

³⁷ Çiftçi, s. 322.

sene de Sultân Bâyezid Hân-ı Velî camisinde ders vermiştir. Daha sonra Beşiktaş kazası kadı vekilliği yapmıştır. Hayli miktarda sözü ve şiiri vardır.³⁸

ABDULLAH HİLMÎ EFENDİ

HE: Yazıları hüner dolu Şeyhü'l-Kurrâ Yûsuf Efendizâde Mehmed Efendi'nin soyundan 1085 (M.1675) tarihinde doğmuştur. İlim görmüş ve saray hocalığına gelmiştir. Altmış sene kadar ilimle uğraştıktan sonra 1167 (M.1753) senesinde ölmüştür. Amel sahibi, faziletli, bilgili bir şairdir. Yedi adet kısa yazılmış süslü (rengin³⁹) yazımları vardır. Bilinen şiirleri ise azdır.⁴⁰

ABDULLAH RE'FET BEG

HE: Eski şeyhüslâm Ârif Hikmet'in biraderi olup eğitim alarak İzmir Mevleviyetine bir müddet sonra da Şam Mevleviyetine, bir süre sonra da Medine Mevleviyetine, 1269 (M.1852) senesinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye hükümetine nail oldu. Bu yılın sanunda da Anadolu Sadareti görevine getirildi. Şair güzide, faziletli bir alim olup çok sayıda gönül alan tarih manzumeleri ve süslü şiiri vardır.⁴¹

ABDULLATİF SUBHÎ BEG

HE: Vodin Vâlisi Abdurrahman Sâmi Pâşâ'nın oğlu olup babasıyla birlikte Kahire tarafına gitmiştir. Baba terbiyesini almış miralaylık rütbesine ulaşmıştır. İlimdeki başarısı neticesinde Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın memuriyetine gelmiştir. Bazen Kahire'de bazen de İskenderiye'de yaşamını sürdürüyorken valinin vefatından sonra Kahire'den ayrılarak Dersââdet'e gelmiştir. 1266 (M.1849) senesinde Meclis-i Maârif-i Umûmiyye azâsı sınıfına dahil oldu. 1267 (M.1850) senesinde rütbe-i ûlâ sınıfına nail olmuştur. Tezkirenin yazıldığı sırada Meclis-i Vâlâ azâsı sınıfına dahil oldu. Şairin kaside ve müstezatlari güzeldir. Hayli miktarda süslü şiiri vardır. Târîh-i İbn-i Haldun adlı eserin ikinci cildine otuz cüz kadar tercüme yazmıştır.⁴²

³⁸ Çiftçi, s. 422.

³⁹ Renkli, parlak renkli, boyalı, güzel, latif, hoş, süslü (bkz. Devellioğlu,2012,s.1036)

⁴⁰ Çiftçi, s. 112.

⁴¹ Çiftçi, s. 139.

⁴² Çiftçi, s. 259.

ABDURRAHÎM FÂİZ EFENDİ

HE: Saîd Efendi'nin oğludur. 1106 (M.1694) yılında eğitime başlamıştır. Galata Mevleviyetine geldikten sonra 1138(M.1725) tarihinde Kahire Mevleviyetinde görev aldı. Bu sırada vefat etti. Söz söylemede ve sözcükleri kullanmada hünerli bir şair olup talik yazı yazmada ve nazire yazmada emsalsizdir. Ayrıca satrançbazlıkta da şahanedir. Özgün (ihtira)⁴³ kavramlar bulmada ve bilge bir şahsiyet olma noktasında önemlidir. Salim Efendi tezkiresinde de birkaç gazeli vardır.⁴⁴

ABDURRAHÎM ŞERÎF EFENDİ

HE: Selanik Kaymakamı Mehmed Efendi'nin oğlu olup 1235 (M.1819) tarihinde eğitime başladı ve bir müddet sonra 1250 (M.1834) tarihinde Üsküdar Mevleviyetinde görev aldıktan sonra 1260 (M.1844) senesinde ölmüştür. Tarifleri zarif olup şiirleri de hoştur.⁴⁵

ABDURRAHMAN RİF'AT BEG

HE: Harput eyaletine bağlı Adıyaman adlı kasabada Derviş Begzâde Mustafa Beg'in soyundan 1223 (M.1808) senesinde doğmuştur. Bektaşî tarikatine mensuptur. Bu tarikate bağlı olarak Dersâdet'e gelmiştir. Divan oluşturabilecek kadar şiiri vardır.⁴⁶

ABDURRAHMAN SÂMÎ PÂŞÂ

HE: Mora adasındaki Trapoliçe adlı şehirde doğmuştur. Halvetiyye tarikatindedir. Şeyh Necîb Ahdî'nin soyundan dünyaya gelip bahsi geçen şehirde meydana gelen ihtilalden sonra Kâhire'ye nakloldu. Burada bir müddet İbrâhim Pâşâ'nın mektûpçuluğunu yaptı. Birkaç sene de Takvim-i Vekâyi nezâretinde bulunup 1247 (M.1831) senesinde mîrlivâlık mertebesiyle Mısır eski valisi Mehmed Ali Pâşâ'nın memûriyetine, 1259 (M.1843) senesinde feriklik rütbesine geldi. Valinin vefatıyla 1265 (M.1848) senesinde Tırhala mutasarrıflığına 1267 (M.1850) senesinde Rumeli teftiş memurluğuna, aynı yıl Trabzon eyaletine, 1268 (M.1852) senesinde Vodin

⁴³ Benzeri görülmemiş bir şey icadette, vücuda getirme, getirilme.(bkz. Devellioğlu, 2012,s.483

⁴⁴ Çiftçi, s. 324-325.

⁴⁵ Çiftçi, s. 241.

⁴⁶ Çiftçi, s. 186.

eyaletine gönderilmiştir. Tarzı latif ve zarif bir vezir olup şiiri ve inşası kabul edilebilir, aranan cinstendir.⁴⁷

ABDURREZZÂK NEVRES EFENDİ

HE: Kerkük asıllı olup Dersaâdet'e gelmiştir. Burada eğitim alıp 1175 (M.1761) senesinde uzun dili yüzünden Bursa'ya sürülmüştür. Buraya geldikten birkaç gün sonra vefat etmiştir. İlim sahibi, maharetli, kendine has üslubu olan bir şairdir. Şairin bir adet divanı vardır.⁴⁸

ABDÜLHAMÎD ZİYÂ BEG

HE: Dersaâdet'te 1245 (M.1829) yılında doğup Süleymâniye Camisinde bulunan Mekteb-i Edebiyeye gitti. Beş altı sene Arapça ve Farsça eğitim aldı. 1262 (M.1845) senesinde Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odası halifesi sınıfına dahil oldu. Üç sene sonra 1266 (M.1849) senesinde sâlise rütbesine geldi. Daha sonra Meclis-i Tanzîmât'ın tahrîrât odasına memur olmuştur. Şair Sünbülzâde Vehbî'nin Tuhfe-i Fârisî adlı eserine naziresi vardır. Kâmûs Mütercimi Âsım Efendi'nin "Tuhfe-i Arabî"yesine şerhi ve Kavâid-i Osmâniye isimindeki kitaba bir zamime ve açıklama yazmıştır. Ayrıca bir divan oluşturacak kadar gazeli vardır.⁴⁹

AHMED ÂTIF BEG

HE: Dersaâdet'de 1209 (M.1794) tarihinde doğmuştur. On üç sene kadar Mektûbî-i Vekâlet-penâhî Odasında çalıştı. Katiplikteki kabiliyeti neticesinde bu odanın halifeliğine, üç sene sonra Sadâret-i Uzmâ mektûpçuluğuna ve üç sene sonunda da küçük tezkirecilik memuriyetine geldi. Üç sene sonra mansûr mektûpçuluğuna ve üç yıl sonra bir ay kadar Takvimhâne-i Âmire nezâretine ve sonra ahkâm-ı adliye başkitâbetine ve muahharen meclis-i mezkûr azâsı sınıfına dahil oldu. Üç sene sonra da Tersâne-i Âmire müsteşarlığına bir sene sonra da Ticaret Müsteşarlığına getirildi. 1257 (M.1841) senesinde Kütahya Defterdarlığına memur oldu. Burada bir sene kaldıktan sonra Dersaâdet'e gelip Anadolu Defterdarlığında üç sene kadar çalıştı. Daha sonra

⁴⁷ Çiftçi, s. 214-215.

⁴⁸ Çiftçi, s. 417.

⁴⁹ Çiftçi, s. 271.

1263 (M.1846) senesinde vefat etti. Çavuş-zâde adıyla bilinen zarif, arif bir şairdir. Hâtem'e benzer şiirleri ve inşası ünlüdür.⁵⁰

AHMED CEVDET EFENDİ

HE: Rumeli'deki Lofça adlı kasabada 1238 (M.1822) yılında doğmuştur. 1255 (M.1839) senesinde Dersaâdet'te ilim öğrenerek 1266 (M.1849) senesinde Meclis-i Maârif azâsı sınıfına girmiştir. Zeka sahibi, temiz huylu bir şair olup divan oluşturacak kadar şiiri vardır. Ayrıca Şâfiye-i İbn-i Hâcib'e Gâyâtü'l-Beyân isminde bir şerhi vardır. Yine Hâce Fehîm Efendi'nin ve Sâib'in bazı gazellerine yönelik şerh eserini bitirmiş ve Harîr-i Marûf'un Ahvâl-i Târîhiye adlı eserini ve Kitâb-ı Harîr isminde bir diğer eseri Osmanlıcaya aktarmıştır. Medhal-i Kavâid adında bir risalesi, Beyânü'l-Ünvân adında hutbe ve dibace hakkında bir eseri, Sâhib Efendi'nin Sülûsân ve Mukaddime-i Halduniye adlı eserlerini tercüme etmiştir.⁵¹

AHMED DÜRRÎ EFENDİ

HE: Van'da doğmuştur. Eğitim almıştır. Bir süre Dîvân-ı Hümâyûn kalemi katipleri sınıfına dahil olmuştur. Daha sonra bir süreliğine Bedahşân'a gitmiştir. 1132 (M.1719) senesinde sefaret memuriyetliği yaparak İran'da yaşamıştır. Daha sonra Dersaâdet'e gelip başmuhâsebe hocalığı yapmıştır ve burada 1137 (M.1724) yılında ölmüştür. Söyleyişi inci taneleri gibidir.⁵²

AHMED ES'AD EFENDİ

HE: Manisa'da 1193 (M.1779) yılında doğmuştur. Babası Manisa müftüsüdür. Babasından ilim tahsili gördükten sonra Dersaâdet'e gelmiştir. Bir müddet Mevlânâ Hâce Abdurrahîm Efendi'nin dairesinde kalmıştır. Hâce Neş'et Efendi'nin meclisine katılmıştır. 1239 (M.1823) senesinde Kudüs Mevleviyetine katılmıştır. İlim ve fazilet sahibi bir kişilik olup Nasîhatü'l-Mülûk adlı Türkçe bir kıta tercümesi vardır. Kâmûs mütercimi Âsım Efendi'nin Tuhfe-i Arabiyye adlı eserinin tamamlanmasına yardımcı oldu. Kadiriyye tarikatine mensub olması nedeniyle Niğde kazası Bor kasabasında

⁵⁰ Çiftçi, s. 289.

⁵¹ Çiftçi, s. 89-90.

⁵² Çiftçi, s. 133.

şeyhlik yapmıştır 1265 (M.1848) senesinde ölmüştür. Şeyh Ahmed Kuddûsî Efendi'nin halefi olması nedeniyle zahir ve batın ilimlerini iyi bilmektedir.⁵³

AHMED HASÎB EFENDİ

HE: Bursa'da doğmuştur. 1129 (M.1716) tarihinde müderris sınıfına dahil olmuştur. Bir ara Saray Bosna'ya hakim olmuş, daha sonra Tokat'a gitmiştir. Sonra Kayseri daha sonra da Bağdat kadısı olmuştur. Bir süre sonra Manisa Mevleviyetine gelmiştir. Ondan sonra Dersaâdet'e gelip 1166 (M.1752) tarihinde ölmüştür. Hüner sahibi, temiz sözlü bir şair olup şiirleri hoş ve itibarlıdır.⁵⁴

AHMED İZZET BEG

HE: Egriboz'da doğup bir müddet Sâmi Ebûbekir Pâşâ'nın hazinedârlık ve kethüdâlık hizmetini görmüştür. Pâşâ öldükten sonra Dersaâdet'e gelip sarayda kethüdâ kalemi hulefâsı sınıfına girdi. Bir süre sonra Darbhâne-i Âmire katipleri sınıfına katıldı. Buselik adlı yerde Reşid Paşa'nın dîvân katipliği hizmetini gördü. Bir süre sonra Dersaâdet'e gelmiştir.1241 (M.1825) senesinde Yenişehir-i Fenâr civarındaki Serince adlı yerde vefat etmiştir. Şiir sanatını öğrenmiş, emsalsiz, marifet dolu bir şairdir. Bir divanı vardır.⁵⁵

AHMED LÜTFÜ EFENDİ

HE: Dersaâdet'de doğmuştur. İlim tahsili görmüştür. 1252 (M.1836) senesinde Dersaâdet Rûûs-ı Hümâyûnuna ulaşmış bir sene sonunda Vak'a-nüvîs Es'ad Efendi'nin Takvimhâne-i Âmire Nezâretinde bulunduğu sırada burada mukabelecilik hizmeti görmüştür. 1257 (M.1841) senesinde hocalık rütbesi aldı. Sonra Mektûbî-i Sadr-ı Âli Odası hulefâsı sınıfına girmiştir ve birkaç sene bu odada görev aldıktan sonra 1261 (M.1845) senesinde imâr-ı mülk-i memûriyetiyle Rumeli tarafına gitmiştir. Sonra Dersaâdet'e dönüşünde kendisinde rütbe-i sâlise görevi verildi. Sonra Zabtiye Meclisi katipliğine getirildi. 1263 (M.1846) senesinde tahvil memuriyetliği yaptı. Daha sonra Anadolu müfettişliği görevinde bulunarak katiplik hizmetiyle Anadolu'ya gitti. İki sene kadar burada kaldıktan sonra Dersaâdet'e gelip takvimhâne-i mezkûre tahrîrât baş-

⁵³ Çiftçi, s. 56-57.

⁵⁴ Çiftçi, s. 101.

⁵⁵ Çiftçi, s. 301.

kitâbetinde bulundu. Tarzı hoş bir kişilik olup bir miktar güzel ve beğenilen şiirleri vardır.⁵⁶

AHMED NAZÎF BEG

HE: Şehriyyü'l-asl olup 1240 (M.1824) tarihinde Kahire tarafına gidip asker sınıfına dahil olup mîralaylık rütbesine geldikten sonra 1258 (M.1842) tarihinde vefat etmiştir. Şiirlerinden bazılarını Muntehabât-ı Nazîf isminde bir eserde toplamıştır.⁵⁷

AHMED NAZÎF EFENDİ

HE: Es'ad Efendi'nin kardeşidir. Mustafa Efendi'nin oğludur. 1246 (M.1830) senesinde eğitime başlamıştır. 1257 (M.1841) senesinde Kudüs Mevleviyetine, 1267 (M.1850) senesinde Şam Mevleviyetine ve 1268 (M.1851) senesinde Mekke Mevleviyetine nail olmuştur. Faziletli bir şairdir. Bir divançe oluşturacak kadar şiiri vardır. Ayrıca on adet tercüme eseri vardır. Bunların mensur olanları: Riyâzü'n-Nukabâ, Kapûdân-ı Deryâ Hakkında, Sefinetü'l-Vüzerâ, Terceme-i Nisâbü'l-İhtisâb, Terceme-i Nuhbetü'z-Zikr, Terceme-i Telhisü'l-Meâni, Terceme-i Risâle-i Kevâkibî, Terceme-i Ta'lîmü'l-Müteâlim, Terceme-i Tabakat-ı Şurtubi, Türkçe Şerh-i Kasîde-i Lâmiye, Lugat-ı Kâfiye. Manzum olanları ise Ser-âgaz-ı Hicâz, Sûr-nâme-i Meserret-Allâme adlı eserlerdir.⁵⁸

AHMED NEDÎM EFENDİ

Şehriyyü'l-asl olup eğitim almıştır. Mahmûd Pâşâ Camisinde bulunan mahkemede bir müddet çalıştıktan sonra 1143 (M.1730) tarihinde ölmüştür. Kemal sahibi, faziletli, dili ateş gibi olan bir şair olup kendinden yadigâr, noksansız söylenmiş, güçlü bir divanı vardır. Salim Efendi tezkiresinde bazı hoş şiirleri vardır.⁵⁹

AHMED NEYLÎ EFENDİ

HE: İstanbul Kâdısı Mirzazâde Mehmed Efendi'nin soyundan 1084 (M.1673) tarihinde doğmuştur. 1109 (M.1697) tarihinde eğitime başlamış 1129 (M.1716) tarihinde İzmir Mevleviyetine 1139 (M.1726) tarihinde Kâhire Mevleviyetine, 1144 (M.1731) tarihinde, Mekke Mevleviyetine, 1149 (M.1736) tarihinde Anadolu Sadâreti

⁵⁶ Çiftçi, s. 364.

⁵⁷ Çiftçi, s. 410.

⁵⁸ Çiftçi, s. 413.

⁵⁹ Çiftçi, s. 400.

görevine getirildi. Daha sonra sudûr-ı izâm kalemine girdikten sonra 1154-1160 (M.1741-1747) tarihlerinde Rumeli Sadaretine geldi. Sonra bu görevden istifa edip yirmi gün sonra da 1151 (M.1738) tarihinde vefat etti. Ulemadan, faziletli, emsalsiz bir şair olup Arapçaya dair hayli sayıda telif eseri vardır. Ayrıca fıkıh türünde altmış adet eseri ve bir kıta divanı vardır. Sâlim Efendi Tezkiresi'nde de bazı hoş şiirleri vardır.⁶⁰

AHMED RÂGİB EFENDİ

HE: Bursa'da 1207 (M.1792) senesinde doğmuştur. Eğitim almıştır. 1257 (M.1841) senesinde Trabzon Mevleviyetinde görev almıştır. Buradan Şam Mevleviyetine gitmiştir. Hayli miktarda iyi söylenmiş şiiri vardır.⁶¹

AHMED REŞİD EFENDİ

HE: Mûsile-i Süleymâniye rütbesiyle Mehmed Pâşâ medresesi müderrisiyken 1218(M.1803) senesinde ölmüş Nevşehirli Süleymân Efendi'nin soyundan Dersâdet'te Sultân Ahmed Hân hazretleri camisi civarında bulunan Nahlbend adlı yerde doğmuştur. Erzincanî Müftüzâde Mehmed Sâdık Efendi'nin öğrencilerinden Hâfız Mustafa Efendi'den ilim almıştır. Üstadın Hicâz'a gitmesinden sonra Konevî Es-seyyid Hüseyin Efendi'den ilim tahsil etmiştir. 1232 (M.1816) senesinde Zeynelabidin Efendi merhumun şeyhlik makamında ilim görerek Mahmûd Pâşâ Mahkemesi ve sonra Dârü'l-hilâfetü'l-Âliye hükûmeti içerisinde Ahi Çelebi Mahkemesi bünyesinde ve yirmi dört sene süreyle Davud Pâşâ Mahkemesinde görev aldı. 1265 (M.1848) senesinde Kûdüs Mevleviyetine erişmiştir. Bu tezkirenin tamamlanmasından önce Beytü'l-Mâl Kassamlığı memûriyetinde görevlendirildi. Nakşibendi tarikati dervişlerinden Kaşgari El-Hâc Abdullah Nidâyî Efendi'den inabet almıştır. Zahirî ve batınî ilimleri iyi bilir. Sâfi mahlasıyla tarikate dair bir miktar sözü vardır. Keşkül-i (?) Sâfiye Alel-Vâridâtü's-Sa'diyetü'l-Vâfiye isminde bir kıta'a şerhi ve Füyûzâtü'l-Hubbiye Ala's-Salavâtü'l-Müşeyşiyeye adlı bir eseri vardır.⁶²

AHMED RIZÂ NASFET EFENDİ

HE: Dersâdet'de 1207 (M.1792) senesinde doğmuştur. Arapça ve Farsça ilim tahsili gördü. Bazı görevlerde bulunduktan sonra kendisine maaş bağlanmıştır ve

⁶⁰ Çiftçi, s. 425.

⁶¹ Çiftçi, s. 162.

⁶² Çiftçi, s. 177-178.

köşesine çekilip Niamü'l-Enfs adındaki hoş eseri yazmıştır. Rızâ mahlasıyla şöhret bulan şairin bir miktar hoş sözleri ile şiirleri vardır.⁶³

AHMED ŞEFKATÎ EFENDİ

HE: Dersaâdet'te 1240 (M.1824) tarihinde doğup 1253 (M.1837) senesinde Dîvân-ı Hümâyûn kalemine çırak olmuştur. 1255 (M.1839) senesinde Mekteb-i Maârif-i Adliyye yerleşti. Bir miktar Arapça ve Farsça ilim tahsili gördükten sonra 1258 (M.1842) senesinde Hariciye Odasına nakloldu. Tezkire yazılmadan önce İzmir valisi İsmail Paşa'nın divan katipliği hizmetine geldi. Şiirleri birkaç gazel ve bir iki şarkıdan ibarettir. Fenni kitabette ise mahareti vardır.⁶⁴

AHMED TEVFİK BEG

HE: 1220 (M.1805) tarihinde Dersaâdet'de doğdu. 1236 (M.1820) tarihinde Mektûbî-i Sadâret-Penâhî Odası hulefâsı sınıfına girdi. 1242 (M.1826) yılında memur olarak Gümüşhane'ye oradan da Sivas tarafına gitti. Memuriyeti bittikten sonra Dersaâdet'e dönüp Sadâret-Penâhî Odasına hoca oldu. 1253 (M.1837) senesinde maliye mektupçuluğuna daha sonra de'âvi nezâret-i celîlesi muâvin-i evvelligine sonra da Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye Başkitâbeti memuriyetine 1259 (M.1843) tarihinde de Mektûbî-i Vekâlet-Penâhî Odası ser-halifeliginde görev aldı. Bir süre inzivaya çekildi. 1261 (M.1845) senesinde Niş ve Sofya taraflarına memur olarak gitti. Daha sonra Dersaâdet'e gelip bir sene kadar ticaret müsteşarlığı unvanıyla kendisine rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisini verildi. 1264 (M.1847) senesinde dâr-ı şûrâ-yı askerî azâsı sınıfına girdi. 1265 (M.1848) senesinde Mektûbî-i Sadr-ı Âli vekâletine 1266 (M.1849) senesinde bu makamın bir yüksek katına 1269 (M.1852) senesinde de Defterhâne-i Âmire emânetinde görev almıştır. Sanatçı nesirde parmakla gösterilen bir şahıstır.⁶⁵

AHMED VÂCİD EFENDİ

HE: El-hâc Mehmed Ağa'nın soyundan Dersaâdet'te 1241 (M.1825) senesinde doğmuştur. 1254 (M.1838) senesinde Dîvân-ı Hümâyûn kalemine öğrenci oldu. 1255 (M.1839) senesinde Mekteb-i Maârif-i Adliye mülâzımânı sınıfına girdi, üç-dört sene bu okula devam ederek bir miktar Arapça ve Farsça ilim tahsil ettikten sonra tekrar aynı

⁶³ Çiftçi, s. 408.

⁶⁴ Çiftçi, s. 243.

⁶⁵ Çiftçi, s. 79.

okula geri döndü. 1264 (M.1847) senesinde hocalık rütbesine geldikten sonra Meclis-i Maârif-i Umûmiyye katipliği sınıfına girmiştir. Dosdoğru, sözleri beğenilen bir şair olup bir miktar şiiri ve tarihi vardır.⁶⁶

AHMED VESÎM EFENDİ

HE: Muhammed Sâlim Efendi'nin soyundan Dersaâdet'te Beşiktaş adlı bölgede 1220 (M.1805) tarihinde doğmuştur. Babasıyla birlikte birçok kez Anadolu'ya seyahat edip 1232 (M.1816) senesinde Bâb-ı Defterîde bulunan metruk başmuhâsebe kalemine devam etti. 1243 (M.1827) senesinde Asâkir-i Mansûra tabur kitâbetinde, 1246 (M.1830) senesinde Bâb-ı Ser-askerî Ruznâmçe Odasında, 1253 (M.1837) senesinde elbise anbârı kitâbetinde, iki sene sonunda da Masarifat Hazinesinde, 1259 (M.1843) senesinde Dikimhane Rûznâmçeligine ve bir süre sonra Nizâmîye Hazînesi Rûznâmçe Odasında bulunan Rûmeli Ordu-yı Hümâyûnu Mukayyed-i Ūlâ hizmetinde bulundu. Hocalar sınıfına girdi. Daha sonra Rumeli Ordu-yı Hümâyûnu rûznâmçeciligi hizmetinde görev aldı. Kethüdâzâde Ârif Efendi ve sonra Hâce Fehîm Efendi'den Arapça ve Farsça ilim tahsili görüp haylice güzel şiir yazdı.⁶⁷

AHMED ZÎVER EFENDİ

HE: Münîf Efendi'nin oğludur. Dersaâdet'de 1208 (M.1793) tarihinde doğmuştur. Bir müddet defterdarlık kaleminde çalıştı. Sonra Darphane-i Amire tarafına nakloldu. Hâlet Efendi'nin sekiz sene katipliğini yaptı. Onun ölümünden sonra İzmir gümrüğünde görevlendirildi. O sırada Aydın'a gitti, yedi sekiz ay sonra Dersaâdet'e geri geldi ve o esnada Rumeli ser-askeri olan Ağa Hüseyin Pâşâ'nın katiplik hizmetinde iki sene müddetle kaldı. Bu sırada kendisine hocalık rütbesi verildi. Dersaâdet'e döndüğünde Ömer Lütfü Efendi'nin katiplik hizmetini gördü. 1249 (M.1833) senesinde temyîz müdürlüğüne, 1251 (M.1835) senesinde Tersâne-i Âmire müdürlüğüne, 1253 (M.1837) senesinde Evkaf-ı Hümâyûn nezaretine ve o esnada Meclis-i Vâlâ azası sınıfına dahil oldu. Bir müddet sonra Bağdad ve Musul valilerinin kapı kethüdalıklarını yaptı. Bir iki sene kadar Meclis-i Vâlâda görev alıp 1255 (M.1839) senesinde Harbiye Nezaretine bir ay sonra da Darbhâne-i Âmire nezâretine, 1258 (M.1842) senesinde Rumeli defterdarlığına, dört sene sonra aza olarak Meclis-i Maarif-i Umûmiyyeye, 1263

⁶⁶ Çiftçi, s. 427.

⁶⁷ Çiftçi, s. 433.

(M.1847) senesinde Emlak-ı Hümâyûndan olan fabrikalar nezaretine ve 1264 (M.1848) senesinde Tersane-i Amire nezaretine getirildi. 1266(M.1849) senesinde Mekteb-i Tıbbiye nezaretine 1268 (M.1851) senesinde Meclis-i Vâlâ azâsı sınıfına girdi. Tezkire yazılırken hazîne-i hassa nezâretine görevlendirildi. Mevlevî tarikatine mensup hoş sözlü bir şairdir. Divanı meşhurdur. Mîriye binalarında yazmış olduğu tarihleri vardır.⁶⁸

ALİ EFENDİ

HE: Şehriyyü'l-asl olup bir süre Dîvân-ı Hümâyûn kalemine ve sonra kaleme bağlı Mühimme Odasına devam ettikten sonra 1261 (M.1845) senesinde kadı vekilliği göreviyle Şam'a, birkaç sene sonra Dersââdet'e gelip bir süre Meclis-i Muhâsebeyi Maliye katipliği yapmış, daha sonra sabite hizmetiyle Cerîdehâne tarafına nakledildi. İnşada kabiliyeti olduğu Cerîde-i Havâdis nüshalarından anlaşılmaktadır. Bir miktar şiiri vardır.⁶⁹

ALİ FETHÎ EFENDİ

HE: Rusçuk'da 1219 (M.1804) tarihinde doğmuştur. Gençliğinde ilim tahsili görerek Edirne'ye gitmiş bir süre burada kalmıştır.1239 (M.1823) tarihinde Dersââdet'e gelip bir müddet ilimle uğraşmış 1245 (M.1829) senesinde Rusçuk'a dönüp 1251 (M.1835) senesinde Der-i Âliye'ye gelmiştir.1255(M.1839) senesinde kurulan Mekteb-i Maârif-i Adliye şâkirdânı hocalığında hocalık yapmıştır. 1263 (M.1846) senesinde bazı nedenlerle memurluğu bırakmıştır. Sultân Mahmûd Hân'ın yaptırdığı camide tefsirle uğraşmıştır. 1266 (M.1849) senesinde yevmiye azası sınıfına dahil olmuştur. Osmân Begzâde adıyla şöhret olmuştur. Hayrû'l-Hüsni Fî Şerh-i İstişarü'l-Mu'temen adında yedi cüzü bilinen süslü bir eseri, Hilye-i Saâdet tercümesine dair Hilye-i Sultân adında bir eseri, Sermâye-i Necât adında hadis tercümesi, Belâgat-ı İlm-i Arûz adında bir tercümesi ve hayli miktarda hoş şiiri vardır.⁷⁰

ALİ HÂTİF EFENDİ

HE: Şehriyyü'l-asl olup ciltçilik sanatındaki kabiliyeti sayesinde Sultân Abdulmecid Hân devrinde mücellid-başlılık hizmetinde istihdam olmuştur. Hâce Neş'et Efendi'den bir süre ilim tahsili gördü. 1223 (M.1808) tarihinde padişah müsahibliği

⁶⁸ Çiftçi, s. 202.

⁶⁹ Çiftçi, s. 295.

⁷⁰ Çiftçi, s. 332.

hizmetine verildi. 1231(M.1815) senesinde başmusahiblik memûriyetine nakil oldu. 1239 (M.1823) yılında vefat etti. Kendine has bir tarzı olan şairin hayli miktarda imgesel sözcüklerle şiir yazmış ise de bunların çoğu karışık ve hatalıdır. Bazılarının imlaları da yanlış ve kıymetsizdir.⁷¹

ALİ RÂİK EFENDİ

HE: Bozoklu Mustafa Beg'in atikasından olup Sarây-ı Hümâyûna çırak olup bir süre sonra Hazîne-i Hümâyûn kitâbetinde bulunduktan sonra mâbeyncilik memûriyetine bir süre sonra da Hazîne-i Hümâyûn kethüdâlığı memûriyetine daha sonra başmuhâsebe hocalığına bir müddet sonra da Dîvân-ı Hümâyûn memûriyetine, daha sonra da baruthâne nezâretine, 1202 (M.1787) senesinde de Şikk-ı Evvel Defterdârlığı göreviyle birlikte birçok görevde bulundu. 1208 (M.1793) senesinde vefat etti.⁷²

ALİ RIZÂ PÂŞÂ

HE: Trabzon sancağında doğdu. Bir süre akrabalarından Nâzır Ahmed Pâşâ'nın devatdârlık ve mühürdârlık hizmetini gördü. Daha sonra Manisa Müstemlegine sonra da İzmir gümrükçülüğüne ve bir süre sonra da Melemen Voyvodalığına memur oldu. 1244 (M.1828) senesinde İstabl-ı Âmire Müdürlüğüne sonra Hâlep kaymakamlığına ve bir süre sonra vezir olarak Hâlep'e gitti.1246 (M.1830) tarihinde Bağdâd Valisi Dâvud Pâşâ'nın buraya gönderilmesiyle onunla birlikte buraya 1257 (M.1841) tarihinde Şam'a geldi.1261 (M.1845) senesinde ise ölmüştür. Hatem'e benzer kerem sahibi bir vezir olup şiirleri herkesçe güzel sayılmış bir tarzdadır.⁷³

ALİ ZİHNÎ EFENDİ

HE: Karahisâr'da doğmuştur ve Dersaâdet'e katiplik hizmetiyle gelmiştir. Sözleri de zihni gibi perişandır.⁷⁴

ARABZÂDE SADULLAH EFENDİ

HE: Dersaâdet'de doğmuş eğitim alarak 1225 (M.1810) senesinde İzmir Mevleviyetinde, 1235 (M.1819) senesinde Mekke Mevleviyetinde, 1236 (M.1820) senesinde Dârü'l-hilâfetü'l-âliye hükûmetinde ve 1242 (M.1826) senesinde Anadolu

⁷¹ Çiftçi, s. 439.

⁷² Çiftçi, s. 141.

⁷³ Çiftçi, s. 180-181.

⁷⁴ Çiftçi, s. 200.

Sadaretinde görev aldı.1248-1255 (M.1832-1839) senelerinde Rumeli Sadaretine getirildi. 1258 (M.1842) senesinde ölmüştür. Şiirle şöhreti olmasa da talik yazıda ünü vardır.⁷⁵

ÂRİF / REİSÜLKÜTTÂB MEHMED ÂRİF EFENDİ

AHT: Reisülküttap kadılar eşrafından Kastamonulu Mehmed Salim Efendi'nin oğludur. 1226 (M.1811)'da ölmüştür. Sovuk Çeşme civarındaki Sultan Camii kabristanında defnedilmiştir. Yaşadığı dönemde söz bilen bir şair olarak bilinmektedir.⁷⁶

HE: Reisülküttap Mehmed Arif Efendi Kastamonu'da doğmuştur. Dersâdet'e gelip ilim tahsil ettiği sırada Melik Paşazade kapıcıbaşlarından Ahmet Beg'in dairesinde merhum Hoca Neş'et Efendi'den ders almıştır. Bir müddet sonra baş memur İdris Ağa'nın katipliğini yapmıştır. Daha sonra Haremeyn Mukataacılığı memuriyetine getirilmiştir. Bir müddet sonra önce küçük sonra büyük tezkirecilik memurluğuna getirildi. Bican Sultân hazretlerinin kahyası oldu. 1214 (M.1799) tarihinde Ruznamçe-i Evvel hocalığına ve iki sene sonra çavuşbaşılık rütbesine getirildi.1220 (M.1805) senesinde Anadolu muhasebecisi oldu. Bir sene sonra mülga kitabetine ve birkaç ay sonra da çavuşbaşılık görevine daha sonra Divan-ı Hümayun memuriyetine. 1223 (M.1808) yılında riyaset makamına vekaletlik yaptı. Daha sonra nişancılık memuriyeti yaptı. 1228 (M.1813) senesinde vefat etti. Naaşı Sovukçeşme'de Zeyneb Sultan Camisi kabristanlığında defnedilmiştir. Arif ve kamil, tarzı hoş sözlü olan şair eşi benzerine az rastlanan tarzdadır. Şiirleri ise kabul edilir düzeydedir.⁷⁷

ÂRİF / SÜLEYMÂN ÂRİF BEG

ŞT: İsmi Süleyman Bey'dir. Divan-ı Hümayundaki hocalar zümresindedir. Hakan'ın defter amirliğini yapmıştır. İsakca'da 1183 (M.1769) tarihinde vefat etmiştir.⁷⁸

HE: Divan-ı Hümayun hocalarındandır. 1177 (M.1763) tarihinde silahdar kitabetine bir sene sonra süvari mukabeleciliği memuriyetine 1182 (M.1768) tarihinde ise defter eminliği memuriyetine tayin edilmiştir. O sırada Rumeli taraflarına Orduyu

⁷⁵ Çiftçi, s. 222.

⁷⁶ Çınarcı, s. 81.

⁷⁷ Çiftçi, s. 279-280.

⁷⁸ Kılıç, s. 95.

Hümayun memuriyetine gönderildi. 1183 (M.1769) tarihinde İsakçı adlı kasabada hayatını kaybetti. Maharetli ve nükteli bir şairdir. Bir kıt'a divanı vardır.⁷⁹

ÂRİF BEG

HE: Ali Beg'in soyundan Dersaâdet'de 1248 (M.1832) yılında doğup 1258 (M.1842) senesinde babasıyla birlikte Hicâz'a gitti ve sonra Kahire'de kalıp Dersaâdet'e döndü. Burada Tahrîrât Odası katibi sınıfına girdi. Tezkirenin tamamlanması esnasında bu görevle Hakkari tarafına gitti. Sühbülzâde Vehbî'nin "Tuhfe-i Fârisîye"sine bir kıta tamamlanmamış şerhi vardır.⁸⁰

ATÂ BEG

HE: Râşid Beg'in soyundan Dersaâdet'te 1224 (M.1809) yılında doğmuştur. 1239 (M.1823) senesinde eğitime başlamış 1259(M.1843) senesinde Sofya Mevleviyetine 1262 (M.1845) senesinde Kahire Mevleviyetine geldikten sonra 1264 (M.1847) senesinde Dârü'l-hilâfetü'l-âliye görevine sonra da Meclis-i Maârif-i Umûmiyye azâsı sınıfına dahil oldu. 1268 (M.1851) yılında vefat etmiştir. Güzel ahlaklı, marifet dolu bir şair olup şiiri ve düzyazısı noksansız, güzel ve düzgündür.⁸¹

BÂ'İS

AHT: Adı Ahmed'tir. Bursa civarında doğmuş Asitâne'ye gelmiştir. Şehzade Medresesindeki Fersâki Hasan Efendi'den ilim tahsili görmüştür. Bayburdi-zâde'nin Mevleviyetinde hizmet gördü. Bekir Pâşa-zâde Hamdullah Beg'in Edirne Mevleviyetinde dört ay kaldı. Daha sonra Abdullah Mollâ-zâde'ye sohbet arkadaşı oldu. Daha sonra Rumeli'de Vize sarayında Halim Girây Sultâna hocalık yapmıştır. Daha sonra Yenice ayanı Topli-zâde Mustafa Aga'ya katiplik yaptı. Sonra Nuri Pâşâ'ya bağlandı. Onun öldürülmesine Bâ'is adıyla bir tezkire yazdı. Daha sonra İzzet Pâşâ'nın merhameti neticesinde maliye tezkireciliği göreviyle Divân-ı Hümayûn hocalığı ve Rumeli Valisi Şinâsi-zâde mektupçuluğu yaptı. Daha sonra Ulvi Paşa'nın kahyalığından vezirliğe ulaşan Değirmenci Mustafa Pâşâ'ya divan katipliği yapmıştır. Paşâ'nın

⁷⁹ Çiftçi, s. 279.

⁸⁰ Çiftçi, s. 283.

⁸¹ Çiftçi, s. 315.

ölümünden sonra Maraş'ta ölmüştür. Dört cüz aşıkâne tarzda yazılmış divanı vardır. Düdükçülükle şöhreti olan bir şairdir.⁸²

BAHÂR

AHT: İsmi Ali'dir. Acem asıllıdır. Tevfik Efendi'nin işaretleriyle müderrisler sınıfına dahil olmuştur. Hikmetli bir kişiliktir. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. Üsküdar kadılığı yapmıştır. İstanbul'da hocalık yapmıştır. Kimya hastalığına yakalanan şair, kazandığı parayı buraya harcamıştır. 1228 (M.1813) yılında ölmüştür.⁸³

BAHRÎ EFENDİ

HE: Adana'da doğmuştur. İlim tahsili görmüştür. İzmir'de kitabet hizmeti görmekteyken ölmüştür. Kendisi olgunluk denizinin dalgıcıdır. Şiiri ve sözleri mücevher gibi kıymetlidir.⁸⁴

BÂKİ /ABDÜLBÂKİ EFENDİ

AHT: Torunzâde Emin Efendi'nin kahyasıdır. Kadı iken bu mesleği bırakıp kalem yolunu seçmiştir. 1221 (M.1806) tarihinde Amedi Odasında memur olmuştur. Hâce Kâni'den eğitim almıştır. Sünbülzâde Vehbi'nin büyük biraderidir. Şiire ve inşaya kabiliyeti vardır.⁸⁵

HE: Sünbülzâde Vehbi Efendi'nin biraderidir. 1203 (M.1788) senesinde tezkire-i sâni memuriyetine getirilmiştir. 1227 (M.1812)'de Şumnu'da şehid edilmiştir.⁸⁶

BASÎRÎ

ŞT: Musullu Halîl Efendi olarak bilinir. Seyyid 'Alî Behçet Efendi'nin dayısıdır. Amâ olması nedeniyle bu mahlası kullanılır. İlimde geniş bir nüfuzu vardır. Ragıp Paşa Urfa valisi iken onun dairesinde kalmıştır.⁸⁷

BEGLİĞÇİ İZZET BEG

HE: Begli Ârif Beg'in oğludur. 1208 (M.1793) tarihinde hocalık görevine gelmiştir. O sırada Mektûbî-i Sadr-ı Âli Odası halifeleri sınıfına dahil olduktan sonra

⁸² Çınarcı, s. 31.

⁸³ Çınarcı, s. 34.

⁸⁴ Çiftçi, s. 65.

⁸⁵ Çınarcı, s. 31.

⁸⁶ Çiftçi, s. 64.

⁸⁷ Kılıç, s. 15.

Âmedî Odasına memur oldu.1222 (M.1807) senesinde Ordu-yu Hümeyun dahilinde bulunan begligçilik görevine 1223 (M.1808) senesinde Ruznamçe-i Evvel göreviyle Eflak ve Boğdan tarafına gönderildi. Sonra Dersaâdet'e geri döndü.1226 (M.1811) senesinde ölmüştür. Dirayetkar bir şahıstır. Nusret Efendi'den Arapça, Hâce Neş'et Efendi'den Farsça ilim tahsili aldı. Türkçe ve Farsça hayli miktarda şiiri vardır. Bir adet de divanı vardır.⁸⁸

BEHÇET / MEHMED BEHÇET BEG

AHT: Namı 'Hüdaydad Hân'dır. Tiflis asıllıdır. 1251 (M.1835) senesinde Asitâne'ye gelmiştir.⁸⁹

HE: Ali Nâmık Paşa'nın soyundandır. Selanik'te doğmuştur.1251(M.1835) senesinde babasıyla birlikte Dersaâdet'e gelmiştir. Bir müddet harbiye mektebine gitmiştir. Arapça ve Farsça bildiği için Mektûb-i Sadr Âli odasına memur olmuştur.1254 (M.1838) senesinde hocalığa 1256 (M.1840) senesinde de Meclis-i Vâlâ mazbata odasına nakledilmiştir. Beş yıl bu işi yürütmüştür. Daha sonra zabtiye meclisi azası olmuştur. Şairin fenni inşada mahareti vardır.⁹⁰

BEHÇET / BEHCED

AHT: Asıl adı Ali Efendi'dir. Musulludur. 1197 (M.1783)'de ölmüştür. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri olan şair alimler sınıfındandır.⁹¹

ŞT: Asıl adı Es-Seyyid Ali Efendi'dir. Musulludur. Haremeyn müfettişi olmuştur. Müderrisler zümresindedir. 1197 (M.1783)'de ölmüştür.⁹²

BEKÂYİ

AHT: Darendelidir. Hayret Efendi'nin biraderidir. Darendede katiptir. Şiirleri Fuzuli'yi andırır. Seyyid Battal kıssasını tamamen nazma çekmiştir. Yine Hadikatü's Süeda 'yı ve Mevlid-i Nebiullah Esselatü's Selâm'ı nazım etmiştir. 1200 (M.1785) yıllarında vefat etmiştir.⁹³

⁸⁸ Çiftçi, s. 300.

⁸⁹ Çınarcı, s. 36.

⁹⁰ Çiftçi, s. 73.

⁹¹ Çınarcı, s. 34.

⁹² Kılıç, s. 14.

⁹³ Çınarcı, s. 33.

BURHÂN / BURHÂN

AHT: Kendisine ‘Hoca Burhan’ denmektedir. Badehşanlıdır. Sonra Asitâne-i Âli’ye gelip burada bir süre ikamet ettikten sonra Mısır’a gitmiştir. Burada da vefat etmiştir.⁹⁴

ŞT: Adı Mehmed Efendi’dir. Müderristir. Müftülükle ün bulmuş arif bir kişiliktir.⁹⁵

CÂVİD BEG

HE: Dersâdet’te doğmuştur. Bir müddet mekûtubî-i sadr-ı âli odasına gitmiştir. Marifeti sayesinde hocalığa yükseltilmiştir. Kasabbaşı Şâtırzâde Şâkir Efendi’nin kitâbet hizmetini görmüştür. 1250 (M.1834) tarihinde vefat etmiştir. Akranlarına göre tecrübeli bir şahsiyet olup şiirleri ateş parçası niteliğinde gönül yakan cinstendir.⁹⁶

CELÂLİ / CELÂLÎ

ŞAT: Adı Ebubekir Celâleddin Efendi’dir. Rum ilindedir. Kadıdır. Halep müftüsü Süleyman Molla’nın büyük biraderidir. 1233 (M.1818) yılında vefat etmiştir. Edirnekapı’da Zülâli Çeşmesi civarında defnedilmiştir. Kendisinin tertip ettiği bir divanı vardır.⁹⁷

ŞT: ‘Yıldız’ lakaplı Abdullah Efendi’nin büyük oğludur. Anadolu kadılarındandır.⁹⁸

CELÎL RÜŞDÜ EFENDİ

HE: Selanik’te doğup Dersâdet’e geldi. Burada eğitim aldı. Daha sonra Mahmûd Pâşâ Camisi civarında bir mektupçu dükkanı açtı. 1264 (M.1847) senesinde vefat etti. Anlamsız ve manasız birçok şiiri vardır.⁹⁹

CEMAL / KARSLIZÂDE MUHAMMED CEMÂL EFENDİ

AHT: Karsi Hâce Mehmed Efendi-zade Mehmed Cemâleddin Efendi olarak bilinir. Birkaç tarihi vardır. 1247 (M.1831)’de vefat etmiştir.¹⁰⁰

⁹⁴ Çınarcı, s. 32.

⁹⁵ Kılıç, s. 19.

⁹⁶ Çiftçi, s. 86.

⁹⁷ Çınarcı, s. 38.

⁹⁸ Kılıç, s. 27-28.

⁹⁹ Çiftçi, s. 170.

HE: Dersaâdet'te doğmuştur. İlim görmüştür. Selanik Mevleviyeti hizmetine, Tophane-i Âmirede memurluk yapmıştır. 1262 (M.1845) senesinde Bursa Mevleviyeti görevine gelmiştir. Bu göreve başlayamadan ölmüştür. Devlet-i Âliye hakkında tarih yönü olan hoş bir eseri vardır.¹⁰¹

CEVDET / AHMED CEVDET EFENDİ

AHT: Şairlerin hocası olarak bilinen Recaizade Münib Efendi'nin oğludur. Mektûbi Defteri Kalemünde kethüdâ kâtibi odası halifesidir. Engin yaratılışlı bir katiptir. 1247 (M.1831) senesinde ölmüştür. Şiirlerine ölümünden sonra küçük kardeşi zengin bir ön söz yazıp merhumu ihya etmiştir.¹⁰²

HE: Dersaâdet'te doğmuştur. Arapça ve Farsça ilim tahsili gördükten sonra sarayda dahiliye kalemi hulefalığı yapmıştır. Bu görev sırasında 1247 (M.1831) yılında vefat etmiştir. Şair, övgüye layık her konuda emsallerine ve yaşıtlarına üstün biridir. Kendisinden yadigâr hoş bir kıt'ası ve güzel söylenmiş bir divançesi vardır. Kusursuz yazdığı şiirlerin taklit edilip yazılması mümkün değildir.¹⁰³

ÇELEBİZÂDE ŞEYHÜLİSLÂM İSMÂİL ÂSİM EFENDİ

HE: Çelebi Mehmed Efendi'nin oğlu olup 1120(M.1708) tarihinde eğitime başladı. 1135 (M.1722) yılında va'ka-nüvîslük hizmetiyle Yenişehir-i Fenâr Mevleviyetine nail oldu. 1152 (M.1739) tarihinde Bursa'ya 1157 (M.1744)'de Medine Mevleviyetine, 1160 (M.1747) tarihinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye hükûmetine ve 1170 (M.1756) yılında Anadolu Sadaretine getirildikten sonra Rumeli Sadareti görevini yaptı. 1172 (M.1759) senesinde ölmüştür. Râşid Efendi'nin tarihine bir miktar zeyli vardır. Ayrıca bir de divanı vardır.¹⁰⁴

ÇIRÇIRLI ATÂ EFENDİ

HE: Abdullah Efendi'nin soyundan 1164 (M.1751) tarihinde doğup bir süre Dîvân-ı Hümâyûn kalemine devam etti. Bir müddet de taşrada voyvodalık ve katiplik yaptı.1198 (M.1783) senesinde Sadiyyeye tarikatine girip Dersaâdet'te Çırçır adlı yerdeki hanesinde ikamet etmekteyken 1238 (M.1822) yılında vefat etti. Kilis Camisi

¹⁰⁰ Çınarcı, s. 38-39.

¹⁰¹ Çiftçi, s. 87.

¹⁰² Çınarcı, s. 39.

¹⁰³ Çiftçi, s. 89.

¹⁰⁴ Çiftçi, s. 284-285.

mezarlığında defnedildi. İlahi aşka mazhar, ferhunde bir şahıs olup bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır.¹⁰⁵

ÇİLPİ ES-SEYYİD MUHAMMED SAİD HEMDEM EFENDİ

HE: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin soyundan Çilpi El-hâc Muhammed Efendi'nin soyundan Konya'da 1222 (M.1807) yılında doğmuştur. Mevlevi dergahına müşid olmuştur. Türbedâr Dede Efendinin hizmetini görmüştür. O öldükten sonra memuriyeti içine alan bir Tavsiyenâme yazmıştır. Sultan Mahmût Hân zamanında şeyhi Hasan Dede Efendi'den Farsça ve manevi ilim görmüştür. Onun 1242 (M.1826) yılında ölmesiyle görevi ondan devralmıştır. Hindî Hâce Vecdî Efendi'den Farsça ve manevi ilimlere dair ilim görmüştür. Mevleviyede mesnevi dersleri vermiştir. Arif, olgun, ilim irfan bilen, dili düzgün, sözleri hoş ve kabul gören bir şahsiyettir. Şiirleri düzgün, kabul gören ve beğenilen tarzdadır. Farsça ilimde çok geniş bilgi sahibidir.¹⁰⁶

DÂMÂD İBRÂHİM PÂŞÂ

HE: Nevşehirlidir. 1100 (M.1688) yılında Dersââdet'e gelmiştir. Gâzi Sultân Ahmed Hân zamanında dârü's-saâde ağası yazıcısı olarak görev almıştır. Çorlulu Ali Pâşâ zamanında 1121 (M.1709) senesinde Haremeyn muhâsebeciliği'ne getirildi. Baltacı Mehmed Pâşâ zamanında Edirne'ye gitti ve orada üç yıl kaldı. 1128 (M.1715)'de vezir oldu. 1143 (M.1730) yılında ise şehit edildi. Dersââdet'te Şehzâde Camisi civarında bulunan kabristanda defnedilmiştir. Eserleri güzel, tarifleri ise dolgun olan şairin nazmı ise marifet doludur.¹⁰⁷

DÂNİŞ / DÂNİŞ

AHT: Asıl adı Süleymân Efendi'dir. Enderûn-ı Hümâyûnda hocalık yapmıştır. 1180 (M.1766) yılında kalyonlar katibi iken ölmüştür. Mürettep bir divanı vardır.¹⁰⁸

ŞT: Adı Süleyman Efendi'dir. Divan-ı Hümâyûn hocalarındandır. 1188 (M.1774)'de ölmüştür.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Çiftçi, s. 314.

¹⁰⁶ Çiftçi, s. 445-446.

¹⁰⁷ Çiftçi, s. 48.

¹⁰⁸ Çınarcı, s. 50.

¹⁰⁹ Kılıç, s. 49.

DÂNİŞ BEG

HE: Dersaadet'de 1220 (M.1805) tarihinde doğmuştur. Buradan Dîvân-ı Hümâyûn kalemine oradan da bu odaya memur olmuştur. 1245 (M.1829) senesinde vefat etmiştir. Temiz söyleyen bir tarzı vardır. Güzel söylenmiş bir kıta divanı vardır.¹¹⁰

DÂVUD PÂŞÂ

HE: Gürcü asıllıdır. Bağdat'ta doğup büyümüştür. 1231 (M.1815) senesinde vezirlik rütbesiyle Bağdad eyaletinde 1246 (M.1830) Der-i Bâr-ı Şevket-karâr-ı Mülûkâneye girdi ve bu görevde bir müddet kaldı. 1254 (M.1838) senesinde Dersaadet'te şekillenen Dâr-ı Şûrâ riyâsetine sonra da Bosna eyaletine getirildi. Bir süre Dersaadet'te kaldıktan sonra 1263 (M.1846) senesinde şeyhü'l-haremlık memurluğu hizmetine getirildi. 1267 (M.1850) yılında vefat etti. Alim bir şairdir. Bağdat valisi olduğu sırada Komiski adlı bir cesurun balon kazası sırasında ölmesini anlatan tarihi önemlidir.¹¹¹

DERVİŞ

AHT: Osmaniye hatibi Halebi El-Hâc Hüseyin Efendi'nin oğludur. Asıl adı Mehmed Derviş Efendi'dir. Öğrenim görmüştür. 1248 (M.1832) senesinde Medine'de kadı iken vefat etmiştir. Bir mecmua şiiri ve adap, usul öğreten bir risalesi ve Arayib-i Hademi adlı eser üzerinde bir şerhi vardır.¹¹²

DERVİŞ AHMET DEDE

HE: Tekfurdağlıdır. 1157 (M.1744) yılında ölmüştür. Musevilikten dönme olması sebebiyle bu dillerde söylenmiş yeni sözleri vardır.¹¹³

DİLÂVER

AHT: Harezimli bir şairdir. Vezirdir. İlim sahibidir. Çağatayca şiirleri vardır. Hubbi Kulu Han diye bilinir. Babası, Hoca Nakıb'tır.¹¹⁴

¹¹⁰ Çiftçi, s. 131.

¹¹¹ Çiftçi, s. 132.

¹¹² Çınarcı, s. 51.

¹¹³ Çiftçi, s. 133.

¹¹⁴ Çınarcı, s. 51.

DİLÂVER AĞAZÂDE ÖMER VAHÎD EFENDİ

HE: Dersaâdet’de doğup defterhâne kaleminden hocalar sınıfına dahil olmuştur. Teşrifatçılık hizmetine nâil olduktan sonra bir müddet metrûk başmuhâsebe görevinde bulunup Mevlevî tarikatine intisab etmiş daha sonra da arz odasına davet edilmiştir. İnşası mucize gibidir. Osmânzâde Tâib Efendi’nin Hadîkatü’l-Vüzerâ adlı eserine bir miktar zeyli vardır.¹¹⁵

EBÛBEKİR KÂNİ EFENDİ

HE: Sultân Abdulhamid Hân hazretleri devri şairlerindedir. Dîvân-ı Hümâyûn kaleminden ayrılarak hocalar zümresine geçti. Bazı vezirlerin divan katipliğini yaptı. Burada şöhret bulduktan sonra köşesinde inzivaya çekilmişken 1206 (M.1791) tarihinde vefat etmiştir. Şiirde ve inşaada benzersiz bir şahsiyettir. Nazmı şairane ve nesri münşiyandır. Bir divanı birkaç cüz de nükteli şiirleri vardır.¹¹⁶

EBÛBEKİR RIF‘AT EFENDİ

HE: Kıımlıdır. Katiplikte olan bilgisi sayesinde bazı vezirlerin divan katipliği hizmetini görmüştür. Bağdat eski Valisi Necib Pâşâ’nın dairesine girmiştir.1246 (M.1830) senesinde Surre-i Hümâyûn emâneti memûriyetine getirildi. Hicâz’a gittiği esnada kahyalık yaparken Medine’de ölmüştür. Bir matbu divanı vardır.¹¹⁷

EDHEM ŞAHÎDÎ BEG

HE: Rumeli’deki Tiran adlı şehirdendir. Bir süre bu şehirde mütesellim hizmeti gördükten sonra Tanzimat ile birlikte meclis azası sınıfına dahil oldu. 1265 (M.1848) senesinde öldü. Tarihleriyle şöhreti vardır. Ayrıca şiirleri ve sözleri gibi tarihleri de akıcı ve hoştur.¹¹⁸

EDÎB / MEHMED EDÎB EFENDİ

AHT: 1216 (M.1801) yılında vefat etmiştir. Fındıklı civarında Hatûniye zaviyesinde defnedilmiştir. Şairin tarihçi olması nedeniyle tarihleri, Divan’ı ve Elfâz manzumesi vardır.¹¹⁹

¹¹⁵ Çiftçi, s. 430-431.

¹¹⁶ Çiftçi, s. 358.

¹¹⁷ Çiftçi, s. 185.

¹¹⁸ Çiftçi, s. 252.

¹¹⁹ Çınarcı, s. 27.

HE: Sultân Selîm Hân devrinin devlet adamlarından olup vak‘a-nüvîslik ve teşrifatçılık yapmıştır. Şiirlerinde edip bir şairanelik vardır. Bir kıt‘a tarihi ve bazı şiirleri vardır.¹²⁰

EL-HÂC AHMED HAYÂTÎ EFENDÎ

HE: Maraş sancağına bağlı Elbistan kasabası müftüsü Ahmed Efendi’nin soyundan 1165 (M.1751) tarihinde doğmuştur. Gençliğinde ilim tahsili görüp bu kasabada babasının ölümünden sonra hilafet postuna oturmuştur. Bir müddet bu hizmeti gördükten sonra Dersaâdet’e göçtü. Burada Ayasofya Camisi’nin içinde ilimle meşgul oldu. O sırada eski sadrazam Yûsuf Ziyâ Pâşâ’nın hocalığını da yaptı. 1224 (M.1809) tarihlerinde Saraybosna Mevleviyetine iki sene sonra Irak Mevleviyetine, iki sene sonra da Bağdad’ta kaldıktan sonra Dersaâdet’e gelip köşesine çekildi. 1229 (M.1813) senesinde de vefat etti. Alim fazıl bir kişilik olup İ’s‘afü’l-Minne fi-Şerh-i İthâfü’l-Cenne adında bir tercümesi, adap ve mantığa dair bir adet manzumesi ve Sümbülzâde Vehbî Efendi’nin Lugat-ı Fârisiye’sine bir adet şerhi, Şahîdî’nin Farsça risalesine bir kıta şerhi ve kıyamet alametine dair Tehâfüt-i Müstehâce isminde şerh ve bir adet Arapça risale ve bunlarla birlikte nice nice risaleler ve bir daireyi saran bir adet Arapça kasidesinden başka Vehbî Efendi’nin Nuhbe adlı eserini şerh etmeye çalışmışsa da buna ömrü yetmemiştir.¹²¹

EL-HÂC FERDÎ EFENDÎ

HE: Dersaâdet’de doğup ilim tahsili gördükten sonra Aydın eyaletinde bulunan Kasaba adlı yerin müftülüğünü yapmıştır. Fazilet sahibi bir şair olup hayli miktarda süslü şiiri vardır.¹²²

EL-HÂC HIZIR EFENDÎ

HE: Gürânîyyü’l asıllıdır. Seyahat maksadıyla Dersaâdet’e gelmiştir. Burada kitap satıcılığı yapmıştır. Ayrıca isteyenlere kaside ve tarih takdim ederek hayatını idame ettirmiştir. 1162 (M.1748) senesinde ölmüştür. Berduş halli bir şairdir. Şiirleri ve sözleri düzensiz, karışık bir haldedir.¹²³

¹²⁰ Çiftçi, s. 51.

¹²¹ Çiftçi, s. 118.

¹²² Çiftçi, s. 336.

¹²³ Çiftçi, s. 124.

EL-HÂC HÜSEYİN RIF‘AT EFENDİ

HE: Bursa’da 1209 (M.1794) tarihinde doğmuştur. Eğitim almıştır. Hocalık yapıp Kur’an dersi vermiştir. Bir kıt’a divanı vardır. İlim ve irfana dair Hülâsâtü’l-İrtifâ isminde bir adet risalesi vardır. Sözleri düzgündür.¹²⁴

EL-HÂC MEHMED ES‘AD EFENDİ

HE: Dersaâdet’de 1201 (M.1786) yılında doğmuştur. Gençliğinde ilim tahsili görmüştür. Birkaç defa Rumeli ve Anadolu taraflarına gitmiştir. Sonra Dersaâdet’e 1244(M.1828) yılında Üsküdar Mevleviyeti 1249 (M.1833) yılında İstanbul kadılığı görevini yürütmüştür. Daha sonra İran taraflarında bir sene memurluk yapmış ve Dersaâdet’e tahaffuzhâne nezâretine sonra da azâdan olmak üzere Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye üye olmuştur. 1260 (M.1844) senesinde Rûmeli sadâretine 1262 (M.1846) senesinde mekâtib-i umûmiyye nezâretine 1264 (M.1848) senesinde Meclis-i Maârif-i Umûmiyye Riyâsetine memuriyeti görevindeyken vefat etmiştir. Mezarı Ayasofya Camisi yakınındaki Yerebatan mahallesindeki kütüphanenin avlusundadır. Arif bir şahış olan şairin iyi ve pürüzsüz söylenmiş bir divanı vardır. Ayrıca mükemmel söylenmiş bir münşeati ile toplumdaki problemler hakkında yazdığı Üss-i Zafer adında bir Nusret-nâmesi ve Müstazraf adında hoş bir kıta tercümesi vardır ki buradaki sanatının tarifinin ve niteliğinin açıklanması imkansızdır.¹²⁵

EL-HÂC MEHMED RE‘FET EFENDİ

HE: Bağdâd eyaletinde bulunan Süleymaniye kasabasındandır. 1253 (M.1837) tarihinde Dersaâdet’e geldi. Farsçadaki kabiliyeti neticesinde 1264 (M.1848) senesinde Sultân Bâyezid Hân-ı Velî Camisi’ndeki Rüşdiye mektebine tayin oldu. Tabiatı şiire uygun, hüner dolu bir şairdir. Türkçe şiirleri nadirdir.¹²⁶

EL-HÂC MUHAMMED NÛRÎ EFENDİ

HE: Mehmed Tayyib Efendi’nin oğludur. Dersaâdet’te doğmuştur. Mevlevi tarikatine derviş olmuştur. Selîm Hân-ı Sâlis zamanında Aksaray’daki Karagülhâne

¹²⁴ Çiftçi, s. 187.

¹²⁵ Çiftçi, s. 55-56.

¹²⁶ Çiftçi, s. 140.

civârında bulunan ‘Nakşîyyeden olanlar tekyesi ismiyle’ var olan tekkeye şeyh olmuştur. Yazdığı bir miktar güzel tarihi vardır.¹²⁷

EL-HÂC MUSTAFA SUFÎ EFENDİ

HE: Diyarbakır’da doğmuştur. Dersaâdet ‘e gelip eğitim almıştır. Daha sonra Bolu’ya geçip Halvetiyye tarikatinden Çerkes El-hâc Mustafa Efendi’den ders almıştır. Onun ölümünden sonra Geredeli Halîl Efendi’den hilafeti alarak buradaki Aktaş Tekkesine şeyh olmuştur. Otuz beş sene kadar bu işi görmüş, 1263 (M.1846) senesinde ölmüştür. Naaşı tekke civarındadır. Keşf ve keramet ile dolu bir şahıstır. Şairin bazı şiirleri meşhurdur.¹²⁸

EL-HÂC VELİYÜDDİN RÜŞDÜ EFENDİ

HE: Anadolu’da bir kasabada doğup Dersaâdet’e geldi. Bir süre burada kaldıktan sonra 1251 (M.1835) senesinde İran tarafına gönderildi. Burada sadrazamlardan Mehmed Es’ad Efendi’nin katipliğini yaptı. Daha sonra Dersaâdet’e geldi. Bir süre sonra hocalık rütbesine yükseldi. 1258 (M.1842) senesinde vefat etti. Kıdemli şairler zümresinden olup sözleri şairane ve aşıkane dir.¹²⁹

EMÎN EFENDİ

HE: Burusevî Abdulhâdî Efendi’nin oğludur. Kayseri ve Filibe’de kadılık yapmıştır. 1159 (M.1746)’da Filibe’de ölmüştür. Eserleri latif ve süslüdür.¹³⁰

EMÎN ŞÂRIK BABA

HE: Dersaâdet’de 1190 (M.1776) tarihinde doğup kaşıkçılık mesleğiyle meşgul oldu bu yüzden de Kaşıkçı Emîn Baba adıyla bilindi. 1258 (M.1842) yılında Hicaz tarafına gitti. Daha sonra Dersaâdet’e dönüp Rufâiyye tarikatine mensup olması neticesinde Lâleli Camisi civarında bulunan Mercüme k Tekkesine gitti. Daha sonra tarikate bağlı olarak Selanik tarafına gitmiştir. Pir bir şair olup şiirleri ve sözleri hoş ve gönül alan cinstendir.¹³¹

¹²⁷ Çiftçi, s. 420-421.

¹²⁸ Çiftçi, s. 266.

¹²⁹ Çiftçi, s. 170.

¹³⁰ Çiftçi, s. 61.

¹³¹ Çiftçi, s. 233.

ENDERÛNÎ MUSTAFA SÂKİB EFENDİ

HE: Anadolu'da bulunan Engürü adlı bir kasabada doğmuştur. Gençliğinde Dersaâdet'e gelip 1217 (M.1802) tarihinde Enderûn-ı Hümâyûn zümresine katıldı. Yirmi sene kadar burada kaldı. Sonra maaşa bağlandı. 1258 (M.1842) yılında hayatını kaybetti. Şirin sözlü, şarkıları hoş ve süslü olan bir şairdir.¹³²

ENDERÛNÎ SÂMİ EFENDİ

HE: Enderûnî Râsih Efendi'nin oğlu olup Sultân Selîm Hân zamanında enderûn-ı hümâyûnda bulunan Hâne-i Seferliye çırak olmuştur. Bir süre sonra silk-i serhengâna girmiştir. 1160 (M.1747) tarihinde ölmüştür. Sözdən anlayan, hüner sahibi bir şair olup şiirleri kabul edilebilir düzeydedir. Her ne kadar İzzet mahlasıyla şöhret bulsa da şiirinde Sâmi mahlasını kullandığından bu kategoride değerlendirilmiştir. Sarây-ı Hümâyûnda bulunduğu esnada arkadaşlarından Yanar Ateş adıyla bilinen birine yazdığı beyiti önemlidir.¹³³

ENDERÛNÎ VÂSİF OSMÂN BEG

HE: Arnabud Halîl Pâşâ'nın akrabasından olup bir süre Enderûn-ı Hümâyûnda istihdam olduktan sonra 1240 (M.1824) tarihinde köşesinde ikamet ediyorken ölmüştür. Şairin bir adet divanı vardır.¹³⁴

ERŞED / ERŞED

AHT: Asıl adı Abdülhâmid El-med'uvv Yusuûf-zade'dir. Yusufzâde Mehmed Efendi'nin oğludur. 1137 (M.1724) yılında doğmuştur. Babası ve kardeşi de şairdir. Divanı meşhurdur. 1170 (M.1756) yılına kadar tarihleri olduğu görülür. Ramiz Tezkiresine göre 1172 (M.1758) yılında ölmüştür. Yavdud iskelesinde Hadime Sultan Cami'sinde defnedilmiştir. Pek genç yaşta vefat ettiğinden şiirlerindeki noksanlıklar maruz görülebilecek tarzdadır. Meşhur bir divanı vardır.¹³⁵

ŞT: Asıl adı Abdülhamit Efendi'dir. Refe'et Efendi'nin biraderidir. 1175 (M.1761) yılında ölmüştür.¹³⁶

¹³² Çiftçi, s. 81.

¹³³ Çiftçi, s. 214.

¹³⁴ Çiftçi, s. 428.

¹³⁵ Çınarcı, s. 28.

¹³⁶ Kılıç, s. 10.

ERZURUMÎ İBRÂHİM HAKKI EFENDİ

HE: Erzurum'da bulunan Hasankal'a adlı kasabasında derviş bir şahsın soyundan 1115 (M.1703) yılında dünyaya geldi. Tahsil gördükten sonra Diyarbakır eyaletine bağlı Siird kazasındaki Tillo adlı kasabasında Kadiriye tarikatinden Şeyh İsmâil Tilloyî'nin terbiyesini gördü. Daha sonra burada hilafet postuna oturdu. 1186 (M.1772) tarihinde vefat etti. Şeyhi olduğu dergahın bahçesinde gömüldü. İlim ve takva sahibi bir zat olup Ma'rifet-nâme isminde bir cilt kitabı ve matbu bir divanı vardır.¹³⁷

ES'AD PÂŞÂ

HE: Köprülüzâde Şehîd Mustafa Pâşâ'nın oğludur. 1129 (M.1716) tarihinde rütbe-i sâmine-i vezâret göreviyle Egriboz muhafızlığına oradan da Girid adasındaki Hanya'da görevlendirilmiştir. Daha sonra Kandiye eyaletinde görev almıştır. 1138 (M.1725) tarihinde kendisi vezirlik debdebesinden bıkarak Resmo adlı mahalde yaşıyorken 1139 (M.1726) yılında vefat etmiştir. Cömert bir vezir olan şairin Hecri mahlasıyla bazı şiirleri vardır.¹³⁸

ESRÂR EFENDİ

HE: Aydınlioğlu tekkesi şeyhinin oğludur. Bir müddet dâire-i hümâyûnda memurluk ve hânende-gân-ı şehryârî çavuşluğu yapmıştır. Daha sonra bu görevden alınmıştır ve tekkeye dönmüştür. Şiirleri herkesçe söylenemeyen mucizevi bir tarzdadır. Şiirleri herkes tarafından beğenilmiş ve kabul görmüştür.¹³⁹

ES-SEYİD MEHMED EMİN ALİ PÂŞÂ

HE: Mısırçarşılı Ali Rızâ Efendi'nin soyundan Dersâdet'de 1230 (M.1815) yılında doğmuştur. 1245 (M.1830) senesinde dîvân-ı hümâyûn kalemine memûr oldu. İki yıl burada çalıştıktan sonra Ali mahlası kendisine verildi. Sonra Mühime Odasına ve oradan da Tercüme Odasına gönderildi ve hocalar rütbesine erişti. Tophane-i Amîre Mîri Ahmed Fethi Pâşâ'nın 1251 (M.1835) senesinde Viyana seferine çıktığında onun memuriyet hizmetini gördü. Bir buçuk sene kadar râbia rütbesini alarak bu görevi yürüttü. 1253 (M.1837) senesinde Dersâdet'te geri döndü. Viyana'da kalması

¹³⁷ Çiftçi, s. 104.

¹³⁸ Çiftçi, s. 54.

¹³⁹ Çiftçi, s. 53.

neticesinde Fransızca'yı öğrendiğinden 1253 (M.1837) yılında Tecelli Efendi'nin yerine Dîvân-ı Hümâyûn tercümanlığı memûriyetine getirildi. Mustafa Reşîd Pâşâ'yla birlikte 1254 (M.1838) senesinde Londra Sefaretliği memuriyetiyle tercümanlık hizmetine getirildi. Bir sene kadar burada kalıp saraya döndü. 1256 (M.1840) tarihinde Hâriciye Nezâreti müsteşârlığı vekâletine, bir-iki ay sonra rütbe-i ûlâ görevine geldi. 1257 (M.1841) senesinde İzzet Mehmed Pâşâ'nın sadrazamlığı sırasında müsteşârlıktan ayrılıp büyükelçilik göreviyle Londra'ya gitti. Üç buçuk sene burada kaldı. Dersâadet'e döndükten sonra Meclis-i Vâlâda aza olarak birkaç ay uğraştıktan sonra 1261 (M.1845) senesinde Hariciye Nazırı Şekîb Pâşâ'nın Lübnandaki görevi sırasında onun yerine vekillik yapmıştır. Reşîd Pâşâ'nın Paris sefreti sırasında ona da vekillik yapmıştır. 1262 (M.1846) senesinde Rütbe-i Bâlâ ile Hariciye Mesned-i Vâlâ görevine getirilip 1264 (M.1848) senesinde sâmine-i müşîrî görevine getirildi. Bir buçuk ay kadar bu görevi yaptı daha sonra Meclis-i Vâlâ riyaseti görevine bir buçuk hafta sonra Makam-ı Vâlâyâ 1268(M.1852) senesinde da Makam-ı Vâlâ-yı Sadaretine getirildi. 1269 (M.1852) senesinde Aydın eyaletine gönderilmiş ve beş ay sonunda buradan ayrılarak 1270 (M.1853) senesinde Hudâvendigâr eyâletine ve 1271(M.1854) senesinde Tanzimat meclisi riyasetine, bir iki ay içerisinde Mustafa Reşîd Pâşâ'nın Sadâret-i Uzmâyâ nakillerinde Hâriciye Nezâretine getirilmiştir. Nazik, zihni açık, doğru, namuslu vasıflarıyla şöhreti olan şair ahlaklı kemal bir kişiliktir. Şiir ve inşa'da inkar edilemez bir kişiliktir.¹⁴⁰

ES-SEYİD MEHMED EMİN ÂSAF EFENDİ

HE: 1236 (M.1820) senesinde Amid'de doğmuştur. Gençliğinde şehrin ulemasından olan babası El-hâc Ahmed Efendi'nin isteğiyle Şam'a göç etmiştir. Burada Arapça ve Farsça ilim tahsili görmüştür. Yine Şam'da Eş-şeyh Yakûb Buhârî'den Farsça bilimlere ilişkin ilim almıştır. 1262 (M.1845) yılında Dersâadet'e gelmiştir. Şiiri hünerli, cılız bir şairdir. Marifetli bir zat olan şairin kasideleri seçkin gazelleri ise beğenilmiştir. Ancak şiirleri kaybolmuştur.¹⁴¹

¹⁴⁰ Çiftçi, s. 293.

¹⁴¹ Çiftçi, s. 60.

ES-SEYİD MEHMED ŞÂKİR EFENDİ

HE: Dersaâdet'te doğup 1188 tarihinde Sarây-ı Hümâyûna çırak olmuştur. 1252 (M.1836) senesinde vefat etmiştir. Mezarı Hazret-i Hâlid civarında bulunan kabristandadır. Bilgili ve ferhunde bir şair olup Mesnevî-i şerîf'e Türkçe bir manzum tercümesi ve Baharistân adlı esere bir şerhi vardır. Ayrıca bir divanı vardır.¹⁴²

ES-SEYYİD VEHBİ / SEYYİD HÜSEYİN VEHBÎ EFENDİ

AHT: Ahmed Hani devrinde şöhret bulmuş bir şairdir. Adı Hüseyin Efendi'dir. 1149 (M.1736) senesinde ölmüştür. Mezarı Cerrahpaşa civarındaki Canbaziye Cami mezarlığında defnedilmiştir.¹⁴³

HE: Şehriyyü'l-asl olup 1223 (M.1808) tarihinde eğitime başlamıştır. Halep Mevleviyetine nail olduktan sonra Hicaz'a gitmiştir. Hac görevini yerine getirmiştir. 1149 (M.1736)'da da vefat etmiştir. Mezarı Dersaâdet'te Cerrahpaşa Camii civarındaki Canbaziye adlı mescidin mezarlığındadır. Vefatına Suyolcuzade Necib Efendi tarih düşürmüştür. İlim ve faziletli bir şair olup bir kıt'a surnamesi ve müretteb bir divanı vardır.¹⁴⁴

EŞREF / EŞREF MONLÂ EFENDİ / ALİ EŞREF EFENDİ

AHT: Şeyhülislam Küçük Çelebizâde Asım Efendi'nin erkek torunudur. Şeyhülislam merhum Mehmed Zeynel Abidin Efendi'nin kardeşi Eminzâde Ömer Efendi'nin büyük oğludur. 1206 (M.1791) yılında vefat etmiştir. Edebiyat ilmine aşına bir zattır.¹⁴⁵

ŞT: Eşref Monla Efendi. Çelebizâde torunudur. Müderristir. Şairin gazelleri bi-bedel olarak değerlendirilir.¹⁴⁶

HE: Eski Şeyhülislam Çelebizâde Asım Efendi'nin akrabasından Surre Eminizâde Ömer Tahir Efendi merhumun oğlu olup eğitim almıştır. 1206 (M.1791)

¹⁴² Çiftçi, s. 234-235.

¹⁴³ Çınarcı, s. 110.

¹⁴⁴ Çiftçi, s. 435-436.

¹⁴⁵ Çınarcı, s. 29.

¹⁴⁶ Kılıç, s. 6.

yılında ölmüştür. Şairin bir adet tarih mısrasından başka manzum eserine rastlanamamıştır.¹⁴⁷

EŞ-ŞEYH ABDULLAH SALÂHÎ EFENDİ

HE: Balıkesir’de 1130 (M.1717) tarihinde doğup 1150 (M.1737) tarihinde Dersaadet’e gelmiştir. Bir müddet tâhvil kaleminde görev almıştır. Daha sonra Hekimoğlu Ali Pâşâ’nın mektupçuluk ve divan katipliği hizmetini görmüştür. Bir ara Edirne’ye gidip Uşşakiyye tarikatinden Cemâleddin Uşşâkî Efendi’den inabet alıp onun maiyetinde bulunduğu halde Kahire tarafına gitmiş bir müddet orada kaldıktan sonra Dersaadet’e geldiği sırada 1174 (M.1760) tarihinde Ebulfeth Sultân Mehmed Hân camisi civarındaki Tahir Ağa dergâhı şeyhliğine gelmiştir. Bu görevdeyken 1197 (M.1782) senesinde vefat etti. Övülmüş bir şair olup elli dört farzın tercümesini yaptığı bir risalesi vardır.¹⁴⁸

FÂ’İZ

AHT: Bıçakçılar imâmı Es-seyyid Mehmed Efendi olarak bilinir. Nakîblik yapmıştır. 1207 (M.1793) tarihinde vefat eden şairin bir adet divanı vardır.¹⁴⁹

FAKÎR

AHT: Şemseddân ‘Abbas Dihlevî’dir. Hindistan’da ünlü Dağıstâni dîvânını toplamıştır.¹⁵⁰

FEDÛLACİZÂDE AHMED RÂSİM EFENDİ

HE: Üsküdar’da doğmuştur. Bir müddet mektûbî-i sadr-ı âli odasında görev aldı. Daha sonra Hüsnü Beg’in mühürdarlık hizmetini gördü. Otuz beş yıl evinde inzivaya çekildi. Tezkirenin tamamlanmasından beş ay önce vefat etti. İnce fikirli, nükteli bir şair olup üç dilde şiir söylemeye kabiliyeti vardır. Kusursuz söylenmiş bir adet divanı vardır.¹⁵¹

¹⁴⁷ Çiftçi, s. 58.

¹⁴⁸ Çiftçi, s. 266-267.

¹⁴⁹ Çınarcı, s. 93.

¹⁵⁰ Çınarcı, s. 94.

¹⁵¹ Çiftçi, s. 149.

FEHÎM

ŞT: Asıl adı Mehmed Efendi'dir. Akşehir müftüsüdür. Farig mahlasıyla divan tertip etmiştir.¹⁵²

FENNÎ BEG

HE: Ahmed İzzet Pâşâ'nın oğludur. Babasının ölümünden sonra Sarây-ı Hümâyûna çırak olmuştur. Daha sonra Hazîne-i Hümâyûn katipleri sınıfına girdi. Sultân Mustafa Hân zamanında başkatiplik memuru oldu. 1223 (M.1808) senesinde bir kaza sonrasında vefat etti. Ulvi tabiatlı, marifet dolu bir şairdir. Şiirleri akıcı ve hoştur.¹⁵³

FERÂİZİZÂDE MEHMED SAÎD EFENDİ

HE: Bursa'da doğmuştur. Eğitim almıştır. Sultân Emir camisinde hitabet hizmetinde bulunmuştur. 1251 (M.1835) senesinde vefat etmiştir. Şiirlere pek şöhreti olmasa da Tevârih-i Sâlife mealinden Gülşen-i Maârif isminde iki ciltlik bir eseri vardır.¹⁵⁴

FERECULLAH EFENDİ

HE: Tebriz'de doğmuştur. Tebriz hükümdarı Şehzâde Melik Kâsım Mirzâ'nın kitapçılık hizmetini görmüştür. Daha sonra ticaretle meşgul olmuş 1268 (M.1851) yılında ölmüştür. Yuşa hazretleri civarında defnedilmiştir. Türkçe ve Fransızca'ya aşina renkli bir şairdir. Haylice şiiri vardır.¹⁵⁵

FERRİ

AHT: Hoca Neş'et'in öğrencilerindedir. Divanı vardır.¹⁵⁶

FEVZÎ PÂŞÂ

HE: Derviş Pâşâ'nın akrabasındandır. 1238 (M.1822) tarihinde memur olduğu Maraş tarafında ölmüştür. Tabiatı ciddiyetten uzak mizahi olduğu için şiirlerinin geneli de bu şekildedir.¹⁵⁷

¹⁵² Kılıç, s. 119.

¹⁵³ Çiftçi, s. 338-339.

¹⁵⁴ Çiftçi, s. 223.

¹⁵⁵ Çiftçi, s. 335.

¹⁵⁶ Çınarcı, s. 94.

¹⁵⁷ Çiftçi, s. 339.

FITNAT HÂNİM

HE: İsmâil Efendizâde Es'ad Efendi'nin kızıdır. Şerif Efendi'nin kız kardeşidir. Şiire olan kabiliyeti neticesinde şiirler yazmıştır. 1194 (M.1780) senesinde ölmüştür. Kendi tarzını yansıtan bir divanı vardır.¹⁵⁸

GÂLİB DEDE / GÂLİB ES'AD EFENDİ / ŞEYH MEHMED ES'AD GÂLİB EFENDİ

AHT: Galata Mevlevihanesi şeyhidir. İsmi Mehmed'tir. Mahlası ise Es'ad'tır. 1213(M.1798) tarihinde vefat etmiştir.¹⁵⁹

ŞT: Mevlevi tarikatindedir. Marifet ehli bir zattır. Mürettep bir divanı vardır. Bazı gazellerinde Es'ad bazılarında ise Galib mahlasını kullanır.¹⁶⁰

HE: Katiplerden Mustafa Reşid Efendi merhumun soyundandır. Dersaâdet'te 1171 (M.1757) senesinde dünyaya gelmiştir. Bir müddet Divan-ı Hümayun kaleminde çalışmıştır. Daha sonra Mevlevi tarikatine intisab edip Konya'ya gitmiştir. Buradaki çilesi bitmeden İstanbul'a geri döndü. Bir müddet Dersaâdet'te Yenikapı Mevlevihanesi'nde hizmet gördükten sonra Galata Mevlevihanesi'nde post-nişin olmuştur. Herkesin gözünde makbul, kerametli bir kişiliktir. 1213 (M.1798) senesinde hakkın rahmetine kavuşmuştur. Faziletli, bilgili ve erdemli kerametli bir şeyh olup şiirde güçlü ve kudretlidir. İyi söylenmiş bir divanı vardır. Sözleri düzgün ve açıktır.¹⁶¹

HÂCE SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1203 (M.1788) tarihinde doğmuştur. Daha sonra dîvân-ı hümâyûnda bulunan mühime odasında görev almış, sonra Darbhâne-i Âmire'ye nakil olmuştur. Bir süre voyvodalık ve mütesellimlik yapıp daha sonra Dersaâdet'e gelerek Karagümrüğü civarında bulunan evinde istirahate çeklidi. Burada Farsça öğrenim görürüken 1262 (M.1846) senesinde ölmüştür. Söz söylemeyi bilen, hüner sahibi bir şair olup Devletşâh Tezkiresi'ne tercüme olarak Sefinetü'ş-Şu'arâ isminde bir tezkiresi ve Sâib'in bazı gazellerine şerh ile bir divançesi vardır.¹⁶²

¹⁵⁸ Çiftçi, s. 338.

¹⁵⁹ Çınarcı, s. 93.

¹⁶⁰ Kılıç, s. 114.

¹⁶¹ Çiftçi, s. 320.

¹⁶² Çiftçi, s. 342-343.

HÂCE SÜLEYMÂN NEŞ'ET EFENDİ

HE: Edirne'de Refi' Efendi'nin soyundan 1148 (M.1735) tarihinde doğmuştur. Gençliğinde Dersaâdet'e gelip eğitim almıştır. Daha sonra Nakşibendi tarikatine mürit olmuştur. Burusevî Şeyh Emîn Efendi'den inabet alıp Dersaâdet'e Molla Gürânî adlı yerde ikamet ediyorken Farsça ilim tahsil etmiş ve birtakım Mesnevi yazarlarına mesnevinin nasıl yazılacağı konusunda yol göstermiştir. 1222 (M.1807) tarihinde vefat etmiştir. Şair, Ulûm-ı Âliyede ve Farsçada kendini ilerletmiştir. Şairin bir divanı ve Tûfân-ı Ma'rifet adında özlü bir eseri vardır.¹⁶³

HÂDİM

AHT: Şiraz asıllıdır. 1230 (M.1814) senesinde Bağdat'a gelmiştir. Bir müddet burada kalıp vefat etmiştir. Farsça kasideleri ve temiz söylenmiş gazelleri vardır.¹⁶⁴

HÂFİZ İSMÂİL MÜŞFİK EFENDİ

HE: Dersaâdet'te 1242 (M.1826) senesinde doğmuştur. Sekiz yaşındayken nazmı öğrenmiştir. 1250 (M.1834) senesinde Dîvân-ı Hümâyûn kalemi şâkirdânı zümresine bir sene sonunda da kalem-i mezbûr mühimme-nüvîsânı silkine birkaç sene sonra da Mektûbî-i Sadr-ı Âli Odası hulefâsı sınıfına, daha sonra da inşadaki bilgisi neticesinde cerîdehâne kitâbetinde bulunmuştur. Bir müddet sonra da Halvetiyye tarikatinden olması sebebiyle köşesine çekilmiştir. Şair Hâfız-ı Şîrâzî değerinde hünerli bir şair olup şiir ve inşada kudreti vardır. Şiirlerini Müşakkik-nâme adlı bir eserde toplamıştır.¹⁶⁵

HÂFİZ MEHMED AĞA

HE: Ayıntablıdır. Hasırcızâde Mehmed Ağa adıyla meşhurdur. Arapça ve Farsça ilim tahsili görmüştür. Güzel şiirleri ve hoş sözleriyle öne çıktığı için Ağa unvanıyla bilinir. Arapça, Farsça ve Türkçe tarihleri, kasideleri ve güzel şiirleri vardır.¹⁶⁶

HÂFİZ MUSTAFA RÂZİ EFENDİ

HE: Edirne eyâletinde bulunan Çermen kasabasında yerleşmiş Mehmed Efendi'nin oğludur. Bir müddet kasabadaki voyvodaların yanında katiplik yapmıştır.

¹⁶³ Çiftçi, s. 405.

¹⁶⁴ Çınarcı, s. 47.

¹⁶⁵ Çiftçi, s. 93.

¹⁶⁶ Çiftçi, s. 92.

1253 (M.1237) senesinde Edirne'ye gidip vali konağında katiplik yapmıştır. Tanzîmât-ı hayriyye esnâsında Zağra-i Atik muhassılı içerisinde bulunduğu halde Edirne'ye gidip meclisi tahrîrâtı katipliği yaptı. 1261 (M.1845) senesinde hocalığa yükseldi. 1262 (M.1845) senesinde de vefat etti. Enteresan bir tarzı olan şairin inşası bozuk şiirleri ise manidar ve güzeldir.¹⁶⁷

HAKÎ / MEHMED HÂKÎ EFENDİ

AHT: Hoca şairlerdendir. 1172 (M.1758)'de ölmüştür.¹⁶⁸

HE: Şam taraflarında bulunan Kilis adlı kasabada doğmuştur. Dersaâdet'e gelip hocalar sınıfına katılmıştır. Defterdar mektupçuluğu yapmıştır. 1172 (M.1758) yılında ölmüştür. Kıt'alarıyla ün yapmış şairlerdendir.¹⁶⁹

HAKİM / HÂKİM / SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ

AHT: Es-Seyyid Mehmed Efendi. Vak'anüvisttir. Cebeci katipliği yapmıştır. 1185(M.1771) yılında ölmüştür.¹⁷⁰

ŞT: İsmi Seyyid Mehmed'dir. Hocalar zümresindedir. Vak'anüvist olmuştur. 1185(M.1771)'te ölmüştür.¹⁷¹

HE: Seyyid Mehmed Hakim Efendi. Vak'anüvisttir. İstanbul'da doğmuştur. Mektub-i Sadr Âli Odasından yetişmiş ve bir ara silahdar kitabetliği yapmıştır. Daha sonra vak'anüvistlik görevi yapıp 1184 (M.1770) yılında ölmüştür.¹⁷²

HAKKI EFENDİ

HE: Mısriyye tarikatinden Burusevî Zâik Efendi'nin soyundan Bursa'da 1248 (M.1832) senesinde doğmuştur. 1262 (M.1845) tarihinde İstanbul'a gelip Bâb-ı Ser-Askerîde masraf nezâreti tahrîrât odası katipliği yapmıştır. İsmâil Pâşâzâde Hakkı Beg'in öğrencilerinden olup onun tarafından kendisine Fevzi mahlası verilmiştir.¹⁷³

¹⁶⁷ Çiftçi, s. 144.

¹⁶⁸ Çınarcı, s. 48.

¹⁶⁹ Çiftçi, s. 121.

¹⁷⁰ Çınarcı, s. 41.

¹⁷¹ Kılıç, s. 28-29.

¹⁷² Çiftçi, s. 94.

¹⁷³ Çiftçi, s. 111.

HAKKI PÂŞÂ

HE: Vak'a-nüvîs Âsım Efendi'nin kardeşidir. Ayıntab kaymakamı Emin Efendi'nin soyundan olup Ayıntab'ta 1223 (M.1808) senesinde doğup Küçük Hâfız Efendi'den bir miktar ilim görerek 1254 (M.1838) yılında Konya valisi Hâfız Pâşâ'nın hazînedârlığı hizmetinde bulunmuştur. Daha sonra Dergâh-ı Âli kapıcıbaşı rütbesi ve 1267 (M.1850) senesinde İstabl-ı Âmire müdürlüğü görevine getirildi. Aynı yıl kendisine mîr-mîranî rütbesi verildi. O sırada Arabistan'a ordu-yı hümâyûnu müşîri olarak gönderilen sadrazam Mehmed Pâşâ'nın kethüdâlık memûriyetiyle Şâm'a gitti ve 1268(M.1851) senesinde Şâm valisi olan İzzet Pâşâ'nın Cidde eyaletine naklinde dört buçuk ay kadar kaymakamlık görevi yaptıktan sonra Dersaâdet'e gitti. Tezkire yazılırken Azurnik kâimmakâmlığına gönderildi. Şair nazma ve nesre hakim, yetenekli bir şahsiyettir. Bir divan oluşturacak kadar şiiri ve haylice tarihi vardır. İlimde ve inşada olan bilgisi ve yeteneği sayesinde Mustafa Reşid Pâşâ'nın çeviri işini imla etmiştir.¹⁷⁴

HALET / SEYYİD MEHMED SAİD HÂLET EFENDİ

AHT: Tezkirede kendisi hakkında ismi dışında herhangi bir bilgi yoktur. Tam adı Halet Seyyid Mehmed Sa'id Efendi'dir.¹⁷⁵

HE: Seyyid Mehmed Saîd Hâlet Efendi. Kadılar zümresinden Kırımî Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Şeyhülislâm Şerif Efendi'nin yanında ilim görmüştür. Onun ölümünden sonra reîsülküttâb Mehmet Raşid Efendi'nin yanında mühürdar yamaklığı yapmıştır. Daha sonra bu görevi bırakıp Yenişehir-i Fenâr naibinin kahyalığını yapmıştır. Sonra İstanbul'a gelmiş bazı dairelerde çalışmıştır. Bir müddet kısa bir zaman için Paris taraflarına sevk edilmiştir. 1222 (M.1807) tarihinde Divan-ı Hümâyûn beglikçiliği görevine iki ay sonra Kütahya'ya daha sonra Bağdat'a 1226 (M.1811) senesinde Rikab-ı Hümayun kethüdalığına,1230 (M.1815) ve 1237 (M.1822) tarihleri arasında Divan-ı Hümâyûn memuriyetine getirilmiştir. 1238 (M.1822) senesinde Konya'ya gönderilmiştir. Burada ölmüştür. Hz.Mevlana'nın defnedildiği yerin yakınında defnedilmiştir. Mevlevi olan şair için 'sevgi şairi' tabiri kullanılabilir. Kendi tabiatını yansıtan bir divançesi vardır.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Çiftçi, s. 105.

¹⁷⁵ Çınarcı, s. 39-40.

¹⁷⁶ Çiftçi, s. 95-96.

HALÎL İBRÂHİM RİF‘AT BEG

HE: Mîr-i ilm adıyla meşhur olan İskeçe ayanı Mustafa Aga'nın oğlu olup gençliğinde eğitim görmüştür. Sonra buradan Dersaâdet'e gelmiştir. 1250 (M.1834) senesinde Havass-ı Refîa Mevleviyetine nail olmuş iken 1251 (M.1835) senesinde ölmüştür. Sözleri ve ifadeleri güzel ve usule uygun bir şairdir. "Aynı Zafer" adında bir divanı vardır.¹⁷⁷

HALÎL NÛRÎ BEG

HE: Abdullah Nâilî Pâşâzâde Şâkir Beg'in oğludur. Katipliği öğrenmiştir. Tezkirecilik, rûznameçilik ve âmedçilik gibi memurluklarda çalışmıştır. Daha sonra vak'anüvîslük hizmetine memur olmuştur. 1213 (M.1798) senesinde ölmüştür. Şiir ve inşaada tek üslup olan şairin bir divanı vardır. Ayrıca bir adet de tarihi mevcuttur.¹⁷⁸

HALÎL RİF‘AT EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1243 (M.1827) senesinde doğup 1257 (M.1841) tarihinde mâliye hazînesinde bulunan sergi muhâsebesinde görev aldı. 1261 (M.1845) senesinde postahane kitabetine ve sonra da ihtisab memurluğuna getirilmiştir. Sözleri hoş olan şairlerdendir.¹⁷⁹

HALÎM GİRÂY SULTÂN / HALÎM GİRÂY

AHT: Kırım Han'ı Şehbaz Girây'ın oğludur. Vize Sarayı'nda dünyaya gelmiştir. 1182 (M.1768)' de ölmüştür.¹⁸⁰

HE: Sultanlar soyundan gelir. Bir müddet Dersaâdet'te ikamet ettikten sonra Silivri kazasındaki Çatalca adlı bölgeye göç etti. 1239 (M.1823)'da vefat etti. Mezarı Ferhat Pâşâ camisi kabristanındadır. Nükte seven, hüner sahibi bir şairdir. Gülbünhânân adlı güzel bir eseri vardır. Şairin bir de beğenilmiş divançesi vardır.¹⁸¹

¹⁷⁷ Çiftçi, s. 186.

¹⁷⁸ Çiftçi, s. 419.

¹⁷⁹ Çiftçi, s. 188.

¹⁸⁰ Çınarcı, s. 44.

¹⁸¹ Çiftçi, s. 114.

HÂLİS

HE: Buharalıdır. Farsçaya hakim bir ulu yaratılışlı pir bir ariftir. Mirza Abdülsettar'ın hizmetindedir. Eyüp'te şeyhlik makamı kendisine verilmek üzereyken 1202 (M.1787) yılında vefat etmiştir.¹⁸²

HAMDİ BEG

AHT: İsmi Mustafa'dır. 1180 (M.1766)'de doğmuştur. Ali Paşa'nın soyundandır. Eyüp Cami'si mihrabında vasiyeti üzerine defnedilmiştir. Övgüye layık bir kişi olup Akgermeni Mustafa Kail Efendi'den Arapça ve Farsça tahsili yapmıştır. Şiirleri pek hoş giden tarzda değildir. Mürettep beş cüz kadar divanı vardır.¹⁸³

HÂMİ / HÂMİ EFENDİ

ŞT: İsmi Ahmed'tir. Doğduğu yer Amid'dir. Derviş Âgah'tan ilim tahsil etmiştir. Merhum Köprülüzâde Abdullah Pâşâ'ya divan efendiliği yapmıştır.¹⁸⁴

HE: Diyarbakır'da doğmuştur. İlim tahsili görmüştür. Bir müddet vezirlerin divan katipliğini yapmıştır. 1160 (M.1747) tarihinden sonra doğduğu şehir olan Amid'de ölmüştür. Olgun yaratılışlı, olgun ve üstad bir şairdir. Bir adet divanı vardır.¹⁸⁵

HAMİD

ŞT: İsmi Mehmed'dir. İlim adamı zümresindedir. İstanbul'dan kovulmuş iken 1181(M.1767) senesinde vefat etmiştir. Beyne'l-enâm Neylî-zâdelikle meşhûr bir sanatçıdır.¹⁸⁶

HÂMİD

ŞT: İsmi Hüseyin'dir. Müderrisler zümresindedir. Hayâlî mahlasıyla da şöhreti vardır. Ancak şiirlerinde Hâmid mahlası da görülmüştür.¹⁸⁷

HAMİD NEFİF-ZÂDE / NAZİF-ZÂDE AHMED HÂMİD EFENDİ

AHT: Merhum Nazif'in oğludur. Hocalar zümresindedir. Gazelleri nihayetsizdir. Söyleyişi renkli ve manalarla süslüdür.¹⁸⁸

¹⁸² Çınarcı, s. 48.

¹⁸³ Çınarcı, s. 45.

¹⁸⁴ Kılıç, s. 35.

¹⁸⁵ Çiftçi, s. 99.

¹⁸⁶ Kılıç, s. 31.

¹⁸⁷ Kılıç, s. 28.

HE: Merhum Nazif Efendi'nin oğlu olup kethüdâ kalemliği yapmıştır. Sultan Selim Hân zamanında Galata Mevlevihanesi Şeyhi Gâlib Efendi'nin seyhliği esnasında Mevlevî tarikatine girmiştir. 1248 (M.1832) yılında ölmüştür. Mezarı dergahın önündeki sofadır. Divanı vardır. Talik hattı ve müzik ilminde kabiliyeti vardır.¹⁸⁹

HÂMİD / HÂCE HÂMİD EFENDİ

AHT: Vak'anüvis Asım Ayıntabi Efendi merhumun oğludur. Saray hocaları zümresinden arif bir zattır.¹⁹⁰

HE: Asım Efendi'nin oğludur. Doğum yeri Antep'tir. Daha sonra Dersââdet'e gelmiştir. Arapça ve Farsça'ya kabiliyeti olması nedeniyle bir müddet saray önündeki Beşir Ağa Camisi içinde bir müddet ders verdikten sonra 1258 (M.1842) senesinde vefat etmiştir.¹⁹¹

HANİF

AHT: Baltacı zümresindedir. Delirmiştir ve bu hal üzerindeyken ölmüştür. Aşıkane şiirleri vardır. Hacca gitmiştir. Seyr Manzumesi vardır. Hoca Neş'et'in Tufan adlı eserini şerh etmiştir.¹⁹²

HÂNİF / İBRAHİM HÂNİF EFENDİ

ŞT: İsmi İbrahim'dir. Sarayda yazıcılık ve hocalık yapmıştır. Na't söylemiştir.¹⁹³

HE: Divan-ı Hümâyûn hocalarındandır. 1211 (M.1806) tarihinden sonra ölmüştür. Hazret-i Nebevi'ye siyer söylemiştir.¹⁹⁴

HASAN AYNÎ EFENDİ

HE: Ayıntab'da 1170 (M.1756) tarihinde doğmuştur. Daha sonra Dersââdet'e gelerek eğitime başlamıştır. 1247 (M.1831) yılında bazı katiplere Arapça ve Farsça hocalığı göreviyle Bâb-ı Âliye memur olmuştur. 1254 (M.1838) senesinde ölmüştür. Mevlevî olması neticesinde naaşı Galata Mevlevihanesi mezarlığında defnedilmiştir.

¹⁸⁸ Çınarcı, s. 41-42.

¹⁸⁹ Çiftçi, s. 97-98.

¹⁹⁰ Çınarcı, s. 42.

¹⁹¹ Çiftçi, s. 98.

¹⁹² Çınarcı, s. 45.

¹⁹³ Kılıç, s. 32.

¹⁹⁴ Çiftçi, s. 117.

İlim ve fazilet dolu bir şair olup bir divanı vardır. Ayrıca Nazm-ı Cevâhir adında bir lugat-nâmesi vardır.¹⁹⁵

HASAN DÂNİŞ BEG

HE: Selanikli Ferîk Saîd Mûsa Pâşâ'nın soyundandır. 1249 (M.1833) senesinde doğmuştur. İlim görmüştür. İlim bahçesinin hüneri, düzgün söyleyen, nazik tabiatlı lezzet ve sevinç veren bir üslubu vardır.¹⁹⁶

HASAN HAKKI BEG

HE: Vezirler İşkodralı Mustafa Pâşâ'nın oğludur. Gençliğinde ilim görmüştür. Kendisine verilen mîr-mîranlık rütbesinden 1262 (M.1845) senesinde hâriciye tahrîrât odası sınıfına geçmiştir. Üç dile hakim, hoş söyleyişi olan bir şairdir. Bir divançe oluşturacak kadar şiiri vardır. Hayli miktarda düzgün söylenmiş tarihi vardır.¹⁹⁷

HASAN HÂTİF EFENDİ

HE: Bursa'da 1077 (M.1666) tarihinde doğmuştur. 1111 (M.1699) tarihinde müderris sınıfına girmiştir. 1140 (M.1727) tarihinde Gence Mevleviyetine sonra da Revân'a gönderildi. 1246 (M.1733) tarihinde Kayseri'ye 1151(M.1738) tarihinde de Bağdat'a kadı oldu.1157 (M.1744) tarihinde Tokat'ta hakim iken vefat etti. Meşhur şairlerden olup bir divanı vardır.¹⁹⁸

HASAN HİLMÎ EFENDİ

HE: 1197 (M.1782)senesinde Kıbrıs'ta doğmuştur. İlim görüp adada mezbure müftülüğü yapmıştır. 1264 (M.1847) senesinde de vefat etmiştir. Alim, fazıl bir zattır. Şiirleri baştan sona makbuldür. Hatta Sultân Mahmûd Hân-ı Gâzi'nin kendisine Sultân-ı Şu'arâ unvanıyla iltifat buyurduğunu söylemiştir.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Çiftçi, s. 319.

¹⁹⁶ Çiftçi, s. 132.

¹⁹⁷ Çiftçi, s. 107.

¹⁹⁸ Çiftçi, s. 438-439.

¹⁹⁹ Çiftçi, s. 112.

HASAN HÜSNÜ EFENDİ

HE: Dersâdet'te doğmuştur. Bir müddet Sarây-ı Hümâyûnda hizmet gördükten sonra Dîvân-ı Hümâyûn kalemine çirak oldu. Burada Dâniş Beg ile çalışmaktayken hayatını kaybetmiştir. Şairin dili taze şiirleri ise gönlü hoş tutan tarzıdır.²⁰⁰

HASAN MAHVÎ EFENDİ

HE: İran'ın Tebriz kentindedir. 1238 (M.1822) senesinde doğmuştur. Vaktini eğitimle geçiren şair İran'ı gezmiş daha sonra 1263 (M.1846) senesinde Dersâdet'e gelmiştir. Talik yazı yazmada başarılıdır. Hayatı yansıtan bir tarzı olan şairin bir miktar Türkçe ve Farsça şiiri vardır.²⁰¹

HASAN MEHMED HÂN

AHT: İbni Hüseyin Han İbni Hasan Beg İbni Hacı Çelebi. Dağıstan'da Şeki Hanı'dır. Babasından sonra onun yerine geçmiştir. Farsça ve Türkçe şiirlerde mahareti vardır. Hayli müddet Şeki'de hanlık yapmıştır. Moskov istilasında kardeşi Selim Han öldürülmüştür. 1237 (M.1821)'de Ezderhan'da ölmüştür.²⁰²

HASAN SERVET EFENDİ

HE: İzmir'in Efrenc gümrüğü başkatibi Sâdık Efendi'nin soyundan İzmir'de 1224 (M.1809) yılında doğmuştur. Daha sonra gümrük başkatipliğine memur olmuştur. Bilginler zümresinden olup şiirleri ve sözleri anlamlı ve kuvvetlidir.²⁰³

HASİMİ

AHT: Behisni'nin Tut beldesinde doğmuştur. Divanı vardır.²⁰⁴

HASÎB BEG / HASÎB

AHT: Çorumludur. Kısaltılmış bir divanı vardır. Başarılı çalışmaları olsa da bunlar sadece birkaç ibare şeklinde kalmıştır.²⁰⁵

ŞT: Çorumludur. Hayrabolu ayanı Kanlıcaklı Şeyh Ata'nın dervişlerindedir. 1199(M.1785) senesinde ölmüştür.²⁰⁶

²⁰⁰ Çiftçi, s. 101.

²⁰¹ Çiftçi, s. 370.

²⁰² Çınarcı, s. 43.

²⁰³ Çiftçi, s. 83.

²⁰⁴ Çınarcı, s. 49.

²⁰⁵ Çınarcı, s. 43-44.

HASRET

AHT: Kürdistan'ın Senendec adlı şehrendir. Babası Hacı 'Ali adlı birisidir. Aslı Acem'dir. Arapça şiirleri ve Farsça divanı vardır. Tahminen 1240 (M.1824) yılında ölmüştür.²⁰⁷

HÂŞİM

AHT: Maraş asıllı alim bir şairdir. Kalender-zâde'den okumuştur. Hasmi'den şiir tahsil etmiştir.²⁰⁸

HAŞMET / HAŞMET / HAŞMET EFENDİ

AHT: Yenişehirli Abbas Efendi'nin oğludur. Perişan hali sebebiyle İstinye'de babasının yalısında memur olmuştur. Beş yıl Bursa'da sürgünde yaşadığı. İtibarlı kişiler alemindendir. Osmanlı edipleri içerisinde hazır cevaplılığıyla bilinir. Hoşluğu çok bir şahsiyettir. Matbu bir divanı vardır. 1282 (M.1865) yılında Medine'de ölmüştür.²⁰⁹

ŞT: Müderrisler zümresindedir. Abbaszâdelikle meşhurdur. Ragıp Paşa'nın gözdelelerinden. 1182 (M.1768)'de ölmüştür.²¹⁰

HE: Büyük kimseler aleminden merhum Abbas Efendi'nin oğlu olup eğitim görmüştür. 1175 (M.1761) senesinde merhum Kerkügi Nevres Efendi ile birlikte Bursa sürgüne gönderilmiştir. Bir müddet burada kaldıktan sonra Rodos Adası'na gitmiş orada 1182 (M.1768) yılında vefat etmiştir. Naaşı Murat Reis'in kabri civarında defnedilmiştir. Bir kıt'a divanı vardır.²¹¹

HAYÂTÎ

ŞT: İsmi Seyyid İbrâhîm'dir. Müderrisdir. Kör Mu'allim Hayâtî namıyla ünü vardır. 1172 (M.1758) senesinde vefat etmiştir.²¹²

HAYÂTÎZÂDE HALÎL ŞEREF EFENDİ

HE: Maraş eyaletinde bulunan Elbistan adlı kasabada 1211 (M.1796) senesinde doğup babası Hayâtî Efendi'den bir miktar Arapça ve Farsça ilim tahsili gördükten

²⁰⁶ Kılıç, s. 29.

²⁰⁷ Çınarcı, s. 42-43.

²⁰⁸ Çınarcı, s. 111.

²⁰⁹ Çınarcı, s. 44.

²¹⁰ Kılıç, s. 34.

²¹¹ Çiftçi, s. 102.

²¹² Kılıç, s. 31.

sonra Dersaâdet'e gelip beş sene kadar burada ilim gördü. Daha sonra vatanına geri döndü. Bir ara Sünbülzâde Vehbî Efendi'nin Nuhbe adlı kitabını şerh etti. 1260 (M.1844) senesinde Dersaâdet'e geldi. Esrârü'l-Melekût adlı kitabı Türkçeye Efkârü'l-Ceberrut adıyla tercüme etti. 1266 (M.1850) senesinde mevleviyet göreviyle Bağdat'a gitti. Bir süre sonra vatanına geri dönüp 1267 (M.1851) senesinde vefat etti. Arapça ve Türkçe hayli miktarda güzide, beğenilmiş şiiri vardır.²¹³

HAYRET

AHT: Seyyid Mehmed Efendi. Mısır'da divan katipliği yaparken ölmüştür. Derlenmiş matbu yazıları ve naatleriyle birlikte diğer şiirleri de vardır.²¹⁴

HAYRET

AHT: Antepli'dir. Babası Özbek tekkesinin şeyhidir. Babasının ölümünden sonra bu tekkeye şeyh olmuştur. Bir süre bu görevi yürütmüştür. Talik yazıları ve divanı vardır.²¹⁵

HAYRET EFENDİ

HE: Darende adlı kasabada doğmuştur. Gençliğinde ilim tahsili görüp Dersaâdet'e gelmiştir. Bir süre Dîvân-ı Hümâyûn kalemligi yapmıştır. Daha sonra hocalığı bırakıp eski sadrazam Yûsuf Ziyâ Pâşâ ve Celâl Pâşâ ile eski kaymakam Ahmed Şâkir Pâşâ ve eski Sadrazam Mehmed Gâlib Pâşâ'nın divan katipliğini yapmıştır. 1234 (M.1818) yılında Kahire'ye gitti. Beş altı sene kadar Mısır Valisi Mehmed Ali Pâşâ'nın divan kitabeti hizmetini gördükten sonra 1240 (M.1824)'da bu şehirde ölmüştür. Nergisi ayarında hüner dolu bir katiptir. Hayli miktarda eserinden başka bir adet münşeati, bir adet de manzum Farsça Lügatnamesi ve Elifiyye adında süslü bir kıta şerhi vardır.²¹⁶

HAYRÎ / HAYRULLAH HAYRÎ EFENDİ

AHT: Sünbülzâde Vehbi'nin ortanca oğludur. Kadılar zümresindedir. Asıl adı Hayreddin Efendi'dir. Kerem sahibi bir şairdir.²¹⁷

²¹³ Çiftçi, s. 239.

²¹⁴ Çınarcı, s. 46.

²¹⁵ Çınarcı, s. 46.

²¹⁶ Çiftçi, s. 119.

²¹⁷ Çınarcı, s. 50.

HE: Merhum Sünbülzâde Vehbi'nin soyundandır. 1195 (M.1780) senesinde Dersâdet'te doğmuştur. Birçok devlet hizmetinde bulunmuştur. Devlet kademesindeki çeşitli kişilere tarih ve kaside takdim etmiştir. 1267 (M.1851) yılında vefat etmiştir.²¹⁸

HAYRÎ / REÎSÜLKÜTTÂB MEHMED HAYRÎ EFENDİ

ŞT: İsmi Seyyid Mehmet'tir. Viranşehirlidir. Hekimzâde Ali Paşa ile 1168(M.1754) de İstanbul'a gelmiştir. 1180 (M.1766)'de kethüdâ efendisi olmuştur. Daha sonra re'îsü'l-küttâb ve Sadrazam kahyası olmuştur. Orduda re'îsü'l-küttâb iken geçirdiği bir kaza sonucu Boza adlı nehri geçerken 1204 (M.1790)'te ölmüştür.²¹⁹

HE: Bolu sancağınaki Viranşehir kazası Ömerli adlı köydendir. Kastamonu Mütessellimi Yahya Ağa'nın soyundan 1140 (M.1727) tarihinde dünyaya gelmiştir. Gençlik döneminde İstanbul'a gelmiş kahya kalemligi kahya kitabeti, Divân-ı Hümayûn bekçiliği memuriyeti görevi verilmiş ve Samako'ya gönderilmiştir. Daha sonra İstanbul'a geri gelmiş. 1195 (M.1781) tarihinde riyaset küttabı doksan yedi tarihinde ise Sâdaret-i Uzmâ kethüdâlığına 1199 (M.1785)'da çavuşbaşılık görevine, daha sonra Tersâne-i Âmire emanetine getirildi. 1201 (M.1787) tarihinde nişancılık memuriyetine getirildi. 1204 (M.1800) senesinde Mora nehrini geçerken bir kaza sonucu hayatını kaybetti. Şiire ve düzyazıya hakim, diğer bilimlerden de haberdar olan edibin eserleri mucize gibidir. Bir parça kusursuz söylenmiş divanı vardır.²²⁰

HAYRÎ EFENDİ

HE: Edirne'de doğmuştur. Eski sadrazam Reşîd Pâşâzâde Emîn Pâşâ'nın ve muahharen Mirza Saîd Pâşâ'nın dîvân kitâbetleri hizmetlerini görmüştür. Daha sonra bir müddet Rûmeli ordusu müşîri Ömer Pâşâ'nın dîvân kitâbeti hizmetinde bulunarak 1266 (M.1849) senesinde Ordu-yı Hümayun muhâsebeciliği memuriyetine gelmiştir. Daha sonra buradan ayrılıp bu tezkire yazılırken Silistre defterdarlığına memur olmuştur. Hayli miktarda gönüle oturmuş şiiri ve Dîvân-ı Şevket'e yazılmış bir şerh metni vardır.²²¹

²¹⁸ Çiftçi, s. 128.

²¹⁹ Kılıç, s. 45.

²²⁰ Çiftçi, s. 127.

²²¹ Çiftçi, s. 129.

HAYRULLAH EFENDİ

HE: Sadrazamlar zümresinden Abdullah Efendi'nin oğludur. On bir yaşına geldikten sonra ilim yaşına geldikten sonra bir müddet tıp eğitimi görmüştür. Daha sonra edebiyatta hüner kazanarak 1258 (M.1842) tarihinde İzmir Mevleviyetine bir sene sonra Mekke Mevleviyeti görevine geldi. Daha sonra ilim görmüşlüğü sebebiyle kendisine ziraat meclisinde görev verildi. 1266 (M.1849) senesinde bir müddet Encümen-i Dâniş riyâset-i sâniyesi göreviyle Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye azâsı sınıfına girdi. Tezkirenin yazıldığı sırada Mekâtib-i Umûmiye nezâreti görevinde bulunmaktaydı. Temiz sözleri olan renkli bir şair olup ziraat ilmine dair bir kitabı ve Târîh-i Osmâniye isminde eczacılığa dair süslü bir kitabı vardır.²²²

HÂZİK / HÂZİK

AHT: Erzurum müftüsü Mehmed Efendi'dir. Ulemeden epeyce ilim tahsili görmüştür. Mürettep bir divanı vardır. 1176 (M.1762) tarihinde ölmüştür. İlk önce beldesindeki ihlasiye medresesi hocası Müftü Ömer Efendi'den ilim görmüştür. Sonra Ahmed Efendi'den ders almıştır. Feyziye Medresesi Müderrisi İspiri Ebubekir Efendi'den şeri bilgiler öğrenmiştir. Memleketinde elli sene ilimle uğraşmıştır.²²³

ŞT: İsmi Seyyid Mehmed'dir. Erzurum'da doğmuştur. Erzurumlu Hâzık olarak bilinir. Mürettep bir divanı vardır.²²⁴

HIFZÎ / MEHMED HIFZÎ EFENDİ

ŞT: İsmi Mehmed'tir. Gümrük katibidir. Kur'an hafızıdır. 1173 (M.1759)'te ölmüştür.²²⁵

HE: Şehriyyü'l-asl olup nazım ve nesir öğrendikten sonra bir süre sarayda Emtia gümrüğünde başkatipliği yapmıştır. 1173 (M.1759) yılında ölmüştür.²²⁶

²²² Çiftçi, s.128-129.

²²³ Çınarcı, s.40-41.

²²⁴ Kılıç, s. 41.

²²⁵ Kılıç, s. 34.

²²⁶ Çiftçi, s. 102.

HIZIR AĞAZÂDE SAİD BEG

HE: Dersaâdet'te doğmuştur. 1252 (M.1836) senesinde ölmüştür. Bir adet divançesi vardır.²²⁷

HÜRREM

AHT: Kürdistan'da Senendec adlı şehirdendir. İsmi Mirzâ Fethullâh İbni Mirzâ Abdullâh'tır. Farsça kaside ve tarihleri kuvvetlidir. Gazelleri o kadar makbul değildir. Acem şahı tarafından iki gözü kör edilmiştir. 1228 (M.1813) senesinde Senendec'de vefat etmiştir. Uzun boylu, hoş yaratılışlı, hoş sohbet, arif, akıllı ve cesur bir kişiliktir. Arapça ve Farsça şiirleri vardır.²²⁸

HÜSEYİN FÂZİL BEG

HE: Akka Kal'asına bağlı Sogd adlı beldede doğup 1180 (M.1766) tarihinde Enderûn-ı Hümâyûna çırak oldu. Daha sonra kendisine hocalık rütbesi verildi. Bir müddet Halep defterdarlığı ve Muâvin-i Hümâyûn emâneti hizmetlerini gördükten sonra yapılan bazı şikayetler neticesinde 1214 (M.1799) tarihinde Rodos adasına sürüldü. Daha sonra affedilip Dersaâdet'e geldi.1225 (M.1810) yılında vefat etti. Hazret-i Hâlid'de bulunan Kızılmescid adlı yerde bulunan kabristânda defnedildi. Fazilet ve kemal sahibi bir şair olup bir divanı vardır. Ayrıca Hûbân-nâme ve Zennân-nâme adında iki eseri vardır.²²⁹

HÜSEYİN HÂN

AHT: İbni Hasan Beg İbni Hacı Çelebi'dir. Dağıstan'da Şeki Hanı'ıdır. Maharetli şiirleri vardır.²³⁰

HÜSEYİN KÂZİM EFENDİ

HE: Dırâma kazasına bağlı Sari Şabân nahiyesindeki Ulucak adlı bölgede 1230 (M.1814) tarihinde doğmuştur. 1247 (M.1831) senesinde Dersaâdet'e gelip Kâdiçeşmesi civarında bulunan medreselerden birinde ikamet ettikten sonra Kavalalı Yûsuf Efendi'den Arapça, Hâce Fehîm Efendi'den Farsça ilim aldı. 1262 (M.1845) senesinde Müderrislik Rûûs-ı Hümâyûnuna nail olduktan sonra İbrâhim Pâşâ'nın oğlu

²²⁷ Çiftçi, s. 224.

²²⁸ Çınarcı, s. 49.

²²⁹ Çiftçi, s. 329.

²³⁰ Çınarcı, s. 44.

Mustafa Beg'in kethüdâlık hizmetinde bulunarak birkaç defa Mısır'a gitmiş ve sonra Dersâdet'e gelmiştir. Nükteli bir şair olup hayret verici bir miktar şiiri vardır.²³¹

HÜSEYİN SABÛR EFENDİ

HE: İran'ın olan Tebriz adlı şehrinde doğup eğitim aldıktan sonra İran'ın bazı bölgelerine gitmiştir. Sonra Dersâdet'e gelip talik yazıdaki mahareti neticesinde kitap ve divan yazarlığı yapmıştır. 1269 (M.1852) yılında ölmüştür. Bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır.²³²

HÜSREV HÂN

AHT: İsmi Mehmed Ali'dir. Senendec hakimi Umanallah Hân'ın oğludur. Şii'dir. 1242 (M.1826)'de babası hakim iken ölmüş Ali Şah, onu babasının yerine onu hakim olarak görevlendirmiştir. Babasının ölümü üzerine yazdığı tarih vardır. 1250 (M.1834) yılında, sekiz yıl babasının yerine hüküm verdikten sonra, vefat etmiştir. Sözleri hoş bir şairdir.²³³

İBRÂHİM ÂSİM BEG

HE: Amasya'da doğup burada bazı görevlerde bulundu. 1254 (M.1838) senesinde ölmüştür. Yegenzâde adıyla bilinen şairin şiirleri iyi ve güzel cinstendir.²³⁴

İBRÂHİM EDHEM PERTEV EFENDİ

HE: Erzurum'da 1241 (M.1825) senesinde doğdu. Orta yaşta Trabzon'a gitti. Burada bir müddet ilim tahsili gördü. Bir süre vali konağında kitabet hizmeti gördü. 1263 (M.1846) yılında Dersâdet'te kapudan-ı deryâ Halîl Pâşâ'nın dîvân kitâbeti hizmetinde bulunmuştur. Şairin çok sayıda şiiri vardır.²³⁵

İBRÂHİM HAKKI BEG

HE: Misivri eski muhâfızı İsmâil Pâşâ'nın soyundan 1238 (M.1822) yılında burada doğmuştur. 1258 (M.1842) senesinde Dersâdet'e 1259 (M.1843) senesinde Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesine bağlı muhasebe kalemligi görevine getirildi. 1267 (M.1850) senesinde de bu kalemligin tahrîrât odasına geldi. Şiir incelemesinde

²³¹ Çiftçi, s. 353.

²³² Çiftçi, s. 260.

²³³ Çınarcı, s. 49.

²³⁴ Çiftçi, s. 286.

²³⁵ Çiftçi, s. 67.

kabiliyeti olan bir şairdir. Bir süre gazel söylemeye çalışmış ancak kasidede karar kılmıştır. Kendine has bir söyleyişi vardır ve yer yer övgü ve yergisi hareket vericidir.²³⁶

İBRÂHİM RÂKİM EFENDİ

HE: Bursa'da doğmuştur. Zamanını eğitimle geçirmiştir. Burada mahkemesinin katipliğini yapıyorken 1163 (M.1749) yılında vefat etmiştir. Kalemî iyi olan bir şairdir.²³⁷

İBRÂHİM RÂŞİD EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1227 (M.1812) yılında doğdu. Gençliğinde Aynî Efendi'den Farsça ilim aldı. Sonra Bağdad Valisi Mehmed Necîb Pâşâ'nın da'âvî nezâretinde bulundu.1252 (M.1836) yılında da'âvî kîsedârı yamağlığı hizmetine 1256 (M.1840) senesinde hocalar kîsedârlığında memur oldu. Bir sene içinde dâhiliye kalemî hulefâsı sınıfına girdi. Kapûdân-ı deryâ Tâhir Pâşâ'nın Edirne vâlisi olduğu sırada onun dîvân katipliğini yaptı.1264 (M.1848) yılında Belgrad vâlisi Hâfız Pâşâ'nın dîvân katipliğini yaptı. Sonra tekrar Dersaâdet'e geldi. 1268 (M.1852) yılında Zarîfî Mustafa Pâşâ'nın dîvân katipliği hizmetiyle Erzurum'a gitmiştir. Şair; renkli tavırlı, şiiri hoş ve düzgün olan münşeâtı ise kabul edilebilir derecede nefis bir kişiliktir.²³⁸

İBRÂHİM ŞEFİK BEG

HE: Eski reîsülküttâb El-hâc Recâi Efendi'nin tornudur. Mehmed Celâleddin Beg'in oğludur. Dört yaşında babasını daha sonra da annesini kaybetmiştir. Gülpazarı Şâkir Efendi'den Arapça ilim almış Cerrahpâşâlı Hamdî Efendi'den resim öğrendikten sonra 1250(M.1834) tarihinde Mektûbî-i Vekâlet-Penâhî Odası hulefâsı sınıfına dahil olmuştur. Sultân Osmân Hân'ın saltanat olduğu zamana yazmış olduğu tarihle Tahrîrât-ı Sâmiye Odasına nakloldu. 1263 senesinde Sayda valisi Kâmil Pâşâ'nın dîvân katipliğini yaptı. Birkaç ay sonra Dersaâdet'e gelip 1265 (M.1848) senesinde Mısır Valisi Abbas Pâşâ'nın divan katipliğini yapıp Mısır'a gitti. Birkaç ay sonra valinin isteği üzerine kendisi Rütbe-i Ūlâ sınıfına çıkartıldı.1267 (M.1850) senesinde buradan istifa ederek Evkâf-ı Hümâyûn Muhâsebeciliği memuriyetiyle Dersaâdet'e geldi. Nazik bir şairdir. Bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır. Ancak şiirleri Sayda'nın hizmetini görürken

²³⁶ Çiftçi, s. 110.

²³⁷ Çiftçi, s. 162.

²³⁸ Çiftçi, s. 156-157.

kaza sonucunda kaybolmuştur. Kullandığı kavramlar ve mazmunlar güzel bulunan ve beğenilen bir şairdir. Mevlevi şeyhliği de yapan şair, Ziver Efendi'nin mühürdarlık hizmetini de görmüş onun Sultân Mehmûd Hân'a takdim ettiği tarih ve kasidelerin çoğunu kendisi yazmıştır.²³⁹

İBRÂHİM VÂSIK EFENDİ

HE: Egrikapulu Râsim Efendi'nin birâderi olup hat sanatında önemli bir yeri vardır. Yatağan Câmii imâmı adıyla bilinen şair 1168 (M.1754) yılında Hicaz'a gitmiştir. Dönüşünde Antakya'da vefat etmiştir. Tuhfetü'l-Hattâtîn adlı tezkirede bazı süslü şiirleri vardır.²⁴⁰

İBRÂHİM ZİKRÎ EFENDİ

HE: Belgrad'a bağlı Öziçe adlı yerde 1210 (M.1795) tarihinde doğmuştur. Daha sonra Bosna tarafına gitmiş burada bir süre ilim tahsili görmüştür. Daha sonra Belgrad'a dönüp buraya yerleşmiştir. Burada kendisi "Küçük Ağa" adıyla bilinmektedir. Arif bir zat olup çok miktarda şiiri ve birkaç kıtası vardır.²⁴¹

İHSÂN EFENDİ / MEHMED İHSÂN EFENDİ

ŞT: Sadr-ı a'zâm Silah-dâr Mehmed Paşa'nın kardeşidir. Bosna Valisi Mustafâ Paşa'ya divan efendisi olmuştur. Mahlası 'Azîzî'dir. Sonra Neş'et Efendi Hazretleri tarafından kendisine İhsân mahlası verilmiştir. 'Azîzî ve İhsân mahlaslarıyla iki eserine rastlandı.²⁴²

HE: Cevdet Efendi'nin hemşerisidir. Bir müddet baş muhasebe kalemligi yapmıştır. On yedi yaşında irfan sahibi iken 1255 (M.1839) senesi hilalinde ölmüştür. Şiirleri süslü ve sözleri kendisi gibi hoş ve gönülde yer tutan cinstendir.²⁴³

²³⁹ Çiftçi, s. 245.

²⁴⁰ Çiftçi, s. 426.

²⁴¹ Çiftçi, s. 137.

²⁴² Kılıç, s. 9.

²⁴³ Çiftçi, s.49.

İHYÂ YAHYA EFENDİ / İHYÂ SEYYİD YAHYÂ EFENDİ / ŞERÎF YAHYA İHYÂ EFENDİ

AHT: Şeyhülislam Mehmed Es'ed Efendi'nin mektupçusudur. Müderristir. Kusursuz söylenmiş bir divanı ve ince manalar içeren yazıları vardır. Şair İhya, 1228 (M.1813) yılında vefat etmiştir. Mezarı, Kasımpaşa'da Çöreklik isimli yerdedir.²⁴⁴

ŞT: Müderris sınıfındandır. Galata'da Arap Cami'i imamıdır. Marifet ehli bir kişiliktir. Söz söylemeye kabiliyeti vardır. 1228 (M.1813) yılında vefat etmiştir.²⁴⁵

HE: Galatadaki Arap Cami'sinin imamı Mahmud Efendi'nin oğlu olup 1228 (M.1813) yılında vefat etmiştir.²⁴⁶

İLHÂMÎ

AHT: Sultan III.Selim, mahlası İlhâmi'dir. 1175 (M.1761) yılında doğmuştur. Yaptırmış olduğu birçok tesis ve gördüğü pek çok iş vardır. İlime oldukça önem vermiştir. İlhami mahlasıyla yazdığı güzel ve kusursuz söylenmiş şiirlerinin yanı sıra talik yazısı da güzeldir. Bazı taşitirleriyle de tanınan Selim'in yazdığı bazı naatları Ravza-i Mutahharada bulunan sekiz adet sütunun üzerine altından işlenmiştir.1223 (M.1808) yılında şehid edilerek öldürülmüştür.²⁴⁷

İRFÂN BEG

HE: Halîl Efendi'nin oğlu olup 1242 (M.1826) tarihinde Mektûbî-i Defterî Odasına girdi.1249 (M.1833) tarihinde hoca oldu. İnşadaki kabiliyeti neticesinde 1253(M.1837) tarihinde Mektub-i Maliye Odasına 1257 (M.1841) tarihinde de rütbe-i sâlise sonra da rütbe-i sâniyede dokuz sene süreyle başhalifelik yaptı. 1265 (M.1848) senesinde Maliye Mektupçuluğu memuriyetine ve Maliye Müdürlüğü memuriyetine 1266 (M.1849) senesinde Mektûbî-i Mâliye mesned-i refiinde görev aldı. Bu tezkirenin hazırlanmasından önce kendisine Rütbe-i Ūlâ sınıf-ı sânişi görevi verildi. Nükteli bir şair olup renkli bir tarzı vardır. Münşeati da gayet kabul edilebilir ve itibarlıdır.²⁴⁸

²⁴⁴ Çınarcı, s.25.

²⁴⁵ Kılıç, s.7.

²⁴⁶ Çiftçi, s. 50.

²⁴⁷ Çınarcı, s. 23-24.

²⁴⁸ Çiftçi, s. 299.

İSMÂİL BELÎĞ EFENDİ

HE: Bursa'da doğmuştur. İlim tahsili yapıp 1143 (M.1730) yılında mahkeme tarafından cezalandırılmıştır. İlim ve hünere sahibi olup Vefeyât adlı kıymetli bir eseri vardır.²⁴⁹

İSMÂİL FERRUH EFENDİ

HE: Kırım asıllıdır. Bir ara Dersâdet'e gelmiş hocalık yapmıştır. 1256 (M.1840) yılında ölmüştür. Kış ilminde benzersiz bir zat olup Türkçe bir sözlüğü, Süleymân Hanîfi Efendi'nin Mesnevî tercemesine bir tercümesi vardır. Ayrıca hayli miktarda da hoş şiiri vardır.²⁵⁰

İSMÂİL HAKKI EFENDİ

HE: Aydos adlı kasabada 1063 (M.1652) tarihinde doğmuştur. Gençliğinde Edirne'ye gitti. Bir süre Halvetiyye tarikatinden Abdalbâki Efendi'nin terbiyesini gördü. Sonra Dersâdet'e gelip yine aynı tarikatın imamı Şeyh Osmân Efendi'nin hizmetine girip Bursa'da hilafet postuna oturdu. 1130 (M.1717) tarihinde Şam'a gitti. Üç sene kadar Üsküdar'da inzivaya çekilmişken Bursa'da Tuzbazarı mevkisinde bir zaviye inşa ettirdi. 1137 (M.1724) yılında hayatını kaybetti. Ulemadan bir zattır. Keramet sahibi, üstün yaratılışlı faziletli bir kişilik olan şairin yirmi bir kadar hoş eseri vardır. Rûhü'l-Beyân isminde bir tefsiri, Şerh-i Hadîs-i Erbaîn, Şerh-i Âdâb, Şerh-i Muhammediye, Şerhü'l-Mesnevî, Şerhü'l-Küberâ, Şerh-i Pend-nâme-i Şeyh Attar, Şerh-i Tefsîr-i Fâtiha-i Şerîf, Kitâb-ı Kebîr, Kitâbü'n-Netîce, Kitâbü'l Hitâb, Kitâbü'n-Necât, Kitâbü'l-Hakk-ı Tasrîh ve'k-Keşfü't-Tashîh, Usûl-ı Hadîsten, Hâşiye-i Tuhfetü'l-Fikr, Tuhfe-i Hasâkiye, Tuhfe-i İslâmiye, Fakkü'l Hâl, Vâridât-ı Kübrâ, Tamâmü'l-Feyz, Kitâbü'z-Zikrû'sh-Şeref, Vesîletü'l-Merâm, ve bir de divanı vardır.²⁵¹

²⁴⁹ Çiftçi, s. 70.

²⁵⁰ Çiftçi, s. 335.

²⁵¹ Çiftçi, s. 103.

İSMÂİL HULÛS DEDE

HE: Dersâdet’de doğup Mevlevî tarikatine girdi. Merhum Şeyh Gâlib’in Galata Mevlevihanesine irşad olduğu sırada onun işçibaşılığı hizmetini yaptı. 1220 (M.1805) tarihinde öldü. Eserleri olgun ve kibardır.²⁵²

İSMÂİL SÂHİB DEDE

Bursa’da Mevlevî tarikatinden Mehmed Sâhib Efendi’den sonra hilafet postuna oturdu. Bir süre bu görevi yürüttükten sonra Üsküdar’a geldi. 1140 (M.1727) tarihinde vefat etti. Şair irfan sahibi renkli bir şair olup şiiri ve sözleri noksansız ve eksiksizdir.²⁵³

İSMÂİL ZÜHDÎ BEG

HE: Dergâh-ı Âlî kapıcıbaşlarından Süleymân Ağa’nın soyundan Dersâdet’de Âşık Pâşâ mahallesinde doğmuştur. Eğitim aldıktan sonra başmuhasebe kalemine sonra da Divân-ı Hümâyün kalemine devam etti. 1236 (M.1820) senesinde hocalık rütbesiyle Mektûbî-i Sadr-ı Âli hulefâsı sınıfına dahil olarak 1249(M.1833) senesinde buranın baş halifesi oldu. 1252 (M.1836) senesinde Sadâret-i Uzmâ mektûpçuluğuna 1255 (M.1839) senesinde Rütbe-i Ûlâ görevine geldiği halde Deavi nezareti vekaletiyle Harbiye nezaretine ve sonra Deavi nezaretine 1257 (M.1841) senesinde de Tersane-i Amire müstaşarlığına 1259 (M.1843) senesinde Sadâret-i Uzmâ Müsteşarlığına 1264 (M.1847) senesinde Tersane-i Amire nezaretine 1265 (M.1848) senesinde buradan ayrılarak Meclis-i Vâla azası sınıfına girdi.1266 (M.1849) senesinde Tersane-i Amire nezaretine geçti. Sanatçı nesir yazmada maharetli güzel şiir yazıp okumada mükemmel ve kabiliyet derecesindedir. Şiir ve düz yazıda bilinen ve herkes tarafından kabul görmüşbir yazardır.²⁵⁴

İSMET EFENDİ

HE: Diyarbakır’da doğup 1231 (M.1815) tarihinde Kâhire tarafına gitti. Yirmi sene kadar Mısır’da kaldıktan sonra Dersâdet’e geldi ve bir müddet burada kalıp Anadolu’da bazı voyvodaların katipliğini yapmıştır. Ayrıca Kastamonu ve Sivas defterdarlarının katipliğini yaptıktan sonra Musul Valisi İncebayrakdaroğlu Mehmed Pâşâ’nın divan katipliğine memur oldu. Bir müddet bu görevi yaptıktan sonra Pâşâ’nın

²⁵² Çiftçi, s. 125.

²⁵³ Çiftçi, s. 255.

²⁵⁴ Çiftçi, s. 198.

ölmesiyle Dersaâdet'e gelip biraz vakit burada kaldı. Daha sonra ise hazineye bağlı tahrirat katipliği hizmetiyle Anadolu'ya gitti. Birkaç sene sonra buradan Trablusgarp tarafına gitti.1267 (M.1850) tarihinde Der-i Âliye'ye dönüp Pâşâkapısı'nda bir mektupçu dükkanı açtı. Şairin kendine has bir üslubu, nesir ve nazma dair çok sayıda sözü vardır.²⁵⁵

İZZET EFENDİ

HE: Yenişehir-i Fenâr kasabasındandır. İlim görmüştür. Daha sonra bu şehrin müftüsü olmuştur. 1237 (M.1821) yılında ölmüştür. Hoş yaratılışlı soylu bir şahıs olup divanındaki şiirler övgüyü hak eden cinstendir.²⁵⁶

KÂNİ EFENDİ / KÂNÎ

AHT: Tokat şehridendir. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri ve kabul görmüş mensur münşeât eserleri vardır. Mevlevî tarikatine mensuptur. Vezirlerin şeyhi merhum Hekimbaşızâde Ali Pâşâ merhumun Trabzon'u ziyareti sırasında Tokat'a uğraması sebebiyle ona kaside ve tarih sunmuştur. Böylece şeyhin dairesine girmiş şeyh tarafından Asitane'ye getirilmiş Divan-ı Hümayunda görevlendirilmiştir. Daha sonra Tarikat-i Âliye'ye mensup olmuş Halep'e gitmiş ve dünya işlerinden el etek çekmiştir. Herkes hakkında bildiği kadar söyleyen latif bir kişiliktir. Bu yüzden nükteli sözleri çok fazladır. Arapça, Farsça ve Türkçe na'tları vardır. Şiirleri kabul edilebilir bir şairdir. Münşilik yönü de kuvvetli olan şairin bu yönü şairlik yönünün önüne geçmiştir.²⁵⁷

ŞT: İsmi Ebûbekir Efendi'dir. Tokat şehridendir. Divan-ı Hümayunun hocalarındandır. Hacı Yegen Paşa'ya intisab etmiştir. O vefat edince onun dairesinde kalmıştır.²⁵⁸

KÂİMMAKÂM ALİ İZZET PÂŞÂ

HE: Dâmâd Mehmed Pâşâ'nın oğlu olup 1137 (M.1724) tarihinde Mektûbî Defteri memûriyetinde görevlendirildi ve bir müddet sonra defterdarlık görevine getirilerek 1144 (M.1731) tarihinde kaymakamlık memuriyetindeyken kendisine Rütbe-i Sâmiye-i Vezâret görevi bağlandı. Birkaç ay sonra 1145 (M.1732) tarihinde Bağdat

²⁵⁵ Çiftçi, s. 312.

²⁵⁶ Çiftçi, s. 301.

²⁵⁷ Çınarcı, s. 96-97.

²⁵⁸ Kılıç, s. 126.

tarafına yollanan Ordu-yı Hümâyûna memur olarak oraya gitti. 1147 (M.1734) tarihinde İran ser-askerliği görevinde bulunurken öldü. Zihni açık, tecrübeli ve hünarlı bir şahsiyet olup çok miktarda şiiri vardır.²⁵⁹

KÂMÎ

AHT: Harezmi'den bir şairdir. 1234 (M.1818) yılında hayatta olduğu bilinen şairin Çağatayca şiirleri vardır.²⁶⁰

KASIM HÂCE AHRÂRÎ

AHT: Kâbil asıllıdır. Hindistan taraflarına seyahat etmiştir. Ticaretle meşgul iken ticareti bırakıp tıp ile meşgul olmuştur. Yârkend'te ikamet edip ölüştür. Bir divanı vardır. Fârs-ı Deçây hakkında bir mesnevisi vardır.²⁶¹

KÂTİB

AHT: Süleymâniye Valisi Abdurrahmân Pâşâ'ya bağlı Rüstem Ağa bin Mahmûd Ağa'nın oğlu Süleymân Efendi'dir. Tahminen Süleymâniye'de 1217 (M.1802) senesinde doğmuştur. Dört-beş yaşında babasını kaybetmiş annesiyle Senendec'e halaları ve dayılarının yanına gitmiştir. Beş-altı sene orada kalıp Süleymâniye'ye gelmiştir. Burada Farsça şiirle birlikte kendisine lazım olan bilimlerini öğrenmiştir.²⁶²

KÂTİBZÂDE MEHMED REFÎ' EFENDİ

HE: Dersaadet'de doğmuştur. 1126 (M.1714) tarihinde eğitim amacıyla Galata ve Bursa Mevleviyetlerine geldikten sonra Mekke Mevleviyetine 1172 (M.1758) yılında getirildi. Sonra Anadolu Sadaretinde ve bir müddet sonra da Rumeli Sadaretine getirildi. 1283 (M.1803) tarihinde vefat etti. Talik yazı yazmada ünü vardır.²⁶³

KÂTİP SÜLEYMÂN YÜMNÎ EFENDİ

HE: Şehrizûr eyâletinde bulunan Süleymâniye adlı yerde 1217 (M.1802) tarihinde doğmuştur. Zamanını katiplik öğrenerek geçirmiştir. Buradaki marifeti neticesinde katip oldu. Sonra bir müddet İran'a gitmiştir. 1264 (M.1847) senesinde

²⁵⁹ Çiftçi, s. 299.

²⁶⁰ Çınarcı, s. 96.

²⁶¹ Çınarcı, s. 95.

²⁶² Çınarcı, s. 96.

²⁶³ Çiftçi, s. 190.

Süleymâniye Kaymakamı Ahmed Pâşâ ile Dersaâdet'e gelmiştir. Talik yazısındaki becerisiyle yazdığı hayli miktarda hoş beyiti ve Farsça rübaileri vardır.²⁶⁴

KEÇECİZÂDE MEHMED İZZET EFENDİ

HE: Sâlih Efendi'nin soyundan Dersaâdet'de 1200 (M.1785) yılında doğmuştur. Eğitim görerek 1238 (M.1822) senesinde Galata Mevleviyetinde görev aldıktan sonra Keşân'a gidip bir süre burada kaldı.1241(M.1825) senesinde Mekke Mevleviyetine 1242 (M.1826) senesinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye Hükûmeti görevine, 1245 (M.1829) senesinde Rusya seferinin devamını istemeyerek barışçı bir tutum sergilemesi sebebiyle Sivas'a sürüldü. Aynı yıl içerisinde vefat etti. Emsali olmayan mahir bir şairdir. Bahar-Efkâr ve Hazan-âsâr adıyla iki eseri vardır. Ayrıca Mihnet-Keşân Gülşen-i Aşk isminde iki mucize eseri daha vardır.²⁶⁵

KETHÜDÂZÂDE MEHMED ÂRİF EFENDİ

HE: Kethüdâzâde Sâdık Efendi'nin oğludur. Mevlevi tarikatine mensuptur. Anadolu Sadaretliği yapmıştır. 1265 (M.1848) senesinde ölmüştür. Arapça ve Farsça'da emsalsiz bir şair olup bir tane divanı vardır.²⁶⁶

KIBRISİZÂDE İSMÂİL HAKKI EFENDİ

HE: Tersâne Emîni El-hâc Ali Ağa'nın soyundan Dersaâdet'de 1200 (M.1785) tarihinde doğmuştur. 1220 (M.1805) yılında eğitime başlamıştır. 1208 (M.1793) senesinde Selanik kazasında 1268 (M.1851) senesinde Bursa Mevleviyetine vasıl olmuştur. Tarihe aşina bir tarihçi olup olgun, mütevazi, arif halli, tarih konusunda çalışma yapmış bir şahsiyettir. Ta'lik yazmada meşhur bir şahsiyettir.²⁶⁷

KIRIMÎ RAHMÎ EFENDİ

HE: Rusya'ya bağlı Kırım'da doğdu. Eğitim alarak Dersaâdet'e geldi. Tersâne-i Âmirede bulunan kurşun mahzeni kitabetine memur oldu. 1160 (M.1747)'da İran'a gitti. Burada Hâcî Ahmed Pâşâ'nın mektupçuluğu hizmetini gördü. Birkaç sene sonra

²⁶⁴ Çiftçi, s. 449.

²⁶⁵ Çiftçi, s. 302.

²⁶⁶ Çiftçi, s. 282.

²⁶⁷ Çiftçi, s. 106.

Dersaâdet'e gelip 1164 (M.1750) yılında vefat etti. Üsküdâr'dan Hemedân'a kadar olan yerleri anlattığı Sefâret-Nâmesi ve hayli miktarda hoş şiiri vardır.²⁶⁸

KİRÂM

AHT: 'Abdullah Hân. Buhâra padisâhı zamanında münşilikte ün salmış bir şairdir. Farsça divanı vardır.²⁶⁹

LEYLÂ HÂNİM

HE: Moralizâde Hâmid Efendi'nin kızı olup akrabaları Keçecizâde İzzet Efendi'den bir miktar ilim almıştır. Zamanını şiirle geçirmiştir. 1264 (M.1847) senesinde vefat etmiştir. Mürettep bir divanı vardır.²⁷⁰

MEHMED ÂRİF PÂŞÂ

HE: Dersaâdet'de 1225 (M.1810) senesinde doğup maliye hazinesinde bulunan mâlikâne kaleminde bir süre görev yaptıktan sonra 1241 (M.1825) senesinde katiplik hizmetiyle asker sınıfına girmiştir. 1261 (M.1845) senesinde livalık ve sonra feriklik rütbelerini almıştır. Bu tezkirenin tamamlanmasından önce 1270 (M.1854) senesinde Arabistan Ordu-yı Hümâyûnu müşirliği görevine getirilmiş ve vezirlik göreviyle Şam eyaletine gitmiştir. Şiire hakim, arif bir şairdir.²⁷¹

MEHMED ÂRİF

HE: Selanik'e bağlı Dırâma adlı kasabada doğmuştur. 1246 (M.1830) yılında Kahire'ye gitmiştir. Bir miktar ilim tahsili görmüştür. Bir süre Mısır'da kaldıktan sonra burada miralaylık rütbesi aldı. Mısır azası olarak 1265 (M.1848) senesinde Bahire Müdürlüğüne tayin edildi. Mısır valisi Mehmed Ali Pâşâ'nın vefatından sonra memuriyeti bırakarak İskenderiye'de bir süre dinlendi. Tezkire yazılırken Dâr-ı Şûrâ-yı Mısriyye başkitabetine memur oldu. Şiir bilen, hoş sözlü bir şairdir. Ancak iki adet beyitinden başka şiirine rastlanamamıştır.²⁷²

²⁶⁸ Çiftçi, s. 167.

²⁶⁹ Çınarcı, s. 98.

²⁷⁰ Çiftçi, s. 366.

²⁷¹ Çiftçi, s. 282.

²⁷² Çiftçi, s. 283.

MEHMED ASÎF EFENDİ

HE: Kütahya'nın Tavşanlı kasabasındandır. Mevlevî tarikatine mensub Sâkib Efendi'nin terbiyesini görmüştür. Aynı kasabada tarikat şeyhi olduktan sonra 1145 (M.1732) yılında vefat etmiştir. Hiciv tarzında güzel şiirleri vardır. Sıdkı mahlasıyla da şiirler yazmıştır.²⁷³

MEHMED AZMÎ EFENDİ

HE: El-hâc Mehmed Cinnet Efendi adında birinin soyundandır. Dersaâdet'te 1245 (M.1829) senesinde doğmuştur. 1256 (M.1843) senesinde Mekteb-i Maârif-i Adliye şâkirdânı kalemine 1263 (M.1846) senesinde Mâliye Hazînesinde bulunan Anadolu müsârefât muhâsesine, 1268 (M.1851) yılında da Halvetiyye tarikatı şeyhlerinden Kuşadalı El-hâc İbrâhim Efendi'nin halifelerinden ve meclis-i maârif azâsından Ruscuklu Ali Fethî Efendi'den eğitim almıştır. Temiz ve meşhur beyitlerinden oluşan bir miktar şiiri vardır.²⁷⁴

MEHMED BEHÇET BEG

HE: Ali Nâmık Pâşâ'nın soyundan Selanik'de doğup 1251 (M.1835) tarihinde babası ile birlikte Dersaâdet'e gelmiş üç-dört ay Mekteb-i Harbiyeye devam etmiş Arapça ve Farsçadaki bilgisi sayesinde Mektûbî-i Sadr-ı Âli Odasına memur olmuştur. 1254 (M.1838) senesinde kendisine hocalık rütbesi 1256 (M.1840) Meclis-i Vâlâ Mazbata Odasında görev aldı. Beş sene burada görev aldıktan sonra Zabtiyye Meclisi Âzâsı sınıfına dahil oldu. İnşada kabiliyetli bir şairdir.²⁷⁵

MEHMED EMÎN BELÎĞ EFENDİ

HE: Rûmeli'de bulunan Yenişehir-i Fenâr adlı kasabada doğmuştur. Rûmeli kadılarındandır. Zağra-i Atik adlı kasabada 1172 (M.1759) yılında ölmüştür. Akadalızâde Ahmed Hâtim Efendi'nin öğrencisi olup bir divanı vardır.²⁷⁶

MEHMED EMÎN FEYZÎ

HE: Veliyüddin Rüşdü Efendi'nin soyundan Ayaş'da 1222 (M.1807) tarihinde doğup 1240(M.1824) tarihinde babasıyla birlikte Dersaâdet'e geldi. Bir süre burada

²⁷³ Çiftçi, s. 58.

²⁷⁴ Çiftçi, s. 308.

²⁷⁵ Çiftçi, s. 73.

²⁷⁶ Çiftçi, s. 70-71.

katiplik yapıp bazı Anadolu şehirlerine gitti. 1251 (M.1835) tarihinde Vak'a-nüvîs Es'ad Efendi'nin İran tarafına sefaret ettiği sırada babası onun emrinde olduğu için şair de buraya gitti. 1252 (M.1836) tarihinde Dersaâdet'e gelip Palabıyık Mehmed Beg'in yanında bir müddet katiplik yaptı. Onun vefatıyla birlikte bir süre köşesinde ikamet ettikten sonra 1257 (M.1841) senesinde Dâr-ı Şûra-yı Askerî başkitâbetine bir süre sonra da rabia rütbesini alıp 1261 (M.1845) senesinde ser-asker Süleymân Pâşâ'nın dîvân katipliği hizmetini gördü. Bu esnada kendisine sâlise rütbesi verildi. Pâşâ'nın bu görevden ayrılmasıyla Hüsrev Pâşâ'nın Ser-askerlik memuriyetine nakil olduğu sırada iki sene kadar onun dîvân katipliği hizmetinde bulunup 1264 (M.1847) senesinde Mısır Valisi Abbas Pâşâ'nın mektûpçuluk hizmetini görmek için Kahire tarafına gitti. 1266 (M.1849) senesinde Tersâne-i Âmire Mektûpçuluğuna memur oldu. Bu tezkirenin hazırlanmasından birkaç ay önce de Bahriye Meclisi başkitâbetine memur oldu. Mevlevî tarikatine mensup hoş sözlü bir şair olup şiirleri ve düzyazısı hoş ve aranılan cinstendir.²⁷⁷

MEHMED EMİN KÂŞİF EFENDİ

HE: Şâtırzâde Emîn Kethüdâ adıyla şöhreti vardır. Mektûbî-i Sadr-ı Âli odasından bu odanın baş halifeliği görevine geldi. Sonra Sadâret-i Uzmâ Mektûpçuluğuna ve 1170 (M.1756) tarihinde Makâm-ı Riyâset-i Küttâba 1175 (M.1761) senesinde Sadâret-i Uzmâ kethüdâlığı makamına sonra İnfisâl Defterdârlık Câygâh-ı Vâlâsına ve bir müddet sonra Defterhane-i Amire emanetine memur olup daha sonra sadâret kethüdâlığına gelmiş iken 1181 (M.1767) yılında ölmüştür. Nazma ve nesre kadir bir şahsiyet olduğu biliniyor. Ancak tezkiredeki tarihinden başka şiirine rastlanamamıştır.²⁷⁸

MEHMED EMİN VAHİD PÂŞÂ

HE: Kilis'te doğmuştur. Küçüklüğünde annesiyle birlikte Dersaâdet'e gelmiştir. Gençliğinde Bâb-ı Defteride bulunan mâliye kaleminde görev almıştır. Sultân Selîm Hân zamanında Zecriyye başkitâbetine ve sonra Zecriyye muhasallığı memûriyetine ve 1221 (M.1806) senesinde mevkûfât mansıbına ve o sırada bu memuriyetle Paris tarafına gitti. Dönüşünde 1224 (M.1809) senesinde Defterhâne-i Âmire emânetine ve bir ay

²⁷⁷ Çiftçi, s. 345.

²⁷⁸ Çiftçi, s. 350.

sonra Rikâb-ı Hümâyûn içerisinde bulunan Makâm-ı Riyâset-i Küttâba, üç ay sonra Kütahya'ya gitti. Bir buçuk sene burada kaldıktan sonra Dersâdet'e Tophâne-i Âmire nezâretine ve 1227 (M.1812) senesinde Tersâne-i Âmire emânetinde görev alıp 1229 (M.1813) senesinde muhalefât memuriyetiyle Tekke kazasında görevlendirildi. O sıralar kendisine vezaret rütbesi verildi. Sonra Tekke ve Hamîd sancaklarına ve birkaç sene sonunda Girid'te bulunan Hanya muhafızlığına memur olmuştur. On üç sene bu görevde kaldı. Sonra bu muhafızlıktan Sakız adasına sürüldü. Sonra bu adanın muhafızlığından Karahisâr-ı Sâhib adlı yere ve 1242 (M.1826) senesinde Haleb eyaletinden Bursa'ya sürüldü.1243 (M.1827) senesinde Bahr-ı Sefîd Boğazı'nda bulunan Kal'a-i Sultâniye'de bulunan eski İstanbulluk diye bilinen yerde ve birkaç ay sonra da Bosna eyaletine memur oldu.1244 (M.1828) senesinde öldü. Asrında tek diye bilinen, yüksek, şanlı bir vezir olup eserleri mucizevidir. Minhâc-ı Remmât isminde bir adet saygın eseri ve Kütahya'da yaptırdığı kütüphanesi vardır.²⁷⁹

MEHMED ES'AD SAFVET EFENDİ

HE: Dersâdet'te 1231 (M.1815) tarihinde doğup Dîvân-ı Hümâyûn kalemine ve sonra da tercüme odasına nakloldu. 1255 (M.1839) tarihinde Takvimhâne-i Âmire nezâretine 1256 (M.1840) tarihinde Dîvân-ı Hümâyûn tercümanlığına birkaç sene sonra da hariciye katipliğine geldikten sonra inşadaki kabiliyeti neticesinde 1261 (M.1845) senesinde Mâbeyn-i Hümâyûn katipliğine geldi. Daha sonra Rütbe-i Ūlâ sınıfına yükseldi. Maharetli, hoş sözlü bir şair olup şiiri ve inşası hoş ve kabul edilebilirdir.²⁸⁰

MEHMED ES'AD YESÂRÎ EFENDİ

HE: Dersâdet'de 1213 (M.1799) senesinde doğmuştur. Tesbihçilik sanatıyla meşgul iken bir taraftan da ilim tahsili görmüştür. Sonra Kırkçeşme adlı yerde Farsça ilim öğrenmiştir. Şeyh Ahmed Rufâi hazretleri tarikatine mensup olan hoş bir zat olup divançe olacak kadar şiiri vardır.²⁸¹

MEHMED ESRÂR DEDE

HE: Dersâdet'de doğmuştur. Mevlevî tarikatine bağlanmıştır. Galata Mevlevihanesi'nde çile çekmiştir. Şeyh Galib'in sohbet arkadaşıdır. 1211 (M.1796)

²⁷⁹ Çiftçi, s. 431.

²⁸⁰ Çiftçi, s. 265.

²⁸¹ Çiftçi, s. 449.

yılında vefat etmiştir. Kabri merhum Fasih Dede'nin bitişiğindedir. Dinlemeyi bilen derviş tarzlı biridir. Şiirleri oldukça yakıcı ve dokunaklıdır. Bununla birlikte sözleri ise eşine pek rastlanmayan tarzdadır.²⁸²

MEHMED EŞREF EFENDİ

HE: Bursa hanedanından Kassabzâde Ali Rızâ Beg'in oğludur. 1247 (M.1831) yılında doğmuştur. Ebezâde Abdurrahman Efendi'den Arapça Burusevî Osmân İzzet Efendi'den de Farsça tahsil etmiştir. Şiirleri hoş ve zarif olan bir şairdir.²⁸³

MEHMED FUÂD EFENDİ

HE: 1139 (M.1726) yılında doğmuştur. Arapça ve Farsça ilim aldıktan sonra bir süre tıp eğitimi almıştır. Bir ara bu görevle Trablusgarb'a gidip geldikten sonra hocalık rütbesini almıştır. Daha sonra ser-kitâbeti hizmetiyle Londra'ya orada üç yıl kaldıktan sonra İspanya ve Portekiz tarafına gitmiştir. Daha sonra Dîvân-ı Hümâyûn tercümanlığı memuriyetine, 1263 (M.1846) senesinde Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn memuriyetine geldi. 1265 (M.1848) senesinde Eflak ve Boğdan tarafına gitti. 1268 (M.1852) senesinde Sadâret-i Uzmâ müsteşârlığın görevine getirilmiştir. 1269 (M.1853) senesinde de Dersâdet'e geri dönmüştür. 1271 (M.1854) senesinde Tanzimat Meclisi azası sınıfına nail olmuştur. Çevresine göre bilgili bir şahsiyet olup Ahmed Vahdet Efendi ile birlikte yazdığı Kavâid-i Osmâniye adlı kitabı ve bir miktar şiiri vardır.²⁸⁴

MEHMED HAKİRÎ EFENDİ

HE: Sandıklıda doğmuştur. Daha sonra Bursa'ya gelmiştir. Burada Halvetiyye tarikatine girmiştir ve 1186 (M.1772) tarihinde vefat etmiştir. Şiirleri ilahi tarzındadır.²⁸⁵

MEHMED HÂMİD BEG

HE: Abdullah Kâmil Pâşâ'nın soyundan 1151 (M.1738) tarihinde Dersâdet'te doğmuştur. 1172 (M.1758) tarihinde Enderûn-ı Hümâyûndaki Kilâr-ı Hassa Odasına çırac olmuştur. Vaktini ilimle geçirmiştir her bilimde kabiliyeti vardır. Müzik ilminde

²⁸² Çiftçi, s. 52-53.

²⁸³ Çiftçi, s. 59.

²⁸⁴ Çiftçi, s. 331-332.

²⁸⁵ Çiftçi, s. 111.

akranlarından öndedir. 1192 (M.1778) yılında ölmüştür. Hoş sözlü ve hoş yaratılışlı bir şairdir. Şiirleri ise eksik bir şekilde kayda geçilmiştir.²⁸⁶

MEHMED HAYRET EFENDİ

HE: Şehriyyü'l-asl olup Divan-ı Hümayun kalemine çirak olmuştur. Bu kalemde görev yapmaktayken 1242 (M.1826) senesinde ölmüştür. Çarşanbabâzârî'nda defnedilmiştir. Kalem usulünü bilen bir şair olduğu şiirlerinden anlaşılır.²⁸⁷

MEHMED HÜSREV BEG

HE: Rûmeli'deki Drama kazası hanedanlarından kapıcıbaşı Halîl İbrâhim Ağa'nın oğlu olup gençliğinde eğitim görmüştür. Daha sonra Kahire taraflarına gitmiş Mısır eski valisi Mehmed Ali Pâşâ'ya damat olmuştur. Sonra Mısır defterdarlığında memur olmuştur. Daha sonra Sudan'a gidip birkaç sene orada kaldı. Sonra Kahire'ye gelip burada köşesine çekilmiştir. 1249 (M.1833) senesinde ölmüştür. İmâm-ı Şâfiî'nin türbesi civarındaki kabristanda defnedilmiştir. Şairin Hüsrev-i Dehlevî tarzında şiirleri vardır. Hayli miktarda nefis şiiri olmasına rağmen bunlar kaybolmuştur.²⁸⁸

MEHMED KÂMÎ EFENDİ

HE: Edirne'de doğup Dersaâdet'e gelmiştir. 1116 (M.1704) tarihinde Bağdat'a kadı olduktan sonra 1124 (M.1712) yılında Galata Mevleviyetine bir süre sonra da Evkâf-ı Hümâyûn müfettişliği memuriyetine 1130 (M.1718) tarihinde Kahire Mevleviyetine 1136 (M.1723) tarihinde Mekke'ye gitmiştir. Daha sonra ölmüştür. Fazilet sahibi biri olup "Salavât-ı Mes'ûdî" adlı esere bir adet tercümesi, fıkıh ilmine dair Riyâzü'l-Kâsımîn isminde bir aded risâlesi ve mürettep bir divanı vardır. Ayrıca Sâlim Efendi Tezkiresi'nde hayli miktarda süslü şiiri vardır.²⁸⁹

MEHMED NÜZHET EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1244 (M.1828) yılında doğmuştur. Mekteb-i Harbiyede bir süre ilim tahsili görmüştür. 1261 (M.1845) senesinde Mâliye Mektûpçusu halifesi olmuş ve Rumeli'ye gitmiştir. Dillerde dolanan şiirleri vardır.²⁹⁰

²⁸⁶ Çiftçi, s. 96.

²⁸⁷ Çiftçi, s. 120.

²⁸⁸ Çiftçi, s. 123-124.

²⁸⁹ Çiftçi, s. 356.

²⁹⁰ Çiftçi, s. 402.

MEHMED NÂZİM EFENDİ

HE: Ayıntab sakinlerindedir. Tezkirenin yazılmasından önce Dersaâdet'e gelmiş daha sonra Rumeli'ye gitmiştir. Şiir sanatını bilen arif bir şairdir.²⁹¹

MEHMED NAZÎF EFENDİ

HE: Karaman asıllı olup Hâdim adlı mahalde ilim tahsili görüp 1241 (M.1825) senesinde Dersaâdet'e gelmiştir. Tedrîs-i Rûûs-ı Hümâyûnuna dahil olmuştur. Şairin yazmış olduğu biçimli bir divanı vardır.²⁹²

MEHMED RA'FET EFENDİ

HE: Bursa'da doğmuştur. Eğitim almıştır. Daha sonra Dersaâdet'e gelmiş 1228 (M.1813) yılında ölmüştür. Akıcı ve anlaşılır bir tarzı olan şairin bir divançe olabilecek kadar şiiri vardır.²⁹³

MEHMED RÂGİB PÂŞÂ

HE: Şevki Efendi'nin oğlu olup gençliğinde bir süre Defterhâne-i Âmire de görev yaptı. 1135 (M.1722) tarihinde Tiflis tarafına gitmiştir. Daha sonra kendisine Revan defterdarlığı memurluğu verildi. Sonra Bağdad'a gitti ve Bağdat Valisi Ahmed Pâşâ'nın yanında çalıştı. 1142 (M.1729) tarihinde Dersaâdet'e gidip o esnada maliye ve cizye memurluğuna bir müddet sonra da Mektûbî-i Sadâret-Penâhî memuriyetine 1153 (M.1740) yılında Mesned-i Riyâset-i Küttâba ve 1157 (M.1744) tarihinde Kahire eyaletine gönderildi. Beş sene kadar burada kaldı. Daha sonra buradan Aydın'a 1168 (M.1754) tarihinde Haleb'e iki sene sonra da Şam'a gitmiştir. Dımişk'a gitmişken Makâm-ı Sadâret-i Uzmâyâ nakil oldu ve Dersaâdet'e gelmiştir. Burada Sultân Mustafa Hân-ı Sâlis döneminde altı buçuk sene sadr-nişîn-i übbehet olmuştur. Daha sonra ölmüştür. Naaşı Lâleli Camisi civarında yaptırdığı kütüphanenin bahçesinde defnedilmiştir. Kalemî mucizevi olarak tabir edilir. Sefnetü'l-Ulûm isminde güzel bir eseri vardır. Ayrıca aruz vezni hakkında Tedkîk ve Tahkîk adında iki adet beğenilmiş eseri ve kusursuz bir divanı vardır.²⁹⁴

²⁹¹ Çiftçi, s. 392.

²⁹² Çiftçi, s. 413.

²⁹³ Çiftçi, s. 138.

²⁹⁴ Çiftçi, s. 160.

MEHMED RÂSİH EFENDİ

HE: Dersaâdet'de Rûmelihisârı adlı mevkide doğmuştur. 1131 (M.1718) senesinde kendisine Rûmelihisârı dizdâr ağalığı hizmeti verildi 1181 (M.1767) tarihinde öldü. Hat sanatında maharetlidir.²⁹⁵

MEHMED RÂŞİD BEG

HE: Sadrazamlardan Halîl Pâşâzâde Ârif Beg'in oğludur. Eğitimini tamamlayıp 1245 (M.1829) senesinde Havass-ı Refîa kazası Mevleviyetine, 1249 (M.1833) senesinde de Kahire Mevleviyetine daha sonra da Mısır taraflarına gitti. Bir nüddet sonra Dersaâdet'e döndü.1252 (M.1836) tarihinde vefat etti. Zarif bir şair olup şiirleri renkli ve hoştur.²⁹⁶

MEHMED RÂŞİD BEG

HE: Dıramalı Hasan Haydar Pâşâ'nın soyundandır. Kahire'de 1246 (M.1830) tarihinde doğup 1260 (M.1844) tarihinde Mısır Valisi Mehmed Ali Pâşâ'nın bazı çocukları ve torunlarıyla Fars tarafına gönderildi. Dört beş sene burada kaldı. Bir süre Meclis-i Ahkâm-ı Mısıriyye azalığında bulundu. 1267 (M.1851) senesinde Dersaâdet'e gidip Tercüme Odası sınıfına dahil oldu. 1269 (M.1853) yılında sâlise rütbesini aldı. Tezkirenin yazılmasından sekiz ay kadar önce Erdek kaymakamlığına ve Gelibolu kaymakamlığına memur oldu. Hatırı sayılır, marifetli bir şahıs olup Fransızca dört cüzden oluşan manzumesi vardır.²⁹⁷

MEHMED RÂŞİD BEGEFENDİ

HE: Sârım İbrâhim Pâşâ'nın oğlu olup eğitim almıştır. Yenişehir-i Fenâr Mevleviyeti görevinden ayrılarak 1219 (M.1804) senesinde vefat etmiştir. Mürettep bir divanı vardır.²⁹⁸

MEHMED RÂŞİD EFENDİ

HE: Ayıntab'da doğmuştur. Arapça ilim tahsili görmüştür. 1256 (M.1840) senesinde Dersaâdet'e gelip Dîvân-ı Hümâyûn kalemligi yapmıştır. Sonra mühimmenüvîsânı sınıfına girmiştir. Daha sonra Sadr-ı Âli Odası halifeleri sınıfına girdi. 1262

²⁹⁵ Çiftçi, s. 146.

²⁹⁶ Çiftçi, s. 152.

²⁹⁷ Çiftçi, s. 158.

²⁹⁸ Çiftçi, s. 151.

(M.1845) senesinde bu odada mümeyyizlik hizmetine 1264 (M.1847) senesinde de Meclis-i Vâlâ başkitâbeti vekâletine memur olmuştur. Tezkire hazırlanmadan beş altı ay önce Mektûbî-i Vekâlet-Penâhî muâvini memuriyetine geçti. İnşada güçlü bir şahıdır. Ahmed Râsim Efendi'nin Sefinetü'r-Rüesâ adlı eserine yazdığı zeyl de bu hüneri görülür. Şair faziletli, nazım ve nesirde güzel sözleri olan bir şairdir.²⁹⁹

MEHMED RÂŞİD EFENDİ

HE: Malatyalı Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1104 (M.1692) tarihinde eğitime başlamıştır. İlim ve inşada olan mahareti neticesinde bir süre vak'a-nüvîs hizmetinde bulundu. 1134 (M.1721) tarihinde Halep Mevleviyetine nail olduktan sonra 1141 (M.1728) tarihinde İran'a gitti. İfâ-yı levâzım-ı memuriyetiyle Der-i Âliye'ye gidip İstanbul kadılığı yapıyorken bir ara Bursa'da ikamet etti.1146(M.1735) tarihinde Dersâdet'e gitti ve 1147 (M.1736) tarihinde Anadolu Sadareti görevini üstlendi. Aynı yıl içerisinde vefat etmiştir. İnşada ve şiirde üstün bir kişiliktir. Mürettep bir divanı ve iki cilt halinde hoş söylenmiş bir tarihi vardır.³⁰⁰

MEHMED RECÂÎ EFENDİ

HE: El-hâc Hâfız Ahmed Efendi'nin oğludur. 1218 (M.1803) tarihinde doğmuştur. Bir süre Mâliye Hazînesi kalemligi yapmış daha sonra Dîvân-ı Hümâyûn kalemine daha sonra da metrûk Defterdâr Mektûpçusu Odasında görev yapmıştır. 1248 (M.1832) tarihinde Halîl Refet Pâşâ'nın dîvân katipliği hizmetinde görev aldı. 1258 (M.1842) yılında Âmedî Odası halifeleri sınıfına girdi. Vak'a-nüvîs Es'ad Efendi'nin vefatıyla 1264 (M.1848) senesinde vak'a-nüvîslik memuriyetine dahil olarak Rûtbe-i Ūlâ sınıfına girdi. 1265 (M.1849) senesinde Takvimhâne-i Âmire nezâretinde görev yaptı. 1269 (M.1853) senesinde memuriyetten azledildi. Bu tezkirenin oluşturulmasından dört beş ay önce Meclis-i Maârif Azası sınıfına girdi. Çeşitli bilimlere aşina, nesir yazmada emsalsiz ve taklidi zor biridir. Övülmüş kişilerden olup yazı yazmada üstün kabiliyeti vardır. Şiirlerini gizlediğinden bilinen şiirleri azdır.³⁰¹

²⁹⁹ Çiftçi, s. 157.

³⁰⁰ Çiftçi, s. 150.

³⁰¹ Çiftçi, s. 165.

MEHMED RÛŞEN SÂHİB EFENDİ

HE: Dersaâdet'te doğmuştur. Bir süre başmuhâsebe kalemligi yaptı. Daha sonra hocalar zümresine geçti. Ardından Mektub-i Vekâlet Penahı Odasına devam ederek birkaç defa memuriyet göreviyle Rumeli ve Anadolu taraflarında memurluk yaptı. Daha sonra Dersaâdet'e dönüp Nakşibendi tarikatine girdi. 1255 (M.1839) senesinde vefat etti. İnşada emsalsiz bir şair olmasına rağmen şiirle şöhreti yoktur.³⁰²

MEHMED RÛŞDÜ EFENDİ

HE: Tekke sancağında bulunan Barla adlı kasabada 1206 (M.1791) senesinde doğmuştur. 1219 (M.1804) senesinde Dersaâdet'e gelip bir süre yağlıkçılık ticareti yaptıktan sonra bir ara Rûmeli kadıları zümresine katıldı. Daha sonra Ahyolu kazasındaki evinde inzivaya çekildi. Şairin Hâl-i Huyûl isminde bir baytarnamesi vardır.³⁰³

MEHMED RÛŞDÜ PÂŞÂ

HE: Erzurumlu ulema bir şahsın soyundan dünyaya geldi. Zamanını eğitimle geçirdi. Mektupçuluk hizmetiyle bazı vezirlerin emrinde bir müddet çalıştı. Sonra İnâbe valisi Ferruh Ali Pâşâ'ya divan katipliği yaptı. Onun iltimasıyla hocalar sınıfına geçti. Daha sonra Dersaâdet'te Kapûdân-ı Deryâ Cezâyirli Hasan Pâşâ'nın divan katipliğini yaptı. Pâşâ'nın vefatından sonra Dersaâdet'te bazı görevlere getirildi. Selîm Hân zamanında Mısır tarafına sevk oldu. Burada Ordu-yı Hümâyûn emrinde bir müddet çalıştıktan sonra bir süre vezirlerin kapı kethüdalığını yapmıştır. Daha sonra bir süre Selanik Mübâyaa-i Mîriyyesine sonra da Yeniçeri Efendiliği memuriyetine daha sonra da başmuhâsebe hocalığında memur oldu. Bundan sonra Câh-ı Nişancılık mansıbına 1224 (M.1809) senesinde de Sofya nezaretine memur oldu. 1227 (M.1812) senesinde Rikâb-ı Hümâyûn kâimmakâmlığı görevinde bulundu. Daha sonra Bahçekapısı'ndaki Melekgirmez adlı yerde inzivaya çekilmişken on sekiz ay sonra kaymakamlık makamından Gelibolu'ya memur olarak yollandı. Sonra Silistre, Vodin, İnebahtı ve Bosna eyaletlerinde görev aldı. Daha sonra İskeçe'de görev aldı. 1236 (M.1820) senesinde Ankara ve Kangırı sancaklarında görev aldı. O sırada Sofya'ya memur oldu.

³⁰² Çiftçi, s. 257.

³⁰³ Çiftçi, s. 171.

Buraya gittiğinin on beşinci günü vefat etti. Nakşibendi tarikatine mensup olan şairin şiiri ve düz yazısı makbul ve aranılındır.³⁰⁴

MEHMED SÂLİM EFENDİ

HE: Çerkes asıllıdır. Sa'diyye tarikatine mürit olmuştur. 1267 (M.1850) senesinde Çanakkale'ye gitmiş, aynı yıl ölmüştür. Arapça ve Farsça ilimlere hakim, renkli ve güzel şiirleri vardır.³⁰⁵

MEHMED SAİD EFENDİ

HE: Mehmed Sâlih Efendi'nin oğludur. Rumeli kadılarındandır. Bir miktar kabul edilir şiiri vardır.³⁰⁶

MEHMED SERMED EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1209 (M.1794) senesinde doğmuştur. 1226 (M.1811) senesinde sarayda bulunan kethüda kalemi görevini yürüttükten sonra bir müddet hanesine çekilmiştir. 1241 (M.1825) tarihinden sonra altı sene hassa müdürlüğü görevini üç sene karantina beş sene kitabet hizmeti ve sonra hocalık rütbesine geldikten sonra beş sene kadar memurluktan ayrıлып hanesinde ikamet ettikten sonra 1262 (M.1845) senesinde Zabtiye Meclisi kitâbeti kendisine verildi. Birkaç ay sonra Meclis-i Mezbûr Azâsı sınıfına ve sonra da vüzerâ kapukethüdâları sınıfına girdi. 1264 (M.1847) senesinde öldü. Bir divançesi vardır.³⁰⁷

MEHMED SİDDİK BEGEFENDİ

HE: Ârif Efendi'nin soyundan Dersaâdet'te 1246 (M.1840) senesinde doğdu. 1250 (M.1834) yılında eğitime alınmıştır. 1270 (M.1853) senesinde Galata Mevleviyetinde görev almıştır. Yine aynı yıl içerisine Mekke Mevleviyeti görevine nail oldu. İlim ve fazilet sahibi bir şair olup sözleri düzgün şiirleri ise kusursuzdur. Nezaketli, cömert, herkes tarafından beğenilen bir şahsiyettir.³⁰⁸

³⁰⁴ Çiftçi, s. 169.

³⁰⁵ Çiftçi, s. 209.

³⁰⁶ Çiftçi, s. 226.

³⁰⁷ Çiftçi, s. 216.

³⁰⁸ Çiftçi, s. 261.

MEHMED ŞEHİRİ EFENDİ

HE: Tekfurdağı adlı Şehirde doğmuştur. Yöresinde meşhur Sâbit Efendi'den ilim tahsili görmüştür. 1247 (M.1831) senesinde ölmüştür. "Kuloğlu" adıyla bilinir. Bir divanı vardır. Ayrıca Şairin hoş söylenmiş tarih manzumeleri vardır.³⁰⁹

MEHMED ŐEM'İ EFENDİ

HE: 1223 (M.1808) yılında Maraş'ta doğmuştur. Gençliğinde bir müddet Arapça ilim tahsili gördü.1241 (M.1825) senesinde Dersaâdet'e gelip Mahmûd Pâşâ camisi civarındaki mahkemeye katip oldu. 1249 (M.1833) senesinde Edirne müderrisliğinde görevlendirildi. Daha sonra Maraş mevleviyetine ve sonra Anadolu ve Rumeli taraflarında birçok göreve geldikten sonra 1268 (M.1851) senesinde Siroz Niyabetinden Dersaâdet'e müdürlük göreviyle geldi. Esmâri'l-Tevârih isminde matbu bir tarih eseri vardır.³¹⁰

MEHMED ŞEREF EFENDİ

HE: Dersaâdet'te 1234 (M.1818) senesinde doğup 1253 (M.1837) senesinde Evkâf-ı Hümâyûn hazînesinde bulunan gedikler odası katipleri görevine, 1262(M.1845) senesinde hocalık rütbesine geldi. 1267 (M.1850) senesinde Hazîne-i merkûme Tahrîrât Odası katipleri sınıfına dahil olmuş ve bu tezkirenin hazırlanmasından önce dîvân katipliği hizmetiyle Rumeli'ye gitmiştir. Şiir bilen, maharetli bir Şair olup bir miktar Şiiri vardır.³¹¹

MEHMED ŞEVKET EFENDİ

HE: Çinîli Hamam civarındaki Şah-ı Hûban mahallesinde 1219 (M.1804) senesinde doğup eğitim görmüştür. 1235 (M.1819) senesinde Dîvân-ı Hümâyûn kalemine girdi. O sırada Midillili El-hâc Hâfız Ali Efendi'den Arapça, Murâd Molla tekkesi Şeyhi Şeyh Mehmed Murâd Efendi'den Farsça öğrendi. Daha sonra mühimme odasında görev aldı. Sonra Dürrî Ahmed Fevzî Pâşâ'nın katipliğini yaptı. O öldükten sonra Tophâne-i Amire Müşîri Ahmed Fethî Pâşâ'nın divan katipliğini yaptı. Bir ara hassa katipliği hizmetine geçti. 1255 (M.1839) senesinde Pâşâ'nın divan katipliğini yaptı. 1257 (M.1841) senesinde hocalar sınıfına katıldı.1267 (M.1851) senesinde

³⁰⁹ Çiftçi, s. 251.

³¹⁰ Çiftçi, s. 248.

³¹¹ Çiftçi, s. 239-240.

Asâkir-i Hassa-i Şâhâne Ordu-yı Hümâyûn muhâsebeciliğine geldi. Şiire ve nazma kadir bir sanatçı olup söz ve yazıya dair Eser-i Şevket adında rekli bir kitabı vardır.³¹²

MEHMED TÂHİR BEG

Hüseyin Efendi'nin oğludur. Bir süre Mektûbî-i Vekâlet-Penâhî Odasına devam etmiştir. 1263 (M.1846) senesinde Âmedî Odası hulefâsı sınıfına dâhil olmuştur. İnşada maharetlidir ayrıca şiiri bilen bir şairdir.³¹³

MEHMED ZÜHDÎ EFENDİ

HE: Trabzon'da doğmuştur. Kağıtçı dükkanı vardır. 1263 (M.1846) senesinde Dersâdet'e Ali Beg'in yanına gelmiştir. Kuvvetli şiirleri vardır.³¹⁴

MEKKÎ / MEKKÎ

AHT: Şeyhülislam Mehmed Mekki Efendi'dir. 1206 (M.1792)'da vefat etmiştir.³¹⁵

ŞT: Mehmed Efendi hazretleridir. Şeyhülislamlık yapmıştır.³¹⁶

MESTÛRE

AHT: Senendec asıllıdır. Babası Mehmed Kadir adlı birinin oğlu Ebu'l Hasan'ın kızıdır. Şiir söylemeye kabiliyeti olan sanatçının şiirleri hoştur. Bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır.³¹⁷

MİR DÂNÎŞ

AHT: Divan-ı Hümayun kalemidir. Asıl adı Mehmed Beg'tir. Zeka, dirayet ve hafıza sahibidir. Üç dilde hatırı sayılı şiirleri vardır. Yirmi beş yaşında ölmüştür. Hüsn ü Aşk naziresi vardır. Celal ü Cemal adlı Türkçe mesnevisi ve Farsça olarak yazmış olduğu tezkiresinden birkaç sayfa ve bir miktar gazel ve kasidesi vardır.³¹⁸

³¹² Çiftçi, s. 250.

³¹³ Çiftçi, s. 273.

³¹⁴ Çiftçi, s. 199.

³¹⁵ Çınarcı, s. 101.

³¹⁶ Kılıç, s. 135.

³¹⁷ Çınarcı, s. 100.

³¹⁸ Çınarcı, s. 51.

MÎR SÜLEYMÂN ANKA

HE: Şiraz'da doğmuştur. Bir ara Âsitâneye gelmiştir. Bir süre burada kalıp şöhret bulduktan sonra 1225 (M.1810) yılında vefat etmiştir. Sanat tarzını yansıtan iki adet parlak ve beğenilen tarzda yazılmış beyiti vardır.³¹⁹

MÎRZÂ GÂNÎ

AHT: Mirzâ Sâdık'ın damadı, Mîrzâ Şâkir'in oğlu Buhâri Mîrzâ Gâni'dir. Nesre ve nazma hakim bir kişiliktir. Tahminen 1200 (M.1785) yılında vefat etmiştir.³²⁰

MÎRZÂ SADIK

AHT: Buhara'nın Candar adlı kasabasında doğup daha sonra Buhara'ya ilim öğrenmeye gelmiştir. Daha sonra münşilikte karar kılmıştır. Buhara padişahı Murad Bey zamanında mirza münşisi olmuştur. Otuz yıl bu hizmeti görmüştür. 1235 (M.1819) yılında ölünce bu görev öğrencisi Mirza Şerifi'ye verilmiştir. Azimli, hoş tabiatlı, ilim bilen bir şairdir. Farsçaya hakimdir. Tahminen otuz beş cüz civarında divanı vardır.³²¹

MÎRZAZÂDE MEHMED SÂLİM EFENDÎ

HE: Eski şeyhülişlâm Mirza Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1116 (M.1704) tarihinde eğitime başlayarak 1125 (M.1713) tarihinde Selanik Mevleviyetine 1126 (M.1714) tarihinde de Galata Mevleviyetine 1127 (M.1715) senesinde Mekke ve 1132 (M.1719) senesinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye görevine nail oldu. 1135 (M.1722) tarihinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye hükûmetine 1143 (M.1730) senesinde Anadolu ve 1148 (M.1735) senesinde Rumeli Sadareti görevine getirildi. 1156 (M.1743) senesinde ise vefat etti. Dersaâdet'de Bozdoğan Kemeri'nde bulunan kabristanda defnedilmiştir. Tasavvufa yönelik dört cilt halinde Mâhiyetü'l-Aşk üzerinde bir eserinden başka hayli miktarda şiiri vardır.³²²

MUHAMMED EMÎN ÂSÂF BEG

HE: Dersaâdet'de 1210 (M.1795) tarihinde doğmuştur. Öğrenim görmüştür. Mudanya, Kazdağı, Bilecik ve Hasköy taraflarında nâiplik yapmıştır. 1248(M.1832) senesinde mevleviyet göreviyle Üsküdar'a, 1256 (M.1840) senesinde Evkâf-ı Hümâyûn

³¹⁹ Çiftçi, s. 318.

³²⁰ Çınarcı, s. 93.

³²¹ Çınarcı, s. 76-77.

³²² Çiftçi, s. 208.

müfettişliği görevine getirildi. 1259 (M.1843) yılında vefat etmiştir. Zarif, arif bir şair olup şiirleri ve sözleri güzel ve latiftir. Tersâne Emînzâde adıyla meşhurdur.³²³

MUHAMMED ES'AD MUHLİS PÂŞÂ

HE: Ayaş kazası müftüsü Hasan Efendi'nin oğlu olup bir ara burada voyvodalık ve silahşorluk yaptı. 1221 (M.1806) senesinde Dergâh-ı Âli kapıcıbaşı rütbesini aldıktan sonra Dersaâdet'e gitmiştir. Bir müddet burada kaldıktan sonra Mahmûd Pâşâ'nın tavsiyesiyle Dırâma tarafına gitmiş bir sene sonra hitâm-ı memûriyetle Dersaâdet'e geldiği sırada 1239 (M.1823) senesinde vezaret rütbesiyle Edirne'ye gitti. Beş sene kadar burada kaldıktan sonra Bursa'ya gitmiştir. Bir müddet sonra da Konya eyaletine daha sonra da Erzurum eyaletine gitti. Yedi sene sonra Dersaâdet'e gelmiştir. O sırada Bâb-ı Mâliyede yer alan Dâr-ı Şûra Azâsı sınıfına, 1251 (M.1835) senesinde Bahr-ı Sefid muhafızlığına, dört beş ay sonra Sivas eyaletine, sonra Haleb eyaletine bir vakit sonra Sayda eyaletine gitti. Üç sene de Edirne'de kaldı. Sonra Bursa'ya, yirmi yıl sonra Erzurum'a, bir süret sonra da ikinci defa Sivas'a, birkaç ay sonra da Musul'a gitti. 1263 (M.1846) senesinde Kürdistan eyaletindeyken 1267 (M.1850) senesinde Amid şehrinde ölmüştür. Tarzı kuvvetli bir şahsiyet olup başarılı sayılabilecek bir şairdir. Bir divançesi vardır.³²⁴

MUHAMMED FÂZİL PÂŞÂ

HE: Mustafa Nûreddin Efendi'nin soyundan Saray-Bosna'da doğmuştur. 1239 (M.1823) senesinde Edirne müderrisliği Rûûs-ı Hümâyûnuna 1242 (M.1826) yılında Saray-Bosna nikabeti kaymakamlığına memur olduktan sonra 1249 (M.1833) senesinde mevleviyet göreviyle Belğirad kazasına sonra da Bosna'ya mülesselim olarak tayin oldu. 1250 (M.1834) senesi ve 1253 (M.1738) senesinde livâlık rütbesi kendisine verildi. Bir müddet sonra Dersaâdet'e gelmiştir. Tarzı hoş, faziletli bir şair olup bir miktar güzel tarihleri vardır.³²⁵

³²³ Çiftçi, s. 60.

³²⁴ Çiftçi, s. 373.

³²⁵ Çiftçi, s. 330-331.

MUHAMMED İSMET EFENDİ

HE: Şehriyyü'l-asl olup eğitim almıştır. Nakşibendi tarikatındendir. 1160 (M.1747) tarihinde ölmüştür. Şahîdî Lugat-nâme'sine bir şerhi olduğu Tuhfetü'l-Hattâtîn adlı tezkirede kayıtlıdır.³²⁶

MUHAMMED KABÛLÎ EFENDİ

HE: Emîn Kabûlî Efendi'nin soyundan 1237 (M.1821) senesinde doğmuş 1253(M.1837) senesinde dîvân-ı hümâyûn katipleri sınıfına ve 1255 (M.1839) senesinde mekteb-i maârif şâkirdânı sınıfına dahil olmuştur.1256 (M.1840) senesinde tercüme odasına nakil olmuş ve 1257 (M.1841) senesinde hocalık rütbesiyle Sınıf-ı Sâni Hulefâsı İdâdına dahil olduktan sonra 1261 (M.1845) senesinde Purusya Sefareti başkitabetine memur olarak Berlin tarafına gitti. Orada rabia rütbesini alıp iki sene sonunda Dersaâdet'e dönüp Trabzon Tuna ve Bursa'da bir müddet görev yaptıktan sonra sâlise rütbesi aldı. 1265 (M.1848) senesinde İngiltere sefareti baş-kitabeti memuriyetiyle Londra'ya gitti. Bir sene sonunda kendisine Rütbe-i Sâniye Sınıf-ı Sâni, 1268 (M.1851) senesinde kabiliyeti neticesinde Atina sefareti görevine getirildi. Altı ay zarfında kendisine hariciye katipliği görevi verildi. Dersaâdet'e gelip 1270 (M.1853) senesinde beş ay kadar Gelibolu ve Edirne'de askeri görevde bulundu.1271 (M.1854) senesinde memuriyeti bırakmıştır. Kethüdâzâde Ârif Efendi'den ilim tahsili görmüş şiir ve düzyazıda belli bir noktaya gelmiştir. Çok sayıda seçkin şiiri vardır.³²⁷

MUHAMMED LEBÎB EFENDİ

HE: Tophâne-i Âmire ruznamçecisi Mustafa Efendi'nin soyundan Dersaâdet'de 1213 (M.1798) senesinde doğmuştur. Bir süre ruznamçe odasında görev yaptıktan sonra babasının vefatıyla onun görevine nakil olmuştur. On üç sene bu hizmeti gördükten sonra hoca olmuştur ve Rûmeli tarafına gitmiştir. Dersaâdet'e geldikten sonra bir ara cizye imametine sonra Tersâne-i Âmire Müdürlüğünde görev yapmış iki sene sonra da bu müdürlükten ayrılmıştır. Daha sonra Harîr Nezâretine oradan Dâr-ı Şûra azâlığına sonra Zirâat Meclisi azâsı sınıfına gelmiştir. Daha sonra Haleb-i şehbâ defterdârlığında görev almıştır. İki sene sonra Dersaâdet'e dönmüştür. Birkaç ay sonra defterdarlık göreviyle Rûmeli'ye gitmiş. Üç sene sonra Der-i Âliye dönmüştür. Sonra da Bâ-rütbe-i

³²⁶ Çiftçi, s. 311.

³²⁷ Çiftçi, s. 347.

Ûlâ Meclis-i Vâlâ azâsı sınıfına dahil ve 1265 (M.1848) Meclis-i Muhasebe-i Maliye Riyasetine nail olmuştur. Bu tezkirenin hazırlanmasından önce bu görevden ayrılarak Meclis-i Vâlâ Azâsı sınıfına dahil olmuştur. Şiirleri şairane ve üstadhanedir. Çok çeşitli eserleri vardır.³²⁸

MUHAMMED MUAMMER PÂŞÂ

HE: Reşid Pâşâ'nın soyundan Dersaâdet'de 1227 (M.1812) tarihinde doğmuştur. Gençliğinde 1237 (M.1821) tarihinde Enderûn-ı Hümâyûna çırak olmuştur. 1247 (M.1831) tarihinde binbaşılık rütbesi aldı. Birkaç sene sonra mîralaylık sonra da livalık rütbelerini aldı. 1263 (M.1846) senesinde feriklik rütbesini aldı. Sonra Anadolu Ordu-yı Hümâyûnuna reîs-i erkân oldu. Bir müddet bu ordu kaymakamlığıyla vakit geçirdi. Daha sonra Dâr-ı Şûra-yı Askerî Azâsı sınıfına 1269 (M.1852) senesinde de Reîsü'r-Rüesâ görevine getirildi. Şairin şiir ve inşada kudreti vardır. Tarzı nükteli olan şair, ilim ve irfan sahibidir.³²⁹

MUHAMMED MUHSİN EFENDİ

HE: Aga Hüseyin Pâşâ'nın hazine katibi Sâlih Vehbî Efendi'nin soyundan Dersaâdet'te Şehremînî adlı mahallede 1238 (M.1822) senesinde doğmuştur. 1255 (M.1839) senesinde Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde öğrenci olmuştur. O sırada Mekteb-i Maârif-i Adliyye nakil olmuş bir süre Arapça ve Farsça eğitim aldıktan sonra Mâliye Mektûpçusu Odası hulefâsı sınıfına geçti. Katiplikte kendini geliştirerek 1260 (M.1844) senesinde katiplik göreviyle Üsküb'e gönderildi. 1264(M.1847) senesinde İslimye mal başkatipliğine ve 1267 (M.1850) senesinde Hamîd sancağı malmüdürlüğüne memur olmuştur. 1269 (M.1852) senesinde rabia rütbesi alarak hocalar sınıfına girdi. 1271 (M.1854) senesinde görevinden ayrılarak Dersaâdet'e geldi. Tarzı hoş bir şair olup şiirleri birkaç gazelden ibarettir.³³⁰

MUHAMMED NAZÎF EFENDİ

HE: Şehriyyü'l-asl olup Enderûn-ı Hümâyûn-ı mülûkâneye çırak olmuştur. Bir süre hırka-i saâdet ser-hademeliği hizmetini görmüştür. 1265 (M.1849) senesinde Rütbe-i Ûlâ sınıfına yükselmiştir. Buradan Hazîne-i Hümâyûn kethüdâlığına memur

³²⁸ Çiftçi, s. 362.

³²⁹ Çiftçi, s. 379.

³³⁰ Çiftçi, s. 369.

olmuştur. Şair Sovukçeşme'de bulunan Alay Köşkü adlı kasrda vefat etmiştir. Şairin şiveli şiirleri vardır.³³¹

MUHAMMED NEBÎL BEG

HE: Âşir Efendi'nin tornu vak'a-nüvîs Nûrî Beg'in oğlu olup 1210 (M.1795) senesinde eğitime dahil oldu ve 1226 (M.1811) senesinde Havass-ı Refîa Mevleviyetine 1234 (M.1818) senesinde Kahire Mevleviyetinde görev aldıktan sonra sonra 1235 (M.1819) senesinde vefat etmiştir. Bir kıta divançesi vardır.³³²

MUHAMMED TAHSÎN BEG

HE: Dersâadet'te doğmuştur. Mektûbî-i Sadr-ı Âli odasında yetişerek 1213 (M.1798) tarihinde Mısır tarafına yollandı. Ordu-yı Hümâyûnda içerisindeki Sadâret-i Uzmâ Mektûpçuluğu memuriyetinde görevlendirildi. Daha sonra Ordu-yı Hümâyûn ile birlikte Rumeli tarafına gittikten sonra Dersâadet'e geldi. 1223 (M.1808) senesinde çavuşbaşılık görevinden ayrılarak Şıkk-ı Evvel defterdârlığı getirilmiş iken başına gelen vahim bir olay neticesinde vefat etmiştir. Şiirleri üstünlük kurulamayan cinstendir. Dîvân-ı Hümâyûn begliğisi İzzet Beg'in divanında kıymetli bir gazeline rastlanmıştır.³³³

MUHAMMED UŞŞÂKÎ EFENDİ

HE: Uşşâk kazasındandır. 1190 (M.1776) tarihinde Dersâadet'e gelerek Palabıyık Hâce'den öğrenim gördü. Bir süre sonra müderrislik Rûûs-ı Hümâyûnu görevine gelmiş iken 1257 (M.1841) senesinde ölmüştür Bektaşîyye tarikatinden olması dolayısıyla şiirlerinde tasavvuf görülür.³³⁴

MUHLİS

ŞT: Asıl adı Mustafâ Muhlîs Efendi'dir. Nevşehirlidir. 1186 (M.1772)'da ölmüştür. Gazelini Mısır kadılarında Hamdî Efendi müstezad etmiştir.³³⁵

³³¹ Çiftçi, s. 411.

³³² Çiftçi, s. 396.

³³³ Çiftçi, s. 75.

³³⁴ Çiftçi, s. 311.

³³⁵ Kılıç, s. 134.

MUHLİS EFENDİ

HE: Ayıntab'da Hasırcızâde Mustafa Efendi'nin soyundan 1231(M.1815) tarihinde doğmuştur. İlim tahsili görüp inşada şöhret sahibi olduktan sonra şehir-i Sitanbul'a gelmiştir. Burada Evkât-ı Hümâyûn Hazînesinde bulunan Tahrîrât Odasında bir süre görev aldıktan sonra 1269 (M.1852) senesinde katiplik hizmetiyle Haleb'e gitmiştir. Nazma ve nesre kadir bir şair olup bir miktar şiiri vardır.³³⁶

MÛSA KÂZİM BEG

HE: Koniçeli Hüseyin Beg'in soyundan Koniçe kasabasında 1237 (M.1821) senesinde doğup babasının yönlendirmesiyle Dersaâdet'e gelmiştir. Burada Dîvân-ı Hümâyûn kalemine bir sene sonra da bu kaleme bağlı Mühime Odasında görev yapmıştır. Sonra Maliye Mektupçusu Odasına sonra da katiplik göreviyle Asâkir-i Hassa-i Şâhâne Odasına birkaç sene zarfında da lîva katipliği hizmetinde görev almıştır. Bu tezkirenin hazırlanmasından önce Alay Emînlîgi memûriyetine nakil olmuştur. Her çeşit şiir yazmaya kudreti olan maharetli bir şairdir. Kasideleri maharet dolu, açık ve üstündür. Mersiyeleri de ustalık işidir. Bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır. Ayrıca Şâh-ı Velâyet Efendimiz'in hakkında bir zeyli vardır.³³⁷

MUSTAFA ÂKİF EFENDİ

HE: Van'da 1227 (M.1812) yılında doğmuştur. 1252 (M.1836) senesinde buranın müftülüğünü yapmış.1264 (M.1847) senesinde Dersaâdet'e hocalık göreviyle gitmiştir.1265 (M.1848) senesinde kaymakamlık göreviyle Trablusgarb eyaletindeki Bingazi adlı yere gitmiş. Birkaç sene sonra bu görevden ayrılıp tezkire yayınlanmadan önce Maraş'a nakloldu. Kara Müftüzâde adıyla meşhur arif bir kişi olup. Mürettep bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır.³³⁸

MUSTAFA ÂTIF EFENDİ

HE: Dersaâdet'te doğup 1151 (M.1738) tarihinde Şıkk-ı Evvel defterdârlığından ayrılmış Gelibolu'ya gelmiştir. 1152 (M.1739) yılında Dersaâdet'e geldi. 1154 (M.1741) tarihinde Hicaz'a gitti. Sonra defterdarlık görevi kendisine verilmişken 1151(M.1738) tarihinde ölmüştür. Hüner sahibi, marifetli bir kişilik olup faziletli ve oldun bir

³³⁶ Çiftçi, s. 374.

³³⁷ Çiftçi, s. 352.

³³⁸ Çiftçi, s. 291.

şahsiyettir. Bir kıta divanı vardır. Şeyh Ebu'l-Vefâ hazretlerinin türbesi civarında bir kütüphanesi vardır.³³⁹

MUSTAFA BEHÇET EFENDİ

HE: Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan Muhammed Emîn Şükûhî Efendi'nin soyundan Dersaâdet'de 1106 (M.1694) tarihinde eğitime başlamıştır. Saray alimlerinden ilim göremüştür. Tıp ilminde seçkin bir kişi olup 1218 (M.1803) yılında Makâm-ı Riyâset tebâbetine 1221 (M.1806) tarihinde İzmir Mevleviyetine iki sene sonra bu görevden ayrılarak 1226 (M.1808) tarihinde Kahire Mevleviyetine daha sonra Hicaz'a gitti. Dersaâdet'e döndüğü esnada İstanbul kadılığı görevine getirildi. 1232(M.1816) tarihinde bu görevden ayrıldı. 1235 (M.1819) tarihinde Anadolu Sadaretine geldi. Daha sonra Keşan'a gitti. On bir ay sonra Dersaâdet'e geri geldi. 1238(M.1822) tarihinde Rumeli Sadaretine, 1239 (M.1823) yılında Defa-i Ūlâ, 1246 (M.1830) yılında ise tekrar Rumeli Sadaretine getirilmişken 1249 (M.1833) senesinde hayatını kaybetti. Naaşı Üsküdar'daki Şeyh Nasûhî Efendi türbesinde defnedilmiştir. Şairin hayli miktarda süslü şiiri vardır. Yabancı dilleri de bilen sanatçının Arapça ve Batı dillerinde tıbbî bir kıta risalesi ve ayrıca bir kıta tercümesi vardır.³⁴⁰

MUSTAFA ENİS EFENDİ

HE: Edirne'de doğmuştur. Şeyh Enîs Efendi'ye intisab etmiş Mevlevî tatikatine girmiştir. 1240 (M.1824) yılında vefat etmiştir. Şiirleri hünerli olsa da tezkiredeki gazelden başka şiirine rastlanamamıştır.³⁴¹

MUSTAFA EŞREF EFENDİ

HE: Bursa'da doğmuştur.1253 (M.1837) yılında Dersaâdet'e gelerek mekteb-i harbiyyeye öğrenci oldu. Burada Arapça ilim aldı. Bu sırada Ârif Efendi'den Farsça ilim alıp Asâkir-i Hassa-i Şâhâne Alay kitâbeti hizmetinde memurluk yaptı. Tezkirenin hazırlanmasından yedi sekiz ay önce Rûmeli Ordu-yı Hümâyûnunda görev aldı. Emsallerine göre üstün, araştıran kaside yazmakta hünerli olan bir şairdir.³⁴²

MUSTAFA HAMDÎ EFENDİ

³³⁹ Çiftçi, s. 288.

³⁴⁰ Çiftçi, s. 72.

³⁴¹ Çiftçi, s. 63.

³⁴² Çiftçi, s. 58.

HE: Cânîk sancağına bağlı Ünye adlı kasabada 1241 (M.1825) senesinde doğmuştur. 1253 (M.1837) tarihinde Dersaâdet'te bir müddet Arapça eğitim almıştır. Ali Rızâ Pâşâ'nın imâmet hizmetinde bulunmuştur. Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu görevini yapmıştır. Bir divan olacak kadar şiiri vardır.³⁴³

MUSTAFA HATTÎ EFENDİ

HE: Şiirleri hünerli şair, vezirlerden Çerkes Osmân Pâşâ'nın dîvân katipliğini yapmıştır. Divaniye ricali sınıfına dahildir. Bir ara metruk muhasebe hocalığı yapmıştır. Sonra sefaret memuriyetliği göreviyle Nemce tarafına gitmiştir. Daha sonra muhasebe hocalığına Defter-i Şikk-ı Sâni memûriyetliği yapıyorken 1155 (M.1742) tarihinde ölmüştür. Fındıklı adlı mahallede bulunan Perîzâd Hâtun zâviyesi kabristanında defnedildi.³⁴⁴

MUSTAFA HİLMÎ PÂŞÂ

HE: Şehriyyü'l-asl olup Rûzname-i Evvel kaleminden bu kalemin kîsedârlığına oradan da 1164 (M.1750) tarihinde de Şikk-ı Evvel defterdârlığında görev aldı ve üç sene sonunda Sayda eyaletinde Mîr-i Mîrânî rütbesine, bir müddet sonra da tekrar işine geri döndü. Bir süre başmuhâsebecilik ve Rûzname-i Evvel ve diğer bazı görevlerini yaptıktan sonra 1169 (M.1755) tarihinde defterdârlık-ı mezkûr memûriyetine getirildi. Daha sonra bu görevden uzaklaştırıldı. Limni adasına yollandı. Daha sonra affedildi ve Dersaâdet'te mesned-i defteriye görevini aldı. On sekiz ay sonra 1173 (M.1759) senesinde Rütbe-i Vâlâ-yı vezâret olduğu halde makamı olan Musul'a gidecekken bazı olaylar yaşamış ve Bozcaada'ya sürülmüştür. Şairin güzel söz söyleme ve yazma kabiliyeti olmasına rağmen tezkirede bulunan şiirinden başkasına rastlanamamıştır.³⁴⁵

MUSTAFA HULDÎ EFENDİ

HE: Bursa'da 1078 (M.1667) tarihinde doğmuştur. Zamanını ilim tahsil ederek katiplik yaparak geçirmiştir. Bursa'da muhasebe katipliği yapıyorken 1138 (M.1725) yılında ölmüştür. Şiirleri kabul edilecek düzeyde itibarlıdır.³⁴⁶

MUSTAFA MAZLÛM FEHMÎ BEG

³⁴³ Çiftçi, s. 116.

³⁴⁴ Çiftçi, s. 124.

³⁴⁵ Çiftçi, s. 115.

³⁴⁶ Çiftçi, s. 125.

HE: Osmân Efendi'nin soyundan Girit adasındaki Kandiye adlı yerde doğmuştur. 1235 (M.1819) senesinde annesinin yönlendirmesiyle Dersaâdet'e gelip eğitim aldıktan sonra 1241 (M.1825) tarihinde harir nazırı Ömer Lütfü Efendi'ye damat oldu.1252 (M.1835) senesinde de Afyon müdürlüğüne ve daha sonra 1253 (M.1836) senesinde Tophâne-i Âmire nezâretinde görevlendirildi. 1255 (M.1838) senesinde Tersâne-i Âmire müsteşârlığına getirildi. On ay sonra buradan ayrılarak Meclis-i Vâlâyı Âhkâm-ı Adliye Azâsı sınıfına bir sene sonra da Firârî Ahmed Pâşâ'nın emrinde Mısır'a gitti. Daha sonra memurluğu bırakıp Dersaâdet'e geldi. Bahsedilen sınıftaki görevine devam etti ve iki sene sonra kendisine Rütbe-i Bâlâ görevi verildi.1268 senesinde de bu görevden ayrıлып ticaret nazırı Nâmık Pâşâ'nın memuriyet görevini yapmak üzere ona vekalet ederek Londra'ya gitti. 1270 (M.1854) senesinde Ser-asker Müsteşârlığına geldi. Akıl sahibi, dirayetli, olgun bir zat olup hayli miktarda noksansız söylenmiş şiirleri vardır.³⁴⁷

MUSTAFA MÛNÎ EFENDİ

HE: Antakya'da doğup 1130 (M.1717) tarihinde Dersaâdet'e gelmiştir. Daha sonra Râşid Efendi'nin refakatiyle İran'a gitmiştir. Bir müddet sonra Dersaâdet'e geri gelmiştir. Burada defterdâr Âtîf Efendi'ye intisab olmuştur. Böylece hocalar zümresine dahil olmuş katiplik yapmıştır. Daha sonra küçük ruznamçecilik hizmetine sonra da maliye tezkireciliğine memur olduktan sonra 1156 (M.1743) tarihinde ölmüştür. Faziletli bir şahıs olup mucizevi şekilde tanımlanabilecek bir divanı vardır.³⁴⁸

MUSTAFA NÛRÎ EFENDİ

HE: Şehriyyü'l-asl olup eğitim almıştır. 1261 (M.1845) senesinde Mekke mevleviyeti göreviyle Hicaz'a gitmiştir. Daha sonra Dersaâdet'e dönmüş burada Kasir adlı mahallede ölmüştür. Şairin yazdığı bir divançesi vardır.³⁴⁹

MUSTAFA RA'NÂ EFENDİ

HE: Rumeli'deki Nevrekop adlı kasabada büyümüştür. Katiplik hizmetiyle Dırâma adlı kasabada bir müddet ikamet ettikten sonra Kâhire tarafına gidip burada Ruznamçe kaleminde katiplik yaptıktan sonra hanesinde istirahat halindeyken 1248

³⁴⁷ Çiftçi, s. 341.

³⁴⁸ Çiftçi, s. 384.

³⁴⁹ Çiftçi, s. 420.

(M.1832) yılında ölmüştür. Arapça ve Farsçaya hakim bir şair olup Hâcî Bektaş-ı Velî etkisinde olduğu için şiirleri tasavvufane ve şeyhanedir.³⁵⁰

MUSTAFA RÂŞİD EFENDİ

HE: Filibe alimlerinden Şehzâde İbrâhim Edhem Efendi'nin oğludur. 1238 (M.1822) senesinde doğmuştur. Kabiliyeti neticesinde ilim görerek Mehmed Râşid Efendi'nin derslerine katılmıştır. İnşadaki görünen kabiliyeti neticesinde Filibe'de kitabet hizmeti gördü. Sonra Samako sancağı tahrirat katipliği hizmetinde üç sene görev aldı.1265 (M.1848) senesinde Dersâdet'e gitti. 1267 (M.1849) senesinde vefat etti.³⁵¹

MUSTAFA RESÂ EFENDİ

HE: Tuna'da bulunan Ruscuk'da 1215 (M.1800) senesinde doğmuştur. İlim tahsili görerek katipler zümresine katılmıştır. Bazı vezirlerin divan katipliğini bazılarının da kahyalığını yapmıştır. Mahmûd Hân-ı Sâni'nin zamanında hocalık yaptıktan sonra 1265 (M.1848) senesinde Dersâdet'e geldi. İlimde mahareti olan bir şair olup hayli miktarda şiiri ve Kasîde-i Bürde'ye Türkçe bir tahmisi vardır.³⁵²

MUSTAFA REŞİD PÂŞÂ

HE: Mustafa Efendi'nin oğludur. 1216 (M.1801) yılında doğmuştur. Eğitim olarak Mektûbî-i Sadr-ı Âli odasına girmiştir. Burada kabiliyeti ve zekası neticesinde parmakla gösterilir bir noktaya ulaşmıştır. 1242 (M.1826) yılında Rusya seferinde ordu da görev almıştır. Daha sonra Edirne Mükâlemesi Meclisi Ser-kitâbetini sonra da Dersâdet'e, 1246 (M.1830) yılında da Mısır'da Pertev Pâşâ'nın memurluk hizmetini gördü. 1247 (M.1831) senesinde Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn Mesned-i refîine, 1248 (M.1831) senesinde dönemin sadrazamı Reşid Pâşâ kendisini memurluk göreviyle Dersâdet'e çağırıldı. Aynı yıl Tophâne-i Âmire müşîri Halîl Rif'at Pâşâ'nın memuriyetiyle Mısır'a gitti. 1249 (M.1832)'da Mısırlı İbrâhim Pâşâ'ya tebligat icrası göreviyle Kütahya'ya, 1250 (M.1833) senesinde elçi olarak Paris'e memur oldu. Daha sonra Dersâdet'e geri döndü.1251 (M.1834) yılında Paris sefaretine, daha sonra 1252 (M.1835) senesinde Londra Sefaretinde görevlendirildi. 1253 (M.1838) senesinde Rütbe-i Sâmiye-i Müşîrî görevine 1253 (M.1838) yılında 1255 (M.1839) senesinde

³⁵⁰ Çiftçi, s. 183.

³⁵¹ Çiftçi, s. 153-154.

³⁵² Çiftçi, s. 168.

Dersaâdet'te Tanzimat-ı Hayriyyeyi duyurdu ve yine Mısır meselesini çözüme kavuşturdu. 1257 (M.1841) yılında hariciye nezaretinden ayrılarak aynı yıl Paris sefaretini görevini aldı. 1258 (M.1842) senesinde Dersaâdet'e geldi. 1259 (M.1843) senesinde Edirne valiliği görevine getirildi. Sonra bu görevden alındı aynı yıl Paris sefaretine gönderildi. 1261 (M.1845) senesinde Dersaâdet'e geldi. 1262 (M.1846) senesinde sadrazam vekili oldu. 1264 (M.1848) senesinde bu makamdan ayrıldı. Daha sonra Meclis-i Âliye memuriyetine, 1268 (M.1852) senesinde Meclis-i Vâlâ riyaset memurluğuna getirildi. 1269 (M.1853) yılında da Hariciye Nazırı oldu. Yüksek adaletli, adil, zeki, dirayetli ve övgüye layık biridir. Cömertlikte Hâtem gibidir. Fikrinde Aristo ve Eflatûn gibidir. İnşada kabiliyetlidir. Veysî ve Nergisi yanında solgundur. Şiirleri latif ve inci gibidir. Sözleri düzgün, akıcı ve emsalsizdir.³⁵³

MUSTAFA SAFÂYÎ EFENDİ

HE: Dersaâdet'de doğmuştur. Divan-ı Hümâyun kalemünde görev almıştır. Elmas Mehmed Pâşâ'nın defter emaneti görevine ve şehit Ali Pâşâ'nın sadaretinde mektupçuluk memuriyeti yapmıştır. Bir ara bu memuriyetten ayrılıp hanesinde dinlenirken Dâmâd İbrâhim Pâşâ'nın sadrazamlığı döneminde Kal'a Tezkireciliği ve sonra Şikk-ı Sâni defterdârlığı görevine gönderildi. 1196 (M.1781) tarihinde bu görevinden Sarây-ı Safâ-Efzâ-yı cinâna gönderildi. Hünarlı bir şair olup bilinen şiirlerinden başka 1052-1233 (M.1642-1817) senesine kadar olan şairleri içine alan bir tezkiresi vardır. Salim Tezkiresi'nde birkaç gazeli vardır.³⁵⁴

MUSTAFA SAFVET EFENDİ

HE: Dersaâdet'de Galata adlı yerde 1209 (M.1794) tarihinde doğup 1238 (M.1822) senesinde ruznamçe kalemine memur oldu. 1249 (M.1833) senesinde Tersâne-i Âmire Ruznamçeliği memuriyetine nakloldu. Üç dört sene sonunda buradan ayrılarak üç-dört yıl hanesinde ikamet etti. 1257 (M.1841) senesinde karantinahâne ikinci katipliğine yedi-sekiz ay içerisinde başkatipliğe ve sonra hocalık rütbesine nail oldu. 1261 (M.1845) senesinde salise rütbesi almışken 1263 (M.1846) senesinde vefat

³⁵³ Çiftçi, s. 174-177.

³⁵⁴ Çiftçi, s. 262.

etti. Mazmun türetmeye kadir maharetli bir şair olup bir divan olacak kadar hoş şiiri vardır.³⁵⁵

MUSTAFA SÂMİL EFENDİ

HE: Cevdet Efendi'nin kardeşi olup Sarây-ı Hümâyûna ve sonra Dîvân-ı Hümâyûn kalemine memur olmuştur. Sonra da Tercüme Odasına nakil olup hocalar zümresine naklolmuştur. 1256 (M.1840) yılında ölmüştür. Bir kıta divançesi vardır.³⁵⁶

MÜBÂREK

AHT: İsmi Mustafa'dır. Erzen-i Rûmdandır. Şeyhülislâm Tezkiresi'nde ta'lik hattıyla yazdığı şiirleri yer alır. Hattı nefistir. Şeyhülislâm Lami'nin çağdaşı olduğu tahmin edilmektedir.³⁵⁷

MÜCDEVİ

AHT: Bağdâd civarında yaşayan Baban hakimlerinden Hâled Pâşâ'nın oğlu Mehmed Pâşâ'dır. 1249 (M.1833) yılında Kerkük'te bir kaza sonucunda ölmüştür. Mezarı da buradadır. Farsça ve Arapça şiirleri vardır. Gazel, kaside ve mesnevi türünde şiirleri vardır.³⁵⁸

MÜCRİM

AHT: Hârezm asıllıdır ancak Buhâra'da ikamet etmektedir. Münşîler zümresinden olan sanatçının Farsça ve Türkçe divanı vardır. 1230-1231 (M.1814-1815) yıllarında öldüğü tahmin edilmektedir.³⁵⁹

MÜNÎB / MÜNÎB / HÂCE MÜNÎB EFENDİ

AHT: Es-Seyyid Mehmed Efendi. Anteplidir. Babası deri terbiyecisidir. Asıl hocası Kale imamı Ebubekir Efendi'dir. 1238 (M.1823)'de Aydın'da ölmüştür. Şefkat Tezkiresinde gazelleri vardır.³⁶⁰

ŞT: Seyyid Mehmed Efendi'dir. Müderrisler zümresindedir. Enderun-i Hümâyûn hocaları arasında yer alır.³⁶¹

³⁵⁵ Çiftçi, s. 264-265.

³⁵⁶ Çiftçi, s. 210.

³⁵⁷ Çınarcı, s. 98-99.

³⁵⁸ Çınarcı, s. 99.

³⁵⁹ Çınarcı, s. 99-100.

³⁶⁰ Çınarcı, s. 101.

HE: 1182 (M.1768) tarihinde Antep'ten Dersâdet'e gelmiştir. 1189 (M.1775) tarihinde öğrenime başlamıştır. Bir müddet saray hocalığında bulunmuştur. 1209 senesinde İzmir Mevleviyetine 1214 (M.1799) senesinde Mekke Mevleviyetine 1218 (M.1803) senesinde Hilafetü'l Âliyye, 1222 (M.1807) senesinde Anadolu Sadâretine getirilmiştir. 1238 (M.1823) senesinde ise Aydın'ın Güzelhisar'ında vefat etmiştir. Burada bulunan bir caminin mezarlığında gömülmüştür. Alim bir şahsiyettir. Siyer-i Kebir adında bir tercümesi Devhatü'l Meşâyih adlı bir miktar zeyli vardır. Bunların yanında bir miktar da şiiri vardır.³⁶²

NA'Tİ

AHT: Antep asıllıdır. Kefşgerlik sanatıyla meşgul olan sanatçı şiire hakim biridir. 1200 (M.1785) senesine kadar hayattadır.³⁶³

NÂDİM

AHT: İsmi Molla Hudâyi Nazır'dır. Hârezm asıllıdır. Buhâra'da ve Ebkend'te kalmıştır. Alim bir şair olan Nâdim vaktini ders vererek geçirmiştir. 1234 (M.1818) yılında hayatta olduğu bilinen şairin Türkçe ve Farsça şiirleri vardır.³⁶⁴

NÂFİ EFENDİ

HE: Ayıntab alimlerinden Arap Tâhir Efendi'nin oğlu olup Arapça ve Farsça ilim tahsili görmüştür. 1250 (M.1834) tarihinde Mısır'a gitmiş burada İbrahim Pâşâ'nın çocuklarına Farsça öğretmek on beş sene Kahire'de kalıp 1266 (M.1849) tarihinde ölmüştür. Şairin nefis gazelleri vardır. Kasideleri ise akıcıdır. Ayrıca şairin bir divanı vardır.³⁶⁵

NÂSİR ABDULBÂKİ EFENDİ

HE: Yenikapı mevlevihânesi şeyhi Ebûbekir Efendi'nin oğlu olup Milas müftüsü Halîl Efendi'den Arapça ilim tahsili görmüştür. Şeyh Nutkî Ali Efendi'nin dergahında onun neyzencibaşılık hizmetine nail oldu. 1219 (M.1804) tarihinde şeyhin ölümüyle tekkeye şeyh oldu. 1236 (M.1820) senesinde de vefat etti. Şairin Trablusî Mûsa Şâfi Efendi'nin Ta'rif-i Şâhidi adlı kitabına bir şerhi, Menâkübü'l-Ârifin adlı kitaba bir

³⁶¹ Kılıç, s. 134.

³⁶² Çiftçi, s. 383.

³⁶³ Çınarcı, s. 106.

³⁶⁴ Çınarcı, s. 102.

³⁶⁵ Çiftçi, s. 392-393.

tercümesi vardır. Ayrıca bir de divanı vardır. Şair müzik ilminde hüneri olan biridir. Acem, bûselik ve isfehan makamlarında iki adet bestesi vardır. Müzik ilminde parmakla gösterilendir.³⁶⁶

NÂŞİD / İBRÂHİM NÂŞİD BEG

ŞT: İbrahim Begefendi Hazretleridir. 1206 (M.1791) senesinde ölmüştür. Bilgi ve kültür sahibi marifet dolu bir şahsiyettir. Tertipli ve mucizevi söz söyleyen bir zat olup latif ve hoş tabiatıyla meşhur bir şairdir. Abdülhamid zamanında sarayda kapıcıbaşı görevine getirilmiştir.³⁶⁷

HE: Merhum Ratıb Paşa'nın soyundandır. Mora'da 1162 (M.1748) yılında doğmuştur. Babasının vefatından sonra Dersaâdet'e gelmiş burada bir müddet mabeynicilik memuriyetinde çalıştıktan sonra 1187 (M.1773) tarihinde kapıcıbaşılık rütbesine getirildi. 1203 (M.1814) senesinde merhum Emine Sultan'ın kahyalık hizmetine memur oldu. 1206 (M.1791) senesinde bu görevi yaparken vefat etti. Şair nükteli, ateş gibi sözleri olan bir kişiliktir. Bir kıt'a divanı da vardır.³⁶⁸

NÂTIK

AHT: Acem şairlerindedir. Tarih ve kasidede geniş bir becerisi vardır. Birkaç ay Bağdât ve Kürdistân taraflarına gelip Senendec'te kalmıştır.³⁶⁹

NECCÂRZÂDE ŞEYH MUSTAFA RIZÂ EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1090 (M.1679) yılında doğmuştur. İlim tahsili görüp 1123 (M.1711) tarihinde Nakşibendi tarikatine derviş olmuştur. Beşiktaş'ta kendisine mensup dergahta otuz yıl şeyhlik yapmıştır. 1159 (M.1746) tarihinde ölmüştür. Muhtasarü'l-Vâlâyâ adlı esere Türkçe bir tercümesi ile bir adet de matbu ve masnu divanı vardır.³⁷⁰

³⁶⁶ Çiftçi, s. 389.

³⁶⁷ Kılıç, s. 148.

³⁶⁸ Çiftçi, s. 388.

³⁶⁹ Çınarcı, s. 102.

³⁷⁰ Çiftçi, s. 179.

NESİB EFENDİ/ MEHMED NESİB EFENDİ

ŞT: İki Bayraklızâde adıyla meşhurdur. Hocalar zümresindedir. 1204 (M.1789) tarihinde hakkın rahmetine kavuşmuştur.³⁷¹

HE: Mehmed Nesîb Efendi, İkiyapraklızâde olarak bilinir. 1153 (M.1740) tarihinde doğmuştur. Gençliğinde Haleb valisi Bekir Paşa'ya mühürdarlık yapmıştır. Daha sonra Mektub-i Vekalet Odası halifesi olmuştur. Biraz bu görevi yürüttükten sonra hocalığa yükselmiştir. Birkaç ay sonra Sadaret Mektupçuluğuna sonra Küçük Tezkirecilik ekaletine daha sonra da memuriyeti bırakıp yedi sekiz sene sonra tekrar görevine dönmüştür. 1202 (M.1787) tarihinde mektupçuluk ve maliye tezkireciliği yapmıştır. 1204 (M.1789) senesinde ise hayatını kaybetmiştir. Şair Arapça ve Farsça'ya aşina bir şairdir. Bir kıt'a matbu divanı vardır.³⁷²

NEVRES / NEVRES EFENDİ

AHT: Bağdat valisi Ali Paşa'nın dairesinde Süleyman adlı birinin oğludur. Rum asıllıdır. Burada kendini geliştirmiş ve Farsça şiiri öğrenmiştir. Kabiliyetli bir şairdir. Tahminen 1251 (M.1835) yılına yetişmiştir.³⁷³

HE: Bağdat eski Valisi Ali Rıza Paşa'nın atikalarındandır. Bu dairede ilim öğrenmiştir. Bir müddet kitabet hizmeti görmüştür. Daha sonra Dersaâdet'e gelmiş ve bir müddet hariciye tahriratı odasında istihdam olunmuştur. Daha sonra Bağdat taraflarına gitmiştir. Şairin Farsça şiirleri Türkçe şiirlerine baskındır.³⁷⁴

Nİ'MET / Nİ'MET EFENDİ

ŞT: Nimet Efendi'dir. İlim adamları sınıfına dahildir. Orduda kadılık görevi yapmıştır.1185 (M.1771)tarihinde vefat etmiştir.³⁷⁵

HE: Dersaâdet'te 1112 (M.1700) tarihinde doğmuştur. 1143 (M.1730) tarihinde eğitime girmiştir. Bir ara silk müderrisliğinde ihraç edildi. Bu yüzden biraz rahatsız oldu. Tekrar ilim yoluna girerek Haremeyn Müfettişliği hizmetine nail oldu. 1168 (M.1754) tarihinde ise Galata Mevleviyetine, sonra Kahire Mevleviyetine, bir müddet sonra Mekke Mevleviyetine nail oldu. Daha sonra hilafet kadılığına 1183 (M.1769)

³⁷¹ Kılıç, s. 138.

³⁷² Çiftçi, s. 403.

³⁷³ Çınarcı, s. 108.

³⁷⁴ Çiftçi, s. 417.

³⁷⁵ Kılıç, s. 157.

tarihinde Abdullah Efendi'nin vefatıyla ordu kadılığı görevine getirildi. 1185 (M.1771) tarihinde hayatını kaybetti. Şirin mana dokuyan mucize denilecek bir söyleyişi vardır. Çok miktarda şiiri olan sanatçının İstanbul'da birçok çeşme ve mahallede beğenilmiş tarihleri vardır.³⁷⁶

Nİ'MET EFENDİ

AHT: Ordu-yu Hümâyun kadısıdır. Zarif bir şairdir. Harem müftülüğü de yapmıştır. Şefkat Tezkiresi'nde de dört kıta gazeli olan sanatçının şiirden ve düz yazıdan nasibini almış müderris bir şairdir. 1182 (M.1769) tarihinde ölmüştür.³⁷⁷

NIHÂD BEG ŞERİF PÂŞÂZÂDE

HE: Sa'îd Sîret Beg'in soyundan 1214 (M.1799) tarihinde doğmuştur. Bir süre Dîvân-ı Hümâyûn kalemine devam ettikten sonra Kâhire tarafına gitmiş burada bir süre katiplik yapmıştır.1260 (M.1844) senesinde Dersâdet'e gelip sâniye rütbesi almıştır. Sonra Zirâat Meclisi azâsı sınıfına geçmiştir. Şakacı bir tarzı olan şairin bir divançe olabilecek kadar nükteli şiiri vardır.³⁷⁸

NUH NECİB BEG

HE: Râşid Beg'in kardeşidir. Bir müddet Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde görev almıştır. Daha sonra bu kalemin mühimme nüvîsânı oldu. Bir miktar hoş şiiri vardır.³⁷⁹

NUMÂN ENİS EFENDİ

HE: Sultân Mahmûd Hân-ı hazretlerinin devrinde yaşamıştır. Tezkireci-i sâni ve evvel memuriyetlerinde Cizye Muhasebeciliğinde ve bir müddet de Defter Eminliği memuriyetinde bulunarak bin yüz yetmiş altı tarihinde Câh-ı Vâlâ-yı riyâsete bir sene sonra nişancılık memuriyetine sonra yeniçeri kitabeti görevine getirilmiştir. 1180 (M.1766) yılında vefat etmiştir. Hüner sahibi, bilgili bir zat olan sanatçının divanı rik'a şeklinde yazılmıştır. Şiirde ve inşada hünerli bir şairdir.³⁸⁰

³⁷⁶ Çiftçi, s. 414.

³⁷⁷ Çınarcı, s. 106.

³⁷⁸ Çiftçi, s. 423.

³⁷⁹ Çiftçi, s. 399.

³⁸⁰ Çiftçi, s. 64.

NUMÂN MÂHİR BEG

HE: Egriboz kazasındandır. Eğitim almıştır. 1238 (M.1822) yılında Dersaâdet'e gitmiştir. 1239(M.1823) senesinde hocalık rütbesi almıştır. Mektûbî-i Sadr-ı Âli Odası hulefâsı sınıfına dahil olduktan sonra 1247 (M.1831) senesinde Âmedî Odasına nakil olmuştur. 1252 (M.1836) senesinde Hâriciye katipliğine bir süre sonra Takvim-i Vekâyi'hâne nezâretine memur olmuştur. 1259 (M.1843) senesinde ölmüştür. Nazma ve nesre hakim mahir bir şair olup divanı ve bir kıta münşeâtı vardır.³⁸¹

NÛRÎ PÂŞÂ

HE: Ayıntab'da 1173 (M.1759) tarihinde doğmuştur. Yirmi yaşına kadar ilim tahsili görmüştür. Fazileti ve hüneri neticesinde Ayıntab mutasarrıflığı yapmıştır. Yirmi sekiz yaşında üzerine atılan türlü türlü iftiralar neticesinde idam edilerek öldürülmüştür. Süslü dilli, nice nice gönül çeken, usta elinden çıkmış şarkıları vardır. Ayrıca bir de divanı vardır.³⁸²

NUSRET

AHT: Asıl adı Harputi Ebûbekir Efendi'dir. Cankal-zâde adıyla şöhret sahibi olmuştur. Seyahat amacıyla Bağdat'a gitmiştir. Burada Meftullah Efendi ve onun derecesinde alimlerle yakınlık kurmuştur. Buradan İran'a oradan da Şam'a gitmiştir. Şam'dan sonra ise İstanbul'a gelmiştir. Kimyagerliğe sevdalı bir şahsiyettir. Farsça öğrenime talim etmiştir. Hâsafr adında Türkçe, tıp alanında bir eseri vardır. Türkçe, Arapça ve Farsça altı yedi cüz kadar divanı vardır. Her ne kadar zahir ilimlere meyilli gibi görünse de tasavvufa da meyletmiştir. Daima eğitimle meşgul olmuş bir şahsiyettir. Sâ'ib'in elif ve ta kafiyeli şiirlerini şerh etmiştir. Yine Müfdi'nin Hetk'ül Esrâr adlı eserini tefsir edip kısaltmıştır.³⁸³

NUSRET / HÂCE NUSRET EFENDİ

ŞT: Nusret Efendi'dir. Osmaniye Camisi şerifi kütüphanesinin hafız kütübüdür.³⁸⁴

³⁸¹ Çiftçi, s. 367.

³⁸² Çiftçi, s. 419-420.

³⁸³ Çınarcı, s. 104-105.

³⁸⁴ Kılıç, s. 159.

HE: Hâce Nusret Efendi. Sultan Osman Han-ı Salis hazretlerinin ismini taşıyan caminin bahçesinde bulunan kütüphanenin hafızıdır. Farsça ilim tahsil etmiştir. 1208 (M.1793) yılında hayatını kaybetmiştir. Sururi ölümüne tarih düşürmüştür. Şairin tıp ve ilime dair bir risalesi Saib'in gazellerine bir miktar renkli makalesi vardır. Şiirleri bir kaza sonucu yok olmuştur.³⁸⁵

OSMÂN İZZET EFENDİ

HE: Mehmed Râşid Efendi merhûmun soyundan Bursa'da 1226 (M.1811) tarihinde doğmuştur. Babasının şiir bilen bir zat olması neticesinde ondan bu konuda ilim almıştır. Ayrıca İffet Efendi'den Farsça ve alim Ali Rızâ Efendi'den de Arapça ders görmüştür.1251 (M.1835) senesinde Burusa müderrisliği Rûûs-ı Hümâyûnuna nail olmuştur. Hokkacılık sanatıyla meşgul olan sanatçı bu esnada Farsça öğrenmiştir. Bir divan olacak kadar şiirinden başka 1270(M.1853) senesinden 1400 (M.1983) senesine kadar doğacak çocuklara isim ve mahlas olacak kadar isim ve mahlasları toplayarak bir latife nazmetmiştir.1270 (M.1853) senesinden 1300 (M.1882) senesine kadar doğacak çocuklara isim ve mahlas olacak şekilde altmış adet isimler ve mahlaslar fihristi yazmıştır. Bunların hepsi bir seneye tarihtir. Bunlar: Mustafa Belîğ, Ömer Kâzım, Ebûbekir Latîf, Abdulgani Nedîm, Abdulgani Sehil, Abdulhadi Mazhar, Ebûbekir Belîğ, Halîl Râbit, Hüseyin Mazhar, Ahmet Mazhar, Halîl Sâkıb, Sâlih Mazhar, Yakûb Nizameddin, Abdulhamid Served, İbrâhim Mazlûm, İshak Servet, Yûsuf Hurşid, Abdurrahim Fâzıl, Abdulsalif Latîf, Abdulgani Sübhi, Süleymân Nizameddin, Halîl Pertev, Abdullatîf Belîğ, Abdullatîf Sâmi, Abdulgani Ali, Osmân Hayret, Abdulkерim Sâbit, İshak Zâti, Mehmed Zarîf, Abdulgani Vesîm, Abdulgani Vesâyi, Abdulgani Hakkı, Abdurrahman Ferruh, Ömer Fahreddin, Selîm Mazhar, Abdulgani Ahsen, Abdulgani İhsan, Abdullah Mazhar, Abdulgani Enîs, Halîl Hayret, Abdulkерim Fâzıl, Abdulgani Nesîb, İdris Mazlûm, İbrâhim Gâlib, Abdulmuîn Mazlûm, Yakub Servet, Abdulgani Ürfi, Ahmed Muhtar, Muhammed Râgıb, Abdulgani Hüsnü, Abdurrahman Fahri, Osmân Halit, Süleymân Servet, Numan Nizameddin, İsmâil Nizameddin, Abdulgani Sâlim, Hâfız Ömer, Yakûb Zâti, İbrâhim Nazîf, Ali Zarîf'tir.³⁸⁶

³⁸⁵ Çiftçi, s. 406.

³⁸⁶ Çiftçi, s. 305.

OSMAN NÛRÎ EFENDİ

HE: Mehmed Emîn Efendi'nin soyundan Dersaâdet'de 1229 (M.1813) senesinde doğmuştur. Daha sonra Üveysiyye tarikatine mürit olmuştur.1261 (M.1845) yılında Bâzâristanda bulunan mübâyaa katipliğine memur olmuştur. Âl-i Abâ bir şair olup hocası tarafından kendisine Şemsî mahlası verilmiştir. Bu mahlasla yazmış olduğu bazı şiirleri vardır.³⁸⁷

OSMÂN NÛRÎ PÂŞÂ

HE: Diyarbekirli İbrâhim Pâşâ'nın oğlu olup Bağdat'a gitmiştir. Bir süre burada kalmış daha sonra Bağdat eski valisi Ali Rızâ Pâşâ'nın yönlendirmesiyle kendisine Mîr-i Mîrânî rütbesi verilmiştir. Pâşâ öldükten sonra Dersaâdet'e gitmiş 1264 (M.1847) senesinde Urfa sancağı,1266 (M.1849) senesinde Kars sancağına ve sonra Muş kazası ardından da Mardin kaymakamlığına memur olmuştur. Şairin bir divançe oluşturacak kadar şiiri vardır.³⁸⁸

OSMÂN RÂCİ EFENDİ

HE: Bafra'da 1227 (M.1812) senesinde doğmuştur. Bir miktar ilim tahsili görüp Trabzon'a mîr-i mîrandan Memiş Pâşâ'nın yanında beş altı sene süreyle hizmet görmüştür. Daha sonra Dersaâdet'e Hacılarköşkü adlı mahalledeki Öksüzce Hatib Camisine imam oldu. Şiirlerinde şefeteyn³⁸⁹ sanatı vardır.³⁹⁰

OSMÂNZÂDE AHMED TÂİB EFENDİ

HE: Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan Osmân Efendi'nin oğlu olup eğitim almış bir zattır. 1129 (M.1716) yılında Halep Mevleviyetine 1135 (M.1722) yılında Kahire Mevleviyetinde görev almıştır. Daha sonra bu görevinden ayrılmış ve Kahire'de vefat etmiştir. Olgun ve bilgin bir şahsiyet olan şair tarih düşürmede ve kıt'a yazmakta şöhretlidir. Ehâdis-i Şerîfe-i Erbaîn'e bir adet şerhi vardır. Hadîkatü'l-Vüzerâ isminde bir parça süslü eseri ile birkaç tane de şiiri olduğu biliniyor. Ayrıca bir divanı ve Salim Efendi Tezkiresinde kayıtlı birkaç renkli söyleyişi vardır.³⁹¹

³⁸⁷ Çiftçi, s. 421.

³⁸⁸ Çiftçi, s. 421.

³⁸⁹ İki dudak(bkz. Devellioğlu,2012,s.1147)

³⁹⁰ Çiftçi, s. 144.

³⁹¹ Çiftçi, s. 74.

ÖMER ZARÎFÎ EFENDİ

HE: Tuna'daki Rusçuk adlı memlekette doğmuştur. Sa'diyyeye tarikatine şeyh olmuştur. 1210 (M.1795) senesinde ölmüştür. Bir divanı vardır. Bir de Nasihat-nâme adlı kitabı vardır. Divanı kaybolmuştur. Hat sanatında da becerisi vardır.³⁹²

PERTEV / MUHAMMED PERTEV EFENDİ

AHT: Adı Mehmed Efendi'dir. Hocalar zümresinden Neş'et hocanın öğrencilerindendir. Önceki mahlası "Nûri" dir. Daha sonra hocası Neş'et ona bir mahlasname düzerek mahlasını vermiştir. Divanı vardır. Vak'anüvislik yapmıştır. Şiirleri nadir ve belîğdir. Mevki-i Hümâyûnda âmedî iken ölmüştür. Edirne'de Gülşeni şeyhi Sezâyi hazretlerinin türbesinde defnedilmiştir. Ölümüne Surûri 1222 (M.1807) tarihini düşürmüştür.³⁹³

HE: Dersaâdet'de doğmuştur. Anadolu muhâsebesi kaleminden Âmedî Odasına nakil olmuş burada bir müddet vak'anüvistlik yapmıştır. Daha sonra kendisine âmedî hizmeti verilmiştir. Bu sırada 1222 (M.1807) yılında ölmüştür. Hoca Neş'et Efendi'nin öğrencilerindendir. Kusursuz söylediği bir divanı vardır.³⁹⁴

PERTEV PÂŞÂ

HE: İzmid kazasına bağlı Darıca adlı kasabada doğup Dersaâdet'e gelmiştir. Burada çeşitli görevlerde bulunduktan sonra Mısır'a gitmiştir. Daha sonra Dersaâdet'e geri dönmüştür. 1253 (M.1837) yılında vefat etmiştir. Derviş bir zat olan şair şiir yazmada parmakla gösterilendir. Matbu bir divançesi vardır.³⁹⁵

PÎRÎZÂDE ŞEYHÜLİSLÂM MEHMED SÂHİB EFENDİ

HE: Pîrî Ağa adlı bir şahsın soyundandır. Dersaâdet'te 1085 (M.1674) yılında doğmuştur. 1113 (M.1701) tarihinde eğitime başlayarak 1135 (M.1722) tarihinde Selanik Mevleviyetine 1142 (M.1729) tarihinde Bursa Mevleviyetine ve daha sonra Mekke Mevleviyetine getirildi. O sıralarda Dersaâdet kadılığı yaptı ve bundan sonra 1146 (M.1733) tarihinde Anadolu Sadaretine 1150 (M.1737) tarihinde Rumeli

³⁹² Çiftçi, s. 276-277.

³⁹³ Çınarcı, s. 32.

³⁹⁴ Çiftçi, s. 65-66.

³⁹⁵ Çiftçi, s. 65.

Sadaretine 1158 (M.1745) tarihinde Saferin şehrinde Makam-ı Vâlâ görevine getirildi. 1159 (M.1746) senesinde Hicâz'a gidip dönüşünde Gelibolu'da ve Tekfurdağı'nda bir müddet ikamet ettikten sonra Üsküdar'a gitti. 1162 (M.1749) senesinde vefat etti. Şairin hayli miktarda eşsiz güzellikte şiiri vardır. Ayrıca şairin Mukaddime-i Halduniye adında sevilen bir çeviri kitabı da vardır.³⁹⁶

RÂ'İF ES-SEYYİD İSMA'İL PÂŞÂ / RÂ'İF İSMÂ'İL PAŞA

AHT: Kürt İbrahim Pâşâ adıyla meşhur İbrahim Paşa'nın oğludur. 1172 (M.1759) senesinde Sıdkı Efendi yerine harbane nazırı olmuştur. 1179 (M.1766) bu görevden alınıp yerine Mehmed 'İzzed Efendi getirilmiştir. Babası Belgrad valisi iken orada 1199 (M.1784) yılında ölen şair yine aynı yerde gömülmüştür.³⁹⁷

ŞT: Divan-ı Hümayunda hoca iken re'îsü'l-küttâb olmuştur. Ondan sonra vezirliğe nail olmuştur. 1199 (M.1784) da ölmüştür.³⁹⁸

RÂ'İF MOLLACIK-ZÂDE

AHT: Adı Mehmed Raif Efendi'dir. Her ilime kadirdir. Besim Efendi'nin küçük oğludur. Ömer Dede Camisi kabristanında defnedilmiştir. Kaside-i Berri'ye Türkçe tahmisi vardır. Şiirde ve düzyazıda ünlüdür. Mecmua halinde şiirine rastlanamamıştır.³⁹⁹

RAHMÎ

AHT: Antep asıllıdır. Hattattır. Farsçaya hakimdir. Antep'te Nuri Paşa'nın yaptığı caminin mihrabına inşa ettiği tarihi vardır. Gül Ahmed-zâdelikle meşhurdur. Attarlık bilir. 1172 (M.1758)'de ölmüştür.⁴⁰⁰

RAHMÎ / HÂCE RAHMÎ EFENDİ

AHT: Erzurumludur. 1223 (M.1808)'te vefat etmiştir.⁴⁰¹

³⁹⁶ Çiftçi, s. 256.

³⁹⁷ Çınarcı, s. 53.

³⁹⁸ Kılıç, s. 72.

³⁹⁹ Çınarcı, s. 53-54.

⁴⁰⁰ Çınarcı, s. 59.

⁴⁰¹ Çınarcı, s. 58.

HE: Hoca Rahmî Efendi, Sultan Selim Hân-ı Sâlis hazretleri devri alimlerinden olup 1223 (M.1808) tarihinde vefat etmiştir. Şeyhülislâm Ârif Hikmet ölümüne tarih düşürmüştür.⁴⁰²

RÂKİM

AHT: Harezmlî bir şairdir. İsmi Molla Mehmed Murad'tır. Hive şehrinde müftüdür. Pir bir şahsiyettir. Neva'i'nin naatine tahmis yazmıştır.⁴⁰³

RÂMİZ 'ABDULLAH PÂŞÂ / ABDULLAH RÂMİZ PÂŞÂ

AHT: Kırım kadısı Feyzullah Bey'in oğludur. Mısır seferine ordu kadısı olarak gitmiştir. 1211 (M.1796)'de eğitime başlamıştır. Mahmûd Pâşâ mahkemesinde katiplik yapmıştır. Sonra Mısır seferine Ordu Kadılığı göreviyle katılmıştır. Sonra hocalar zümresine katılıp Alemdâr Mustafa Pâşâ'nın yönlendirmesiyle Asitâne'ye gelmiştir. Kaptân-ı Derya olmuştur. 1223 (M.1808)'te meydana gelen yağma sırasında bir süre kılık değiştirmek zorunda kalmıştır ve Moskov ve Bogdan tarafına kaçıp saklanmıştır. Bir süre sonra katledilmiştir. Şiirleri vardır.⁴⁰⁴

HE: Rusya'nın Kırım adlı şehrinde doğmuştur. Gençliğinde 1189 (M.1775) tarihlerinde babasının yönlendirmesiyle Dersâdet'e geldi. Babası kendisi dokuz yaşındayken vefat etti. Sekiz sene bir dizi eğitim alan şair daha sonra Kudüs taraflarına gönderildi. Birkaç sene sonra Dersâdet'e geldi. Bir müddet Mahmûd Pâşâ'yı Veli Camisi avlusunda bulunan mahkemede naiplik yaptı. 1213(M.1798) tarihinde orduya kadı olarak geçti ve Mısır taraflarına gönderildi. Daha sonra Kahire'de mezbure ruznamçeliği yaptı. Daha sonra bir seneliğine tekrar İstanbul'a gelip humbarahane ve hendesehânedede baş muhasebecilik yaptı. O sıralarda orduyla birlikte Şumnu taraflarına yollandı. 1222 (M.1807) senesinde Sultan Selim Han hakkında ortaya atılan zor durum nedeniyle Kavala'ya sürgüne yollandı. Sürgün edildiği yere gitmesi sırasında Alemdâr Mustafa Pâşâ'nın kahyası kendisinin de arkadaşı Köse Kahya tarafından kurtarılmıştır. Sultan Mahmûd Han'ın Mustafa Pâşâ'yı baş vezirlik makamına getirdiğinde Ramiz Paşa'da onun sayesinde Kaptan-ı Deryalığa getirilmiştir. Bu sırada çıkan kargaşada Ramiz Paşa isyancılara karşı Mustafa Pâşâ'yı savunur. İsyancılara karşı sarayı ve Mustafa Pâşâ'yı savunmaya çalışsa da başarılı olamaz Mustafa Paşa hakkında idam

⁴⁰² Çiftçi, s. 167.

⁴⁰³ Çınarcı, s. 57.

⁴⁰⁴ Çınarcı, s. 57-58.

kararı çıkar, Râmiz Pâşâ'da Rusçuk'a kaçar. İki sene kadar orada kalan Râmiz Pâşâ bu sırada hakkında şefaât diler. Dersââdet'e dönüşü sırasında kendisine Hurşid Pâşâ tarafından kurulan pusu neticesinde vücuduna aldığı üç kurşunla vefat eder. Mezarı Yergügi Kal'asındadır. Mevlevî tarikatine mensub olan şairin hüner dolu renkli bir üslubu olduğu görülüyor. Şiiri ve inşası akıcı ve güzeldir.⁴⁰⁵

RÂSİH / RÂSİH EFENDİ

ŞT: İsmi Mustafa'dır. Konyalıdır. Halen daha burada oturmaktadır.⁴⁰⁶

HE: Tarikat-ı Muhammediye adlı kitabın arif yazarı, ilim sahibi, merhum Mehmed Efendi'nin oğlu Hadim Müftüsü merhum Ahmed Efendi'nin soyundandır. Babası Konya'da müftülük yaparken 1238 (M.1822) yılında dünyaya gelmiştir. Gençlik yıllarında babasıyla birlikte bir müddet Hadim'de ikamet ettikten sonra Konya'ya gitmiştir. Burada Konya Müftüsü Abdulahad Efendi'den ilim tahsili görmüş. 1244 (M.1828) senesinde Mevlevî şeyhi Eş-şeyh Saîd Efendi'nin yanında ilim öğrenmekteyken Tarsus kaymakamlığı görevine getirilmiştir. Bilgi ve erdem sahibi olan şairin hayli miktarda süslü şiiri vardır. Şair, Mevlevî Tarikatine mensuptur.⁴⁰⁷

RÂSİH EFENDİ

HE: Mehterbaşı Osmân Ağa'nın oğludur. Erken yaşta saraya çırak olmuştur. Burada bir müddet hizmet gördükten sonra bazı memuriyetler ve çûkadâr ağalığı hizmeti görmüştür. 1253 (M.1737) tarihinde ölmüştür. Müzik ilmini bilen bir şair olup şiirleri hoş ve güzeldir.⁴⁰⁸

RÂSİM / EGRİKAPULU MEHMED RÂSİM EFENDİ

AHT: Hattat üstadlarındandır. Nakşibandi tarikatinden Tokati Emin Efendi'den sonraki şeyhtir. Yetmiş yaşındayken 1169 (M.1755)'da ölmüştür. Adı Mehmed bin Yusuf'tur. Yakışır sözleri olan kayda geçmiş bir divançe şiiri vardır.⁴⁰⁹

HE: Egrikapulu Mehmed Râsim Efendi, Dersââdet'te Molla Aşkî mahallesi imamı Yûsuf Efendi'nin soyundan 1099 (M.1688)'da doğmuştur. Hat sanatındaki kudreti dolayısıyla yazı hocalığı hizmetine memur edilmiştir.1169 (M.1755) tarihinde

⁴⁰⁵ Çiftçi, s. 164-165.

⁴⁰⁶ Kılıç, s. 58.

⁴⁰⁷ Çiftçi, s. 147-148.

⁴⁰⁸ Çiftçi, s. 146.

⁴⁰⁹ Çınarcı, s. 53.

vefat etmiştir. Hat sanatında meşhur mahareti çok bir şair olup eserleri dilden dile dolaşır.⁴¹⁰

RÂSİM / ES-SEYYİD ÖMER RÂSİM EFENDİ

AHT: Asıl adı Faracıklı Ömer Efendi'dir. Babasının adı Mahmûd'dur. Şiirleri akıcıdır. Şiir ve inşada yegane olarak tanınır.⁴¹¹

HE: 1192 (M.1778) tarihinde Rumeli'de bulunan Firecik adlı kasabada doğmuştur. Gençlik yıllarında Dersâdet'e geldi. Bir müddet Defterdar Mektupçusu Odasında çalıştıktan sonra kendisine hocalık verildi. Dört sene boyunca defterdar kisedarlığı memuriyetinde bulundu. Daha sonra mevkûfât kalemi hocalığı yaptı. Bir müddet Rumeli ve Anadolu taraflarında memurluk yapan sanatçı daha sonra Dersâdet'e döndü ve kendisine maaş bağlandı. 1261 (M.1845) yılında vefat etti. Nazımda ve nesirde emsalsiz hünerde bir şair olup şiirleri ve sözleri beğenilmiştir.⁴¹²

RÂŞİD / REÎSÜLKÜTTÂB MEHMED RÂŞİD EFENDİ

AHT: Asıl adı Mehmed Râşid Efendi'dir. Reîsülküttâbtır. Kayserilidir. Kırık bir mizacı vardır dolayısıyla bu nedenle birkaç defa istifa etmek durumunda kalmıştır. 1259 (M.1843) tarihinde ölmüştür.⁴¹³

HE: Reîsülküttâb Mehmed Raşid Efendi Divan-ı Hümâyûn kalemi Kayserili Cafer Fevzî Efendi'nin soyundan 1167 (M.1753) tarihinde doğmuştur. Kisedârlık hizmeti ve begligçilik memuriyeti yapmıştır. Daha sonra bir müddet Sadrâzam Mektupçuluğunda memurluk yaptı. Daha sonra tekrar begligçilikteki memurluğuna geri döndü. 1202 (M.1787) senesinde Riyâset makamına daha sonra da çavuşbaşılık görevine getirildi. Yedi sekiz ay sonra tekrar riyaset makamına iki sene sonra da kınanarak tersane amirliğine gönderildi. 1212 (M.1797) senesinde riyaset kütüplüğüne getirildi. Aynı yıl vefat etti. Mezarı Sultan Bayezid-i Velî hazretlerinin camisinin bahçesine defnedildi. Zeki anlama ve sezgi yönü kuvvetli bir şairdir. Şiirleri ve nesirleri kabul edilebilir düzeydedir.⁴¹⁴

⁴¹⁰ Çiftçi, s. 148.

⁴¹¹ Çınarcı, s. 56.

⁴¹² Çiftçi, s. 149.

⁴¹³ Çınarcı, s. 56.

⁴¹⁴ Çiftçi, s. 151.

RÂŞİD BEG

HE: Ayıntablıdır. İnşadaki mahareti neticesinde Maraş kaymakamı Fevzi Pâşâ'nın divan katipliğini yapmıştır. Bu esnada meydana gelen bir olay neticesinde şehit olmuştur. Bir miktar hoş tarihi olan yazarın Fatihâ suresine, beğenilmiş bir kasidesi vardır.⁴¹⁵

RÂŞİD EFENDİ

HE: Alanya'da bulunan Îrâdî adlı kasabada 1220 (M.1805) senesinde doğmuştur. Anadolu kadıları zümresine dahil olmuştur. 1267 (M.1850) senesinde Musul niyabeti görevinde bulunmuştur. Aynı yıl vefat etmiştir. Fazıl, nükteli bir şahıstır. Hayli miktarda güzel kasidesi ve beğenilmiş gazelleri vardır.⁴¹⁶

RÂŞİD EFENDİ

HE: 1258 (M.1842) yılında Mektûbî-i Mâliye Hulefâsı sınıfına dahil oldu. Aynı sene Kâtib-i Evvel göreviyle Dâr-ı Şûrâ-yı Askerîyeye nakil oldu. İnşadaki mahareti neticesinde 1259 (M.1843) yılında Dersaâdet'e Ordu-yı Hümâyûnu Başkitâbetine memûriyetine 1264 (M.1847) yılında memuriyet göreviyle Eflak ve Boğdan taraflarına gitti. Dersaâdet'e geldiğinde Arabistan Ordu-yı Hümâyûnu Mümeyyizliği göreviyle Mektûbî-i Ser-Askerî Odasına memur oldu. Bir ay sonunda Sisam adasına ve sonra Vodin tarafına gitti. 1267 (M.1850) senesinde Niğde kaymakamlığında memur oldu. 1269 (M.1852) yılında memuriyetten ayrıldı. Tezkirenin hazırlanmasından altı ay önce Sumaku kaymakamlığında memur oldu. Şairin haylice güzide kasidesi ve beğenilmiş şiiri vardır.⁴¹⁷

RATİB / EBÛBEKİR RÂTİB EFENDİ

AHT: Adı Ebûbekir Efendi'dir. Nakşibendi tarikatine mensuptur. İlim ve irfan sahibi bir zat olan şair Rodos'ta bir kaza sonucu 1214 (M.1799) senesinde ölmüştür.⁴¹⁸

HE: Ebûbekir Râtib Efendi, Tosya adlı kasabada doğmuştur. Gençlik döneminde Dersaâdet'e gelmiştir. Burada bir miktar ilim tahsil edip o esnada tahvil kalemine memur olmuştur. Oradan Âmedî Odasına nakledilmiş ve kendisine hocalık rütbesi

⁴¹⁵ Çiftçi, s. 153.

⁴¹⁶ Çiftçi, s. 154.

⁴¹⁷ Çiftçi, s. 155.

⁴¹⁸ Çınarcı, s. 55.

verilmiştir. 1202 (M.1787) tarihinde büyük tezkirecilik vekaletine üç ay sonra Bozcaada'ya Mülğa Kitabetine gönderildi. 1206 (M.1791) tarihinde baş muhasebe hocalığı sonra da Cizye Muhasebeciliğine ve bir müddet sonra da Başmuhasebe hocalığına 1209 (M.1794) tarihinde de Riyaset Küttaplığına getirildi. İki yıl bu görevi yürüttü daha sonra Rodos'a gönderildi. 1214 (M.1799) tarihinde ise burada vefat etti. Üç dilde de şiir ve düz yazıdaki başarısıyla bilinen şairin şiirleri ve sözleri tarifsiz ve benzerine az rastlanan mahiyettedir.⁴¹⁹

RATİB AHMED PÂŞÂ / RÂTİB AHMED PAŞA / AHMED RÂTİB PÂŞÂ

AHT: Yenişehirli Topal Osman Paşa'nın oğlu Vezir Ahmed Paşa'dır. 1170 (M.1756) tarihinde ölmüştür. Güzel yazıları ve şiirleri vardır.⁴²⁰

ŞT: Osman Paşazade babasıdır. Babası ölünce vezir olmuştur. Mora valisi iken ölmüştür. Eşi benzeri olmayan maharetle bir vezirdir. 1171 (M.1758)'de vefat etmiştir.⁴²¹

HE: Merhum Topal Osman Paşa'nın soyundandır. Yenişehir-i Fenar'da doğmuştur. Babasının ölümüyle birlikte kendisine vezirlik makamı verilmiştir. Daha sonra kendisine Mora kapudanlığı verildi. 1175 (M.1761) senesinde burada vefat etti.⁴²²

RÂTİB BEG

HE: Yenişehirli Hâcî Şerîf Ağa'nın oğludur. 1260 (M.1844) tarihinde babası ile birlikte Hicaz'a gelip hac görevini yerine getirdi. Dersaâdet'e döndükten sonra Mûsîka-i Hümâyûn hademesi sınıfına geçti. Daha sonra burada onbaşı oldu. Şiirleri ve sözleri güzeldir.⁴²³

RECEB ENÎS EFENDİ

HE: Edirne'de doğup Dersaâdet'e gelmiştir. Kasımpâşâ'da bir mevlevihanede çilesini çekmiştir. Ermiş denilebilecek bir şahıs olup mürettep, pürüzsüz söylenmiş bir divanı vardır.⁴²⁴

⁴¹⁹ Çiftçi, s. 142.

⁴²⁰ Çınarcı, s. 55.

⁴²¹ Kılıç, s. 72.

⁴²² Çiftçi, s. 141-142.

⁴²³ Çiftçi, s. 143.

⁴²⁴ Çiftçi, s. 63.

REF'ET / ABDULLAH RA'FET BEGEFENDİ

AHT: Asıl adı Abdullah Bey'dir. Divan-ı Hümayunun yüksek derecelilerinden Rami Pâşâ'nın oğludur. 1158 (M.1745)'de ölmüştür. Salim Tezkiresinde bazı şiirleri vardır.⁴²⁵

HE: Şiirleri hüner dolu Abdullah Ra'fet Begefendi, Mehmed Râmi Pâşâ merhumun oğlu olup divân-ı hümâyunca Hicaz'a gönderilmiştir. Burada Vadi-i Fatıma adlı bölgede 1157 (M.1744) yılında ölmüştür. Sâlim Tezkiresinde bazı şiirleri vardır.⁴²⁶

REF'İ AMÎDİ / REFİ' EFENDİ

AHT: Es-Seyyid Mehmed Ref'i'dir. Diyarbakırlı'dır. Perişan bir hali olduğu için "Deli Ref'i" diye şöhret bulmuştur. 1129 (M.1717) da Amed'de doğmuştur. Divan sahibi meşhur Seyyid Lebîb Âmedî'nin torunudur. 1241 (M.1825)'te ölmüştür.⁴²⁷

HE: Diyarbakır'da doğmuştur. Daha sonra Kahire kadısı olmuştur. 1231(M.1815) senesinde vefat etmiştir. Şeyhülislâm Ârif Hikmet ölümüne tarih düşürmüştür. Açık ve düzgün söylenmiş bir kıta müretteb divanı vardır. Vefatından sonra Galata Mevlevihânesini süslemiştir. Şair 'Deli Ref'i' adıyla bilinmektedir.⁴²⁸

REF'İ ESİRİ-ZÂDE / REFÎ / MEHMED REFİ' EFENDİ

AHT: Nakkaş adlı mahallede oğlunun evinde 1234 (M.1819) yılında vefat etti. Şefkat tezkiresine göre Esirizade İsmail Efendi'nin oğludur.⁴²⁹

ŞT: Esirizade İsmail Efendi merhumun oğludur.⁴³⁰

HE: Esirizade İsmail Efendi'nin oğlu Mehmed Ref'i Efendi'dir. 1198 (M.1783) tarihinde eğitim görmüş. 1222 (M.1807) tarihinde Galata Mevleviyetine 1230 (M.1814) tarihinde Kahire Mevleviyetine 1231 (M.1815) senesinde Mekke Mevleviyetine nail olmuş 1233 (M.1817) tarihinde İstanbul kadılığına gelmiştir. 1234 (M.1818) senesinde de vefat etmiştir. Üsküdar'daki Selimiye Tekkesi karşısında defnedilmiştir. Bir divançe oluşturabilecek kadar şiiri vardır.⁴³¹

⁴²⁵ Çınarcı, s. 54.

⁴²⁶ Çiftçi, s. 138.

⁴²⁷ Çınarcı, s. 62.

⁴²⁸ Çiftçi, s. 191.

⁴²⁹ Çınarcı, s. 62.

⁴³⁰ Kılıç, s. 64.

⁴³¹ Çiftçi, s. 191.

RESMÎ

ŞT: İsmi Ahmed'dir. Rumeli kadılarında sülüs hattatıdır.⁴³²

REŞİD / REŞİD / MUSTAFA REŞİD EFENDİ

AHT: Vakanüvist Çeşmizade Mustafa Efendi'dir. 1184 (M.1770)'te Süleymaniye müderrisiyken vefat etmiştir. Şefkat Tezkiresinde dört gazeli ve iki beyiti vardır.⁴³³

ŞT: İsmi Mustafa'dır. Müderrisler zümresindedir."Çeşmizade" adıyla bilinen şair 1184 (M.1770) tarihinde vefat etmiştir.⁴³⁴

HE: Çeşmizade vak'anüvist Mustafa Reşid Efendi Dersaâdet'te doğmuştur. Eğitim almış ve bir müddet vakanüvistlik yapmıştır. 1181 (M.1770) senesinde ölmüştür. Bir miktar şiiri vardır.⁴³⁵

REŞİD EFENDİ

HE: Ayıntab hanedanındandır. Devrinin söz bilenlerindedir. İnşadaki mahareti neticesinde Bağdad valisi Ali Rızâ Pâşâ'nın Bağdat'a gittiği sırada onun mektupçuluk hizmetini gördü. 1249 (M.1833) tarihinde vefat etti. Şairin bir divanı vardır.⁴³⁶

REVNÂK

AHT: Harezmlî bir şairdir. Çağatay Türkçesiyle yazılmış bir divanı vardır. Tahminen 1210 (M.1795) yılında ölmüştür.⁴³⁷

REVNÂK

AHT: Üsküdar'da Sultan Tepesinde Hacı Hâce Tekkesi'nin şeyhidir. Adı Es-Seyyid Halil Buhari'dir. 1227 (M.1812) yılında öldü ve aynı bölgede defnedildi. Kendi halinde bir zattır. Hafızdır. Hafız ve Gülistan ile Bostan tarzında kitapları vardır.⁴³⁸

⁴³² Kılıç, s. 63.

⁴³³ Çınarcı, s. 60.

⁴³⁴ Kılıç, s. 70.

⁴³⁵ Çiftçi, s. 173.

⁴³⁶ Çiftçi, s. 174.

⁴³⁷ Çınarcı, s. 64.

⁴³⁸ Çınarcı, s. 64.

RIFKI

AHT: Keliz'de doğmuş Adana'ya hicret etmiştir. Bir müddet orada kalmıştır. Mısır ve Rum illerine seyahat etmiştir. Daha sonra tekrar Adana'ya gelmiş burada 1197 (M.1782) yılında ölmüştür. Beş cüz kadar divanı vardır. Hoş talik yazısı olduğu için daha çok yazma ile meşgul olmuştur.⁴³⁹

RIFKI

AHT: İsmi Mehmed'tir. Gefruz'da doğmuştur. Şeyh Behçet Üsküdarî'nin müritlerindedir. Şeyh Seyyid Ahmed Buhari türbedarı ve şeyhidir. Bir tarihi vardır. Bazı şiirleri kabul görmüş maiyettedir.⁴⁴⁰

RİZÂ HÂN

AHT: İsmi Muhammed'tir. Kazvinilidir. 1234 (M.1818) yılında burada ölmüştür. Önce Fransa'ya gitmiştir sonra Sultan Selim Han zamanında Anadolu'ya gelmiştir. Selimiye Camisinde tarih yazmıştır. Şiirde ve inşada maharetlidir.⁴⁴¹

RÛHÎ-İ KELİZİ

AHT: Mustafa isminde hünerli, ulema bir şairdir. Saygıdeğer bir vezirdir. Bir divanı ve Pend Attar üzerine Ruh'ul Şuruh adında bir şerhi vardır. 1213 (M.1798) yılında vefat etmiştir.⁴⁴²

RÛŞDİ

AHT: Ayaşlı'dır. El-Hâc Ahmed'in oğludur. Asıl adı Veliyüddin Efendi'dir. Divan-ı Hümayun hocalarındandır. Şiir ve inşası makbuldür.⁴⁴³

SA'DEDDİN / MÛSTAKİMZÂDE SÛLEYMÂN SA'DETTİN EFENDİ

ŞT: İsmi Süleyman'dır. Müstakimzâde adıyla meşhurdur. Pir bir zattır. Merhum Tokadî Emin hazretlerinin terbiyesindedir. 1202 (M.1787) senesinde vefat etmiştir.⁴⁴⁴

HE: Müstakimzâde Süleyman Sa'dettin Efendi Dersââdet'te 1131 (M.1719) senesinde doğmuştur. İlim gördükten sonra Nakşibendi tarikati şeyhi merhum Tokadi

⁴³⁹ Çınarcı, s. 61.

⁴⁴⁰ Çınarcı, s. 61-62.

⁴⁴¹ Çınarcı, s. 61.

⁴⁴² Çınarcı, s. 63.

⁴⁴³ Çınarcı, s. 60.

⁴⁴⁴ Kılıç, s. 75.

Şeyh Mehmed Emin Efendi'ye intisab olmuştur. Kendisinde rütbeyi hilafet etmiştir. 1202 (M.1787) senesinde tenhaya çekilip ibadet ederken hayatını kaybetmiştir. Naaşı Zeyrek Yokuşu'nda Soğukkuyu adlı mevkide bulunan Piri Mehmed Paşa cami-i şerifi mezarlığında merhum Şeyhi'nin kabri yanındadır. Alim, faziletli ve olgun bir şahsiyet olan şair emsalsiz denilebilecek düzeydedir. Eserleri de hoş ve güzeldir ki sayıları epeyce fazladır. Altı cildi Terceme-i Mektûbât-ı Ahmed-i Fârûkî, Şerh-i Dîvân-ı Hz. Ali (keremallahu vechehu), Tuhfe-tü'l-Hattâtîn, Devhatü'l-Meşâyih, Mecelletü'n-Nisâb, Terceme-i Na't-ı Kanûnü'l-Edep, Şerh-i Kasîde-i Müzarriye, Şerh-i Vird-i Seyyid Yahya, Terceme-i Fkh-ı Ekber, Risâle-i Tâc, Risâle-i Hadis-i Min Ürf, Risâle-i Ebeveyn, Şerh-i Hizbü'l-Hâfiz, Hâşiye-i Hizbü'l-Azâm, Hülâsâtü'l-Hediyye, Terceme-i Murassa-ı İbn-i Esir, Risâle-i Tâun, Terceme-i Ukudü'l-Lü'lüyye, Risâletü'l-Hay Fi Beyânü'l-Key, Şerh-i Ebyât-ı Baz-ı Mesnevî, Risâle-i Hüsn-ı Takvîm, Risâle-i Adetü'l-Bedr Fî Beyân-ı Şuhûr-ı İsna Aşer, Risâle-i Salavat-ı Vusta, Risâle-i Âdâb-ı Ulu'l-Bâb, Risâle-i Hisal-ı Aşere, Şerh-i Hür Erbaası, Risâle-i İrâdetü'l-Aliyye Fî İrâdetü'l-Cezâiye Ve'l-Kaliye, Cedvel-i Eimme-i İsna Aşer, Cedvel-i Aşere-i Mübeşşere, Menâkıb-ı Ashâb-ı Bedr, Menâkıb-ı İmâm-ı Azâm, Akidetü's-Sofya, Terceme-i Ahval-i Şuyûh-ı Ayasofya, Şerh-i Salavat-i Abdulkadiri'l-Geylânî, Şerh-i Bî-Nokta, Hadis-i Erbain, Risâle-i Tenşitü'l-Ensâr (?) Fî Hakk-ı Levni'l-Ahmer, Risâle-i Cevâhir-i Hamse olmak üzere otuz yedi eserinden başka birçok eseri daha olduğu biliniyor.⁴⁴⁵

SABÎH / SABÎH / AHMED SABÎH EFENDİ

AHT: Galata gümrüğü katibi Ahmed Bin Hüseyin adında bir şairdir. 1198(M.1783)'de ölmüştür. Şefkat Tezkiresinde iki gazeli vardır.⁴⁴⁶

ŞT: İsmi Ahmed'tir. Galata gümrüğü katibi Münecimbaşı'nın biraderidir. 1199 (M.1784) tarihinde vefat etmiştir.⁴⁴⁷

HE: Ahmed Sabih Efendi. Şehriyyü'l-asldır. İnşadaki başarısı dolayısıyla Galata gümrüğünde görev yapmaktayken 1198 (M.1783) tarihinde vefat etmiştir. Şairin bir miktar tarihi, kasidesi ve beğenilmiş gazellerinden oluşan mürettep bir divanı vardır.⁴⁴⁸

⁴⁴⁵ Çiftçi, s. 221-222.

⁴⁴⁶ Çınarcı, s. 77-78.

⁴⁴⁷ Kılıç, s. 87.

⁴⁴⁸ Çiftçi, s. 260-261.

SÂDIK / HASEKİZÂDE MEHMED SÂDIK EFENDİ

ŞT: İsmi Mehmed'tir. Müderristir. Hasekizâdelikle meşhur bir kişidir. 1196 (M.1781) tarihinde vefat etmiştir.⁴⁴⁹

HE: Şiirleri hüner dolu Hasekizâde Mehmed Sâdik Efendi şehriyyü'l-asl olup eğitim almıştır. 1296 (M.1878) senesinde vefat etmiştir.⁴⁵⁰

SADÎK

ŞT: İsmi Yahyâ'dır. İstanbul'da Hüsrev Paşa Câmî'si imamıdır. 1195 (M.1781) yılında vefat etmiştir. Bazı gazellerinde Şerîf bazı gazellerinde ise Siddik mahlasını kullanır.⁴⁵¹

SADULLAH EFENDİ

HE: Ankara'da Hâcî Behram Velî hazretlerinin sülâlesinden Abdülkerîm Efendi'nin soyundan dünyaya gelip ilim alarak niyabetlik göreviyle 1228 (M.1813) ve 1237 (M.1821) tarihlerinde Ayaş kasabası niyabetinde, daha sonra Ankara nekabetinde memur olmuştur. Sonra Dersââdet'e gelerek Havass-ı Refîa kazâsına bağlı Südlüce ve Hasköy'e tayin oldu. O sırada Mühendishâne-i Âmire hocası El-hâc İshak Efendi'den, Râkım Efendi'den, Turak Pâşâzâde İbrâhim Beg'den ilim görerek 1240 (M.1824) senesinde Ankara'ya gidip 1242 (M.1826) senesinde buranın müftülüğüne, 1258 (M.1842) senesinde Beypazarı, Kalecik ve Kangırı kadı vekilliği yapmıştır. Sonra Ankara'da istirahatete çekilmiştir. Kamil bir şair olup bir kıta divanı vardır.⁴⁵²

SAF-DER

ŞT: Kânî Efendi Hazretlerinin terbiyesindedir. Onun önemli hizmetkârlarındandır. Bazı gazellerinde Kânî mahlasını kullandığı görülür.⁴⁵³

SAHHAF MEHMED HÂTİF EFENDİ

HE: Manisa sancağındaki Teymurcu adlı kazaya bağlı Kulağuzlar köyü sakinlerindedir. 1232 (M.1816) senesinde Dersââdet'e gelip Şeyh Ebu Vefâ medresesinde ikamet ederek bir süre eğitim almıştır. Burada Arapça ve Farsça ilim

⁴⁴⁹ Kılıç, s. 88.

⁴⁵⁰ Çiftçi, s. 257.

⁴⁵¹ Kılıç, s. 86.

⁴⁵² Çiftçi, s. 220.

⁴⁵³ Kılıç, s. 89.

aldıktan sonra bir süre sahaflar çarşısında bir dükkanda kitapçılık yaptı. 1262 (M.1846) senesinde vefat etti. Hoş sohbet, renkli bir şair olup kabul gören bazı tarihleri vardır. Şiirleri birkaç gazelden ibarettir.⁴⁵⁴

SÂHİB / ŞEYHÜLİSLÂM OSMÂN SÂHİB EFENDİ

ŞT: Mûhlis Piri-zâde Osman Monla Efendi'dir. Şeyhülislâm olmuştur. 1182 (M.1768) sensinde vefat etmiştir.⁴⁵⁵

HE: Eski şeyhülislâmlardan Pirizâde Mehmed Sahib Efendi'nin oğlu olup eğitim görmüştür. İstanbul kadılığı yapmıştır. 1165 (M.1751) tarihinde Anadolu Sadâretine, 1169 (M.1755) tarihinde Rumeli Sadâreti görevini yapmıştır. Bir müddet Bursa'da kalmıştır. 1175 (M.1761) tarihinde sadâret makamına gelmiş iken 1183 (M.1769) senesinde vefat etmiştir. Mezarı Aksaray civarındaki Murad Pâşâ Camisi kabristanlığındadır. Babası ve kendisi 'Sâhib' mahlasıyla şöhret bulmuştur. Hoş şiirleri olduğu bilinse de bilinen şiirleri azdır.⁴⁵⁶

SÂÎ EFENDİ

HE: Tebriz'de 1218(M.1803) yılında doğup 1246 (M.1830) senesinde şehri Bâyezid'e gitti. Burada bir süre kaldıktan sonra Dersââdet'te aynı görevi yapmaktayken 1251 (M.1835) senesinde Mısır Valisi Mehmed Ali Pâşâ'nın işareti üzerine Mısır'a yollanıp Kahire'de on dört sene vakit geçirmiştir. 1265 (M.1848) tarihinde valinin ölmesiyle Dersââdet'e geri döndü. Dört beş sene kadar Takvimhane-i Âmirede çalıştı. Daha sonra Ahmediye Meydanında bir tâbhane yapıp bir müddet burada kalmıştır. Sonra tekrar Kâhire'ye gitmiştir. Her ilme kadirdir. Hat sanatındaki maharetiyle dikkati çeker.⁴⁵⁷

SÂKİB / HAKÎM SÂKİB EFENDİ

ŞT: İsmi Seyyid Mehmed'tir. Saray doktorlarından. Hocalar zümresindedir.⁴⁵⁸

HE: Rusya'ya bağlı olan Ahıska'ya iki saat mesafede bulunan Vifor adlı kasabada doğmuştur. Babası imamdır. Babasıyla birlikte Dersââdet'e gelmiştir.

⁴⁵⁴ Çiftçi, s. 440.

⁴⁵⁵ Kılıç, s. 74.

⁴⁵⁶ Çiftçi, s. 203.

⁴⁵⁷ Çiftçi, s. 206.

⁴⁵⁸ Kılıç, s. 27.

Irgatpazarı'nda bulunan Karamustafa Pâşâ medresesinde ilim tahsil etmiştir. Tıp alanındaki bilgisi nedeniyle Süleymâniye Cami'i civarındaki Tiryaki çarşısında tıp hocalığı yapmıştır. 1269 (M.1852) senesinde vefat etmiştir. Şiir noktasında bir şöhreti yoktur.⁴⁵⁹

SÂLİH RÂCİH EFENDİ

HE: Girid'de bulunan Kandiye adlı mahalde doğmuştur. İlim tahsili görmüştür. 1244 (M.1828) tarihinde Kahire'deki Bulak adlı yerdeki tabhaneye musahhih ünvanıyla dört beş yıl hizmet ettikten sonra Kandiye'ye dönmüştür. Arapça ve Farsça ilim tahsil etmiştir. Akranları arasında tercih edilmesine sebep olan düzgün söyleyişi olan bir şair olup epeyce şiiri vardır.⁴⁶⁰

SÂLİH RE'FET EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1229 (M.1813) tarihinde doğmuştur. 1250 (M.1834) tarihinde Atık-i Bâb-ı Defterîde bulunan Metrûk Mevkufât Kalemünde görev aldı. 1258(M.1842) tarihinde maliye hazinesinde bulunan ceride muhasebesine nakil oldu. Kabiliyeti neticesinde 1262 (M.1846) senesinde kendisine hamise rütbesi verildi. Bir miktar güzide tarihi ve beğenilmiş şiiri vardır.⁴⁶¹

SÂLİH RİF'AT BEG

HE: El-hâc Dırbâz Ağa'nın oğlu olup başmuhâsebe kaleminden Maliye Odası mektupçuluğuna getirilmiştir. Sonra da bu odanın mümeyyizliğine getirildi.1266 (M.1849) senesinde Sivas defterdarlığına birkaç sene sonra da Kürdistan eyaleti defterdarlığına getirildi. Bu tezkirenin hazırlanmasından beş altı ay önce Trabzon eyaleti defterdarlığına getirilmiştir. İnşada kabiliyeti olan şairin şiirde ise şöhreti yoktur.⁴⁶²

⁴⁵⁹ Çiftçi, s. 81-82.

⁴⁶⁰ Çiftçi, s. 143.

⁴⁶¹ Çiftçi, s. 139-140.

⁴⁶² Çiftçi, s. 187-188.

SÂLİK

AHT: Kaptanıderya Hüseyin Paşa'nın divan katibidir. Asıl adı Abdullah Efendi'dir. 1179 (M.1765) tarihinde hoca olmuştur. Ahlaklı ve hoş tavrılı bir şairdir. Alimane şiirleri üstadhane inşası vardır.⁴⁶³

SÂLİM

AHT: Rumeli eşrafından Tevfik Efendi'nin kahyası Mustafa Reşid Efendi'nin oğludur. İhya Efendi'nin de üvey oğludur. Kadı iken müderris ve şair olmuştur. Bursa'da ölmüştür. Hüsrev ü Şirin adında bir manzumesi ortaya çıkmıştır.⁴⁶⁴

SÂMİ EBÛBEKİR PÂŞÂ

HE: Osmân Pâşâ'nın oğlu olup Abdulhamîd Hân zamanında 1198(M.1783) senesinde Silistre eyaletinde vezirlik rütbesi aldı. 1213 (M.1798) tarihinde Ziyâ Pâşâ'nın sadrazamlığı zamanında kaymakamlık görevi verilmek istense de Egriboz'da ikamet etmekteyken 1229 (M.1813) tarihinde ölmüştür. Bir divanı vardır. Ancak gazellerindeki kafiyelerin yanlış kurgulanmıştır.⁴⁶⁵

SELİM / SELİM SIRRI PÂŞÂ

AHT: Tepedenli Ali Paşazâde- Veli Paşa'nın ortanca oğlu maliye tezkirecisi Selim Sırrı Beg'dir. Söz bilen ve sözü noksansız bir sanatçıdır. Zeki, tecribeli, arif bir zattır.⁴⁶⁶

HE: 1215 (M.1800) tarihinde Yanya'da doğmuştur. Babası Veli Paşa'nın vefatından sonra 1230 (M.1815) tarihinde İstanbul'a geldi. Burada biraz kaldıktan sonra Rumeli ve Anadolu taraflarında voyvodalık ve mütesellimlik gibi bazı hizmet ve memuriyetlerle meşgul oldu. İlimle olan yatkınlığı neticesinde maliye tezkireciliğine getirildi. Daha sonra fetihhane nezaretine ve iki yüz altmış bir senesinde Erzurum defterdarlığına ve daha sonra buradan ayrılarak Meclis-i Muhasebe-i Maliye azası sınıfına daha sonra da iki yüz altmış iki senesinde Ayvalık kazası kaymakamlığına buradan da meclis-i mezkurluk görevine iki yüz altmış üç senesinde Belgrad vezir

⁴⁶³ Çınarcı, s. 68.

⁴⁶⁴ Çınarcı, s. 69.

⁴⁶⁵ Çiftçi, s. 212.

⁴⁶⁶ Çınarcı, s. 72.

muhafızlığına getirilmiştir. Bu görevdeyken vefat etmiştir. Haylice güzel şiirleri vardır.⁴⁶⁷

SELİM SIRRI PÂŞÂ

HE: 1215 (M.1800) tarihinde Yanya'da doğmuştur. Babası Veli Pâşâ'nın vefatından sonra 1230 (M.1815) yılında Dersâdet'e gelerek bir süre Anadolu ve Rumeli'de voyvoda mütesellimliği hizmeti gördükten sonra eğitilmiş olması neticesinde Maliye Tezkireciliğine sonra da Fetihhâne Nezâretine 1261 (M.1845) senesinde de Rütbe-i Ūlâ göreviyle Erzurum defterdarlığına getirildi. Daha sonra burada Meclis-i Muhâsebe-i Mâliye sınıfına 1262 (M.1845) senesinde Ayvalık kazası kaymakamlığına, daha sonra buradan ayrılıp bir süre adı geçen meclise devam etti. 1263 (M.1846) senesinde vezirlik göreviyle Belgrad muhafızlığına gönderilmiştir. Bu görevden bir müddet sonra ölmüştür. Hayli miktarda güzel şiiri vardır.⁴⁶⁸

SERMED ŞEKERCİ-ZÂDE

AHT: Adı Feyzullah Efendi'dir. Selanik'te 1202 (M.1787)'de ölmüştür. Üsküdar'da Miskinler Tekkesi civarında Şeyhü'l Hattain'in tarafında babası Muhammed El müderris'in yanında gömülmüştür. Bir divançe oluşturabilecek kadar şiiri vardır.⁴⁶⁹

SERVET / OSMÂN SERVET EFENDİ

ŞT: İsmi Osman'dır. Sarayda sabıka dairesinde yazıcılık yapmıştır. Gazellerinin bir kısmında 'Hanif' bazılarında ise 'Servet' mahlasını kullanmıştır.⁴⁷⁰

HE: Enderuni Osmân Servet Efendi şehirli olup bir müddet Dârü's-Saâdetü's-Şerîfe başmemûru içerisinde yazıcılık yapmıştır. Sonradan hocalar zümresine dahil olmuştur. 1180 (M.1766) tarihinde Maraş'ta ölmüştür. Yazdığı bir kıta divançesiyle ismini bu aleme bırakmıştır.⁴⁷¹

⁴⁶⁷ Çiftçi, s. 218.

⁴⁶⁸ Çiftçi, s. 218.

⁴⁶⁹ Çınarcı, s. 69.

⁴⁷⁰ Kılıç, s. 25.

⁴⁷¹ Çiftçi, s. 82-83.

SEVDÂ MİRZÂ REF'Î

AHT: Hindistan'ın Leknehur adlı beldesindedir. Farsça, Arapça ve Hintçe şiirleri vardır. Ayrıca her üç dilde de tamamlanmış divanı vardır. Divanı burada basılmıştır. 1200 (M.1785) yılından sonra vefat etmiştir. O civarda bulunan Fedvi adlı bir şairle karşılıklı şiir söylemişler.⁴⁷²

SEYYİD AHMED KEMÂL EFENDİ

HE: Dersâdet'de 1223 (M.1808) yılında doğmuştur. 1241 (M.1825) senesinde Defterdâr Mektûpçusu Odasında görev aldı. 1246 (M.1830) senesinde Cerîde Muhâsebesi başkitâbetine nakledilip 1250 (M.1834) senesinde kendisine hocalık rütbesi 1251 (M.1835) senesinde kendisine rabia rütbesi verildi. İran tarafına gönderilmiş Vak'a-nüvis Es'ad Efendi adına yazdığı Müntahabât-ı Şeh-nâme adlı kitap ile bazı Farsça kasideler neticesinde ser-kitâbetine memur olup İran'a gitti. Daha sonra Dersâdet'e geldiğinde Mülkiye Nazırı Pertev Pâşâ kendisini Mektûbî-i Vekâlet-Penâhî odasında görevlendirdi. O sırada Dersâdet'e geldi. İki sene kadar tekmîl-i mesâlih-i memûriyetliği yaptı. 1256 (M.1840) senesinde oda-i mezbûr mümeyyizliğine memur olduktan sonra Mısır tarafına hitâm-ı memûriyetle gitti. Der-i Âliye'ye gelişinde Sadr-ı Âli muavini memuru oldu. 1259 (M.1843) senesinde kendisine rütbe-i sâlise bir süre sonra rütbe-i sâniye memuriyeti verilerek Cizre tarafına gönderildi. Daha sonra memuriyetliği bırakıp Dersâdet'e geldi. Es'ad Efendi'nin 1261 (M.1845) yılında Mekâtib-i Umûmiyye Nezâretine memur olması sırasında onun yardımcılığını yaptı. 1264 (M.1847) senesinde bu nezaretin müdürlüğüne getirildi. Aynı yıl kendisine rütbe-i ûla görevi verildi. Daha sonra Avrupa'ya gönderildi. Dersâdet'e geldikten üç yıl sonra, bu tezkirenin hazırlanmasından önce Berlin sefaretliği memuru oldu. Arapça ve Farsça bilen beğenilen, olgun, şiir ve inşada emsalsiz Fransızcaya da hakim bir kişi olup Müntahabât-ı Şeh-nâme isminde bir kıt'a süslü eseri ve Farsça kaidelere dair bir eseri vardır. Ayrıca çok sayıda noksansız şiiri vardır.⁴⁷³

SEYYİD MUSTAFA TÂLİB ELEFENDİ

HE: Dersâdet'te 1203 (M.1790) senesinde doğup Dîvân-ı Hümâyûn kalemine bir süre devam etti. Daha sonra bu kaleme mahsus olan tımarlardan birini aldı. Daha

⁴⁷² Çınarcı, s. 72.

⁴⁷³ Çiftçi, s. 359.

sonra 1248 (M.1832) senesinde katiplik hizmetiyle Şumnu'ya gitti. Orada kaldığı sırada 1253 (M.1837) senesinde Sultân Mahmûd Hân'ın burayı ziyareti sırasında kendisine hocalık rütbesi verildikten sonra Dersââdet'te bir müddet yaşadı. 1270 (M.1854) senesine tezkirenin yayımlanmasından beş-altı ay önce vefat etti. Tarih yazımında benzersiz biridir. Şiirleri aranan ve rağbet görendir. Bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır.⁴⁷⁴

SEYYİD YAHYA VÂKIF EFENDİ

HE: Abdurrahîm Efendi'nin oğlu olup eğitim alarak bir süre kassâm-ı askerî hizmetinde bulunduktan sonra Halet Mevleviyetine sonra Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye hükûmeti görevi kendisine verildikten sonra 1150 (M.1737) tarihinde ölmüştür. Şiire vakıf, marifetli bir şairdir. Şiirleri Sâlim Efendi Tezkiresinde kayıtlıdır.⁴⁷⁵

SEYYİDÂ

ŞT: İsmi Mehmed'dir. Sâlifü'z-zıkr Hayrî Efendi Hazretlerinin erkek kardeşidir. Dîvân-ı Humâyûn kaleminde görev almış eğitimidir. Bazı gazellerinde Sânî bazı gazellerinde Seyyidâ mahlasını kullanır. 1224 (M.1809) yılında vefat etmiştir.⁴⁷⁶

SİDDİK

AHT: Ayasofya vaizi Fazıl Süleyman Efendi'nin oğlu Yahya Efendi'dir. Mekke'de kadı iken 1165 (M.1751)'te vefat etmiştir. Bir divançe oluşturabilecek kadar şiirleri vardır.⁴⁷⁷

SİDKİ

AHT: İstanbul'da Davud Paşa civarında Sultan Bayezid Camii imamı ve Enes Hasan Efendi'nin halifesidir. Adı Abdullah Efendi'dir. 1130 (M.1717) yılında Aydın'da bulunan Halvetiye tekkesi şeyhi tarafından Küfe'ye yollanmıştır. Üç yıl kadar orada talim görmüştür. Daha sonra yine şeyhinin emriyle Asitâne'ye gelmiştir. Kırk sene kadar aynı hizmeti gördü. Yetmiş üç yaşında öldü. Koca Mustafa Paşa'da defnedilmiştir. On cüz kadar şiiri vardır.⁴⁷⁸

⁴⁷⁴ Çiftçi, s. 272.

⁴⁷⁵ Çiftçi, s. 429-430.

⁴⁷⁶ Kılıç, s. 78.

⁴⁷⁷ Çınarcı, s. 78-79.

⁴⁷⁸ Çınarcı, s. 78.

SIRRI PÂŞÂ

HE: Osmân Pâşâ'nın soyundan 1217 (M.1802) senesinde Konya'da dünyaya gelmiştir. 1229 (M.1813) senesinde kapıcıbaşılık rütbesini aldıktan sonra bazı hizmetlerde bulunmuştur. 1260 (M.1844) senesinde mîr-ümerâlık rütbesiyle Van kazası kaymakamlığına ve sonra da Kars kaymakamlığına 1266 (M.1850) senesinde Yemen eyaletine, 1268 (M.1852) senesinde de buradan ayrılarak Dersaâdet'e gelmiştir. Tezkirenin hazırlanmasından yedi sekiz ay önce Ordu-yı Hümâyûnu görevine getirilmiştir. Bilgili, tecrübeli, beğenilen bir vezir olup şiiirleri takdire şayandır.⁴⁷⁹

SİROZLU YÛSUF MUHLİS PÂŞÂ

HE: Siroz ayanı İsmâil Beg'in oğlu olup bir müddet burada mütesellimlik yapmıştır. 1233 (M.1837) senesinde memur olarak Yanya'ya gitmiştir. Daha sonra kendisine sâmiye rütbesi verildi. Sonra Egriboz muhafızlığına daha sonra da Saruhan eyaletine bir ara da Kütahya'ya gönderildi. Karaburun ve İğneadası muhafızlığı göreviyle Menteşe ve Karahisâr-ı Sâhib sancakları kendisine verildi. Sonra Dersaâdet'e geldi ve burada bir müddet kaldıktan sonra 1251 (M.1835) senesinde Belgrad muhafızlığına 1256 (M.1840) senesinde tekrar Saruhan eyaletine gitti. Daha sonra Rumeli'ye gitti. 1258 (M.1842) senesinde buradan ayrılmıştır. Siroz'a gelip 1259 (M.1843) senesinde vefat etmiştir. Şöhret sahibi bir şair olup eserleri baştan başa güzel ve aranılan ölçüdedir.⁴⁸⁰

SUBÎ

AHT: 966 (M.1558)'da bir tarih söylemiştir. Başka bir vasfı görülmemiştir.⁴⁸¹

SÛR-I 'AŞK

AHT: Adı, Eş-Şeyh Saadeddin'dir. Kabil civarında Dihi Yahya adlı bir kasabada doğdu. Kabil'de büyüdü. İlim ve marifetle öğrendi. Daha sonra tarikate girdi ve birçok müridi oldu. Bir defa Buhara'ya gelmiştir. Hekimlik de bilen bir şairdir. Bir kitap yazmıştır ve bir halifesi bu kitabı Buhara'ya götürmüştür. Buhara'da o kitap "Hacı

⁴⁷⁹ Çiftçi, s. 218.

⁴⁸⁰ Çiftçi, s.372.

⁴⁸¹ Çınarcı, s. 75.

Divane” adıyla şöhret bulmuştur. Oğlu da Buhara’da doktor olup o da Sûr ı ‘Aşk olarak bilinir.⁴⁸²

SURÛRÎ / MUSTAFA SÛRÛRÎ EFENDİ

AHT: Adı Osman’dır. Adanalıdır. Babasının adı Musa’dır. 1165 (M.1752) senesinde doğmuştur. Hafızdır. 1193 (M.1779) senesinde Tevfik Efendi’ye yazmış olduğu bir kasideyle İstanbul’a gelmiştir. 1203 (M.1789) senesinde Sünbülzade Vehbî’nin makamı olan Eski Zagre’de Vehbi ile yedi ay kalmıştır. Daha sonra kendisi de tek başına üç ay burada kalmıştır. Hikmet’in ölümüne düşürdüğü tarih 1229(M.1814)’dur. Endamı güzel, sözleri güzel sözler bahçesini andıran Anadolu şairlerinin önderi, kendisine gıpta ile baktıran bir zattır. Yumuşak huyu ve ahlakıyla bilinen biridir. Aile terbiyesi almış bir kişiliktir.⁴⁸³

HE: Mustafa Sürûrî Efendi Adana’da 1165 (M.1751) tarihinde doğmuştur. İlim ve hüner sarf eden şair 1193 (M.1779) tarihinde Dersaâdet’e hicret edip Sünbülzade Vehbi’nin kahyalık hizmetini gördü. Şiir yazma işiyle meşgul iken 1229 (M.1813) senesinde vefat etmiştir. Dünya tarihinde önder olan ve asrın nükte bilen ışık saçan şairi olup kusursuz söylenmiş divanı kendisinden yadigar kalmıştır. Yine kendisinden kalan ve şöhretine vesile olan sihr-i helal sanatıyla oluşturulmuş güzel tarihleri kayda alınmıştır.⁴⁸⁴

SURÛRÎ

AHT: Buhara’ya altı saat mesafedeki Taklaka adlı yerdendir. Çağatayca hayli miktarda şiiri vardır. 1224 (M.1809)’te hayatta olduğu biliniyor.⁴⁸⁵

SUYOLCUZÂDE MEHMED NECÎB EFENDİ

HE: Eyyûb Ensârî hazretleri adına mensup köyde doğmuştur. Kahire kadıları sınıfına dahil olup Haremeyn müfettişi maiyetinde katiplik hizmeti görüyorken 1171 (M.1757) tarihinde ölmüştür. Hat sanatında maharetli olması neticesinde Devhatü’l-Küttâb isminde süslü bir eseri ve hayli miktarda renkli şiiri vardır.⁴⁸⁶

⁴⁸² Çınarcı, s. 76.

⁴⁸³ Çınarcı, s. 69-70.

⁴⁸⁴ Çiftçi, s. 217.

⁴⁸⁵ Çınarcı, s. 71.

⁴⁸⁶ Çiftçi, s. 397.

SUYOLCUZÂDE MEHMED SÂLİH VASFÎ EFENDİ

HE: El-hâc Hasan Ağa'nın soyundan Dersaâdet'de 1222 (M.1807) senesinde doğmuştur. Vaktini ilim tahsiliyle geçirmiştir. 1235 (M.1819) tarihinde Hâlet Efendi'nin dairesinde müezzinlik yaptı. 1236 (M.1820) senesinde Sarây-ı Hümâyûn-ı Mülûkâneye çirak oldu. On yıl burada kaldıktan sonra hocalık rütbesini alarak İslimye kazâsı kâimmakâmlığına memur oldu. Bir sene sonra da bu görevden ayrılarak çuka Fabrika-i Hümâyûnu Nezâreti görevine geldi. On üç ay sonunda Dersaâdet'e geldi, 1269 (M.1852) senesinde de bu fabrikanın yönetimini aldı. Şair Beşiktaş'taki evinde ikamet etmekteyken ölmüştür. Müzik ilmini bilen bir şairdir. Bu yönü şiirlerine de yansımıştır. Şairin birkaç kıta hoş şiiri vardır.⁴⁸⁷

SÜLEYMÂN DÜRRÎ EFENDİ

HE: Şumlu adlı kasabada müderris Tayyîb Efendi'nin soyundan 1236 (M.1820) senesinde doğmuştur. 1262 (M.1845) senesinde hocalık rütbesini almıştır ve bir müddet Tophâne-i Âmire Mektûpçuluğu Odasına devam etmiştir. 1266 (M.1849) senesinde Saray Mektupçuluğu Odası halifesi olmuştur. Sünbülzâde Vehbî Efendi Tuhfesi adlı eserine Güher-rîz adında bir nazire yazmıştır.⁴⁸⁸

SÜLEYMÂN FÂİK EFENDİ

HE: Hâfız Ali Ağa'nın soyundan Sakız adasında 1198 (M.1783) senesinde doğmuştur. Küçüklüğünde babasının yönlendirmesiyle Dersaâdet'e geldi. Burada Mektûbî-i Sadr-ı Âli odası halifesi sınıfına dahil oldu. Bir müddet hocalık yaptıktan sonra birkaç defa Rumeli ve Anadolu taraflarına memuriyet görevliyle gitti. Sonra Dersaâdet'e dönüp 1226 (M.1811) senesinde Ordu-yı Hümâyûn içerisinde bulunduğu sırada Sergi Muhasebesi Nezaretine, 1244 (M.1828) senesinde Mektûbî Odası serhalîfeliğine 1229, 1232 ve 1238 (M.1813,1816 ve 1822) senelerinde iki defa Esham Muhasebeciliğine daha sonra Kalyonlar kitabetine naklolduktan sonra 1241 (M.1825) senesinde Mektûbî-i Sadr-ı Âli memûriyetine ve bir müddet sonra Mevali Muhasebeciliğine ve 1245 (M.1829) tarihinde Harameyn Muhasebeciliğine iki yılın sonunda da Rûz-nâmçe-i Evvel görevine geldi. 1250 (M.1834) senesinde Ceride

⁴⁸⁷ Çiftçi, s. 434-435.

⁴⁸⁸ Çiftçi, s. 134.

Nezaretî görevindeyken 1253 (M.1837) senesinde ölmüştür. İnşaya hakim bir şahıs olup Sefînetü'r-Rüesâ adlı esere bir zeyl çalışması vardır.⁴⁸⁹

SÜLEYMÂN KERÎMÎ EFENDÎ

HE: Lefke nâm kasabada doğmuştur.1229 (M.1813) senesinde Dersaâdet'e gelip Zihneli Abdurrahman Efendi'den ders ders almıştır. Daha sonra Fâtih Sultân Mehmed Hân Camisi ciavrındaki medreselerden birinde ikamet etmekteyken Farsça ders almıştır. Kendine has üslup sahibi her çeşit söz söylemeye mahareti olan şairin sözleri latiftir.⁴⁹⁰

SÜLEYMÂN NAHÎFÎ EFENDÎ

HE: Şehriyyü'l-asl olup 1100 (M.1688) tarihinde Acem'e gitmiş burada Mehmed Pâşâ'nın hizmetine girmiştir. 1130 (M.1717) tarihinde Engerus elçisi İbrâhim Ağa'nın hizmeti için adı geçen yere gitmiştir.1151 (M.1738) yılında vefat etmiştir. Mezarı Maltepede'dir. Benzersiz bir şair olup sözleri aşıkane şiirleri ise gayet üstadanedir. Hilyetü'l-Envâr adında naat türünde güzel bir eseri vardır. Mevlid tarzında yazılmış renkli bir mesnevisi, bir adet matbu tercümesi ve Salim Tezkiresi'nde kayıtlı gönül alan bir miktar şiiri vardır.⁴⁹¹

SÜLEYMÂN RE'FET PÂŞÂ

HE: Çukadâr ağası Mustafa Ağa'nın soyundan Dersaâdet'te 1222 (M.1807) tarihinde doğdu. Gençliğinde Enderûn-ı Hümâyûna çırak olup ilim tahsil etti. Bir müddet sonra miralaylık rütbesini aldı. Sonra Ferîkân-ı Kirâm sınıfına katıldı ve askeriyede Reîsü'r-rüesâ oldu. 1260 (M.1844) senesinde yükselerek vezirlik makamına 1261 (M.1845) senesinde de kendisine ser-askerlik görevi verilmişken Paris'e gitti. İki sene kadar burada kaldıktan sonra 1264 (M.1848)senesinde Dersaâdet'e döndüğü sırada Ticaret Nezaretî görevine 1265 (M.1849) yılında Kapûdân-ı Deryâlîğa 1267 (M.1851)senesinde Meclis-i Vâlâ azâsı sınıfına 1268 (M.1852) senesinde de Hudâvendigâr eyâletine 1269 (M.1853) senesinde Halep eyaletine gönderildi. Şairin şiirleri ve yazıları ölçülemeyecek derecede güzeldir.⁴⁹²

⁴⁸⁹ Çiftçi, s. 325-326.

⁴⁹⁰ Çiftçi, s. 358.

⁴⁹¹ Çiftçi, s. 399-400.

⁴⁹² Çiftçi, s. 138-139.

SÜLEYMÂN SENÎH EFENDİ

HE: El-hâc Şerîf Ağa'nın oğludur. Meclis-i Vâlâ Azâsı Ali Rızâ Efendi'nin kardeşidir. Bursa'dan Dersââdet'e gelip bir müddet Dîvân-ı Hümâyûn kalemine ve sonra Mekteb-i Maârif-i Adliyyeye devam ederek bir süre Arapça ve Farsça ilim tahsil ettikten sonra 1258 (M.1842) senesinde bu kalemin Mühimme-nüvîsânı silkine ve 1259 (M.1843) senesinde Mektûbî-i Vekâlet-Penâhî odası halifesi sınıfına dahil oldu. Daha sonra kendisine Amedi Odası namzedliğine getirilmişken tezkirenin hazırlanmasından yedi sekiz ay önce Anadolu müsteşarı başkıtabetliği memuriyetine getirildi. Şair nazma ve nesre kadir, mahir bir şair olup bir divan olacak kadar hoş şiiri vardır.⁴⁹³

SÜLEYMÂN TÂLİB EFENDİ

HE: Trabzon eyaletinden Üçüncüzâde Hüseyin Ağa adlı birinin soyundan 1229 (M.1813) senesinde doğmuştur. Bir ara Silk-i Askeriye dâhil olmuşsa da bir müddet sonra buradan ihraç olunmuştur. Bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır. Şiirlerinde Ata mahlasını kullandığı biliniyor.⁴⁹⁴

ŞÂHİN GİRÂY HÂN

HE: Topal Ahmed Girây Sultân'ın oğlu olup kardeşi Sâhib Girây Sultân'ın devrinde kalgaylık yapmıştır. 1198 (M.1783) tarihinde Kırım'ın Rusya'ya dahil edilmesiyle 1201 (M.1786)'de Rodos'a sürülmüştür. O yıl vefat etmiştir. Daire şeklinde yazmış olduğu beğenilen şiirleri vardır.⁴⁹⁵

ŞÂKİR / ŞÂKİR EFENDİ

AHT: Midilli adası müftüsü Ebubekir Efendi'nin oğludur. Eğitim görmüş bir şahsiyettir. Asitâne'ye gelmiş Hamidiye medresesinde hücre-nişinlik yapmıştır. İnce manaları olan bir şairdir.⁴⁹⁶

HE: Şakir Efendi Midilli müftüsü El-hac Ebubekir Efendi merhumun soyundan bin iki yüz on yedi tarihinde doğup Dersââdet'e eğitim görmeye gelmiştir. 1250 (M.1834) yılında tarîk-i feyz-refik-i bab-ı ali kütüplüğüne ve daha sonra Mekteb-i Maarif-i Adliye öğrenciliğinde bir süre Arapça ve Farsça öğrendikten sonra zabtiye

⁴⁹³ Çiftçi, s. 229.

⁴⁹⁴ Çiftçi, s. 272.

⁴⁹⁵ Çiftçi, s. 237-238.

⁴⁹⁶ Çınarcı, s. 73.

meclisine ve daha sonra Ziraat Meclisi Müftülüğü memuriyetine getirildi. İki yüz altmış yedi senesinde mevleviyetle Halep'e ve son olarak da İstanbul'a gelmiştir. İlim ve faziletli bir şair olan Şakir'in Avamil Risalesi'ne Türkçe bir tercüme manzumesi ve güzel söylenmiş hayli şiiri vardır.⁴⁹⁷

ŞÂKİR EFENDİ

HE: Midilli müftüsü El-hâc Ebûbekir Efendi'nin soyundan 1217 (M.1802) tarihinde dünyaya geldi. Dersaâdet'e ilim görmeye gitti. 1250 (M.1834) yılında saray katipliğine ve sonra da Mekteb-i Maârif-i Adliyede öğrencilik yaptı. Bir süre sonra Arapça ve Farsça öğrendikten sonra ziraat meclisi müftülüğü memurluğuna, 1267 (M.1850) senesinde de mevleviyet göreviyle Haleb'e gitti. Daha sonra Dersaâdet'e gelmiştir. Avâmil Risâlesi'ne bir adet Türkçe tercümesi ve hayli miktarda hoş şiiri vardır.⁴⁹⁸

ŞEFKAT EFENDİ

HE: Bağdat asıllı olup Rûm'a gitmiştir. Bir süre Kırım hanlarının bünyesinde çalışmıştır. Dersaâdet'te Eflak ve Boğdan beylerinin yanında kitabet hizmeti gördükten sonra Kuruçeşme'de hanesine çekilmişken 1242 (M.1826) senesinde ölmüştür. Hadîkatü'l-Vüzerâ adlı kitaba birkaç cüzden oluşan zeyl denemesi vardır.⁴⁹⁹

ŞEHİRİ

AHT: Hocalar zümresinden Malatyalı Ali Efendi'dir. Nef'inin öğrencilerindedir. Tezkirecilik de yapmıştır. 1071 (M.1660)'de ölmüştür.⁵⁰⁰

ŞEMSİ BEG

HE: Dersaâdet'de doğmuştur. Enderun'a gitmiştir. Eğitim almıştır. 1262 (M.1845) yılında ölmüştür. Müzik ilmindeki başarısı görünendir. Şiirleri zişt u zîbâ nevindedir.⁵⁰¹

⁴⁹⁷ Çiftçi, s. 235.

⁴⁹⁸ Çiftçi, s. 235.

⁴⁹⁹ Çiftçi, s. 242.

⁵⁰⁰ Çınarcı, s. 76.

⁵⁰¹ Çiftçi, s. 246.

ŞEREF HÂNİM

HE: Eski şeyhülislâm Ârif Efendi'nin akrabasından Nebîl Beg'in soyundan 1224(M.1809) senesinde dünyaya gelmiştir. Babasının izinden gitmiş hayli miktarda hoş şiiri vardır.⁵⁰²

ŞEREF NÂYÂB EFENDİ

HE: Tahvîl kaleminden Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn Odası halifesi sınıfına dahil olup bir ara bazı vezirlerin kapu kethüdâlıkları hizmetini gördü. 1248 (M.1832) yılında vefat etti. Şiirleri de mahlası gibi benzersizdir.⁵⁰³

ŞERİF / ŞEYHÜLİSLÂM MEHMED ŞERİF EFENDİ

AHT: Babası Şeyhülislam Mehmed Efendi'dir. 1204 (M.1790) tarihinde vefat etmiştir. Şair 1136 (M.1723) tarihinde müderris zümresine nail olmuştur. 1150(M.1737) tarihinde Diyarbakır Mevleviyetine, 1167 (M.1753) tarihinde Kudüs Mevleviyetine, 1174 (M.1760) tarihinde Bursa kazasına,1180(M.1766)'de İstanbul kadılığına, 1185 (M.1771)'te Anadolu, 1189 (M.1775) tarihinde Rumeli kadılığına getirilmiştir. 1192 (M.1778)'de görevlerini bitirmiş bir şekilde inzivaya çekilmiştir. 1203 (M.1789) senesinde şeyhülislam olmuştur. Altmış gün kadar bu görevi yaptıktan sonra hayatını kaybetmiştir. Şiirleri ve nesirleri değerli ve kabul gören bir mahiyettedir.⁵⁰⁴

HE: Mehmed Es'ad Efendi'nin soyundandır. 1136 (M.1723) Tarihinde doğmuştur. 1151(M.1738)'de eğitimine başlamıştır. 1167 (M.1753) tarihinde Diyarbakır Mevleviliğine, 1173 (M.1759)'te Bursa Mevleviliğine, 1180(M.1766)'de İstanbul kadılığına, 1185 (M.1771)'te Anadolu Sadaretine, 1189 (M.1775)'da Rumeli Sadaretine getirilmiştir.1192 (M.1778) senesinden sonra ise inzivaya çekilmiştir. 1203 (M.1789) senesinde şeyhülislamlık makamına getirilen şair, bu görevden iki ay sonra 1204 (M.1790) yılında hayatını kaybetmiştir. Şair ilim ve fazilet doludur. Füsulü'l-Ara Fi-Şanü'l-Müluk ve'l-Vüzera isminde bir risaleleri ve müntehabat-ı eş'ara dair

⁵⁰² Çiftçi, s. 240.

⁵⁰³ Çiftçi, s. 395.

⁵⁰⁴ Çınarcı, s. 74-75.

Letaifü'l-Kemal isminde bir mecmua-i rengin-makaleleri ve güzel söylenmiş mürettep bir kıt'a Divan-ı vardır.⁵⁰⁵

ŞERÎF SIRRI EFENDİ

HE: Edirne'de 1236 (M.1820) tarihinde doğmuştur. Eğitim almıştır. Sırrı mahlasıyla şiirleri vardır.⁵⁰⁶

ŞERÎF TAL'AT EFENDİ

HE: Edirne'de 1235 (M.1819) senesinde doğmuştur. Burada katiplik yapmıştır. Şiirleri kedi tırmığı gibidir. Vezni ise kabul edilir düzeydedir.⁵⁰⁷

ŞEVKET EFENDİ

HE: Maraş'ta doğmuştur. Bazı vezirlerin katipliğini yapmıştır. Böylece hocalar sınıfına dahil olmuştur. Mevlevi tarikatine mensup süslü üslubu olan bir şairdir.⁵⁰⁸

ŞEYH AHMED HÂLİS EFENDİ

HE: Sâkîb Efendi'nin oğludur. Babası öldükten sonra Kütahya'nın Arguniye Mevlevi dergahına gidip kır beş sene orada kaldı. 1191 (M.1777) senesinde ölmüştür. Sözleri mucize olan bir şairdir. Şiirleri ve sözleri noksansızdır.⁵⁰⁹

ŞEYH AHMED RESÎMÂ EFENDİ

HE: Üsküdar'da doğmuştur. Mevlevi tarikatine intisab ederek 1198 (M.1783) tarihinde Yenişehir-i Fenâr'daki mevlevihanedeyken Dersâdet'e geldi.1218 (M.1803) tarihinde vefat etti. Hoş, latif bir şair olup şiirleri hatırlanır cinstendir.⁵¹⁰

ŞEYH AVNÎ EFENDİ

HE: Eyyûb Efendi zaviyesi şeyhi Eşrefzâde Şeref Efendi'nin soyundan Bursa'da 1120 (M.1706) tarihinde doğup bir süre bu zaviyede şeyhlik yapmıştır. 1250 (M.1834) yılında ölmüştür. Şairin şeyhane şiirleri vardır.⁵¹¹

⁵⁰⁵ Çiftçi, s. 240-241.

⁵⁰⁶ Çiftçi, s. 219.

⁵⁰⁷ Çiftçi, s. 274.

⁵⁰⁸ Çiftçi, s. 251.

⁵⁰⁹ Çiftçi, s. 122.

⁵¹⁰ Çiftçi, s. 168.

⁵¹¹ Çiftçi, s. 318.

ŞEYH EL-HÂC MUHAMMED MURÂD EFENDİ

HE: Abdulhalîm Efendi'nin soyundan Dersaâdet'te 1203 (M.1788) senesinde doğmuştur. Kur'anı hıfz ederek Dersaâdet'te Çarşanbabâzârı'nda Murâd Molla Dergâhı şeyhi olmuştur. 1264 (M.1848) senesinde ölmüştür. Sevilen bir şeyhtir. Farsçaya hakim olan şair bazı önemli kişilere de mesnevi yazmıştır. Ayrıca Hülâsâtü's-Şüyûh isminde mesnevi şerhi, Mâ-hazer isminde Attar'ın Pend-nâme şerhi ve Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî, Şerh-i Kavâyid-i Fârisiye ve bir adet de Türkçe divanı vardır.⁵¹²

ŞEYH HAKKI EFENDİZÂDE AHMED TEVHÎD EFENDİ

HE: Dersaâdet'de doğmuştur. Kethüdâzâde Ârif Efendi'den ilim tahsili görmüştür. Farsça eğitim aldıktan sonra 1255 (M.1839) yılında Mekteb-i İrfâniye şâkirdânı hocalığına tayin edildi. Daha sonra Bahriye Meclisi müftülüğüne girmiş bir süre sonra buradan da ayrılmıştır. 1263 (M.1847) senesinde askeri aza meclisi sınıfına dahil oldu. 1266 (M.1850) senesinde Mekke'ye gitti. Tezkirenin yazılışı sırasında Medine Mevleviyetinde görev aldı. Olgun, becerikli bir şairdir. Birçok güzel kasidesi ve beğenilmiş gazelleri vardır. Astroloji'de mahareti olan bir şairdir.⁵¹³

ŞEYH HANDÎ EFENDİ

HE: Kıbrıs'ın Lefkoşa adlı mahalinde doğdu. Dersaâdet'e gelip bir müddet Galata Mevlevihanesinde ikamet etti. Adada bulunan Mevlevihane'ye nail oldu. 1140 (M.1727) tarihinde öldü. Zarif bir şairdir. Şiirleri hoş ve latiftir.⁵¹⁴

ŞEYH HASAN SEZÂYÎ EFENDİ

HE: Mora'da doğmuştur. Edirne'ye göç etmiştir. Gülşenî tarikatinden Şeyh Mehmed La'î Efendi'den inabet almıştır. Daha sonra onun yerine buradaki Gülşenî dergâhına şeyh olmuştur. 1251 (M.1835) tarihinde vefat etmiştir. Bir divanı vardır.⁵¹⁵

ŞEYH KUDDÛSÎ EFENDİ

HE: Anadolu'da bulunan Nigde adlı yerin Bor ilçesinde doğmuştur. Kadiriyye tarikatine girmiştir. Bu görevle Rumeli ve Anadolu taraflarında görev almıştır. Sonra Hicaz'a gitmiştir. On yedi sene müddetle burada kaldıktan sonra köşesine çekilmiştir.

⁵¹² Çiftçi, s. 375-376.

⁵¹³ Çiftçi, s. 77.

⁵¹⁴ Çiftçi, s. 126.

⁵¹⁵ Çiftçi, s. 220.

1265 (M.1849) senesinde ölmüştür. Mutasavvıf bir şeyh olduğu için şiirlerinin geneli de tasavvufane ve şeyhane tarzdadır. Bir de divanı vardır.⁵¹⁶

ŞEYH MEHMED RIFKI EFENDİ

HE: Bahr-ı Siyâh sahilindeki kasabalardan birinde doğmuştur. 1228 (M.1813) tarihinde Dersaâdet'e Sultân Ahmed Hân medresesinde eğitim alıp Vahyî Efendi'den Farsça ilim alarak Üsküdar'daki Selîmiye tekkesi şeyhi, Nakşibendi, Ali Behçet Efendi'den ilim tahsili gördü. 1248 (M.1833) senesinde Unkapanı civarındaki Ahmedü'n-Neccârî dergâhına şeyh olarak geldi. Burada Farsça ders verdi. Şiirleri tasavvufane ve şeyhanedir.⁵¹⁷

ŞEYH MUHAMMED BAHÂEDDİN EFENDİ

HE: Şeyhler sınıfındandır. Şeyh İsmâil Hakkı Efendi'nin oğludur. Babası öldükten sonra Bursa'nın Tuzbazarı mevkisinde Halvetiyye zaviyesinde bir sene kadar şeyhlik yapmıştır. 1138 (M.1726) tarihinde vefat etmiştir. Hoş yaratılışlı benzersiz bir şahsiyettir. Eserleri paha biçilmez tarzdadır.⁵¹⁸

ŞEYH MURÂDÎ EFENDİ

HE: Dersaâdet'de 1215 (M.1800) tarihinde doğup Sumaku adlı memlekete göç etti. Burada Şeyh Abdurrahman Efendi'den inabet aldı.1255 (M.1839) senesinde hilafet postuna oturdu. Sonra Dersaâdet'e gitti. Elinden her iş gelir bir şahıs olup hayli miktarda güzel eseri olduğundan başka kendi hattıyla yazmış olduğu birçok beyiti vardır.⁵¹⁹

ŞEYH MUSTAFA MÜŞTÂK EFENDİ

HE: Anadolu'nun Bitlis adlı bölgesinde doğmuştur. Kadiriyye tarikatine şeyh olmuştur. Daha sonra Dersaâdet'e gelip Eyyûb Ensârî hazretlerinin ismine mensub olan köyde bulunan Selâmî Efendi tekkesinde bir müddet ikamet ettikten sonra 1247 (M.1831) tarihinde memleketine gidip bir müddet sonra burada öldü. Şairin bir adet divanı vardır.⁵²⁰

⁵¹⁶ Çiftçi, s. 349.

⁵¹⁷ Çiftçi, s. 189.

⁵¹⁸ Çiftçi, s. 71.

⁵¹⁹ Çiftçi, s. 376.

⁵²⁰ Çiftçi, s. 377.

ŞEYH MUSTAFA SÂKİB EFENDİ

HE: İzmir’de doğmuştur. Dersaâdet’te Köprülüzâde Mustafa Pâşâ’nın eğitim dairesine girdi. Bir müddet sonra Edirne’ye gidip Murâdiye Mevlevi dergahında görev aldı. Sonra tekrar Dersaâdet’e gelip burada epey bir süre ikamet ettikten sonra Konya’ya gitti.1200 (M.1785) tarihinde Kütahya’nın Arguniye adlı tekkesine gitti. Elli yıl kadar burada şeyhlik yaptı.1248 (M.1832)yılında hayatını kaybetti. Faziletli bir şair olan şairin eserleri iyi söylenmiş cinstendir. Açık ve düzgün söylenmiş bir divanı vardır. Ayrıca Mevleviye ariflerinin hayatını anlatan bir kıta eseri vardır.⁵²¹

ŞEYH NECÎB EFENDİ

HE: Mora’da bulunan Tırpoliçe adlı yerde doğmuştur. Burada Halvetiyye tarikatine mürit olmuştur.1236 (M.1820) yılında vefat etmiştir. Gönül alan haylice süslü şiiri vardır.⁵²²

ŞEYH SEYYİD KEMÂL EFENDİ

HE: Dersaâdet’de doğmuştur. Halvetiyye tarikatine girmiştir. 1234 tarihinde hanesinde dinleniyorken ölmüştür. Fazilet sahibi bir şahsiyet olup ilm-i kef’de mahareti vardır.⁵²³

ŞEYH SÜLEYMÂN ZÂTÎ EFENDİ

HE: Rûmeli’deki Keşan adlı kasabada doğmuştur. Halvetiyye tarikatindedir. Bursalı Şeyh Hakkı Efendi’nin halefidir. Burada tarikat şeyhi iken 1151 (M.1738) tarihinde ölmüştür. Şiirleri tasavvufane sözleri ise şeyhanedir.⁵²⁴

ŞEYHÜLİSLÂM EL-HÂC AHMED ÂRİF HİKMET BEGEFENDİ

HE: Râif İsmâil Pâşâ’nın oğludur. 1201(M.1786) senesinde doğmuştur. 1211(M.1796) tarihinde eğitime başlamış ve müderris olmuştur. 1231 (M.1815) senesinde Kudüs’e 1236 (M.1820) senesinde Kahire’ye 1239 (M.1823) senesinde Medine Mevleviyetine 1242 (M.1826) senesinde Dârü’l-Hilâfetü’l-Âliye kazası rütbesine 1246 (M.1830) yılında bu hizmeti bırakıp 1249 (M.1833) senesinde Anadolu 1254 (M.1838) senesinde Rumeli Sadaretine getirildi. Daha sonra Dâr-ı Şûrâ-yı

⁵²¹ Çiftçi, s. 80.

⁵²² Çiftçi, s. 398.

⁵²³ Çiftçi, s. 359.

⁵²⁴ Çiftçi, s. 135.

askeriye azâsı sınıfında lâmi olmuşken ve 1262 (M.1846) senesinde vefat etmiştir. Sofulukta ve takvada benzersiz bir şairdir. Şiirleri kusursuz sayılır. Latif sözleri Nergisi ve Veysi'yi hayretler içerisinde bırakmıştır.⁵²⁵

ŞEYHÜLİSLÂM İSHAK EFENDİ

HE: Eski şeyhülişlâm merhum İsmâil Efendi'nin oğlu olup bir müddet memurluk yapmıştır. Bir müddet İzmir Mevleviyetinde ve İstanbul kadılığında görev yapmıştır. Kütahya ve İzmir'de ikamet etmiştir. 1147 (M.1734) senesinde vefat etmiştir. Bütün ilimlere hakim benzersiz, fazilet sahibi bir şahıstır. Şifâ-yı Kâdı İyâz'a bir kıta tercümesi ve on bir adet na't-ı şerifi ile hoş bir divançesi vardır. Ayrıca Salim Tezkiresi'nde bazı şiirleri vardır.⁵²⁶

ŞEYHÜLİSLÂM MEHMED ATAULLAH EFENDİ

HE: Es'ad Efendizâde Mehmed Şerîf Efendi soyundan 1173 (M.1759) senesinde doğmuştur. 1185 (M.1771) senesinde eğitime başlamıştır. 1197 (M.1782) senesinde Galata Mevleviyetine, 1204 (M.1789) senesinde Edirne Mevleviyetine, 1206 (M.1791) yılında Mekke Mevleviyetine sonra 1208 (M.1794) senesinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye'ye memur oldu. 1213 (M.1799) yılında Anadolu ve 1215(M.1800) senesinde Lâbis-i Libâs-ı Fetvaya 1219 (M.1804) senesinde Rumeli Sadâretine ve 1222 (M.1807) senesinde Makâm-ı Vâlâdan ayrıldı. 1223 (M.1808) senesinde Bebek'te ibadetle meşgul iken Akçakaranlık adlı kasabaya sevk oldu. İki sene boyunca buradaki Güzelhisâr kendisine arpalık olarak verildi. 1226 (M.1811) senesinde vefat etti. Atik Camisi sahasında defnedilmiştir. İlim sahibi bir şahsiyet olup funûn-ı sâire hakkında bir risalesi ve bir adet renkli divanı vardır.⁵²⁷

ŞEYHÜLİSLÂM MEHMED ES'AD EFENDİ

HE: Dersâdet'de 1096 (M.1684) yılında doğmuştur. İsmâil Efendi'nin oğludur. 1122 (M.1710) tarihinde hâric rütbesiyle Silk-i Müderriste, bir süre sonra da müfettişlik hizmetinde görev almıştır. Daha sonra Fetva Eminliği hizmeti görmüştür. Daha sonra ise Selanik Mevleviyeti hizmetine getirilmiştir. Anadolu ve Rumeli'de birçok devlet kademesinde görev yapmıştır. 1166 (M.1752) yılında Dersâdet'de ölmüştür. Âşık Pâşâ

⁵²⁵ Çiftçi, s. 112.

⁵²⁶ Çiftçi, s. 51-52.

⁵²⁷ Çiftçi, s. 313.

mahallesinde babasının eseri olan caminin bahçesinde gölmüştür. Faziletliilerin en iyisidir, bilginler aleminin benzersiz bir şairidir. Müzikteki kabiliyetiyle akranlarına üstünlük sağlamıştır. Tefsir alanında birçok kıymetli eseri vardır. Müzik ilmine neşe veren birkaç sözü olduğundan güzel söylenmiş mürettep bir divanı vardır.⁵²⁸

ŞEYHÜLİSLÂM MEHMED ŞERÎF EFENDİ

HE: Mehmed Es'ad Efendi'nin soyundan 1136 (M.1723) senesinde doğup 1151 (M.1738) tarihinde eğitime başlamıştır. 1167 (M.1753) tarihinde Diyarbakır Mevleviyetine 1173 (M.1760) tarihinde Bursa Mevleviyetine nail olduktan sonra 1180 (M.1754) senesinde İstanbul kâdılığına 1185 (M.1771) yılında Anadolu Sadaretine, 1189 (M.1775) senesinde Rumeli Sadaretinde görev aldı. Dört sene kadar hanesinde istirahatatta iken 1203 (M.1789) senesinde kendisine şeyhlik makamı verildi.1204 (M.1790) senesinde vefat etmiştir. İlim bilen faziletli bir şair olup Füsulü'l-Arâ Fi Şânü'l-Mülûk ve'l-Vüzerâ isminde bir risalesi ve seçilmiş şiirlerden oluşan Letâifü'l-Kemâl isminde süslü bir eseri vardır. Ayrıca hoş söylenmiş bir divanı vardır.⁵²⁹

ŞEYHÜLİSLÂM MUHAMMED MEKKÎ EFENDİ

HE: Mekke kâdısı Halil Efendi'nin soyundan burada 1126 (M.1714) tarihinde doğup pederinin vefatıyla birlikte gençliğinde Dersaâdet'e gelerek 1147 (M.1734) tarihinde eğitime başlamıştır. 1179 (M.1765) tarihinde Selanik Mevleviyetinde, 1185 (M.1771) tarihinde Şam Mevleviyetinde, 1190 (M.1776) tarihinde Medine Mevleviyetinde görev aldıktan sonra 1198 (M.1784) senesinde Dârü'l-Hilâfetü'l-Âliye hükûmetinde, 1252 (M.1836) senesinde Anadolu Sadaretinde görev aldı daha sonra bu görevden bir süre ayrı kaldı 1205 (M.1791) senesinde tekrar bu göreve döndü. 1206 (M.1792) yılında bu görevden ayrıldı. 1212 (M.1797) senesinde de ölmüştür. Şeyhülislam Bahâyî Efendi türbesinde defnedilmiştir. Fazilette tek, alim bir şair olup bir divanı vardır. Ayrıca Evâil-i Beyzâviye bir haşiyesi, Kasîde-i Bürde'ye de Türkçe bir risalesi vardır. Yine fıkha dair bir risalesi daha vardır.⁵³⁰

⁵²⁸ Çiftçi, s. 54.

⁵²⁹ Çiftçi, s. 240-241.

⁵³⁰ Çiftçi, s. 381.

ŞEYHÜLİSLÂM VASSÂF ABDULLAH EFENDİ

HE: Akhisar'da doğup Dersâdet'e gitmiştir. Burada ilim tahsili görmüştür.1111 (M.1699) yılında eğitimini tamamlayarak bir süre Selanik Mevleviyetinde 1140 (M.1727) tarihinde de Kahire Mevleviyetinde görev aldı. Daha sonra dini hükümlere dair bazı bilgiler almak üzere İran'a gitti. Daha sonra Dersâdet'e geldi. Anadolu Sadâreti görevini aldı.1162 (M.1748) tarihinde de Rumeli Sadâretinde görev aldı.1168 (M.1754) senesinde Makâm-ı Vâlâ görevi kendisine verildi. Bundan sekiz ay sonra da Mirgünoğlu adlı yerde evinde istirahat çekildi.1174 (M.1761) senesinde vefat etmiştir. Tabirleri hoş bir şair olup bin beş yüz beyitten oluşan Behçet-nâme isminde bir manzumesi vardır. Talik hattıyla, Abdî ve Vassâf mahlaslarıyla hayli miktarda şiiri bulunduğu reîsü'l-küttâb Vâsıf Efendi tarihinde kayıt altındadır.⁵³¹

ŞÜKRÎ

ŞT: Darb-hane-i Âmire küttâbından Dâvudî İsmâ'îl Efendi-zâdelikle bilinen hoş sözlü bir şairdir.⁵³²

TAB'Î

AHT: Rumeli'den Mustafa Efendi'dir. Söyleyişi temiz bir şair olup 1178 (M.1764)'de ölmüştür.⁵³³

TÂHİR

AHT: Asıl adı, İslambuli Mehmed Efendi. Kudüs'te çalışırken işten çıkarılmış ve 1088 (M.1677)'de ölmüştür. Edirne kapısı dışında defnedilmiştir. Arapça ve Türkçe tefsirleri vardır. Şiirleri temizdir.⁵³⁴

TÂHİR SELÂM BEG

HE: Dersâdet'te doğmuştur. Gençliğinde Mektûbî-i Vekâlet-Penâhî Odasında görev aldı. İlim tahsili görüp bir müddet Sadr-ı Âli mektûpçuluğuna bir süre de Çarşbaşılık görevine daha sonra da başmuhâsebe ve büyük ruznamçe hocalığına getirildikten sonra Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye Azâsı sınıfına girdi. Daha sonra buradan ayrılıp 1265 (M.1848) senesinde ise ölmüştür. Şair ilme hakimdir. Ahmedî'l-

⁵³¹ Çiftçi, s. 434.

⁵³² Kılıç, s. 83.

⁵³³ Çınarcı, s. 80.

⁵³⁴ Çınarcı, s. 80.

Kudûrî'nin fıkıha dair Kitâb-ı Müstetâb adlı eserini şerh etmiştir. Ayrıca Makâmât-ı Harîrî ve Mizânü'l-Edeb'e dair renkli bir tercümesi vardır. Ayrıca bir de iyi söylenmiş divanı vardır.⁵³⁵

TALİB

AHT: Asıl adı İslambuli Efendi'dir. Divan katibidir. İltifata layık bir şahıstır. Tarihleri vardır.⁵³⁶

TARINKÇİZÂDE ZİVER BEG

HE: Üsküdar'da doğmuştur. Eğitim görmüştür. Bir müddet burada kalarak 1269 (M.1852) senesinde Halep Mevleviyetine nail olmuş bu tezkire yazılırken İstanbul kâdılığı dâhilinde bulunan Bâb-ı Niyâbetî memûriyeti görevine getirildi. Bir miktar güzel tarihleri ve beğenilmiş şiirleri vardır.⁵³⁷

TATARCİKZÂDE AHMED REŞİD EFENDİ

HE: Eski sadrazamlardan Abdullah Efendi'nin oğlu olup eğitim almıştır. 1216 (M.1801) senesinde Kudüs Mevleviyetine nail oldu. 1237 (M.1821) senesinde Anadolu Sadaretine ve 1241 (M.1824) senesinde nekâbet-i mesned-i celîlesine bir sene sonra da Rumeli Sadaretinde görevlendirildi. 1255 (M.1839) senesinde vefat etti. Müsvedde şeklinde olan ancak bir divançe oluşturabilecek sayıda şiiri vardır.⁵³⁸

TAYYÂR PÂŞÂ / KÂİMMAKÂM MAHMÛD TAYYAR PÂŞÂ

AHT: Canikli Ali Paşa'nın oğludur. Adı Mahmud Paşa'dır. Hocası Aynî Efendi'nin hizmetiyle bir divançe tertip etmiştir. Şair 1223 (M.1808) tarihinde hayatını kaybetmiştir.⁵³⁹

HE: Kaymakam Mahmud Tayyar Paşa. Trabzon eski valisi Canikli Battal Paşa'nın soyundandır. 1205 (M.1790) tarihinde Enabe Kalesi muhafızlığı yaparken esir düşmüştür. 1208 (M.1793) senesinde bu esaretten kurtularak Dersâdet'e gitti. 1215 (M.1800) senesinde vezirlik rütbesiyle Trabzon'a geri döndü. Hakkında padişah tarafından ölüm kararı verilince Kırım taraflarına firar etti. Bir süre oralarda yaşadıkdan

⁵³⁵ Çiftçi, s.227.

⁵³⁶ Çınarcı, s.79.

⁵³⁷ Çiftçi, s. 203.

⁵³⁸ Çiftçi, s. 173.

⁵³⁹ Çınarcı, s .80.

sonra Sultan Mustafa Han zamanında affedilerek tekrar Dersaâdet'e geri döndü. 1222 (M.1807) yılında kaymakamlıkla şöhret olduğunda 1223 (M.1808) yılında bu görevden uzaklaştırılarak önce Dimetoka'ya sonra Hacıoğlu pazarı adlı mahalleye nakledildi. Aynı sene burada hayatını kaybetti. Sururi Efendi ölümüne tarih düşürmüştür. Şair vezirlik makamının gerektirdiği ölçüde düstur ve marifet doludur. Bir divançe oluşturacak kadar da şiiri vardır.⁵⁴⁰

TEVFİK EFENDİ / TEVFİK-İ DİĞER / ŞEYHÜLİSLÂM TEVFİK YAHYA EFENDİ

AHT: Şeyhülislam Mehmet Tevfik Efendi olarak bilinir.1128(M.1715) tarihinde doğmuş 1205 (M.1790) yılında ölmüştür. Yedi adet gazeli vardır.⁵⁴¹

ŞT: Seyyid Yahya Efendi olarak bilinir. Şeyhülislam iken 1205 (M.1790) yılında ölmüştür.⁵⁴²

HE: 1127(M.1715) tarihinde doğmuştur. Eyyub Efendi'nin soyundandır. 1149 (M.1736) senesinde Selanik Mevleviyetine vasıl olmuştur. Daha sonra Dımışk'a gitmiştir. 1192 (M.1778) senesinde Mekke Mevleviyetine 1199 (M.1785)'da İstanbul kadılığına, 1202 (M.1788) senesinde Anadolu Sadaretine, bir sene sonra Rumeli Sadaretine getirilmiştir.1204 (M.1790)'te nikabet göreviyle görevlendirildi. 1205 (M.1791) senesinde vefat etmiştir. Naaşı Sultan Ahmet Han Gazi Cami'sinin civarında Küçükkahraman adlı mevkide inşa edilmiş medresenin bahçesindedir. İlim ve marifet yüklü hoş faziletli bir arif olan şairin ulum-i akliye ve ulum-i nakliyede güçlü bir kişilik olduğu söylenebilir.⁵⁴³

TIFLÎ

ŞT: İsmi Ahmed'dir. Kerküklüdür. Kethudâ kalemi halifelerindedir. Eflak ve Bugdan da divân efendiliği yapmıştır. Yazı yazmada ulvi bir şahsiyettir. Mucize sayılabilecek bir üslubu vardır.⁵⁴⁴

⁵⁴⁰ Çiftçi, s. 275-276.

⁵⁴¹ Çınarcı, s. 37.

⁵⁴² Kılıç, s. 21.

⁵⁴³ Çiftçi, s. 78.

⁵⁴⁴ Kılıç, s. 90.

TÜFENKÇİBAŞI MEHMED ÂRİF EFENDİ

HE: İzmit'te 1171 (M.1757) senesinde doğmuştur, Dersaâdet'e gelmiştir. 1218 (M.1803) senesinde Saray-ı Hümâyundaki öğrenciliği bitmiştir. 1230 (M.1814) senesinde Yenişehir-i Fenâr Mevleviyetine, 1232 (M.1816) senesinde Edirne Mevleviyetine nail oldu. 1239 (M.1823) senesinde Mekke Mevleviyeti, 1242 (M.1826) senesinde İstanbul kâdılığı yaptı. 1245 (M.1829) senesinde de vefat etmiştir. Müdderiszâde adıyla meşhur arif bir zat olup şiirleri garip ve acayip denilebilecek bir tarzdadır.⁵⁴⁵

ÜSKÜDARÎ ŞEYH MUHAMMED HÂŞİM EFENDİ

HE: Üsküdar'da doğmuştur. Celvetiye tarikatinden Bandırmalı Eş-şeyh Yûsuf Efendi'den hilafeti alıp Üsküdar'da İnadiye adlı yerde ismini taşıyan dergahta yaşıyorken 1197 (M.1782) yılında vefat etti. Kerameti görünen renkli bir mürşid olup şiirleri tasavvufane ve şeyhanedir.⁵⁴⁶

VAK'A-NÜVÎS AHMED ÂSİM EFENDİ

HE: Ayıntab'da doğmuştur. İlim tahsili görmüştür. Şiirinden anlaşılacağı üzere Dersaâdet'e gelip 1211 (M.1796) senesinde eğitime başlamıştır. 1230 (M.1814) senesinde Selanik Mevleviyetine getirildikten sonra 1235 (M.1819) senesinde ölmüştür. Üsküdar'da Nuhkapısı nâm mevkide bulunan kabristanda gömülüdür. Faziletli, ilim ve hüner hazinesi sayılan bir kişiliktir. Terceme-i Kâmûs-ı Kebîr, Terceme-i Bürhân-ı Kâtı, Kitâb-ı Seyr-i Merhû'l-Ma'âli Fî Şerhü'l-Âmâlî, Tuhfe-i Lugât-ı Arabiye, Târîh-i Vekâyi-i Selîmiye adlı beş adet eseri vardır.⁵⁴⁷

VAK'A-NÜVÎS MUSTAFA SÂMÎ BEG

HE: Osmân Efendi'nin soyundandır. Hocalar zümresindedir. Sultân Mahmûd Hân zamanında bir süre vak'a-nüvîslik hizmetinde bulunduğu sırada 1246 (M.1830) senesinde ölmüştür. Arpa Emînizâde adıyla bilinen bir şair olup bir divanı vardır. Gazelleri Sâmî'ye, kasideleri Nef'i'ye benzer. Şair hat ilminde de maharetlidir. Bu nedenle şair Tuhfetü'l-Hattâtîn adlı tezkirede de kayıtlıdır.⁵⁴⁸

⁵⁴⁵ Çiftçi, s.281-282.

⁵⁴⁶ Çiftçi, s.442.

⁵⁴⁷ Çiftçi, s. 285.

⁵⁴⁸ Çiftçi, s. 211.

VÂZİH

AHT: Bedehşân asıllıdır. Daha sonra Buhara'ya gelmiştir ve burada nam salmıştır. Pir bir şahsiyettir. Bir divanı vardır. 1234 (M.1818) yılında hayatta olan bir şahsiyettir. Namı Molla Hâcî Bâkî'dir.⁵⁴⁹

VEHBÎ EFENDİ / VEHBÎ EFENDİ / SÜNBUZÂDE VEHBÎ EFENDİ

AHT: Sünbülzade namıyla meşhur olmuş bir şairdir. Farsça yazdığı Tuhfe adlı sözlüğü ve Arapça yazdığı Nuhbe adlı iki adet manzumesi vardır. Nabi'nin Hayriyye adlı eserine benzeyen Lütfiyye adlı mesnevi yazmıştır. Ayrıca Şevk-engiz adlı mesnevisi vardır. Arapça, Farsça ve Türkçe kaside ve gazelleri vardır. İyi söylenmiş, süslü bir divanı vardır. Sururi ölümüne 1224 (M.1809) tarihini düşürmüştür.⁵⁵⁰

ŞT: Sünbülzade Vehbi olarak bilinir. Rumeli kadılarındandır. Kadılığı bırakılıp devlet tarafından İran Şahı Zend Kerim Han'a gönderilmiştir. Hizmetini görüp tekrar işinin başına dönmüştür. Döneminde becerikli ve yetenekli bir şairdir.⁵⁵¹

HE: Maraş'ta doğmuştur. Dersaâdet'e gelmiştir. Bazen kendi isteğiyle bazen de vekillik göreviyle Rumeli ve Anadolu'da hizmet vermiştir. Sultan Selim Han hazretleri zamanında İran taraflarına memuriyet göreviyle gönderilmiştir. Dersaâdet'e geri döndükten sonra bir kaza sonucunda hapse düşer ve beş yıl burada kalır. 1214 (M.1799) tarihinde ise vefat etmiştir. Şair Sünbülzâde ismiyle arif, zarif bir şair olarak bilinir. Nabi'nin Hayriyye'sine yazmış olduğu Lütfiyye isminde naziresi vardır. Yine "Şevkengîz" isminde bir adet kabul görmüş hikayetnamesi vardır. Farçaya dair "Tuhfe" isminde süslü bir kitabı vardır. Yine Arapça "Nuhbe" isminde bir sözlüğü vardır. Şairin; Arapça, Farsça ve Türkçe olarak müretteb- matbu divanı vardır.⁵⁵²

YAĞCIZÂDE MEHMED AVNÎ EFENDİ

HE: Bursa'da doğup Nakşibendi tarikatine mürit olmuştur. 1242 (M.1826) tarihinde öldü. Şairin aşıkane şiirleri vardır.⁵⁵³

⁵⁴⁹ Çınarcı, s. 108.

⁵⁵⁰ Çınarcı, s. 110-111.

⁵⁵¹ Kılıç, s. 160.

⁵⁵² Çiftçi, s. 436-437.

⁵⁵³ Çiftçi, s. 319.

YAHYA EFENDİ

HE: Karahisâr adlı kasabada bulunan mevlevihanenin şeyhi Çelebiyân-ı Kirâmdan Şeyh Osmân Efendi'nin oğludur. 1181 (M.1767) tarihinde ölmüştür. Hayli miktarda hoş ve renkli şiiri vardır.⁵⁵⁴

YAKÛB ÂSİM EFENDİ

HE: Kütahyalı Halîl Rüşdü Efendi'nin oğlu olup eğitim almıştır. Daha sonra münakkaş kalemine gitmiştir. Daha sonra bu görevle Rumeli ve Anadolu tarafında bazı noktalarda bu görevi yapıp 1265 (M.1848) senesinde mevleviyet göreviyle Trabzon eyaletine gittikten sonra 1269 (M.1852) senesinde Kıbrıs'a, bu tezkirenin hazırlanmasından önce Trabzon'a gitmiştir. Zamanının nükteli bir şairi olup bir divan oluşturacak kadar renkli şiiri vardır.⁵⁵⁵

YÂVER EFENDİ

HE: Trabzon'da doğmuştur. Dersâdet'e gelmiştir. Bir müddet dîvân-ı hümâyûn kaleminde çalıştıktan sonra bazı vezirlerin dîvân katipliğini bazı kişilerin de tahrîrât katipliğini yapmıştır. Daha sonra hocalar sınıfına girip Yanya tarafına gidip burada ikamet etmiştir. Hayli miktarda şiir ve sözü vardır.⁵⁵⁶

YEKSÂN

ŞT: Asıl adı Mahmûd'dur, İslambol asıllıdır. Boğazda Çengelköy adlı yerde oturmaktadır. Hâcî Mehmed adlı birinin oğludur. Doğuşundan itibaren ilimle meşgul olmuştur. Tasavvufta parmakla gösterilendir.⁵⁵⁷

YETİMÎ EFENDİ

HE: Şumnu hanedanından züemâ zümresinden olup katiplikteki ve inşadaki kabiliyeti neticesinde Özi Kal'ası muhafızının katipliğini yapmıştır. Bir süre Kırım hanları maiyetinde bulunduğu sırada 1166 (M.1752) tarihinde ölmüştür. Şumnu'da bulunan Çavuşzâde camisi mezarlığında defnedilmiştir. Bir divan oluşturacak kadar şiiri vardır.⁵⁵⁸

⁵⁵⁴ Çiftçi, s. 448.

⁵⁵⁵ Çiftçi, s. 286.

⁵⁵⁶ Çiftçi, s. 447.

⁵⁵⁷ Kılıç, s. 164.

⁵⁵⁸ Çiftçi, s. 448.

YÛSUF EFENDİ

HE: İnan'ın Tebriz ahalisindedir. İlahîye tarikatine nûrit olmuştur. Sonra Hicaz'a gitmiştir. 1165 (M.1751) senesinde Dersaâdet'e gidip hat sanatındaki kabiliyeti neticesinde katiplikle vakit geçirmiştir. Muhlis mahlasıyla Farsça ve Türkçe hayli miktarda şiiri vardır.⁵⁵⁹

YÛSUF KÂMİL PÂŞÂ

HE: Gümrükçü Osmân Pâşâ'nın kardeşidir. İkamet ettikleri Dersaâdet'te ilim tahsili görmüştür. Bir süre Dîvân-ı Hümâyûn kalemine devam etmiştir. 1249 (M.1833) yılında Mısır'a vali Mehmed Ali Pâşâ'nın katiplik hizmetine girmiştir. 1265 (M.1848) senesinde valiye damat olmuştur. Valinin vefatından sonra Rumeli beylerbeyi makamına Maârif-i Umûmiyye meclisleri azâlığına memur olup çok geçmeden vezirlik görevine 1268 senesinde Fethi Pâşâ'nın memuriyetliğini yapmıştır. Beş ay sonra Meclis-i Vâlâ Azâsı sınıfına dâhil olmuştur. 1270 (M.1853) senesinde ticaret nezaretine ve bir ay sonra Meclis-i Vâlâ riyâsetinde görev almıştır. Şair maharetli biridir. Tarih beyitleri şöretlidir. Nükteli söz söylemede mahareti vardır.⁵⁶⁰

YÛSUF ZİYÂ PÂŞÂ

HE: Gürcü asıllı olup Koca Yûsuf Pâşâ'nın dâiresinde yetişmiştir. Sultân Selîm Hân zamanında maden-i hümâyûn emânetinde görevlendirildi. Buradaki görevinden vezirlik göreviyle Erzurum eyaletine, 1213 (M.1798) senesinde sadrazamlık makamına getirildi. O sırada Kahire'ye sevk edilmiştir. Daha sonra Dersaâdet'e gelip bir müddet sadrazamlık yaptıktan sonra 1224 (M.1809) senesinde ordu ile birlikte Rumeli'ye gitti. 1226 (M.1811) senesinde sadrazamlıktan ayrılarak Dimetoka'ya sonra da Rodas'ta memur oldu. Daha sonra kendisine Egriboz muhafızlığı verildi. Bir sene sonra Sakız Adasına gönderildi. 1234 (M.1818) senesinde vefat etti. Şairin şiirleri olup olmadığı meçhul ise de sadrazamlık sırasında söylenmiş olan tarihi ve şairliğine dair birkaç gazeli görülmüştür.⁵⁶¹

⁵⁵⁹ Çiftçi, s. 450.

⁵⁶⁰ Çiftçi, s. 354.

⁵⁶¹ Çiftçi, s. 268.

YÛSUF ZİYÂEDDİN EFENDİ

HE: Karahisâr'ın Sâhib kasabasından alim Ali Efendi'nin oğludur. 1262 (M.1845) senesinde Dersâdet'e gelerek Arapça ilim tahsili görmüştür. 1266 (M.1849) senesi Mekteb-i Maârif-i Adliyede Farsça hocalığı yapmıştır. Şairin kafiyenin Farsça usulüne dair bir risalesi vardır.⁵⁶²

ZÂ'İK / ŞEYH MEHMED EMİN ZÂİK EFENDİ

AHT: Mısri hazretlerinin türbesinde şeyhtir. Adı Muhammed Emin Efendi'dir.⁵⁶³

HE: 1209 (M.1794) yılında Bursa'da doğmuştur. Mısri tarikatine girmiştir. Bir müddet Mevlana Şeyh Mısri'nin şeyhliğini yapmışsa da 1251 (M.1835) senesinde Dersâdet'e göçmüştür. Burada bir müddet kaldıktan sonra da 1269 (M.1852) yılında vefat etmiştir. Müsvedde şeklinde bir miktar anlamlı şiiri vardır.⁵⁶⁴

ZÂKİ

AHT: İsmi Abdullahtır. Kürdistan'ın Erbil kentindedir. Kürt asıllı kör bir gençtir. Nutuk kabiliyeti vardır. Tahminen 1223 (M.1808) senesinde Bağdat'a gitmiş. Acem ülkesine gitmiş Fuzuli gibi şiirleri vardır. Tahminen 1247 (M.1831) senesinde Asitâne'ye gelmiştir. Burada Tiryaki Çarşısı'ndaki Ebu'l Feth Cami'si civarında Otlakçı yokuşunda bulunan Şeyhülislam Şamanizade Ömer Hulusi Efendi'nin tekkesindeyken 1238 (M.1822) yılında vefat etmiştir. Güzel söylenmiş yüz kadar beyiti vardır.⁵⁶⁵

ZEKÂ'İ / ZEKÂ'YÎ / ŞEYH MUSTAFA ZEKÂÎ EFENDİ

AHT: Halvetiye tarikatının Şabaniye şubesinden Ümmi Sinan Tekkesi şeyhi Ketselli Hasan Efendi'nin halifesidir. Şiirleri vasattır. Üç gazeli vardır. 1227 (M.1812)'de ölmüştür.⁵⁶⁶

ŞT: İsmi Mustafa'dır. Nasuhi-zade Şeyh Es-Seyyid Fazlullah Efendi'nin dervişlerindedir. 1227 (M.1812) tarihinde ölmüştür. İstanbul'da Şeyh Ümmi Sinan hazretlerinin seccade nişinliğini yapmıştır.⁵⁶⁷

⁵⁶² Çiftçi, s. 271.

⁵⁶³ Çınarcı, s. 50.

⁵⁶⁴ Çiftçi, s. 135.

⁵⁶⁵ Çınarcı, s. 67.

⁵⁶⁶ Çınarcı, s. 52.

HE: Üsküdar Muhafızı Beylerbeyi merhum İbrahim Bey'in soyundandır. Üsküdar'da doğmuştur. Bir müddet Divan-ı Hümayun kalemligi yapmıştır. Babası öldükten sonra memurluğu bırakarak Simav'daki Şabaniye tarikatine, Hasan Efendi'nin eğitimine gitmiştir. Bir müddet eğitim aldıktan sonra İstanbul'a gelip Şehremini adı verilen mevkide Ümmi Sinan Dergahına şeyh olmuştur. 1207 (M.1792) senesinde ölmüştür. Dini ve ilmi bilgilere vakıf bir şeyh olup meşhur bir divanı vardır.⁵⁶⁸

ZEYİNİ

AHT: Buharalıdır. Kalecikli İbrahim Efendi'nin oğludur. Asıl adı Muhammed Zeynel Abidin'dir. Övülmeye değer ilim ve fazilet sahibi bir şahsiyettir. Anlatımı doygun (müstagni⁵⁶⁹) bir tarzdadır.⁵⁷⁰

ZİHNİ / ZİHNÎ

AHT: Keşani Es-Seyyid Mehmed Efendi'dir. Bir divanı vardır. Vasl-ı Abâd adında mensur bir eseri vardır. Divanının ön sözünde 1180 (M.1766)'e kadar olan şiirlerini boş verdiğini bu tarihten 1196 (M.1781)'ya kadar olan şiirlerini ise derlediğini belirtir. Şefkat Tezkiresinde altı adet şiiri vardır.⁵⁷¹

ŞT: Seyyid Mehmed Said. Keşanlıdır. Mürettep divanı vardır. Memleketinde mahkeme katibidir.⁵⁷²

ZİVER

ŞT: İsmi Ahmed'dir. Mollalar zümresinden hünerli bir şairdir. Üç dilde söz söyleme kabiliyeti vardır. Zamanımızdaki şairler arasında şiirde ve inşada üstad derecesinde olan maharetli bir zattır. 1202 (M.1787)'de ölmüştür.⁵⁷³

ZÜLÂLİ

AHT: Adı Feyzullah'tır. Nakşibendi tarikatine mensuptur. Güvecanlıdır. İstanbul'a gelmiştir. Hattatlık yönü kuvvetlidir. Bu sayede ücret karşılığında divan yazmaktadır. 1095 (M.1683) senesinde ölmüştür.⁵⁷⁴

⁵⁶⁷ Kılıç, s. 50.

⁵⁶⁸ Çiftçi, s. 136.

⁵⁶⁹ Doygun, gönlü tok; çekingen, nazlı; lüzumlu, gerekli bulmayan (bkz. Devellioğlu, 2012, s. 869)

⁵⁷⁰ Çınarcı, s. 68.

⁵⁷¹ Çınarcı, s. 52-53.

⁵⁷² Çınarcı, s. 54.

⁵⁷³ Kılıç, s. 74.

BÖLÜM III
İNCELENEN TEZKİRELERDE YER ALIP EDEBİ KİŞİLİĞİNE DAİR BİLGİ
OLMAYAN ŞAİRLER

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Edâ ⁵⁷⁵	X		
Es'ed Âgâ ⁵⁷⁶	X		
Efgân Beg ⁵⁷⁷	X		
Emîn Beg ⁵⁷⁸	X		
Berri ⁵⁷⁹	X		
Bülbül ⁵⁸⁰	X		
Behcet ⁵⁸¹	X		
Behcet ⁵⁸²	X		
Ta'ib ⁵⁸³	X		
Tâ'ib ⁵⁸⁴	X		
Câhi ⁵⁸⁵	X		
Celâli ⁵⁸⁶	X		
Cenâbi ⁵⁸⁷	X		
Husûli ⁵⁸⁸	X		
Hamdi Halîfe-zâde ⁵⁸⁹	X		
Hamdi ⁵⁹⁰	X		
Hayret Efendi ⁵⁹¹	X		
Hakan Fethi 'Ali Şâh ⁵⁹²	X		
Hâlis ⁵⁹³	X		
Hazer ⁵⁹⁴	X		
Haledi ⁵⁹⁵	X		
Zikri Baba ⁵⁹⁶	X		
Râ'if ⁵⁹⁷	X		

⁵⁷⁴ Çınarcı, s. 67-68.

⁵⁷⁵ Çınarcı, s. 27.

⁵⁷⁶ Çınarcı, s. 28.

⁵⁷⁷ Çınarcı, s. 29.

⁵⁷⁸ Çınarcı, s. 30.

⁵⁷⁹ Çınarcı, s. 33.

⁵⁸⁰ Çınarcı, s. 33.

⁵⁸¹ Çınarcı, s. 35.

⁵⁸² Çınarcı, s. 36.

⁵⁸³ Çınarcı, s. 36.

⁵⁸⁴ Çınarcı, s. 36.

⁵⁸⁵ Çınarcı, s. 38.

⁵⁸⁶ Çınarcı, s. 38.

⁵⁸⁷ Çınarcı, s. 39.

⁵⁸⁸ Çınarcı, s. 44.

⁵⁸⁹ Çınarcı, s. 45.

⁵⁹⁰ Çınarcı, s. 45.

⁵⁹¹ Çınarcı, s. 46.

⁵⁹² Çınarcı, s. 47.

⁵⁹³ Çınarcı, s. 48.

⁵⁹⁴ Çınarcı, s. 50.

⁵⁹⁵ Çınarcı, s. 50.

⁵⁹⁶ Çınarcı, s. 51.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Ref'et ⁵⁹⁸	X		
Râsim ⁵⁹⁹	X		
Râşid ⁶⁰⁰	X		
Râşid ⁶⁰¹	X		
Râşid ⁶⁰²	X		
Rahmi ⁶⁰³	X		
Rüşdi ⁶⁰⁴	X		
Rızâ ⁶⁰⁵	X		
Ref'et ⁶⁰⁶	X		
Refik ⁶⁰⁷	X		
Rûhâni ⁶⁰⁸	X		
Zekâi ⁶⁰⁹	X		
Ziver ⁶¹⁰	X		
Surûri ⁶¹¹	X		
Sa'id Ahmed ⁶¹²	X		
Sa'id ⁶¹³	X		
Sa'id ⁶¹⁴	X		
Sa'id ⁶¹⁵	X		
Siyret ⁶¹⁶	X		
Seyfi ⁶¹⁷	X		
Şâkir Pâşâ ⁶¹⁸	X		
Sânî ⁶¹⁹	X		
Şefî'i ⁶²⁰	X		

⁵⁹⁷ Çınarcı, s. 53.

⁵⁹⁸ Çınarcı, s. 54.

⁵⁹⁹ Çınarcı, s. 56.

⁶⁰⁰ Çınarcı, s. 56.

⁶⁰¹ Çınarcı, s. 57.

⁶⁰² Çınarcı, s. 57.

⁶⁰³ Çınarcı, s. 59.

⁶⁰⁴ Çınarcı, s. 60.

⁶⁰⁵ Çınarcı, s. 61.

⁶⁰⁶ Çınarcı, s. 61.

⁶⁰⁷ Çınarcı, s. 64.

⁶⁰⁸ Çınarcı, s. 63.

⁶⁰⁹ Çınarcı, s. 67.

⁶¹⁰ Çınarcı, s. 68.

⁶¹¹ Çınarcı, s. 70-71.

⁶¹² Çınarcı, s. 72.

⁶¹³ Çınarcı, s. 72.

⁶¹⁴ Çınarcı, s. 72.

⁶¹⁵ Çınarcı, s. 72.

⁶¹⁶ Çınarcı, s. 72.

⁶¹⁷ Çınarcı, s. 72.

⁶¹⁸ Çınarcı, s. 73.

⁶¹⁹ Çınarcı, s. 74.

⁶²⁰ Çınarcı, s. 75.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Şükri ⁶²¹	X		
Safi ⁶²²	X		
Sâlim ⁶²³	X		
Za'ifi ⁶²⁴	X		
Talibi ⁶²⁵	X		
Tal'at ⁶²⁶	X		
Zarîf ⁶²⁷	X		
Zarîfi ⁶²⁸	X		
'Âkîf ⁶²⁹	X		
'Âmir Beg ⁶³⁰	X		
'Afif ⁶³¹	X		
'İsmet ⁶³²	X		
Mirzâ 'Ömer Hân ⁶³³	X		
'Ulvi ⁶³⁴	X		
Gâlib ⁶³⁵	X		
Fazlı Nasûhi-zâde ⁶³⁶	X		
Fehîm ⁶³⁷	X		
Kâ'il ⁶³⁸	X		
Kadri ⁶³⁹	X		
Kâni ⁶⁴⁰	X		
Lâmi ⁶⁴¹	X		
Muhlis ⁶⁴²	X		
Müstakîm ⁶⁴³	X		

⁶²¹ Çınarcı, s. 76.

⁶²² Çınarcı, s. 77.

⁶²³ Çınarcı, s. 77.

⁶²⁴ Çınarcı, s. 79.

⁶²⁵ Çınarcı, s. 79.

⁶²⁶ Çınarcı, s. 80.

⁶²⁷ Çınarcı, s. 80.

⁶²⁸ Çınarcı, s. 80-81.

⁶²⁹ Çınarcı, s. 85.

⁶³⁰ Çınarcı, s. 85.

⁶³¹ Çınarcı, s. 87.

⁶³² Çınarcı, s. 86.

⁶³³ Çınarcı, s. 87.

⁶³⁴ Çınarcı, s. 88-89.

⁶³⁵ Çınarcı, s. 93.

⁶³⁶ Çınarcı, s. 94.

⁶³⁷ Çınarcı, s. 94.

⁶³⁸ Çınarcı, s. 95.

⁶³⁹ Çınarcı, s. 95-96.

⁶⁴⁰ Çınarcı, s. 97.

⁶⁴¹ Çınarcı, s. 98.

⁶⁴² Çınarcı, s. 100.

⁶⁴³ Çınarcı, s. 100.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Mukîm Cân ⁶⁴⁴	X		
Nâ'il ⁶⁴⁵	X		
Nâzır ⁶⁴⁶	X		
Nâyâb ⁶⁴⁷	X		
Nebîl Beg ⁶⁴⁸	X		
Nedîm ⁶⁴⁹	X		
Neş'et Hâce ⁶⁵⁰	X		
Nazîf ⁶⁵¹	X		
Nûri ⁶⁵²	X		
Vâsîf ⁶⁵³	X		
Mîr Vâsîf ⁶⁵⁴	X		
Vâkîf ⁶⁵⁵	X		
Vefâ'yi ⁶⁵⁶	X		
Himmet ⁶⁵⁷	X		
Ahmed Dede ⁶⁵⁸		X	
Erîb Ahmed ⁶⁵⁹		X	
Es'ad Beg ⁶⁶⁰		X	
Emîn ⁶⁶¹		X	
Emîn-i Dîger ⁶⁶²		X	
Emîn ⁶⁶³		X	
Âsaf Mehmed Paşa ⁶⁶⁴		X	
Es'ad-ı Dîger ⁶⁶⁵		X	
Enîs Efendi ⁶⁶⁶		X	

⁶⁴⁴ Çınarcı, s. 100.

⁶⁴⁵ Çınarcı, s. 102.

⁶⁴⁶ Çınarcı, s. 102-103.

⁶⁴⁷ Çınarcı, s. 103.

⁶⁴⁸ Çınarcı, s. 103.

⁶⁴⁹ Çınarcı, s. 103-104.

⁶⁵⁰ Çınarcı, s. 104.

⁶⁵¹ Çınarcı, s. 105-106.

⁶⁵² Çınarcı, s. 108.

⁶⁵³ Çınarcı, s. 108.

⁶⁵⁴ Çınarcı, s. 108.

⁶⁵⁵ Çınarcı, s. 109.

⁶⁵⁶ Çınarcı, s. 109-110.

⁶⁵⁷ Çınarcı, s. 111.

⁶⁵⁸ Kılıç, s. 4.

⁶⁵⁹ Kılıç, s. 4.

⁶⁶⁰ Kılıç, s. 5.

⁶⁶¹ Kılıç, s. 6.

⁶⁶² Kılıç, s. 8.

⁶⁶³ Kılıç, s. 10.

⁶⁶⁴ Kılıç, s. 11.

⁶⁶⁵ Kılıç, s. 12.

⁶⁶⁶ Kılıç, s. 14.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Behcet-i Dîger ⁶⁶⁷		X	
Pertev ⁶⁶⁸		X	
Tevfik ⁶⁶⁹		X	
Halîmî Paşa ⁶⁷⁰		X	
Zihni ⁶⁷¹		X	
Zihni ⁶⁷²		X	
Zihni ⁶⁷³		X	
Râsim ⁶⁷⁴		X	
Rüşdî ⁶⁷⁵		X	
Râmiz ⁶⁷⁶		X	
Rahmî ⁶⁷⁷		X	
Râmiz ⁶⁷⁸		X	
Ref'et ⁶⁷⁹		X	
Râşih ⁶⁸⁰		X	
Remzi ⁶⁸¹		X	
Resmî ⁶⁸²		X	
Ref'et ⁶⁸³		X	
Resîm ⁶⁸⁴		X	
Refî ⁶⁸⁵		X	
Râkım ⁶⁸⁶		X	
Râsîh ⁶⁸⁷		X	
Ref'et ⁶⁸⁸		X	
Zühdî ⁶⁸⁹		X	

⁶⁶⁷ Kılıç, s. 17.

⁶⁶⁸ Kılıç, s. 20.

⁶⁶⁹ Kılıç, s. 20.

⁶⁷⁰ Kılıç, s. 32.

⁶⁷¹ Kılıç, s. 52.

⁶⁷² Kılıç, s. 53.

⁶⁷³ Kılıç, s. 54.

⁶⁷⁴ Kılıç, s. 57.

⁶⁷⁵ Kılıç, s. 59.

⁶⁷⁶ Kılıç, s. 59.

⁶⁷⁷ Kılıç, s. 60.

⁶⁷⁸ Kılıç, s. 61.

⁶⁷⁹ Kılıç, s. 62.

⁶⁸⁰ Kılıç, s. 63.

⁶⁸¹ Kılıç, s. 64.

⁶⁸² Kılıç, s. 65.

⁶⁸³ Kılıç, s. 65.

⁶⁸⁴ Kılıç, s. 66.

⁶⁸⁵ Kılıç, s. 67.

⁶⁸⁶ Kılıç, s. 69.

⁶⁸⁷ Kılıç, s. 69.

⁶⁸⁸ Kılıç, s. 70.

⁶⁸⁹ Kılıç, s. 74.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Sa'îd ⁶⁹⁰		X	
Şâkir ⁶⁹¹		X	
Salâhi ⁶⁹²		X	
Ziyâyî ⁶⁹³		X	
Tâhir ⁶⁹⁴		X	
Sâlik ⁶⁹⁵		X	
Selîm ⁶⁹⁶		X	
Şevkî ⁶⁹⁷		X	
Şefkat ⁶⁹⁸		X	
Şefkat-i Dîger ⁶⁹⁹		X	
Şeyhî ⁷⁰⁰		X	
Şermî ⁷⁰¹		X	
Tıflî-i Dîger ⁷⁰²		X	
Zahîr ⁷⁰³		X	
'Abid ⁷⁰⁴		X	
'Atâ ⁷⁰⁵		X	
'Abdî ⁷⁰⁶		X	
'Ârif Efendi ⁷⁰⁷		X	
'Âkif ⁷⁰⁸		X	
Feyzî ⁷⁰⁹		X	
Feyzî ⁷¹⁰		X	
Ferrî ⁷¹¹		X	
Fettâh Beg ⁷¹²		X	

⁶⁹⁰ Kılıç, s. 74.

⁶⁹¹ Kılıç, s. 82.

⁶⁹² Kılıç, s. 88.

⁶⁹³ Kılıç, s. 89.

⁶⁹⁴ Kılıç, s. 90.

⁶⁹⁵ Kılıç, s. 76.

⁶⁹⁶ Kılıç, s. 77.

⁶⁹⁷ Kılıç, s. 79.

⁶⁹⁸ Kılıç, s. 79.

⁶⁹⁹ Kılıç, s. 80.

⁷⁰⁰ Kılıç, s. 80.

⁷⁰¹ Kılıç, s. 82.

⁷⁰² Kılıç, s. 91.

⁷⁰³ Kılıç, s. 92.

⁷⁰⁴ Kılıç, s. 92.

⁷⁰⁵ Kılıç, s. 93.

⁷⁰⁶ Kılıç, s. 94.

⁷⁰⁷ Kılıç, s. 98.

⁷⁰⁸ Kılıç, s. 99.

⁷⁰⁹ Kılıç, s. 120.

⁷¹⁰ Kılıç, s. 121.

⁷¹¹ Kılıç, s. 122.

⁷¹² Kılıç, s. 123.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Kâ'il ⁷¹³		X	
Lâ'îl ⁷¹⁴		X	
Lutfî ⁷¹⁵		X	
Lebîb ⁷¹⁶		X	
Nâ'il ⁷¹⁷		X	
Niyâz ⁷¹⁸		X	
Nedîm ⁷¹⁹		X	
Neş'et ⁷²⁰		X	
Nihâlî ⁷²¹		X	
Nüzhet ⁷²²		X	
Nâfiz ⁷²³		X	
Vârid ⁷²⁴		X	
Vehbî ⁷²⁵		X	
Hâtif ⁷²⁶		X	
Ahmed Pâşâ ⁷²⁷			X
İhyâ ⁷²⁸			X
Mollacıkzâde İshak ⁷²⁹			X
Hamzazâde Mehmed Es'ad Efendi ⁷³⁰			X
Meş'alecizâde Es'ad Begefendi ⁷³¹			X
Es'ad ⁷³²			X
Eşref Efendi ⁷³³			X
Mehmed Âgâh Efendi ⁷³⁴			X
Emîn ⁷³⁵			X

⁷¹³ Kılıç, s. 124.

⁷¹⁴ Kılıç, s. 129.

⁷¹⁵ Kılıç, s. 130.

⁷¹⁶ Kılıç, s. 131.

⁷¹⁷ Kılıç, s. 135.

⁷¹⁸ Kılıç, s. 136.

⁷¹⁹ Kılıç, s. 136.

⁷²⁰ Kılıç, s. 137.

⁷²¹ Kılıç, s. 139.

⁷²² Kılıç, s. 156.

⁷²³ Kılıç, s. 157.

⁷²⁴ Kılıç, s. 159.

⁷²⁵ Kılıç, s. 162.

⁷²⁶ Kılıç, s. 163.

⁷²⁷ Çiftçi, s. 49.

⁷²⁸ Çiftçi, s. 50.

⁷²⁹ Çiftçi, s. 52.

⁷³⁰ Çiftçi, s. 55.

⁷³¹ Çiftçi, s. 55.

⁷³² Çiftçi, s. 57.

⁷³³ Çiftçi, s. 59.

⁷³⁴ Çiftçi, s. 61.

⁷³⁵ Çiftçi, s. 61.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Emîn ⁷³⁶			X
Enver ⁷³⁷			X
Sadullah Enverî Efendi ⁷³⁸			X
Bâhir ⁷³⁹			X
Bedrî ⁷⁴⁰			X
Mustafâ Pertev ⁷⁴¹			X
Bezmi ⁷⁴²			X
Mehmed Besîm Efendi ⁷⁴³			X
Sâlih Besîm Efendi ⁷⁴⁴			X
Hasan Basrî Efendi ⁷⁴⁵			X
Behçet Efendi ⁷⁴⁶			X
Peyrevî ⁷⁴⁷			X
Mehmed Pîrî Efendi ⁷⁴⁸			X
Peyrevî ⁷⁴⁹			X
Mehmed Pîrî Efendi ⁷⁵⁰			X
Tahsîn ⁷⁵¹			X
Tahsîn ⁷⁵²			X
Tevfik ⁷⁵³			X
Tevfik ⁷⁵⁴			X
Sâkîb ⁷⁵⁵			X
Câzim ⁷⁵⁶			X
Câzim ⁷⁵⁷			X
Câmî ⁷⁵⁸			X

⁷³⁶ Çiftçi, s. 62.

⁷³⁷ Çiftçi, s. 62.

⁷³⁸ Çiftçi, s. 62.

⁷³⁹ Çiftçi, s. 64.

⁷⁴⁰ Çiftçi, s. 65.

⁷⁴¹ Çiftçi, s. 67.

⁷⁴² Çiftçi, s. 68.

⁷⁴³ Çiftçi, s. 69.

⁷⁴⁴ Çiftçi, s. 69.

⁷⁴⁵ Çiftçi, s. 69-70.

⁷⁴⁶ Çiftçi, s. 71.

⁷⁴⁷ Çiftçi, s. 73.

⁷⁴⁸ Çiftçi, s. 73-74.

⁷⁴⁹ Çiftçi, s. 73.

⁷⁵⁰ Çiftçi, s. 73.

⁷⁵¹ Çiftçi, s. 75-76.

⁷⁵² Çiftçi, s. 76.

⁷⁵³ Çiftçi, s. 77.

⁷⁵⁴ Çiftçi, s. 80.

⁷⁵⁵ Çiftçi, s. 82.

⁷⁵⁶ Çiftçi, s. 84.

⁷⁵⁷ Çiftçi, s. 85.

⁷⁵⁸ Çiftçi, s. 86.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Ca'fer ⁷⁵⁹			X
Cemîlî ⁷⁶⁰			X
Cevdet ⁷⁶¹			X
Cevdet ⁷⁶²			X
Cevdet ⁷⁶³			X
Dâyezâde Cûdî ⁷⁶⁴			X
Hâfız Ebûbekir ⁷⁶⁵			X
Şeyh Hâfız Mehmed ⁷⁶⁶			X
Hâkim ⁷⁶⁷			X
Hâmîd ⁷⁶⁸			X
Hâmîd ⁷⁶⁹			X
Hâmî ⁷⁷⁰			X
Hassân ⁷⁷¹			X
Hasan Ağa ⁷⁷²			X
Abdulhalîm Hasîb ⁷⁷³			X
Mehmed Hıfzî ⁷⁷⁴			X
Abdullah Hilmi ⁷⁷⁵			X
Hilmi ⁷⁷⁶			X
Halîm ⁷⁷⁷			X
Ahmed Hamdî ⁷⁷⁸			X
Hamdî Beg ⁷⁷⁹			X
Hamdî ⁷⁸⁰			X
Hanîf ⁷⁸¹			X

⁷⁵⁹ Çiftçi, s. 87.

⁷⁶⁰ Çiftçi, s. 87.

⁷⁶¹ Çiftçi, s. 88.

⁷⁶² Çiftçi, s. 90.

⁷⁶³ Çiftçi, s. 91.

⁷⁶⁴ Çiftçi, s. 91.

⁷⁶⁵ Çiftçi, s. 91.

⁷⁶⁶ Çiftçi, s. 91-92.

⁷⁶⁷ Çiftçi, s. 95.

⁷⁶⁸ Çiftçi, s. 96.

⁷⁶⁹ Çiftçi, s. 98.

⁷⁷⁰ Çiftçi, s. 99.

⁷⁷¹ Çiftçi, s. 100.

⁷⁷² Çiftçi, s. 100.

⁷⁷³ Çiftçi, s. 101.

⁷⁷⁴ Çiftçi, s. 103.

⁷⁷⁵ Çiftçi, s. 113.

⁷⁷⁶ Çiftçi, s. 114.

⁷⁷⁷ Çiftçi, s. 115.

⁷⁷⁸ Çiftçi, s. 115.

⁷⁷⁹ Çiftçi, s. 115.

⁷⁸⁰ Çiftçi, s. 117.

⁷⁸¹ Çiftçi, s. 117.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Hayder ⁷⁸²			X
Hâtem ⁷⁸³			X
Hâlid ⁷⁸⁴			X
Hâlis ⁷⁸⁵			X
Hüsrev ⁷⁸⁶			X
Halîl ⁷⁸⁷			X
Hayrî ⁷⁸⁸			X
Ahmed Hayrî ⁷⁸⁹			X
Dîdâr ⁷⁹⁰			X
Râîf ⁷⁹¹			X
Râzî ⁷⁹²			X
Râsim ⁷⁹³			X
Râşid ⁷⁹⁴			X
Râşid ⁷⁹⁵			X
Râşid ⁷⁹⁶			X
Râşid ⁷⁹⁷			X
Râîf ⁷⁹⁸			X
Râgıb ⁷⁹⁹			X
Mehmed Râkım ⁸⁰⁰			X
Rahmî ⁸⁰¹			X
Rahmî ⁸⁰²			X
Rüşdü ⁸⁰³			X
Rüşdü ⁸⁰⁴			X

⁷⁸² Çiftçi, s. 119.

⁷⁸³ Çiftçi, s. 120-121.

⁷⁸⁴ Çiftçi, s. 121.

⁷⁸⁵ Çiftçi, s. 122.

⁷⁸⁶ Çiftçi, s. 123.

⁷⁸⁷ Çiftçi, s. 126.

⁷⁸⁸ Çiftçi, s. 130.

⁷⁸⁹ Çiftçi, s. 130.

⁷⁹⁰ Çiftçi, s. 134.

⁷⁹¹ Çiftçi, s. 141.

⁷⁹² Çiftçi, s. 145.

⁷⁹³ Çiftçi, s. 150.

⁷⁹⁴ Çiftçi, s. 152.

⁷⁹⁵ Çiftçi, s. 154.

⁷⁹⁶ Çiftçi, s. 158.

⁷⁹⁷ Çiftçi, s. 159.

⁷⁹⁸ Çiftçi, s. 159.

⁷⁹⁹ Çiftçi, s. 161.

⁸⁰⁰ Çiftçi, s. 162.

⁸⁰¹ Çiftçi, s. 166.

⁸⁰² Çiftçi, s. 167.

⁸⁰³ Çiftçi, s. 172.

⁸⁰⁴ Çiftçi, s. 172.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Reşîd ⁸⁰⁵			X
Rızâ ⁸⁰⁶			X
Rızâ ⁸⁰⁷			X
Rızâ ⁸⁰⁸			X
Rızâ ⁸⁰⁹			X
Refâhî ⁸¹⁰			X
Rıf'at ⁸¹¹			X
Rıf'at ⁸¹²			X
Rıf'at ⁸¹³			X
Ahmed Refî ⁸¹⁴			X
Refî ⁸¹⁵			X
Refî ⁸¹⁶			X
Emîn Refî ⁸¹⁷			X
Refîk ⁸¹⁸			X
Refîk ⁸¹⁹			X
Remzî ⁸²⁰			X
Remzî ⁸²¹			X
Remzî ⁸²²			X
Rûmî ⁸²³			X
Zekî ⁸²⁴			X
Zühdi ⁸²⁵			X
Zühdi ⁸²⁶			X
Zihni ⁸²⁷			X

⁸⁰⁵ Çiftçi, s. 178.

⁸⁰⁶ Çiftçi, s. 180.

⁸⁰⁷ Çiftçi, s. 180.

⁸⁰⁸ Çiftçi, s. 181-182.

⁸⁰⁹ Çiftçi, s. 182.

⁸¹⁰ Çiftçi, s. 184.

⁸¹¹ Çiftçi, s. 184.

⁸¹² Çiftçi, s. 185.

⁸¹³ Çiftçi, s. 188.

⁸¹⁴ Çiftçi, s. 190.

⁸¹⁵ Çiftçi, s. 192.

⁸¹⁶ Çiftçi, s. 193.

⁸¹⁷ Çiftçi, s. 194.

⁸¹⁸ Çiftçi, s. 194.

⁸¹⁹ Çiftçi, s. 195.

⁸²⁰ Çiftçi, s. 195.

⁸²¹ Çiftçi, s. 195.

⁸²² Çiftçi, s. 196.

⁸²³ Çiftçi, s. 197.

⁸²⁴ Çiftçi, s. 197.

⁸²⁵ Çiftçi, s. 197-198.

⁸²⁶ Çiftçi, s. 200.

⁸²⁷ Çiftçi, s. 201.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Zîver Efendi ⁸²⁸			X
Sâlim ⁸²⁹			X
Sâlim ⁸³⁰			X
Sâmih ⁸³¹			X
Sâmî ⁸³²			X
Sırrı ⁸³³			X
Saîd Efendi ⁸³⁴			X
Saîd ⁸³⁵			X
Saîd ⁸³⁶			X
Saîd ⁸³⁷			X
Saîd ⁸³⁸			X
Selâmî ⁸³⁹			X
Selâmî ⁸⁴⁰			X
Selîm ⁸⁴¹			X
Semâhuddîn ⁸⁴²			X
Seyyid ⁸⁴³			X
Sîret ⁸⁴⁴			X
Sîret ⁸⁴⁵			X
Sîret ⁸⁴⁶			X
Seyfî ⁸⁴⁷			X
Hüseyin Şâkir ⁸⁴⁸			X
Şâkir ⁸⁴⁹			X
Şâkir ⁸⁵⁰			X

⁸²⁸ Çiftçi, s. 201.

⁸²⁹ Çiftçi, s. 207-208.

⁸³⁰ Çiftçi, s. 209.

⁸³¹ Çiftçi, s. 210.

⁸³² Çiftçi, s. 215.

⁸³³ Çiftçi, s. 220.

⁸³⁴ Çiftçi, s. 222.

⁸³⁵ Çiftçi, s. 223.

⁸³⁶ Çiftçi, s. 224.

⁸³⁷ Çiftçi, s. 225.

⁸³⁸ Çiftçi, s. 226.

⁸³⁹ Çiftçi, s. 228.

⁸⁴⁰ Çiftçi, s. 228.

⁸⁴¹ Çiftçi, s. 228-229.

⁸⁴² Çiftçi, s. 229.

⁸⁴³ Çiftçi, s. 230.

⁸⁴⁴ Çiftçi, s. 230.

⁸⁴⁵ Çiftçi, s. 231.

⁸⁴⁶ Çiftçi, s. 231.

⁸⁴⁷ Çiftçi, s. 232.

⁸⁴⁸ Çiftçi, s. 233.

⁸⁴⁹ Çiftçi, s. 234.

⁸⁵⁰ Çiftçi, s. 236.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Cerrah Şâkir ⁸⁵¹			X
Seyyid Şeref ⁸⁵²			X
Şeref ⁸⁵³			X
Şerîf Efendi ⁸⁵⁴			X
Şefkati ⁸⁵⁵			X
Mehmed Şefik ⁸⁵⁶			X
Şükrü ⁸⁵⁷			X
Şeyh Şekîb ⁸⁵⁸			X
Şemî ⁸⁵⁹			X
Şinâsi ⁸⁶⁰			X
Şevki ⁸⁶¹			X
Şevki ⁸⁶²			X
Mustafa Şehrî ⁸⁶³			X
Şeyhî ⁸⁶⁴			X
Şeydâ Dede ⁸⁶⁵			X
Sâib ⁸⁶⁶			X
Sâib ⁸⁶⁷			X
Sâib ⁸⁶⁸			X
Sâdik ⁸⁶⁹			X
Sârim ⁸⁷⁰			X
Ahmed Sâfi ⁸⁷¹			X
Subhî ⁸⁷²			X
Sıdkı ⁸⁷³			X

⁸⁵¹ Çiftçi, s. 236.

⁸⁵² Çiftçi, s. 238.

⁸⁵³ Çiftçi, s. 238.

⁸⁵⁴ Çiftçi, s. 241.

⁸⁵⁵ Çiftçi, s. 242.

⁸⁵⁶ Çiftçi, s. 243.

⁸⁵⁷ Çiftçi, s. 245.

⁸⁵⁸ Çiftçi, s. 245.

⁸⁵⁹ Çiftçi, s. 247.

⁸⁶⁰ Çiftçi, s. 248.

⁸⁶¹ Çiftçi, s. 249.

⁸⁶² Çiftçi, s. 249.

⁸⁶³ Çiftçi, s. 251.

⁸⁶⁴ Çiftçi, s. 252.

⁸⁶⁵ Çiftçi, s. 253.

⁸⁶⁶ Çiftçi, s. 253.

⁸⁶⁷ Çiftçi, s. 254.

⁸⁶⁸ Çiftçi, s. 255.

⁸⁶⁹ Çiftçi, s. 257.

⁸⁷⁰ Çiftçi, s. 258.

⁸⁷¹ Çiftçi, s. 258.

⁸⁷² Çiftçi, s. 259.

⁸⁷³ Çiftçi, s. 261.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Safvet Efendi ⁸⁷⁴			X
Safvet ⁸⁷⁵			X
Safvet ⁸⁷⁶			X
Sun'î ⁸⁷⁷			X
Ziyâ ⁸⁷⁸			X
Tırsî ⁸⁷⁹			X
Tayyîb ⁸⁸⁰			X
Tayîbî ⁸⁸¹			X
Ârif ⁸⁸²			X
Ârif ⁸⁸³			X
Ârif ⁸⁸⁴			X
Ârif ⁸⁸⁵			X
Ârif ⁸⁸⁶			X
Ârifî Ahmed ⁸⁸⁷			X
Âsım ⁸⁸⁸			X
Âsım ⁸⁸⁹			X
Âtîf ⁸⁹⁰			X
Âkîf ⁸⁹¹			X
Âkîf ⁸⁹²			X
Âkîf ⁸⁹³			X
Alî ⁸⁹⁴			X
Alî ⁸⁹⁵			X
Âmir ⁸⁹⁶			X

⁸⁷⁴ Çiftçi, s. 263.

⁸⁷⁵ Çiftçi, s. 263.

⁸⁷⁶ Çiftçi, s. 264.

⁸⁷⁷ Çiftçi, s. 267.

⁸⁷⁸ Çiftçi, s. 268-269.

⁸⁷⁹ Çiftçi, s. 273.

⁸⁸⁰ Çiftçi, s. 276.

⁸⁸¹ Çiftçi, s. 276.

⁸⁸² Çiftçi, s. 277.

⁸⁸³ Çiftçi, s. 278.

⁸⁸⁴ Çiftçi, s. 278.

⁸⁸⁵ Çiftçi, s. 281.

⁸⁸⁶ Çiftçi, s. 281.

⁸⁸⁷ Çiftçi, s. 284.

⁸⁸⁸ Çiftçi, s. 287.

⁸⁸⁹ Çiftçi, s. 287.

⁸⁹⁰ Çiftçi, s. 288.

⁸⁹¹ Çiftçi, s. 290.

⁸⁹² Çiftçi, s. 291.

⁸⁹³ Çiftçi, s. 292.

⁸⁹⁴ Çiftçi, s. 292.

⁸⁹⁵ Çiftçi, s. 293.

⁸⁹⁶ Çiftçi, s. 296.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Abdi ⁸⁹⁷			X
İbret ⁸⁹⁸			X
İzzet ⁸⁹⁹			X
İzzet ⁹⁰⁰			X
İzzet ⁹⁰¹			X
İzzet ⁹⁰²			X
İzzet ⁹⁰³			X
İzzet ⁹⁰⁴			X
Azmi ⁹⁰⁵			X
Azîz ⁹⁰⁶			X
Azîz ⁹⁰⁷			X
Azîz ⁹⁰⁸			X
İsmet ⁹⁰⁹			X
Atâ ⁹¹⁰			X
Atâ ⁹¹¹			X
Mustafa İffet ⁹¹²			X
Afi ⁹¹³			X
Seyyid Ali ⁹¹⁴			X
Gâlib ⁹¹⁵			X
Gâlib ⁹¹⁶			X
Gâlib ⁹¹⁷			X
Garîbi ⁹¹⁸			X
Gulâm ⁹¹⁹			X

⁸⁹⁷ Çiftçi, s. 297.

⁸⁹⁸ Çiftçi, s. 298.

⁸⁹⁹ Çiftçi, s. 303.

⁹⁰⁰ Çiftçi, s. 303.

⁹⁰¹ Çiftçi, s. 303.

⁹⁰² Çiftçi, s. 304.

⁹⁰³ Çiftçi, s. 306.

⁹⁰⁴ Çiftçi, s. 306.

⁹⁰⁵ Çiftçi, s. 307.

⁹⁰⁶ Çiftçi, s. 309.

⁹⁰⁷ Çiftçi, s. 309.

⁹⁰⁸ Çiftçi, s. 310-311.

⁹⁰⁹ Çiftçi, s. 313.

⁹¹⁰ Çiftçi, s. 315-316.

⁹¹¹ Çiftçi, s. 316.

⁹¹² Çiftçi, s. 317.

⁹¹³ Çiftçi, s. 317.

⁹¹⁴ Çiftçi, s. 318.

⁹¹⁵ Çiftçi, s. 321.

⁹¹⁶ Çiftçi, s. 322-323.

⁹¹⁷ Çiftçi, s. 323.

⁹¹⁸ Çiftçi, s. 323-324.

⁹¹⁹ Çiftçi, s. 324.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Fâik ⁹²⁰			X
Fâik ⁹²¹			X
Fâik ⁹²²			X
Fâik ⁹²³			X
Fâik ⁹²⁴			X
Fâtih ⁹²⁵			X
Fâtih ⁹²⁶			X
Fahri ⁹²⁷			X
Fahri ⁹²⁸			X
Fahri ⁹²⁹			X
Firâki ⁹³⁰			X
Ferîd ⁹³¹			X
Ferîd ⁹³²			X
Ferîde ⁹³³			X
Mehmed Fikri ⁹³⁴			X
Fenni ⁹³⁵			X
Fevzi ⁹³⁶			X
Abdurrahman Fehmi ⁹³⁷			X
Fehmi ⁹³⁸			X
Fehmi ⁹³⁹			X
Fehîm ⁹⁴⁰			X
Feyzi ⁹⁴¹			X
Feyzi ⁹⁴²			X

⁹²⁰ Çiftçi, s. 325.

⁹²¹ Çiftçi, s. 326-327.

⁹²² Çiftçi, s. 327.

⁹²³ Çiftçi, s. 327-328.

⁹²⁴ Çiftçi, s. 328.

⁹²⁵ Çiftçi, s. 328.

⁹²⁶ Çiftçi, s. 329.

⁹²⁷ Çiftçi, s. 333.

⁹²⁸ Çiftçi, s. 333.

⁹²⁹ Çiftçi, s. 334.

⁹³⁰ Çiftçi, s. 334.

⁹³¹ Çiftçi, s. 336.

⁹³² Çiftçi, s. 337.

⁹³³ Çiftçi, s. 337.

⁹³⁴ Çiftçi, s. 338.

⁹³⁵ Çiftçi, s. 339.

⁹³⁶ Çiftçi, s. 340.

⁹³⁷ Çiftçi, s. 340.

⁹³⁸ Çiftçi, s. 340.

⁹³⁹ Çiftçi, s. 342.

⁹⁴⁰ Çiftçi, s. 343.

⁹⁴¹ Çiftçi, s. 343-344.

⁹⁴² Çiftçi, s. 344.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Feyzi ⁹⁴³			X
Feyzi ⁹⁴⁴			X
Feyzi ⁹⁴⁵			X
Kudsî ⁹⁴⁶			X
Karârî ⁹⁴⁷			X
Mehmed Kâzım ⁹⁴⁸			X
Kâmil ⁹⁴⁹			X
Kâmil ⁹⁵⁰			X
Kâmil ⁹⁵¹			X
Kemâlî ⁹⁵²			X
Lebîb ⁹⁵³			X
Lebîb ⁹⁵⁴			X
Mehmed Lütü ⁹⁵⁵			X
Lütü ⁹⁵⁶			X
Lütü ⁹⁵⁷			X
Lütü ⁹⁵⁸			X
Levhî ⁹⁵⁹			X
Mâhir ⁹⁶⁰			X
Mâhî ⁹⁶¹			X
Ali Mesellî ⁹⁶²			X
Mecdi ⁹⁶³			X
Mûhib ⁹⁶⁴			X
Mahrem ⁹⁶⁵			X

⁹⁴³ Çiftçi, s. 345.

⁹⁴⁴ Çiftçi, s. 346.

⁹⁴⁵ Çiftçi, s. 346.

⁹⁴⁶ Çiftçi, s. 348.

⁹⁴⁷ Çiftçi, s. 350.

⁹⁴⁸ Çiftçi, s. 351.

⁹⁴⁹ Çiftçi, s. 353.

⁹⁵⁰ Çiftçi, s. 355.

⁹⁵¹ Çiftçi, s. 355.

⁹⁵² Çiftçi, s. 361.

⁹⁵³ Çiftçi, s. 362.

⁹⁵⁴ Çiftçi, s. 362.

⁹⁵⁵ Çiftçi, s. 363.

⁹⁵⁶ Çiftçi, s. 363.

⁹⁵⁷ Çiftçi, s. 364.

⁹⁵⁸ Çiftçi, s. 365.

⁹⁵⁹ Çiftçi, s. 365.

⁹⁶⁰ Çiftçi, s. 367.

⁹⁶¹ Çiftçi, s. 368.

⁹⁶² Çiftçi, s. 368.

⁹⁶³ Çiftçi, s. 368.

⁹⁶⁴ Çiftçi, s. 369.

⁹⁶⁵ Çiftçi, s. 369.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Mahvî ⁹⁶⁶			X
Mahzûlî ⁹⁶⁷			X
Muhlis ⁹⁶⁸			X
Muhlis ⁹⁶⁹			X
Midhat ⁹⁷⁰			X
Meşhûrî ⁹⁷¹			X
Muîn ⁹⁷²			X
Abdulkerîm Müfid ⁹⁷³			X
İsmâil Müfid ⁹⁷⁴			X
Mengli Girây ⁹⁷⁵			X
İbrâhim Münîb ⁹⁷⁶			X
Bahaeddin Münîr ⁹⁷⁷			X
Münîf ⁹⁷⁸			X
Mûnis ⁹⁷⁹			X
Mihri ⁹⁸⁰			X
Nâil ⁹⁸¹			X
Nâilî ⁹⁸²			X
Nâbî ⁹⁸³			X
Nâcî ⁹⁸⁴			X
Nâşid ⁹⁸⁵			X
Nâzım ⁹⁸⁶			X
Nâzım ⁹⁸⁷			X
Nâfi ⁹⁸⁸			X

⁹⁶⁶ Çiftçi, s. 370.

⁹⁶⁷ Çiftçi, s. 371.

⁹⁶⁸ Çiftçi, s. 371.

⁹⁶⁹ Çiftçi, s. 374.

⁹⁷⁰ Çiftçi, s. 374.

⁹⁷¹ Çiftçi, s. 378.

⁹⁷² Çiftçi, s. 379.

⁹⁷³ Çiftçi, s. 380.

⁹⁷⁴ Çiftçi, s. 380.

⁹⁷⁵ Çiftçi, s. 382.

⁹⁷⁶ Çiftçi, s. 382.

⁹⁷⁷ Çiftçi, s. 383.

⁹⁷⁸ Çiftçi, s. 384.

⁹⁷⁹ Çiftçi, s. 384.

⁹⁸⁰ Çiftçi, s. 385.

⁹⁸¹ Çiftçi, s. 386.

⁹⁸² Çiftçi, s. 386.

⁹⁸³ Çiftçi, s. 387.

⁹⁸⁴ Çiftçi, s. 387.

⁹⁸⁵ Çiftçi, s. 388.

⁹⁸⁶ Çiftçi, s. 390.

⁹⁸⁷ Çiftçi, s. 391-392.

⁹⁸⁸ Çiftçi, s. 393.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Nâfi ⁹⁸⁹			X
Nâli ⁹⁹⁰			X
Nâmik ⁹⁹¹			X
Nâyî ⁹⁹²			X
Necâtî ⁹⁹³			X
Necîb ⁹⁹⁴			X
Nedîm ⁹⁹⁵			X
Mahmûd Nedîm ⁹⁹⁶			X
Nüzhet ⁹⁹⁷			X
Nesîb ⁹⁹⁸			X
Nesîbâ ⁹⁹⁹			X
Sâlih Nesîm ¹⁰⁰⁰			X
Neş'et ¹⁰⁰¹			X
Nusret ¹⁰⁰²			X
Nasfet ¹⁰⁰³			X
Ali Nutkî ¹⁰⁰⁴			X
Nutkî ¹⁰⁰⁵			X
Nazmî ¹⁰⁰⁶			X
Nazîf ¹⁰⁰⁷			X
Nazîf ¹⁰⁰⁸			X
Nazîf ¹⁰⁰⁹			X
Nazîm ¹⁰¹⁰			X
Naîm ¹⁰¹¹			X

⁹⁸⁹ Çiftçi, s. 393.

⁹⁹⁰ Çiftçi, s. 394.

⁹⁹¹ Çiftçi, s. 395.

⁹⁹² Çiftçi, s. 396.

⁹⁹³ Çiftçi, s. 397.

⁹⁹⁴ Çiftçi, s. 398.

⁹⁹⁵ Çiftçi, s. 401.

⁹⁹⁶ Çiftçi, s. 401.

⁹⁹⁷ Çiftçi, s. 402.

⁹⁹⁸ Çiftçi, s. 404.

⁹⁹⁹ Çiftçi, s. 405.

¹⁰⁰⁰ Çiftçi, s. 405.

¹⁰⁰¹ Çiftçi, s. 406.

¹⁰⁰² Çiftçi, s. 407.

¹⁰⁰³ Çiftçi, s. 408.

¹⁰⁰⁴ Çiftçi, s. 409.

¹⁰⁰⁵ Çiftçi, s. 409.

¹⁰⁰⁶ Çiftçi, s. 409.

¹⁰⁰⁷ Çiftçi, s. 410.

¹⁰⁰⁸ Çiftçi, s. 411.

¹⁰⁰⁹ Çiftçi, s. 412.

¹⁰¹⁰ Çiftçi, s. 414.

¹⁰¹¹ Çiftçi, s. 415.

TEZKİRE	AHT	ŞT	HE
Naîm Efendi ¹⁰¹²			X
Naîm ¹⁰¹³			X
Nefî ¹⁰¹⁴			X
Nakşî Efendi ¹⁰¹⁵			X
Nevres ¹⁰¹⁶			X
Nevres Efendi ¹⁰¹⁷			X
Nûrî Baba ¹⁰¹⁸			X
Nûrî ¹⁰¹⁹			X
Niyâzi ¹⁰²⁰			X
Niyâzi ¹⁰²¹			X
Niyâzi ¹⁰²²			X
Neyyir ¹⁰²³			X
Ahmed Vâsîf ¹⁰²⁴			X
Vâsîf ¹⁰²⁵			X
Vâkîf ¹⁰²⁶			X
Vecdî ¹⁰²⁷			X
Hâce Vecdî ¹⁰²⁸			X
Vahîd ¹⁰²⁹			X
Vahyî ¹⁰³⁰			X
Vasfî ¹⁰³¹			X
Vehbî ¹⁰³²			X
Vehbî ¹⁰³³			X

¹⁰¹² Çiftçi, s. 415.

¹⁰¹³ Çiftçi, s. 416.

¹⁰¹⁴ Çiftçi, s. 416.

¹⁰¹⁵ Çiftçi, s. 416.

¹⁰¹⁶ Çiftçi, s. 418.

¹⁰¹⁷ Çiftçi, s. 418.

¹⁰¹⁸ Çiftçi, s. 418.

¹⁰¹⁹ Çiftçi, s. 422.

¹⁰²⁰ Çiftçi, s. 424.

¹⁰²¹ Çiftçi, s. 424.

¹⁰²² Çiftçi, s. 424.

¹⁰²³ Çiftçi, s. 425.

¹⁰²⁴ Çiftçi, s. 427.

¹⁰²⁵ Çiftçi, s. 429.

¹⁰²⁶ Çiftçi, s. 429.

¹⁰²⁷ Çiftçi, s. 429.

¹⁰²⁸ Çiftçi, s. 430.

¹⁰²⁹ Çiftçi, s. 432.

¹⁰³⁰ Çiftçi, s. 433.

¹⁰³¹ Çiftçi, s. 435.

¹⁰³² Çiftçi, s. 438.

¹⁰³³ Çiftçi, s. 438.

SONUÇ

Türk edebiyatı tarihinin dönüm noktalarından biri sayılabilecek XIX. yüzyılda yazılmış Ârif Hikmet Tezkiresi, Şefkat Tezkiresi ve Hâtimetü'l Eş'âr ışığında şairlerin edebi kişiliklerine dair karşılaştırmalı olarak yaptığımız bu çalışmayla toplamda bin altı şairi inceledik. Çalışma konumuzun içerisinde olan beş yüz kırk yedi şair değerlendirme kapsamına alınmış geriye kalan dört yüz elli dokuz şair ise tezimize konu olan çerçevenin dışında kalması, sanatçı kişiliğine dönük bilgiler yer almaması nedeniyle sadece tablo tasnifi şeklinde verildi. Değerlendirme esnasında on dört şairin üç tezkirede de yer aldığı, ayrıca on bir şairin sadece Ârif Hikmet ve Şefkat Tezkiresinde, on yedi şairin Şefkat Tezkiresi ve Hâtimetü'l Eş'âr'da, otuz iki şairin ise Ârif Hikmet Tezkiresi ve Hâtimetü'l Eş'âr'da ortak olduğunu tespit ettik. Bu sonuçla toplamda tezkireler arasında yüz iki şairin ortak olarak ele alındığı tespit edilmiştir.

İncelenen tezkirelerden Ârif Hikmet Tezkiresi'ne baktığımızda bünyesindeki iki yüz üç biyografinin yüz yirmi dokuzunda şairlerin edebi kişilik özelliklerine dair bilginin yer aldığı görülmüştür. Tezkirede alfabetik bir sıraya göre dizilen şairlerin kişilik tanıtımında ise memleketleri, soylarının nereye dayandığı varsa hocalarının kimler olduğu, yaptıkları görevler gibi özellikleriyle incelendiği görülüyor. Ayrıca şairlerin doğum yerlerine ve ölüm tarihlerine dair de bilgilendirmelerin yapıldığı dikkat çekiyor. Ele alınan sanatçılar seçilirken sadece Anadolu sahası içerisinde kalınmamış tezkirede, şairlerin edebi kişiliklerinin tanıtımı noktasında ise mahlasları, varsa eserleri ve eserlerine dair bilgiler verilmiştir. Ayrıca şiirin ya da nesrinin hangi derecede olduğu, kabul görüp görmediği de değinilen bir başka yönüdür. Sanatçı biyografileri verilirken önce biyografi sonra da şiir örneğinin verildiği dikkati çekiyor. Bu noktada bazı biyografilerinde uzun bazılarının ise sadece birkaç cümleyle verildiği görülmüştür.

Hâtimetü'l Eş'âr'ı ele aldığımızda ise çalışmamızla bağlantılı olarak karşımıza çıkan ilk özelliğin incelenen diğer iki tezkireye göre ele alınan sanatçı sayısının fazla olmasıdır. Toplamda altı yüz yetmiş iki şairin biyografisine değinilen tezkirede konumuzla bağlantılı, sanatçı ve edebi kimliği öne çıkan şair sayısı ise üç yüz altmış yedidir. Buradan da anlaşılacağı üzere ele alınan sanatçıların hemen hemen yarısının edebi kişiliğine dair dikkat oluşturabilecek bir yönüne değinilmemiştir. Çalışmamızla bağlantılı olan sanatçılar incelendiğinde ise özellikle doğum ve ölüm tarihlerinin

verilmesinde oldukça dikkatli davranıldığı görülüyor. Hatta bazı şairlerin sadece yıl olarak verilen bu yönü bazılarında ise gün, ay, yıl olarak verilmiştir. Sadece doğum ve ölüm tarihleri değil aynı zamanda sanatçıların görevleri veya hayati kesitlerine dair dikkatleri de tarihsel olarak veriliyor. Yaptıkları görevler, kazandıkları tecrübeler, mümkün olduğunca açıklamalı bir şekilde ifade ediliyor.

İncelenen diğer tezkirelerden farklı olarak Fatîn Davud bu eserinde biyografisini vereceği kişinin önce şiirlerinden örnekler sonra hayatına dair bilgiler veriyor. Şairlerin edebi kişilikleri eleştirel bir yaklaşımla ele alınarak sanat özellikleri tek yönlü değil olumlu ve olumsuz yönleriyle tanıtılıyor. Yine bu noktada sanatçıya göre bir tarz geliştiren Fatîn Davud bazı sanatçıların bir, iki kelimeyle edebi kişiliğine değinirken bazılarının ise bu yönünü teferruatlı bir şekilde tasvir ediyor.

Şefkat Tezkiresi'ne baktığımızda ise diğer tezkirelerde olduğu gibi sanatçıların biyografileri öne çıkarılırken soy bilgileri, mesleki bilgileri, memleket bilgilerine değinilmiştir. Bu tezkirede diğer tezkirelerden farklı olarak biyografisi incelenen sanatçıların doğum ve ölüm tarihlerine diğer tezkirelerde olduğu kadar önem verilmemiş, çok az sanatçının doğum ve ölüm tarihi belirtilmiştir. Sanatçıların edebi kişilikleri incelendiğinde ise tezkire bütününde yer alan yüz yirmi beş sanatçıdan sadece elli dördünün edebi yönünden bahsediliyor. Şair tanıtımlarının ise diğer tezkirelere göre hacminin daha dar olduğu görülüyor. Bazı sanatçılara sadece bir, iki cümle ile değinilirken sanatçıların önce biyografilerine daha sonra ise şiir örneklerine yer veriliyor.

Geneli itibariyle incelediğimiz tezkirelere şekil, içerik, dil ve biyografik çerçeveden baktığımızda üç tezkirenin de bir ön sözle başladığını, bu bölümün hamdele ve salve bölümleriyle devam ettiği, daha sonra da tezkire yazarının eseri yazma amacına değindiği görülüyor. Bu bölümden sonra ise çalışmamızla asıl bağı oluşturan kısım olan biyografi tanıtımı safhasına geçiliyor. Burada Ârif Hikmet ve Şefkat'in ilk önce sanatçı sonra şiire yer verdiği Fâtîn Davud'un ise önce şiir sonra biyografiye yer verdiği görülüyor. Bu nokta şüphesiz şekli olarak bir farklılık olarak algılanması gereken bir tarzı yansıtmaktır.

Bunların dışında tezkirelerde şekli manada paralellik taşıyan bir diğer husus ise tezkirelerin sonunda yer alan hatime bölümüdür. Bu bölümde tezkire yazarının eserini yazarken karşılaştığı güçlükler, yazarın beklentileri ve Tanrı'ya yakarış gibi söylemlere yer veriliyor. Bununla birlikte şair biyografilerinin Arap alfabesine göre düzenlenmesi de üç tezkirede de şekli manada görülen bir diğer husus olarak değerlendirilebilir.

Tezkirelerdeki biyografiler içerik olarak incelendiğinde ise tezkirelerin antolojik mi biyografik mi olduğu yönüne değinmek gerekiyor. Bu noktada Ârif Hikmet tezkiresi ve Hâtimetü'l Eş'ar'ın sanatçılara dair biyografi tanıtımını öne çıkarması yönüyle biyografik tezkire olduğu, Şefkat Tezkiresi'nin ise biyografi tanıtımından çok şiir örneklerine yer vermesi yönüyle antolojik tarzda olduğu görülüyor. Buradan hareketle de başta Hâtimetü'l Eş'ar olmak üzere Ârif Hikmet'in de bu bölümü geliştirdiği görülüyor. Şefkat ise biyografi tanıtımından ziyade şiir örneklerini öne çıkararak bir tarzı geliştirmiştir.

Biyografi tanıtımlarında öncelikli olarak dönemin hanedan kişiliklerinin diğer sanatçılardan farklı olarak ele alındığı görülüyor. Yine diğer şairler arasında da bir kısım sanatçıların özellikle de yüksek devlet kademelerindeki görevlilerin daha hacimli bir betimlemeyle verildiğine rastlanıyor. Burada buna sebep olarak iki unsur öne çıkıyor diyebiliriz. Bunlardan biri tezkire yazarının hamilik ilişkisini göz ardı etmediği düşüncesidir. Diğeri ise tezkire yazarlarının daha hacimli olarak ele aldığı sanatçılar hakkında bu sanatçıların dönemlerinde öne çıkmaları ve tanınmaları neticesinde edinilen ve edilebilecek bilgilerin fazla olmasıdır.

Biyografi tanıtımı kısmında sanatçı tanıtımlarıyla alakalı olarak sanatçıların ad, soy bilgileri, doğum tarihi ve yeri, öğrenim ve mesleki bilgileri, yaptığı görevler, etkilendiği şahsiyetler, etkilediği şahsiyetler, hocaları, yaşam süresi içerisinde farklı görünecek durumlar, ölüm yeri ve tarihi, ölümüne kimin tarih düşürdüğü bunu hangi mısralarla yaptığı, mezarının nerede olduğuna dair bilgiler veriliyor. Bu bilgiler ışığında tezkirelere baktığımızda Hâtimetü'l Eş'ar'ın sayılan özelliklerin en fazlasını üzerinde bulundurduğunu onu Ârif Hikmet'in izlediğini, Şefkat Tezkiresinin ise biyografi tanıtımından ziyade şiir örneği verme noktasında öne çıktığını görmekteyiz.

Sanatçıların edebi kişiliği hususunda ise sanatçıların şairliği ya da eserleriyle alakalı dönemde hangi özellikleriyle bilindiği, şiirinin biçim ve içerik özelliği, yazısının

hangi derecede olduğu, varsa sanatçının eserleri ve eserlerine dair bilgilerin verildiği görülüyor. Bütün bunlar yapılırken sadece tasvir değil aynı zamanda sanatçıdan önce yaşamış önde gelen sanatçıların da sanatçı kişiliklerin anlatımında bir karşılaştırma unsuru olarak kullanıldığına rastlanıyor. Yine değerlendirmeye katılabilecek bir diğer özellik ise verilen sanatçıların sadece övülmeye değer yönlerinin değil, bunun yanında olumsuz yönlerinin de ifade edilmesidir. Buradan da değerlendirme yapılırken objektif tenkit kıstasına uyulduğu söylenebilmektedir.

Sanatçıların edebi kişiliklerinin tezkirelere yansımaya baktığımızda ise yine Hâtîmetü'l Eş'ar'ın bu noktada daha kapsayıcı olduğu görülüyor. Şefkat Tezkiresi'nin ise diğerlerine göre şair kişiliği ve edebi kişiliklerine dair bilgilere daha az yer ayırdığını görmekteyiz. Şefkat'in sanatçıların kişilik ve edebi kişilik özelliklerini öne çıkarmaktansa onların şiir örneklerini ön plana aldığı söyleyebiliriz. Ârif Hikmet'in ise bu iki tezkire arasında Fâtîn Davud'a yakın bir tarzda eserini oluşturduğu görülüyor.

Tezkirelerdeki biyografilerin sayısal dağılımına bakıldığında da yine Hâtîmetü'l Eş'ar'ın ilk sırada, Ârif Hikmet ve Şefkat'in de onu takip ettiği görülmektedir. Edebi kişilik özelliği verilen sanatçıların tezkirelere göre dağılımı bahsedilen sıraya göre üç yüz altmış yedi, yüz yirmi dokuz ve elli dördtür.

Tezkirelerin dil noktasında değerlendirilmesi yapıldığında ise genel olarak kolay anlaşılmayan bir dilin varlığından söz edilebilir. Metinlerdeki yabancı kelimelerin fazlalığıyla birlikte günümüzde karşılığı olmayan yer adlarının, makam, rütbe ve görevlerin var olması da metinlerin anlaşılmasını ve anlamlandırılmasını zora sokmuştur. Bütün bunlarla birlikte günümüze kadar ulaşmış aynı coğrafi bölge, şehir ve mesleklerin de varlığı görülmektedir. Verilen şiir örneklerinden bağımsız olarak biyografi tanımlarında Hâtîmetü'l Eş'ar'ın, Ârif Hikmet Tezkiresi ve Şefkat Tezkiresine göre daha ağır bir üslubu olduğu görülmektedir.

Sanatçıların edebi kişiliklerinin biyografilerde verilme sırasında bütün tezkirelerde bir ortaklık olduğu söylenebilir. Öncelikle sanatçının doğum, soy, eğitim, meslek ve görev tanıtımı yapılmış daha sonra varsa ölüm tarihi ve yeri verilmiş edebi kişilik tanıtımı ise sanatçı biyografisinin en sonunda değerlendirmeye alınmıştır. Böylelikle de biyografik kişilik ve edebi kişilik ayrımının adı konmasa da tezkire yazarları tarafından bir tasnife tabi tutulduğu söylenebilir.

Bütün bu özelliklere bakıldığında şekil, içerik ve üslup noktasında tezkirelerin yer yer paralel bir gidişatının olduğu, özellikle şekil noktasında daha çok birleşip içerik ve üslup noktasında ise daha fazla farklılık taşıdığı tespit edilmiştir. Yazılış dönemlerinin aynı olmasına, belli bir geleneğe yaslanmasına rağmen tezkirelerin; biyografik tanıtımları kendi yazarlarının gözünden özgün bir tarzla verdiği görülüyor. Her tezkirenin belli şablona bağlı kalarak özlerinde birtakım dikkatleri daha da öne çıkararak oluşturulduğu, aslında çok benzer bir yapıda olmadığı öne çıkıyor.

Bu çalışmada belli bir şaire farklı tezkirelerden tezkire yazarlarının edebi kişilik noktasında kazandırdığı bakış açılarını tespit etmeye çalıştık. Bu ve benzeri çalışmalar neticesinde sanatta asl olan sanatçı ve sanatçı kişiliği hem yeni bir hüvviyete hem de sanatçıların kişiliklerine ve özellikle edebi kişiliklerine dair tek tezkire bazında eksik kalan bilgilerin diğer tezkireler yardımıyla tamamlanması yönünde bir bakış açısı geliştirmeye çalıştık. Çalışmanın yüzyıllara göre genişletilmesiyle türlü tezkirelerin ortak bir şair kimliği ortaya çıkaracağı dikkati araştırmacılar için önem taşımaktadır. Her çalışmanın ortaya çıkacak yeni bakış açıları, bilgi ve yöntemleriyle tamamlanması gereken yönlerinin olacağı dikkati ve bilincindeyiz.

DİZİN

- A**
- Ahvâl-i Târîhi, 21
Akidetü's-Sofya, 114
Alel-Vâridâtü's-Sa'diyetü'l-Vâfiye, 25
Arayib-i Hademi, 37
Aynı Zafer, 51
- B**
- Bahar-Efkâr, 70
Behçet-nâme, 136
Belâgat-ı İlm-i Arûz, 28
Beyânü'l-Ünvân, 21
Bürhanü'l-Kifâye, 15
- C**
- Cedvel-i Aşere-i Mübeşşere, 114
Cedvel-i Eimme-i İsna Aşer, 114
Celal ü Cemal, 84
- D**
- Devhatü'l Meşâiyih, 97
Devhatü'l-Küttâb, 124
Devhatü'l-Meşâiyih, 16, 114
Devletşâh Tezkiresi, 48
Dîvân-ı Şevket, 59
- E**
- Ehâdis-i Şerîfe-i Erbaîn, 103
Elfâz manzumesi, 38
Elifiyye, 58
Ercüze Kasidesi, 13
Eser-i Şevket, 83
Esmârü'l-Tevârih, 82
Evâil-i Beyzâviye, 135
- F**
- Fakkü'l Hâl, 66
Farsça Lügatname, 58
Fârs-ı Deçây, 69
Fî Hakk-ı Levni'l-Ahmer, 114
Füsulü'l-Ara Fi-Şanü'l-Müluk ve'l-Vüzerâ, 129
Füsulü'l-Arâ Fi-Şânü'l-Mülûk ve'l-Vüzerâ, 135
Füyûzâtü'l-Hubbiye Ala's-Salavâtü'l-Müşeyşiyiye, 25
- G**
- Gâyâtü'l-Beyân, 21
Güher-rîz, 125
Gülbühânân, 52
- H**
- Gülşen-i Aşk, 70
Gülşen-i Maârif, 47
- Hadîkatü'l-Vüzerâ, 37, 103, 128
Hadikatü's Süeda, 33
Hadis-i Erbaîn, 114
Hâl-i Huyûl, 80
Hâşiye-i Hizbü'l-Azâm, 114
Hâşiye-i Tuhfetü'l-Fikr, 66
Hayriyye, 140
Hayrû'l-hüsni fi şerh-i istişarü'l-mu'temen, 28
Hazan-âsâr, 70
Hetk'ül Esrâr, 101
Hilye-i Saâdet, 28
Hilye-i Sultân, 28
Hilyetü'l-Envâr, 125
Hûbân-nâme, 61
Hülâsâtü'l-Hediyye, 114
Hülâsâtü'l-İrtifâ, 39
Hülâsâtü's-Şüyûh, 130
Hüsni ü Aşk, 84
Hüsrev ü Şirin, 118
- I**
- ı Seyr-i Merhû'l-Ma'âli Fî Şerhü'l-Âmâlî, 139
- K**
- Kasîde-i Bürde, 94, 135
Kavâid-i Osmâniye, 20, 76
Keşkül-i (?) Sâfiye, 25
Kitâb-ı Harîr, 21
Kitâb-ı Kebîr, 66
Kitâbü'l Hitâb, 66
Kitâbü'l-Hakk-ı Tasrîh ve'k-Keşfü't-Tashîh, 66
Kitâbü'n-Necât, 66
Kitâbü'n-Netîce, 66
Kitâbü'z-Zikrû's-Şeref, 67
- L**
- Letaifü'l-Kemal, 129
Letâifü'l-Kemâl, 135
Lugat-ı Fârisiye, 38
Lugat-ı Kâfiye, 23
Lütifiyye, 140
- M**
- Ma'rifet-nâme, 42
Mâ-hazer, 130
Mâhiyetü'l-Aşk, 85
Makâmât-ı Harîrî, 137

Mecelletü'n-Nisâb, 114
 Medhal-i Kavâid, 21
 Menâkıb-ı Ashâb-ı Bedr, 114
 Menâkıb-ı İmâm-ı Azâm, 114
 Menâkıbü'l-Ârifin, 97
 Mevlid-i Nebiullah Esselatü's Selâm, 33
 Mihnet-Keşân, 70
 Minhâc-ı Remmât, 74
 Mizânü'l-Edeb, 137
 Muhtasarü'l-Vâlâyâ, 98
 Mukaddime-i Halduniye, 21, 104
 Münşeât, 65
 Müntahabât-ı Şeh-nâme, 121
 Müntehabât-ı Nazîf, 23
 Müstazraf, 40
 Müşakkık-nâme, 49

N

Nâ-peydâ, 15
 Nasîhatü'l-Mülûk, 21
 Nazm'ül Cevâhir, 13
 Nazm-ı Cevâhir, 54
 Niamü'l-Enîs, 25
 Nuhbe, 39, 140, 141
 Nusretnâme, 13
 Nusret-nâmesi, 40

P

Pend-nâme, 130

R

Risâle-i Âdâb-ı Ulu'l-Bâb, 114
 Risâle-i Adetü'l-Bedr Fî Beyân-ı Şuhûr-ı İsna Aşer, 114
 Risâle-i Cevâhir-i Hamse, 115
 Risâle-i Ebeveyn, 114
 Risâle-i Hadis-i Min Ürf, 114
 Risâle-i Hisal-ı Aşere, 114
 Risâle-i Hüsn-ı Takvîm, 114
 Risâle-i İrâdetü'l-Aliyeye Fî İrâdetü'l-Cezâiye Ve'l-Kaliye, 114
 Risâle-i Salavat-ı Vusta, 114
 Risâle-i Tâc, 114
 Risâle-i Tâun, 114
 Risâle-i Tenşitü'l-Ensâr, 114
 Risâletü'l-Hay Fî Beyânü'l-Key, 114
 Riyâzü'n-Nukabâ, 23
 Ruh'ul Şuruh, 113

S

Sâkinâme, 13
 Salavât-ı Mes'ûdf, 77
 Sefâret-Nâmesi, 71
 Sefînetü'l-ULûm, 78
 Sefînetü'l-Vüzerâ, 23
 Sefînetü'r-Rüesâ, 79, 125
 Sefînetü'ş-Şu'arâ, 48

Ser-âgaz-ı Hicâz, 23
 Sermâye-i Necât, 28
 Seyr Manzumesi, 54
 Siyer-i Kebir, 97
 Sür-nâme-i Meserret-Allâme, 23
 Sülûsân, 21

Ş

Şerh-i Âdâb, 66
 Şerh-i Bî-Nokta, 114
 Şerh-i Dîvân-ı Hz. Ali, 114
 Şerh-i Ebyât-ı Baz-ı Mesnevî, 114
 Şerh-i Hadîs-i Erbaîn, 66
 Şerh-i Hizbü'l-Hâfız, 114
 Şerh-i Hür Erbaası, 114
 Şerh-i Kasîde-i Lâmiye, 23
 Şerh-i Kasîde-i Müzarriye, 114
 Şerh-i Kavâid-i Fârisiye, 131
 Şerh-i Muhammediye, 66
 Şerh-i Pend-nâme-i Şeyh Attar, 66
 Şerh-i Salavat-i Abdulkadirî'l-Geylânî, 114
 Şerh-i Tefsîr-i Fâtiha-i Şerîf,, 66
 Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî, 130
 Şerh-i Vird-i Seyyid Yahya, 114
 Şerhü'l-Küberâ, 66
 Şerhü'l-Mesnevî, 66
 Şevk-engiz, 140
 Şevkengiz, 140

T

Tahkîk, 78
 Tamâmü'l-Feyz, 66
 Târîh-i İbn-i Haldun, 18
 Târîh-i Osmâniye, 60
 Târîh-i Vekâyi-i Selîmiye, 139
 Tedkîk, 78
 Tehâfüt-i Müstehâce, 39
 Terceme-i Ahval-i Şuyûh-ı Ayasofya, 114
 Terceme-i Bürhân-ı Kâtî, 139
 Terceme-i Fkh-ı Ekber, 114
 Terceme-i Kâmûs-ı Kebîr, 139
 Terceme-i Mektûbât-ı Ahmed-i Fârûkî, 114
 Terceme-i Murassa-ı İbn-i Esir, 114
 Terceme-i Na't-ı Kanûnü'l-Edep, 114
 Terceme-i Nisâbü'l-Ihtisâb, 23
 Terceme-i Nuhbetü'z-Zikr, 23
 Terceme-i Risâle-i Kevâkibî, 23
 Terceme-i Ta'lîmü'l-Müteâlim, 23
 Terceme-i Tabakat-ı Şurtubi, 23
 Terceme-i Telhisü'l-Meâni, 23
 Terceme-i Ukudü'l-Lü'lükiye, 114
 Tevârih-i Sâlife, 47
 Tufan, 54
 Tûfân-ı Ma'rifet, 48
 Tuhfe, 140
 Tuhfe-i Arabî, 20
 Tuhfe-i Arabiyye, 22
 Tuhfe-i Fârisiye, 30

Tuhfe-i Hasâkiye, 66
Tuhfe-i İslâmiye, 66
Tuhfe-i Lugât-ı Arabiye, 139
Tuhfetü'l-Hattâtîn, 64, 140
Tuhfe-tü'l-Hattâtîn, 114

Ü

Üss-i Zafer, 40

V

Vâridât-ı Kübrâ, 66
Vassaf Tarihi, 12
Vefeyât, 66
Vesîletü'l-Merâm, 67

Z

Zennân-nâme, 61

KAYNAKÇA

- BABACAN, İsrail, 16. Asırda Osmanlı Sahası Şâirleri Hakkında Yazılmış “Tezkire-i Mecâlis-i Şu’arâ-yı Rûm” Adlı Tanınmayan Bir Tezkire, Bilig, Kış,2007,Sayı 40.
- BANARLI, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1987, Cilt:2.
- ÇINARCI, M. Nuri, Şeyhülislam Ârif Hikmet Tezkiretü’ş-şuara, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep 2007.
- ÇİFTÇİ, Ömer, Fatîm Davud – Hâtimetü’l-eş’âr, ekitap.kulturturizm.gov.tr
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi, Ankara, 2012
- İPEKTEN, H., M. İsen, F. Kılıç, İ. H. Soyak ve A. Eyduran (2002), *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- İSEN, Mustafa (Ed.), Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yay. Ankara, 2012
- İSEN, Mustafa, Ötelerden Bir Ses, Akçağ Yay. Ankara, 1997
- İSEN, Mustafa, Şair Tezkireleri, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011.
- KILIÇ, Filiz, Tezkire-i Şuara-i Şefkat-i Bağdadî, ekitap.kulturturizm.gov.tr.
- PALA, İskender, Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü,Kapı Yay. İstanbul, 2011

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Muhammet Öner DENİZ
Doğum Yeri ve Tarihi	BORÇKA 15.06.1986
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi
Y. Lisans Öğrenimi	Tez Aşamasında
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Arhavi Final Dergisi Dershanesi
İletişim	
E-Posta Adresi	m.onerdeniz@hotmail.com
Tarih	01.01.2015